

Hallituksen esitys eduskunnalle keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen toisen lisäpöytäkirjan hyväksymisestä sekä laiksi kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain muuttamisesta ja eräksi muiksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Strasbourgissa marraskuussa 2001 tehdyn keskinäistä oikeusapua koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen toisen lisäpöytäkirjan sekä lisäpöytäkirjan nojalla annettavat varaukset ja selityksen.

Toisen lisäpöytäkirjan tarkoituksena on tehostaa ja helpottaa Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä kansainvälisessä oikeusavussa rikosasioissa. Toinen lisäpöytäkirja täydentää Euroopan neuvoston voimassaolevia yleissopimuksia, erityisesti vuonna 1959 tehtyä eurooppalaista yleissopimusta keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa.

Toinen lisäpöytäkirja sisältää määräyksiä muun muassa yhteydenpitojärjestyksestä oikeusviranomaisten välillä, todistajien kuulemisesta video- tai puhelinkokouksen avulla, oikeudenkäyntiasiakirjojen tiedoksiannosta postitse sekä rajat ylittävistä tarkkailusta, valvotuista läpilaskuista, peitetutkinnasta ja yhteisistä tutkintaryhmistä. Toisen lisäpöytäkirjan sisältö on osin lähes yhdenmukainen Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä vuonna 2000 tehdyn yleissopimuksen keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa kanssa. Lisäpöytäkirja on tullut kansainvälisesti voimaan helmikuussa 2004.

Esitykseen sisältyy myös lakiehdotus toisen lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja lisäpöytäkirjan soveltamisesta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti kuin toinen lisäpöytäkirja tulee Suomen osal-

ta voimaan. Lain voimaantulosta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annettua lakia. Lakia ehdotetaan muutettavaksi siltä osin kuin on katsottu tarpeelliseksi, että mainitun lain säännökset saatetaan vastaamaan toisen lisäpöytäkirjan määräyksiä. Lakiin ehdotetaan myös joitakin sellaisia muutoksia, jotka eivät johdu toisen lisäpöytäkirjan voimaansaattamisesta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja yleissopimuksen soveltamisesta annettua lakia. Lakiin ehdotetaan lähinnä teknisiä muutoksia, jotka johtuvat uuden pakkokeinolain voimaantulosta tammikuussa 2014. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi tarpeellisina pidettyjä muutoksia rikoslakiin, yhteisistä tutkintaryhmistä annettuun lakiin, vapautensa menettäneen henkilön väliaikaisesta siirtämisestä todistelutarkoituksessa rikosasioissa annettuun lakiin, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin sekä oikeudenkäymiskaareen. Ehdotetut muutokset eivät johdu toisen lisäpöytäkirjan voimaansaattamisesta. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS	2
YLEISPERUSTELUT	4
1 JOHDANTO	4
1.1 Toinen lisäpöytäkirja	4
1.2 Uuden pakkokeinolain voimaantulo	5
1.3 Muut ehdotukset	5
2 NYKYTILA	5
2.1 Toinen lisäpöytäkirja	5
Suomen lainsäädäntö	5
EU-velvoitteet ja muut kansainväliset sopimukset	6
2.2 Uuden pakkokeinolain voimaantulo	7
Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen voimaansaattamislaki	7
Kansainvälisessä rikosoikeusavussa käytettävät pakkokeinot	12
2.3 Muut ehdotukset	13
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	13
3.1 Toisen lisäpöytäkirjan voimaansaattaminen	13
3.2 Uuden pakkokeinolain voimaantulo	14
3.3 Muut ehdotukset	14
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	14
4.1 Yleistä	14
4.2 Taloudelliset vaikutukset	15
4.3 Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	15
5 ASIAN VALMISTELU	16
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	17
1 TOISEN LISÄPÖYTÄKIRJAN SISÄLTÖ JA SEN SUHDE SUOMEN LAINSÄÄDÄNTÖÖN	17
I LUKU	17
II LUKU	26
III LUKU	67
2 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT	69
2.1 Laki keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen toisen lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja lisäpöytäkirjan soveltamisesta	69
2.2 Laki kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa	70
2.3 Laki rikoslain muuttamisesta	75
16 luku Rikoksista viranomaista vastaan	75
21 luku Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista	75
40 luku Virkarikoksista	76
2.4 Laki keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja yleissopimuksen soveltamisesta	76
2.5 Laki yhteisistä tutkintaryhmistä	77
2.6 Laki vapautensa menettäneen henkilön väliaikaisesta siirtämisestä todistelutarkoituksessa rikosasioissa	77
2.7 Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa	78
4 luku Laillisesta tuomioistuimesta	78
2.8 Oikeudenkäymiskaari	78

11 luku	Tiedoksiannosta oikeudenkäynnistä	78
3	VOIMAANTULO	78
3.1	Toinen lisäpöytäkirja	78
3.2	Uuden pakkokeinolain voimaantulo	78
3.3	Muut ehdotukset	79
4	EDUSKUNNAN SUOSTUMUKSEN TARPEELLISUUS JA KÄSITTELYJÄRJESTYS.....	79
4.1	Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus.....	79
4.2	Käsittelyjärjestys	81
	LAKIEHDOTUKSET	85
	1. Laki keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen toisen lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja lisäpöytäkirjan soveltamisesta.....	85
	2. Laki kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain muuttamisesta...	86
	3. Laki rikoslain muuttamisesta	88
	4. Laki keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja yleissopimuksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta	90
	5. Laki yhteisistä tutkintaryhmistä annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta	92
	6. Laki vapautensa menettäneen henkilön väliaikaisesta siirtämisestä todistelutarcoituksessa rikosasioissa annetun lain 7 §:n muuttamisesta	93
	7. Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 4 luvun 2 §:n muuttamisesta	93
	8. Laki oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 8 §:n muuttamisesta	94
	LIITE	95
	RINNAKKAISTEKSTIT	95
	2. Laki kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain muuttamisesta...	95
	3. Laki rikoslain muuttamisesta	100
	4. Laki keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja yleissopimuksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta	103
	5. Laki yhteisistä tutkintaryhmistä annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta	106
	6. Laki vapautensa menettäneen henkilön väliaikaisesta siirtämisestä todistelutarcoituksessa rikosasioissa annetun lain 7 §:n muuttamisesta	108
	7. Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 4 luvun 2 §:n muuttamisesta	109
	8. Laki oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 8 §:n muuttamisesta	110
	SOPIMUSTEKSTI	111

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

1.1 Toinen lisäpöytäkirja

Eurooppalaiseen yleissopimukseen keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa tehty toinen lisäpöytäkirja (ETS 182), jäljempänä *toinen lisäpöytäkirja*, avattiin Euroopan neuvoston jäsenvaltioille allekirjoitusta varten 8 päivänä marraskuuta 2001. Suomi allekirjoitti toisen lisäpöytäkirjan 9 päivänä lokakuuta 2003. Lisäpöytäkirja täydentää vuoden 1959 eurooppalaista yleissopimusta keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa (SopS 30/1981), jäljempänä *vuoden 1959 oikeusapusopimus* ja siihen vuonna 1978 tehtyä lisäpöytäkirjaa (SopS 14/1985), jäljempänä *vuoden 1978 lisäpöytäkirja*.

Esityksessä ehdotetaan toisen lisäpöytäkirjan voimaansaattamista Suomessa. Lisäpöytäkirja sisältää määräyksiä muun muassa yhteydenpitojärjestyksestä oikeusviranomaisten välillä, todistajien kuulemisesta video- tai puhelinkokouksen avulla, oikeudenkäyntiasiakirjojen tiedoksiannosta postitse sekä rajat ylittävistä tarkkailusta, valvotuista läpilauskuista, peitetutkinnasta ja yhteisistä tutkimuksista.

Suomen voimassaoleva kansainvälistä rikosoikeusapua koskeva lainsäädäntö jo nykyisin mahdollistaa laajalti toisessa lisäpöytäkirjassa tarkoitettun oikeusavun. Lisäpöytäkirjan pääasiallinen merkitys on siinä, että se täsmentää tiettyjä vuoden 1959 oikeusapusopimuksen määräyksiä ja luo sopimusperustan sekä menettelylliset määräykset videokuulustelulle ja muille erityisille oikeusaputilanteille, joita aikaisemmin ei ole nimenomaisesti säännelty, lukuun ottamatta EU:n jäsenvaltioiden välillä sovellettavaa sääntelyä. Pääsääntöisesti toista lisäpöytäkirjaa sovellettaisiin Suomen ja lisäpöytäkirjaan sitoutuneiden EU:n ulkopuolisten valtioiden välisissä oikeusaputilanteissa. Toinen lisäpöytäkirja sisältää joitakin määräyksiä, joista EU:n jäsenvaltiot eivät ole omassa yhteistyössään sopineet,

jolloin näitä määräyksiä sovellettaisiin myös EU:n jäsenvaltioiden välillä.

Toinen lisäpöytäkirja ehdotetaan saatettavaksi voimaan niin sanotulla sekamuotoisella voimaansaattamislalla. Laki sisältäisi blankeettimuotoisen voimaansaattamissäännöksen, jonka mukaan toisen lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset olisivat sellaisinaan lakina voimassa. Lakiin otettaisiin myös eräitä toisen lisäpöytäkirjan asiasältöä tarkentavia säännöksiä. Lisäksi kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annettua lakia (4/1994, jäljempänä *rikosoikeusapulaki*) ehdotetaan joiltain osin muutettavaksi vastaamaan lisäpöytäkirjan määräyksiä.

Myös Brysselissä 29 päivänä toukokuuta 2000 keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehty yleissopimus (SopS 88/2005), jäljempänä *vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimus*, saatettiin vastaavasti voimaan sekamuotoisella voimaansaattamislalla. Lakivaliokunta hyväksyi mietinnössään 4/2003 vp voimaansaattamistavan, mutta edellytti muun muassa, että kun oikeusapusäännösten toimivuudesta on saatu jonkin verran kokemusta, on selvítettävä kansallisen lainsäädännön uudistamisa ja täydentämistarve, esimerkiksi se, onko EU:n jäsenvaltioiden välisiä oikeusaputoimia varten säädettävä erillinen laki, ja tarvittaessa annettava eduskunnalle asianomaiset esitykset. Myös perustuslakivaliokunta kiinnitti lausunnossaan huomiota vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen voimaansaattamistapaan. Valiokunta muun ohella totesi, että asiasältöisestä lainsäädännöstä tulisi näkyä perusoikeuksien kannalta merkitykselliset asiat.

Esitystä valmisteltaessa on otettu huomioon valiokuntien mainitut kannanotot. Koska toisen lisäpöytäkirjan voimaansaattaminen ei koske erityisesti EU:n jäsenvaltioita, esityksessä ei ole arvioitu erityisen EU:n jäsenvaltioita koskevan lainsäädännön tarpeellisuutta. Tätä tullaan arvioimaan myöhemmässä vaiheessa, kun neuvoteltavana oleva direktiivi

eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä saadaan EU:ssa hyväksytyä.

1.2 Uuden pakkokeinolain voimaantulo

Edellä mainittu vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimus on tullut Suomessa voimaan 23 päivänä elokuuta 2005. Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimus on Suomessa saatettu kansallisesti voimaan lailla keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn yleisopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja yleisopimuksen soveltamisesta (148/2004), jäljempänä *vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen voimaansaattamislaki*. Voimaansaattamisen yhteydessä tehtiin joitakin muutoksia myös rikosoikeusapulakiin.

Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen voimaansaattamislaki sisältää joitakin säännöksiä vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen soveltamisesta, joita siis sovelletaan ainoastaan Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä. Pääosa näistä säännöksistä (3—6 §) täydentää vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen määräyksiä, jotka koskevat peitetutkintaa (14 artikla) ja telekuuntelua (17—22 artikla). Mainitut säännökset sisältävät useita viittauksia pakkokeinolain (450/1987) säännöksiin tarkoituksenaan selventää, mitä pakkokeinolain säännöksiä tulee soveltaa vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen määräyksiä sovellettaessa.

Eduskunta on vastauksellaan 374/2010 vp hyväksynyt uuden pakkokeinolain (806/2011), joka tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014. Uusi pakkokeinolaki sisältää uudistetut säännökset muun ohella salaisista pakkokeinoista (10 luku).

Eduskunnalle on lisäksi annettu keväällä 2013 hallituksen esitys 14/2013 vp laeiksi esitutkintalain ja pakkokeinolain muuttamisesta sekä eräksi niihin liittyviksi laeiksi, jossa ehdotetaan joitakin muutoksia muun muassa uuden pakkokeinolain telekuuntelua, televälvontaa, peitetöimintää, valeostoa ja ylimääräisen tiedon käyttöä koskeviin säännöksiin. Perustuslakivaliokunta on antanut

esityksestä lausunnon 32/2013 vp, hallintovaliokunta lausunnon 29/2013 vp ja lakivaliokunta mietinnön 17/2013 vp.

Esityksessä on tarkoitus ehdottaa muutettaviksi vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen voimaansaattamislain säännöksiä siten, että mainitussa voimaansaattamislaissa otetaan huomioon uuden pakkokeinolain salaisia pakkokeinoja koskeva uudistunut sääntely.

1.3 Muut ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan myös joitakin tarpeellisina pidettyjä yksittäisiä muutoksia kansainvälistä rikosoikeusapua koskevaan lainsäädäntöön, jotka eivät liity toisen lisäpöytäkirjan tai uuden pakkokeinolain voimaantuloon.

2 Nykytila

2.1 Toinen lisäpöytäkirja

Suomen lainsäädäntö

Kansainvälinen rikosoikeusapu on apua, jota eri valtioiden viranomaiset antavat toisilleen valtioiden rajat ylittävien rikosasioiden käsittelyssä. Se koskee pääasiassa todisteiden hankintaan sekä haasteiden ja muiden oikeudenkäyntiasiakirjojen tiedoksiantoon liittyvää oikeusapua. Kansainvälisestä rikosoikeusavusta on vakiintuneesti pidetty erillään rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista sekä rangaistusten täytäntöönpanoa koskeva kansainvälinen yhteistyö.

Suomessa kansainvälistä rikosoikeusapua koskevat säännökset sisältyvät pääosin rikosoikeusapulakiin. Kyseinen laki on kansainvälistä rikosoikeusapua koskeva yhtenäinen säännöstö, jonka perusteella Suomen viranomaiset voivat antaa ja pyytää oikeusapua. Rikosoikeusapulain soveltamisala on laaja ja Suomen viranomaiset voivat sen perusteella antaa toisen valtion viranomaisille oikeusapua siitä riippumatta, onko Suomen ja oikeusapua pyytäneen valtion välillä voimassa valtiosopimusta. Oikeusavun antamisen edel-

lytyksenä ei ole myöskään se, että pyynnön esittänyt valtio muutoin antaisi vastaavaa oikeusapua Suomelle. Rikosoikeusapulaissa on yleiset säännökset myös oikeusavun pyytämistä vieraasta valtiosta. Tällöin pyynnön täytäntöönpano määräytyy pyynnön vastaanottaneessa valtiossa voimassa olevien säännösten mukaan.

Vaikka rikosoikeusapulaki on oikeusapua koskeva yhtenäinen säännöstö, Suomen kansainväliset velvoitteet toisia valtioita kohtaan oikeusapua annettaessa sekä Suomen oikeudet saada oikeusapua toisilta valtioita määräytyvät kansainvälisten sopimusten nojalla. Rikosoikeusapulaissa on kyseisen periaatteen mukainen säännös, jonka mukaan lain säännösten estämättä kansainvälistä oikeusapua rikosasioissa annetaan myös siten kuin oikeusavun antamisesta on erikseen sovittu tai säädetty (30 §). Rikosoikeusapulakia ja kansainvälisiä yleissopimuksia sovelletaan näin ollen rinnakkain toistensa kanssa.

Rikosoikeusapulain 1 §:n mukaan kansainväliseen oikeusapuun kuuluu muun ohella asiakirjojen sekä muiden todisteiden ja selvitysten toimittaminen rikosasian käsittelyä varten sekä pakkokeinojen käyttäminen todisteiden hankkimiseksi tai menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon turvaamiseksi. Myös muu rikosasian käsittelyä varten tarvittava oikeusapu kuuluu lain soveltamisalaan. Lain lähtökohtana on se, että Suomeen lähetetyt oikeusapupyynnöt täytetään Suomen lainsäädännön mukaisesti (9 §). Pyynnön toteuttamisessa voidaan myös noudattaa pyynnössä esitettyä erityistä menettelyä, milloin tätä ei voida pitää Suomen lainsäädännön peruseriaatteiden vastaisena (11 §).

Kansainväliseen rikosoikeusapuun liittyviä säännöksiä sisältyy myös muihin lakeihin, kuten pakkokeinolakiin, lakiin yhteisistä tutkintaryhmistä (1313/2002), lakiin vapautensa menettäneen henkilön väliaikaisesta siirtämisestä todistelutarkoituksessa rikosasioissa (150/2004, jäljempänä *väliaikaista siirtämistä koskeva laki*) sekä lakiin oikeudenkäyntiin ja esitutkintaan osallistuvien henkilöiden koskemattomuudesta eräissä tapauksissa (11/1994).

EU-velvoitteet ja muut kansainväliset sopimukset

Kansainvälinen rikosoikeusapu EU:n jäsenvaltioiden välillä perustuu tällä hetkellä pääasiassa vuoden 1959 oikeusapusopimukseen, vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimukseen ja siihen vuonna 2001 tehtyyn pöytäkirjaan (SopS 44/2005). Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimus ja sen pöytäkirja täydentävät vuoden 1959 oikeusapusopimusta ja vuoden 1978 lisäpöytäkirjaa.

Vuoden 1959 oikeusapusopimus velvoittaa osapuolet mahdollisimman laajalti antamaan toisilleen oikeusapua pyynnön esittäneen valtion oikeusviranomaisen toimivaltaan kuuluvan rikosasian käsittelyssä. Sopimus sisältää määräyksiä muun ohella etsintä- ja takavarikko- sekä muista todistelupyynnöistä ja oikeudenkäyntiasiakirjojen ja tuomioistuinten päätösten tiedoksiantamisesta. Vuoden 1978 lisäpöytäkirjassa rajoitetaan osapuolten mahdollisuuksia kieltäytyä oikeusavun antamisesta kun pyyntö liittyy vero-, tulli- tai va luuttarikoksen selvittämiseen.

Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimus vastaa osin sisällöltään pitkälti nyt voimaansattavaa toista lisäpöytäkirjaa, joskin useat sen määräyksistä ovat lisäpöytäkirjaa velvoittavampia ja se sisältää määräyksiä myös oikeusavusta telekuuntelun suorittamiseksi.

EU:ssa on tehty myös vastavuoroisen tunnustamisen periaatteelle perustuva puitepäätös eurooppalaisesta todisteiden luovuttamismääräyksestä esineiden, asiakirjojen ja tietojen hankkimiseksi rikosasian käsittelyä varten 2008/978/YOS (EUVL L 350, 30.12.2008), joka koskee jäsenvaltioiden välistä oikeusapuyhteistyötä pääasiassa asiakirja- ja esinetodisteiden hankkimiseksi. Puitepäätös on pantu kansallisesti täytäntöön lailla eurooppalaisesta todisteiden luovuttamismääräyksestä esineiden, asiakirjojen ja tietojen hankkimiseksi rikosasian käsittelyä varten tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta (729/2010), jäljempänä *todisteiden luovuttamismääräystä koskevan puitepäätöksen täytäntöönpanolaki*. Tarkoituksena on, että mainittu puitepäätös tulevaisuudessa korvautuu parhaillaan neuvoteltavana olevalla direktii-

villä eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä. Direktiiviehdotuksesta saavutettiin yleisnäkemyksensä joulukuussa 2011 pidetyssä oikeus- ja sisäasiain neuvostossa. Todennäköistä on, että direktiivi hyväksytään lähitulevaisuudessa.

Määräyksiä EU:n jäsenvaltioiden välisestä oikeusapuyhteistyöstä sisältyy myös tarkastusten asteittaisesta lakkauttamisesta yhteisillä rajoilla 14 päivänä kesäkuuta 1985 tehdyn Schengenin sopimuksen soveltamisesta 19 päivänä kesäkuuta 1990 tehtyyn yleissopimukseen (SopS 23/2001), jäljempänä *Schengenin yleissopimus*, jota vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimus myös täydentää. Oikeusapuyhteistyötä sääntelee myös yleissopimus tullihallintojen keskinäisestä avunannosta ja yhteistyöstä (SopS 148/2004, jäljempänä *Napoli II yleissopimus*), joka koskee EU:n jäsenvaltioiden välistä viranomaisyhteistyötä tullilainsäädäntöön kohdistuvien rikosten selvittämiseksi.

Suomi on saattanut voimaan myös useita muita yleissopimuksia, jotka sisältävät kansainvälistä rikosoikeusapua koskevia määräyksiä. Näistä merkittävimpinä voidaan pitää Euroopan neuvoston rikoksen tuottaman hyödyn rahanpesua, etsintää, takavarikkoa ja menetetyksi tuomitsemista koskevaa yleissopimusta (SopS 53/1994) sekä Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimusta huumausainesten ja psykotrooppisten aineiden kauppaa vastaan (SopS 44/1994), jäljempänä *YK:n huumausaineyleissopimus*. Lisäksi voidaan mainita Yhdistyneiden Kansakuntien kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastainen yleissopimus, jäljempänä *Palermion sopimus* (SopS 18/2004). Oikeusapua koskee myös Euroopan unionin ja Amerikan yhdysvaltojen välillä keskinäisestä oikeusavusta tehty sopimus (SopS 6/2010) ja siihen perustuva kahdenvälinen Suomen ja Amerikan yhdysvaltojen välinen sopimus (SopS 8/2010).

Suomi on myös tehnyt joidenkin muiden valtioiden kanssa kahdenvälisiä valtiosopimuksia, jotka sisältävät määräyksiä kansainvälisestä rikosoikeusavusta. Tällaisia valtioita ovat Australia, Latvia, Liettua, Puola, Ukraina, Unkari, Venäjä ja Viro. Jotkut mainituista valtioista ovat nykyään myös eurooppalaisen oikeusapusopimuksen osapuolia.

2.2 Uuden pakkokeinolain voimaantulo

Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen voimaansaattamislaki

Peitetoiminta ja valeostot

3 §. Toisen jäsenvaltion virkamiehen oikeus peitetoimintaan ja valeostoihin Suomessa

Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen voimaansaattamislain 3 §:n 1 momentissa säädetään, millä edellytyksillä Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehelle voidaan antaa oikeus suorittaa rikoksen selvittämiseksi peitetoimintaa ja valeostoja Suomen alueella. Oikeus voidaan antaa Suomen toimivaltaisen viranomaisen kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain mukaisesti hyväksymän oikeusapupyynnön nojalla. Vastaavasti oikeus voidaan antaa Suomen toimivaltaisen viranomaisen kysymyksessä olevalle jäsenvaltiolle esittämän oikeusapupyynnön perusteella. Momenttiin sisältyy myös viittaus niihin voimassaolevan pakkokeinolain ja poliisilain (493/1995) pykäliin, joita menettelyyn sovelletaan (pakkokeinolain 6 luvun 7 § sekä poliisilain 28, 31a, 31b, 32a ja 33a §).

Pykälän 2 momentissa säädetään, millä edellytyksillä Suomen alueella peitetoimintaa tai valeostoa suorittavalle toisen jäsenvaltion virkamiehelle voidaan antaa oikeus kantaa asetta. Tämä oikeus voidaan antaa, jos se on välttämätöntä suoritettavan toiminnan luonteen vuoksi. Asetta on oikeus käyttää vain rikoslain (39/1889) 4 luvun 4 §:n mukaisessa hätävarjelutilanteessa. Päätöksen oikeudesta kantaa asetta tekee päällystön kuuluva poliisimies.

Pykälän 1 momentissa luetellut voimassaolevan pakkokeinolain ja poliisilain pykälät sisältävät ensinnäkin pakkokeinolaissa olevan viittaussäännöksen poliisilakiin (6 luvun 7 §) sekä poliisilain säännökset peitetoiminnan ja valeoston määritelmästä (28 §), peitetoiminnan ja valeoston edellytyksistä (31a ja 31b §), peitetoiminnasta ja valeostosta päättämisestä sekä peitetoiminnan ja valeoston valvonnasta (32a §) sekä tiedonhankinnan paljastumisen estämisestä (33a §). Peitetoimintaa ja valeostoa koskevia säännöksiä si-

sältyy myös sisäasianministeriön asetukseen poliisin tiedonhankinnan järjestämisestä ja valvonnasta (174/2008). Näitä kaikkia säännöksiä sovelletaan vuoden 2000 EU:n oikeusapupöytäkirjan voimaansaattamislain 3 §:ssä tarkoitettuihin tilanteisiin, joissa Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamies suorittaa Suomessa peitetoimintaa tai valeostoja.

Vuoden 2014 alussa voimaan tulevassa uudessa pakkokeinolaisissa siltä osin kuin peitetoiminta ja valeosto koskevat rikoksen selvittämistä, näitä koskevia säännöksiä ei ole enää sijoitettu poliisilakiin kuten voimassaolevassa laissa, vaan säännökset on sijoitettu pakkokeinolakiin. Säännökset on myös perusteellisesti uudistettu.

Uuden pakkokeinolain salaisia pakkokeinoja koskevaan 10 lukuun sisältyy ensinnäkin uudet yleiset säännökset salaisten pakkokeinojen soveltamisalasta (1 §) ja niiden käytön edellytyksistä (2 §).

Peitetoiminnan osalta 10 luvussa on erikseen säännelty peitetoiminnan määritelmä ja sen edellytykset (27 §), rikoksentelekielto (28 §), järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan ja valvottuun läpilaskuun osallistuminen (29 §), peitetoimintaa koskeva esitys ja suunnitelma (30 §), peitetoiminnasta päättäminen (31 §), ratkaisu peitetoiminnan edellytyksistä (32 §) sekä peitetoiminnan laajentaminen (33 §).

Valeoston osalta 10 luku sisältää säännökset valeoston määritelmästä ja sen edellytyksistä (34 §), valeostosta päättämisestä (35 §), valeoston toteuttamista koskevasta suunnitelmasta (36 §) sekä valeoston toteuttamista koskevasta päätöksestä (37 §).

Lisäksi sekä peitetoimintaa että valeostoja koskee säännös poliisimiehen turvaamisesta (38 §). Peitetoimintaa koskee myös 10 luvun 43 §, joka sisältää säännökset menettelystä tuomioistuimessa.

Uuden pakkokeinolain 10 luvun kaikkia salaisia pakkokeinoja koskevista yhteisistä säännöksistä peitetoimintaan ja valeostoihin soveltuvat säännökset salaisen pakkokeinon käytön suojaamisesta (47 §), suojaamisesta päättämisestä (48 §), salaisen pakkokeinon käyttöä koskevasta ilmaisukiellosta (49 §), tietojenantovelvollisuudesta ja datan säilyttämismääräyksestä (50 §), määräaikaisten las-

kemisesta (51 §), salaisen pakkokeinon käytöstä ilmoittamisesta (60 §), pöytäkirjasta (61 §), asianosaishenkilöiden rajoittamisesta eräissä tapauksissa (62 §) ja salaisten pakkokeinojen käytön valvonnasta (65 §).

Edellä mainitussa hallituksen esityksessä 14/2013 vp esitetään muutoksia edellä mainittuihin uuden pakkokeinolain 10 luvun 27, 37 ja 60 §:ään.

Esityksen mukaan vuoden 2000 EU:n oikeusapupöytäkirjan voimaansaattamislain 3 §:n viittaus voimassaolevan pakkokeinolain 6 luvun 7 §:ään sekä poliisilain 28, 31a, 31b, 32a ja 33a §:ään muutettaisiin koskemaan uuden pakkokeinolain 10 lukua. Esityksessä ei esitetä muita muutoksia voimaansaattamislain 3 §:n sisältöön, joten sen sisältö pysyisi ennallaan lukuun ottamatta uutta viittausta uuteen pakkokeinolakiin.

Uusi pakkokeinolaki sisältää säännöksen myös peittelystä tiedonhankinnasta (10 luvun 14 ja 15 §). Peitellyllä tiedonhankinnalla tarkoitetaan tiettyyn henkilöön kohdistuvaa lyhytkestoisessa vuorovaikutuksessa tapahtuvaa tiedonhankintaa, jossa poliisimiehen tehtävän salaamiseksi käytetään vääriä, harhauttavia tai peiteltäviä tietoja. Koska kyse on lyhytkestoisesta toiminnasta, esityksessä ei ole pidetty tarpeellisena, että peiteltäviä tiedonhankintaa sisällytetään vuoden 2000 EU:n oikeusapupöytäkirjan voimaansaattamislain 3 §:n soveltamisalaan.

Kuten vuoden 2000 EU:n oikeusapupöytäkirjan voimaansaattamislain 3 §:ssä säädetään, peitetoimintaa ja valeostoa koskeviin oikeusapupyyntöihin suostuminen olisi jatkossakin aina harkinnanvaraista myös EU:n jäsenvaltioiden osalta. Lisäksi mainitun 3 §:n mukaan Suomessa tapahtuva toiminta suoritetaan aina Suomen lainsäädännön mukaisesti, eikä toisen jäsenvaltion virkamies voi Suomen alueella käyttää hänelle mahdollisesti kuuluvia laajempia oman valtionsa lainsäädännön mukaisia toimivaltuuksia. Toisen jäsenvaltion virkamiehellä ei ole oikeutta muiden kuin pykälässä tarkoitettujen pakkokeinojen käyttöön, mutta hänellä on kuitenkin oikeus käyttää niitä pakkokeinolain mukaisia valtuuksia, jota voivat kuulua kenelle tahansa sivulliselle. Näitä ovat uudessa pakkokeinolaisissa 1 luvun 5 §:ään sisältyvä itseapu ja 2 luvun 2 §:ään sisältyvä yleinen

kiinniotto-oikeus. Mainittuun 5 §:ään sisältyy myös voimakeinojen käyttöä koskeva säännös. Yleisen kiinniotto-oikeuden osalta voimakeinojen käyttöä koskeva säännös sisältyy 2 luvun 3 §:ään.

Vuoden 2000 EU:n oikeusapuserityksen voimaansaattamislain 3 §:n mukaan toisen jäsenvaltion virkamiehellä ei ole myöskään yleisiä poliisin toimivaltuuksia. Toisen jäsenvaltion virkamiehellä ei siis olisi uuden poliisilain 2 luvun 17 §:n 1 ja 2 momentin mukaista oikeutta voimakeinojen käyttöön. Kuten voimassaolevankin lainsäädännön mukaan, hänellä voisi kuitenkin olla joitakin uuden poliisilain mukaisia valtuuksia, jotka voivat kuulua kenelle tahansa sivulliselle henkilölle. Tällaisista toimivaltuuksista säädetään uuden poliisilain 9 luvun 5 §:ssä ja 2 luvun 17 §:n 3 momentissa.

Telekuuntelu ja televalvonta

4 §. Telekuuntelun tai televalvonnan teknistä toteuttamista koskevien pyyntöjen täyttämisen kuuntelun kohteen ollessa muualla kuin Suomessa

Vuoden 2000 EU:n oikeusapuserityksen voimaansaattamislain 4 §:n 1 momentissa säädetään, että sopimuksen 18 artiklan 2 kohdan a tai c alakohdassa tarkoitettujen telekuuntelun tai televalvonnan teknistä toteuttamista koskevien pyyntöjen täyttämistä päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Pykälän 2 momentissa määritellään, millä edellytyksillä pidättämiseen oikeutettu virkamies suostuu pyyntöön. Näillä pyynnöillä tarkoitetaan tilanteita, jossa kuuntelun kohde on muualla kuin Suomessa ja Suomen viranomaiset antaisivat telekuuntelun tai televalvonnan mahdollistamiseksi ainoastaan teknistä apua pyynnön esittäneelle jäsenvaltiolle.

Uuden pakkokeinolain säännökset eivät edellyttäisi muutoksia vuoden 2000 EU:n oikeusapuserityksen voimaansaattamislain 4 §:n 1 ja 2 momentin sisältöön.

Rikosoikeusapulaki ei sisällä säännöksiä pykälässä tarkoitettujen teknisen avun antamisesta toiselle valtiolle. Tämän johdosta vuoden 2000 EU:n oikeusapuserityksen voimaansaattamislain 4 §:n 3 momentissa sel-

vennetään, mitä voimassaolevan pakkokeinolain säännöksiä menettelyssä noudatetaan. Momentin mukaan soveltuvin osin noudatetaan pakkokeinolain 5a luvun 8 ja 9 §:ää, 11 §:n 1 momenttia sekä 14 ja 15 §:ää. Mainitut voimassaolevan pakkokeinolain 5a luvun pykälät sisältävät säännökset pöytäkirjan laatimisesta, teleyrityksen avustamisvelvollisuudesta, toimenpiteen lopettamisesta, korvauksen suorittamisesta telelaitokselle ja valvonnasta.

Uudessa pakkokeinolaissa pöytäkirjan laatimista koskevat säännökset sisältyvät 10 luvun 61 §:ään, teleyrityksen avustamisvelvollisuutta ja pääsyä eräisiin tiloihin koskevat säännökset sisältyvät luvun 63 §:ään, toimenpiteen lopettamista koskevat säännökset sisältyvät luvun 2 §:n 3 momenttiin, korvauksia teleyrityksille koskevat säännökset sisältyvät luvun 64 §:ään ja salaisten pakkokeinojen käytön valvontaa koskevat säännökset sisältyvät luvun 65 §:ään. Mainitut uuden pakkokeinolain säännökset vastaavat keskeiseltä sisällöltään edellä mainittuja voimassaolevan pakkokeinolain säännöksiä.

Esityksessä ehdotetaan, että vuoden 2000 EU:n oikeusapuserityksen voimaansaattamislain 4 §:n 3 momentin viittaukset muutetaan koskemaan uuden pakkokeinolain 10 luvun 2 §:n 3 momenttia sekä 61 ja 63—65 §:ää. Muutos ei merkitsisi asiallista muutosta menettelyn sisältöön.

5 §. Kuuntelukieltoja koskevien ehtojen asettaminen telekuuntelua koskeviin päätöksiin

Vuoden 2000 EU:n oikeusapuserityksen voimaansaattamislain 5 §:ssä säädetään, missä tilanteissa suomalaisen tuomioistuimen on asetettava telekuuntelupäätöksen ehdoksi, että pyynnön esittäneen jäsenvaltion viranomaisen on noudatettava voimassaolevan pakkokeinolain 5a luvun 10 §:n 1 momentin kuuntelukieltoja. Lisäksi pykälässä säädetään myös muiden telekuuntelun kohteena olevan henkilön oikeusturvan kannalta tarpeellisten ehtojen asettamisesta.

Pykälän mukaan ehtoja tulee asettaa tilanteissa, joissa telekuuntelun kohde on Suomessa, eivätkä Suomen viranomaiset valvo telekuuntelussa saadun materiaalin käyttöä.

Nämä tilanteet voisivat olla vuoden 2000 EU:n oikeusapupöytäkirjan 18 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tai 20 artiklassa tarkoitettuja. Näistä mainitun 18 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettu tilanne on niin sanottu perinteinen oikeusaputilanne, jossa kuuntelun kohde on Suomessa ja kohteen viestejä kuunneltaisiin toisen jäsenvaltion pyynnöstä Suomessa. Vuoden 2000 EU:n oikeusapupöytäkirjan 20 artiklassa tarkoitettua tilanteesta toinen jäsenvaltio kuuntelisi ilman Suomen viranomaisten teknistä apua Suomen alueella olevaa kohdetta.

Uudessa pakkokeinolaissa kuuntelu- ja katselukielloja koskeva säännös sisältyy 10 luvun 52 §:ään. Säännös vastaa jonkin verran muutettuna voimassaolevan pakkokeinolain 5a luvun 10 §:ää. Mainitun 52 §:n 4 momentti sisältää kuitenkin sisällöltään uuden säännöksen, jonka mukaan kuuntelu- ja katselukiellot eivät kuitenkaan koske tapauksia, joissa kiellon piiriin kuuluvaa henkilöä epäillään samasta tai siihen välittömästi liittyvästä rikoksesta kuin rikoksesta epäiltyä ja myös hänen osaltaan on tehty päätös samasta salaisesta pakkokeinosta eli tässä tapauksessa telekuuntelusta.

Esityksessä ehdotetaan, että voimaansaattamislain 5 §:n kuuntelukielloja koskeva viittaus muutetaan koskemaan uuden pakkokeinolain 10 luvun 52 §:ää kokonaisuudessaan.

Lisäksi pykälässä oleva viittaus voimassaolevan pakkokeinolain 5 a luvun 5 §:ään muutettaisiin koskemaan uuden pakkokeinolain 10 luvun 5 §:ää. Mainitut säännökset koskevat telekuuntelusta päättämistä tuomioistuimen päätöksellä.

Voimassaolevan pakkokeinolain telekuuntelua, televalvontaa ja teknistä tarkkailua koskevaan 5a lukuun ei sisälly säännöksiä niin sanotun ylimääräisen tiedon käyttämisestä. Luvun 13 §:ään sisältyy ainoastaan telekuuntelua ja teknistä kuuntelua koskevat säännökset ylimääräisen tiedon säilyttämisestä. Vuoden 2000 EU:n oikeusapupöytäkirjan voimaansaattamista koskevassa hallituksen esityksessä 31/2003 vp (s. 68) katsottiin, että ylimääräisen tiedon säilyttämisen osalta hyväksyttävänä voidaan pitää, että tältä osin noudatetaan pyynnön esittäneen jäsenvaltion lainsäädäntöä. Tarpeellisena ei pidetty, että tuomioistuimen tulisi aina asettaa telekuunte-

luluvan ehdoksi voimassaolevan pakkokeinolain 5a luvun 13 §:n ylimääräisen tiedon säilyttämistä koskevien säännösten noudattaminen. Tästä huolimatta tuomioistuimella on kuitenkin telekuunteluluvasta päättäessään mahdollisuus asettaa myös muita kuin kuuntelukielloja koskevia kansallisen lainsäädännön mukaisia ehtoja. Pykälässä nimenomaisesti mainitaankin, että tuomioistuimen on asetettava telekuuntelun kohteena olevan henkilön oikeusturvan kannalta tarpeelliset ehdot.

Uuteen pakkokeinolakiin sitä vastoin on otettu säännökset sekä ylimääräisen tiedon käyttämisestä (10 luvun 56 §) että tietojen hävittämisestä (10 luvun 57 §). Lisäksi uuteen pakkokeinolakiin sisältyy ylimääräisen tiedon määritelmä (10 luvun 55 §). Mainitun 55 §:n mukaan ylimääräisellä tiedolla tarkoitetaan telekuuntelulla, televalvonnalla, tukiasematietojen hankkimisella ja teknisellä tarkkailulla saatua tietoa, joka ei liity rikokseen tai joka koskee muuta rikosta kuin sitä, jonka tutkintaa varten lupa tai päätös on annettu. Mainitun 56 §:n 1 momentin mukaan ylimääräistä tietoa saa käyttää rikoksen selvittämisessä, kun tieto koskee sellaista rikosta, jonka tutkinnassa olisi saatu käyttää sitä pakkokeinoa, jolla tieto on saatu. Ylimääräisen tiedon käyttämisestä päättää tuomioistuin silloin, kun kyseinen ylimääräinen tieto on saatu pakkokeinolla, jonka käyttämisestä päättää tuomioistuin. Pykälän 2 momentin mukaan ylimääräistä tietoa saa käyttää lisäksi aina rikoksen estämiseksi, poliisin toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä. Pykälän 3 momentin mukaan ylimääräistä tietoa saa käyttää myös hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi. Pykälän 4 momentin mukaan poliisilain nojalla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä rikoksen selvittämiseen säädetään poliisilain 5 luvun 54 §:ssä.

Mainitun 57 §:n 1 momentin mukaan ylimääräinen tieto on hävitettävä sen jälkeen, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä. Ylimääräinen tieto voidaan kuitenkin säilyttää ja tallettaa henkilötietojen käsittelyssä poliisitoimessa annetussa laissa (761/2003) tarkoitettuun rekisteriin, jos tieto

koskee 56 §:n 1 momentissa tarkoitettua rikosta, taikka jos tieto on tarpeen rikoslain 15 luvun 10 §:ssä tarkoitettun rikoksen estämiseksi. Tiedot, joita ei ole hävitettävä, on säilytettävä viiden vuoden ajan siitä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä. Säännös vastaa pääsisällöltään voimassa olevaa pakkokeinolain 5a luvun 13 §:ää ylimääräisen tiedon säilyttämisestä.

Hallituksen esityksessä 14/2013 vp esitetään edellä mainitun 56 §:n muuttamista siten, että ylimääräistä tietoa voisi käyttää myös, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta ja jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi. Lisäksi pykälän mukaan ylimääräisen tiedon käyttämisestä näyttönä päättäisi tuomioistuin pääasian käsittelyn yhteydessä. Mainitun esityksen mukaan esitutkintapöytäkirjaan olisi kirjattava ylimääräisen tiedon käyttäminen rikoksen selvittämisessä ja haastehakemuksessa olisi ilmoitettava ylimääräinen tieto, jota syyttäjän on tarkoitus käyttää näyttönä, sekä perustelut ylimääräisen tiedon käyttämiseksi. Näistä muutoksista säädettäisiin esitutkintalaissa ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa. Ehdotetuilla muutoksilla ei olisi vaikutusta tässä esityksessä ehdotettujen säännösten sanamuotoon.

Vuoden 2000 EU:n oikeusapupöytäkirjan mukaan pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio voi asettaa suostumukselleen sellaisia ehtoja, joita sovellettaisiin vastaavanlaisessa kansallisessa tapauksessa (18 artiklan 5 kohdan b alakohta ja 6 kohta sekä 20 artiklan 4 kohdan a alakohdan i ja ii alakohdat). Vuoden 2000 EU:n oikeusapupöytäkirjan selitysmuistiossa selvennetään, että tällaiset ehdot voivat olla esimerkiksi sellaisia, joilla tietyt henkilöryhmät suljetaan toimenpiteen ulkopuolelle tai jotka koskevat kuunnellun materiaalin käyttämistä. Suomessa voitaisiin siis vuoden 2000 EU:n oikeusapupöytäkirjan mukaan asettaa ehtoja, jotka koskisivat ylimääräisen tiedon käyttämistä.

Esityksen mukaan perusteltuna voitaisiin pitää, että suomalaisen tuomioistuimen tehdessä telekuuntelulupaa koskevan päätöksen se asettaisi aina myös ehdon, jonka mukaan pyynnön esittäneen jäsenvaltion viranomai-

sen tulee noudattaa uuden pakkokeinolain 10 luvun 55 ja 56 §:n säännöksiä ylimääräisen tiedon käyttämisestä. Mainitun 56 §:n säännöksiä tulisi noudattaa siltä osin kuin niissä määritellään, missä tapauksissa ylimääräistä tietoa saa käyttää.

Hallituksen esityksessä esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön uudistamisesta (HE 222/2010 vp, s. 142) todetaan, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännöstä voidaan tehdä johtopäätös, että ylimääräisen tiedon osalta tarvitaan riittävän kattavaa ja täsmällistä sääntelyä. Perustuslakivaliokunta esitti tarkennuksia hallituksen esityksessä 222/2010 vp ehdotettuun sääntelyyn ja piti esittämiensä muutosten tekemistä edellytyksenä lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisessa lain säätämisympäristössä (PeVL 66/2010 vp). Koska ylimääräinen tieto olisi kertynyt Suomessa olevan epäillyn telekuuntelusta, perusteltuna voidaan pitää, että pyynnön esittänyt jäsenvaltio noudattaisi Suomen lainsäädäntöä ylimääräisen tiedon käytöstä.

Valvottu läpilasku

Vuoden 2000 EU:n oikeusapupöytäkirjan voimaansaattamislaki ei sisällä valvottuja läpilaskuja koskevia säännöksiä. Kuten jäljempänä toisen lisäpöytäkirjan valvottuja läpilaskuja koskevan 18 artiklan perusteluissa todetaan, Suomen voimassaolevaan lainsäädäntöön ei sisälly erityisiä säännöksiä valvottuista läpilaskuista. Vuoden 2014 alusta voimaantulevan uuden pakkokeinolain 10 luku sisältää kuitenkin uudet valvottuja läpilaskuja koskevat säännökset. Mainittuja säännöksiä on selvitetty tarkemmin jäljempänä toisen lisäpöytäkirjan 18 artiklan perusteluissa.

Vuoden 2000 EU:n oikeusapupöytäkirjan kannalta keskeistä on, että uuden pakkokeinolain 10 luvun 41 §:n 2 momentti asettaa valvotun läpilaskun käytön edellytykseksi, että epäillystä rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Vuoden 2000 EU:n oikeusapupöytäkirjan 12 artiklan 1 kohdan mukaan jokainen jäsenvaltio taas sitoutuu siihen, että sen alueella voidaan sallia toisen jäsenvaltion pyynnöstä tapahtuvat valvotut läpilaskut tutkittaessa ri-

koksia, joiden johdosta rikoksentehtyjä voidaan luovuttaa.

Vuoden 2004 alusta sovellettu puitepäättös 2002/584/YOS eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä (EYVL L 190, 18.7.2002, s.1) määrittelee luovuttamiskelpoisen rikoksen EU:n jäsenvaltioiden välillä. Puitepäättöksen mukaan luovuttamiskelpoisia ovat teot, joista luovuttamispyynnön esittäneen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan voi seurata vapausrangaistus tai vapaudenriiston käsittävä turvaamistoimenpide, jonka enimmäisaika on vähintään kaksitoista kuukautta. Pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion osalta riittää, että teko on siellä rangaistava. Lisäksi puitepäättös sisältää luettelon, johon sisältyvien tekojen osalta pyynnön vastaanottanut valtio ei voi edellyttää kaksoisrangaistavuutta. Lisäedellytyksenä luovuttamiselle tällöin on, että teosta voi pyynnön esittäneessä jäsenvaltiossa seurata vapausrangaistus tai turvaamistoimenpide, jonka enimmäisaika on vähintään kolme vuotta. Suomessa puitepäättöksen mukaiset säännökset luovuttamiskelpoisista rikoksista sisältyvät rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (1286/2003) 2 ja 3 §:ään.

Mainittu uuden pakkokeinolain valvottuja läpilaskuja koskeva 10 luvun 41 §:n 2 momentti asettaa valvotun läpilaskun käytölle korkeamman kynnyksen kuin vuoden 2000 EU:n oikeusapupolitiikan. Jäljempänä toisen lisäpöytäkirjan valvottuja läpilaskuja koskevan 18 artiklan perusteluissa todetaan mainitun artiklan ja uuden pakkokeinolain säännösten välillä vastaava ristiriita. Toinen lisäpöytäkirja sallii varauman tekemisen valvottuja läpilaskuja koskevaan artiklaan ja esityksessä ehdotetaankin varauman tekemistä artiklaan.

Vuoden 2000 EU:n oikeusapupolitiikan ei kuitenkaan mahdollista varauman tekemistä. Kyseinen sopimus edellyttää, että jäsenvaltio sitoutuu siihen, että sen alueella voidaan sallia toisen jäsenvaltion pyynnöstä tapahtuvat valvotut läpilaskut tutkittaessa luovuttamiskelpoisia rikoksia.

Tämän johdosta esityksessä ehdotetaan, että vuoden 2000 EU:n oikeusapupolitiikan voimaansaattamislakiin otetaan säännös

(2 a §), jonka mukaan Suomi tekee yhteistyötä vuoden 2000 EU:n oikeusapupolitiikan 12 artiklan mukaisesti luovuttamiskelpoisten rikosten osalta, vaikka uuden pakkokeinolain 10 luvun 41 §:n 2 momentin edellytys siitä, että epäillystä rikoksesta säädetyn ankarimman rangaistuksen tulee olla vähintään neljä vuotta vankeutta, ei täyty.

Muilla osin valvottujen läpilaskujen osalta oikeusapua annettaisiin rikosoikeusapulain 23 §:n 3 momentin mukaisesti siten, että pakkokeinojen käyttämisen edellytyksiin ja niitä käytettäessä noudatettavaan menettelyyn on sovellettava, mitä rikosoikeusapulain 15 §:n 1 momentissa ja pakkokeinolaissa säädetään. Mainitun 15 §:n 1 momentin mukaan pakkokeinoja ei saa käyttää, jos tämä ei Suomen lain mukaan olisi sallittua, jos pyynnön perusteena oleva teko olisi tehty Suomessa vastaavissa olosuhteissa.

Kansainvälisessä rikosoikeusavussa käytettävät pakkokeinot

Rikosoikeusapulain 23 §:ssä säädetään siitä, mitä pakkokeinoja voidaan käyttää, kun Suomen viranomaiset täyttävät toisen valtion viranomaisten esittämää oikeusapupyyntöä. Uuden pakkokeinolain säätämisen yhteydessä mainitun pykälän 1 momenttia on muutettu siten, että myös uuden pakkokeinolain mukaista suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa ja valvottua läpilaskua voidaan käyttää kansainvälisessä rikosoikeusavussa. Muutettu sanamuoto tulee voimaan vuoden 2014 alusta.

Uusi pakkokeinolaki sisältää säännökset myös tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta (PKL 10:4), sijaintitietojen hankkimisesta epäillyn ja tuomitun tavoittamiseksi (PKL 10:8) sekä tukiasematietojen hankkimisesta ja sen edellytyksistä (PKL 10:10). Näistä tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta ja sijaintitietojen hankkiminen epäillyn ja tuomitun tavoittamiseksi ovat uusia pakkokeinoja verrattuna voimassaolevaan pakkokeinolakiin. Tukiasematietojen hankkimista koskeva säännös vastaa lähtökohtaisesti voimassaolevan pakkokeinolain 5 a luvun 3 a §:ää matkaviestimien sijaintitietojen hankkimisesta.

Esityksessä on pidetty perusteltuna, että mainittuja uuden pakkokeinolain 10 luvun 4, 8 ja 10 §:ssä tarkoitettuja pakkokeinoja voitaisiin myös käyttää kansainvälisessä rikosoikeusavussa. Ne ovat luonteeltaan sellaisia, että niiden käyttö voi olla tarpeellista myös kansainvälisen liittymän omaavien rikosasioiden tutkinnassa. Toisaalta ne ovat myös pääosin lievempiä pakkokeinoja kuin esimerkiksi telekuuntelu, jonka käyttö on sallittu rikosoikeusapupyynnön täyttämiseksi. Rikosoikeusapulain 23 §:ää ehdotetaan muutettavaksi edellä esitetyn mukaisesti.

2.3 Muut ehdotukset

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (1997/689) 4 luvun 2 § sisältää säännöksen, jonka mukaan syyte Suomen ulkopuolella tehdystä rikoksesta voidaan tutkia, jollei muualla laissa toisin säädetä, syyttävän asuin-, oleskelu- tai tapaamispaikkakunnan tuomioistuimissa. Esityksessä ehdotetaan, että mainittua pykälää täydennetään siten, että laillinen tuomioistuin voisi olla myös asianomistajan kotipaikan tuomioistuin. Tällä on merkitystä erityisesti tilanteissa, joissa Suomen ulkopuolella tehdyn rikoksen ainoa liittymä Suomeen on, että asianomistaja on Suomen kansalainen ja asuu Suomessa taikka on Suomessa pysyvästi asuva ulkomaalainen. Asianomistaja voisi olla myös suomalainen yhteisö, säätiö tai muu oikeushenkilö.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Toisen lisäpöytäkirjan voimaansaatminen

Esityksen tavoitteena on hankkia eduskunnan hyväksyminen toiselle lisäpöytäkirjalle ja saattaa lisäpöytäkirja kansallisesti voimaan.

Toinen lisäpöytäkirja täydentää vuoden 1959 oikeusapusopimuksen määräyksiä. Se sisältää määräyksiä muun muassa yhteydenpitojärjestyksestä oikeusviranomaisten välillä, todistajien kuulemisesta video- tai puhelinkokouksen avulla, oikeudenkäyntiasiakirjojen tiedoksiannosta postitse sekä rajat ylittä-

tävästä tarkkailusta, valvotuista läpilaskuista, peitetutkinnasta ja yhteisistä tutkintaryhmistä.

Toisen lisäpöytäkirjan sisältö on osin lähes yhdenmukainen vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen kanssa. Lisäpöytäkirjan määräykset ovat kuitenkin yleisesti ottaen vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen määräyksiä harkinnanvaraisempia, eikä lisäpöytäkirja sisällä määräyksiä telekuuntelusta. Toisaalta lisäpöytäkirjan sisältö on vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimusta laajempi sikäli, että siinä mahdollistetaan myös rajat ylittävä tarkkailu. EU:n jäsenvaltioiden välillä rajat ylittävä tarkkailu perustuu Schengenin yleissopimukseen ja Napoli II yleissopimukseen.

Esityksessä ehdotetaan, että Suomi tekisi muun muassa kokonaan poissulkevan varauksen lisäpöytäkirjan rajat ylittävää tarkkailua koskevaan määräykseen sekä osittaisen varauksen peitetutkintaa koskevaan määräykseen.

Esitys sisältää lakiehdotuksen toisen lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta blankettimuotoisella säännöksellä. Lisäksi voimaansaattamislakiin otettaisiin eräitä asiasisältöisiä säännöksiä. Nämä koskisivat tilanteita, joissa voimassaoleva kansallinen lainsäädäntö ei sisällä riittävän selkeää soveltamisohjetta käytännön oikeusaputilannetta silmällä pitäen. Voimaansaattamislakiin otettavat säännökset koskisivat siirretyn tuomitus väliaikaista siirtämistä (2 §) ja asiakirjojen toimitamista postitse (3 §).

Esityksessä ehdotetaan rikosoikeusapulaikiin uutta 11 a—11 c §:ää, jotka koskisivat kuulemista videoneuvottelua käyttäen sekä kuulemista puhelimen välityksellä. Rikosoikeusapulakiin ehdotetaan myös uutta 23 a §:ää, jonka nojalla voitaisiin Suomen viranomaisen esittämän oikeusapupyynnön nojalla sallia, että vieraan valtion virkamies suorittaisi Suomessa yksittäisiä pakkokeinolain 10 luvun mukaisia peitetoiminta- tai valvotutkimuksia. Lisäksi esityksessä ehdotetaan oikeusavun kustannuksia koskevan rikosoikeusapulain 25 §:n muuttamista. Näiden ehdotettujen säännösten osalta on katsottu, että lisäpöytäkirjan määräyksiä vastaavia säännöksiä voidaan soveltaa myös sellaisiin

valtioihin, jotka eivät ole lisäpöytäkirjan osapuolia.

Ehdotettu uusi rikosoikeusapulain 23 a § edellyttäisi rikoslain Suomen alueella toimivan ulkomaisen virkamiehen määritelmän laajentamista (16 luvun 20 §, 21 luvun 18 § ja 40 luvun 12 §) sekä rikosoikeusapulain vahingonkorvausvastuuta koskevan 25 b §:n sanamuodon tarkistamista.

Toisen lisäpöytäkirjan voimaansaattamisen johdosta ehdotetaan muutettavaksi lisäksi oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 8 §:ää, siten että mainittu säännös soveltuisi myös postitiedoksiantoihin.

3.2 Uuden pakkokeinolain voimaantulo

Esityksessä ehdotetaan myös joitakin tarkistuksia kansainvälistä rikosoikeusapua koskevaan lainsäädäntöön vuoden 2014 alussa voimaantulevan uuden pakkokeinolain johdosta. Etupäässä kyse on pykäläviittausten muuttamisesta. Muutoksia esitetään tehtäväksi vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen voimaansattamislain 3—5 §:ään, jotka koskevat peitetöiminnan ja valeostojen sekä telekuuntelun ja televalvonnan käyttöä Suomen ja muiden EU:n jäsenvaltioiden välisessä rikosoikeusavussa. Lisäksi mainittuun voimaansattamislakiin ehdotetaan otettavaksi uusi 2 a §, joka koskee valvottujen läpikäytön käyttöä Suomen ja muiden EU:n jäsenvaltioiden välisessä yhteistyössä.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi rikosoikeusapulain 23 §:n muuttamista siten, että kansainvälisessä rikosoikeusavussa voitaisiin käyttää myös uuden pakkokeinolain mukaisia uusia pakkokeinoja tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta ja sijaintitietojen hankkimisesta epäillyn ja tuomitun tavoittamiseksi sekä tukiasematietojen hankkimista.

3.3 Muut ehdotukset

Lisäksi esityksessä ehdotetaan rikosoikeusapulain 5, 8 ja 24 §:n muuttamista. Ehdotetut muutokset ensinnäkin tarkentaisivat 5 §:n sääntelyä siitä, miten Suomen toimivaltaisen viranomaisen tulee pyytää oikeusapua vieraalta valtiolta ja toiseksi muuttaisivat rikosoikeusapulain kielten käyttöä koskevia vaa-

timuksia. Lisäksi rikosrekisteritietojen luovuttamisesta rikosoikeusavussa päättäisi jatkossa Oikeusrekisterikeskus myös muiden kuin Euroopan unionin jäsenvaltioiden esittämien pyyntöjen osalta. Ehdotetut muutokset eivät liity toisen lisäpöytäkirjan voimaansaattamiseen.

Esityksessä ehdotetaan myös yhteisistä tutkintaryhmistä annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamista siten, että syyttäjien osallistumista tutkintaryhmiin edistettäisiin. Esityksessä ehdotetaan myös väliaikaista siirtämistä koskevan lain 7 §:n muuttamista siten, että Suomessa pysyvästi asuva rinnastettaisiin Suomen kansalaiseen lukuun ottamatta kauttakuljetustilanteita. Ehdotetut muutokset eivät liity toisen lisäpöytäkirjan voimaansaattamiseen.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 4 luvun 2 §:n muuttamista. Ehdotus laajentaisi Suomen ulkopuolella tehdyn rikoksen oikeuspaikkaa koskevaa sääntelyä siten, että tällainen syyte voitaisiin tutkia myös asianomistajan kotipaikan tuomioistuimessa. Myöskään tämä ehdotus ei liity toisen lisäpöytäkirjan voimaansaattamiseen.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Yleistä

Toisen lisäpöytäkirjan voimaantulo tulee helpottamaan Suomen esitutkinta- ja syyttäväviranomaisten mahdollisuuksia saada rikosoikeusapua muista lisäpöytäkirjan osapuolina olevista valtioista. Parannuksena voidaan pitää etenkin videoyhteyden käytön kannustamiseen tähtäviä määräyksiä kansainvälisessä oikeusapuyhteistyössä. Tietyt lisäpöytäkirjan määräykset tehostavat erityisesti kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden esitutkintaa. Tällaisia määräyksiä ovat yhteisiä tutkintaryhmiä ja peitetutkintaa koskevat määräykset.

Lisäksi toinen lisäpöytäkirja helpottaa tavonomaista kansainvälistä yhteistyötä. Tämän mahdollistavat aikaisempaa joustavammat määräykset suorien yhteyksien käytöstä toimivaltaisten viranomaisten välillä sekä määräykset siitä, että oikeudenkäyntiasiakir-

jojen tiedoksiantoja voidaan suorittaa postitse.

Kaiken kaikkiaan toisen lisäpöytäkirjan voimaantumisen voidaan arvioida tehostavan Suomen ja lisäpöytäkirjan osapuolina olevien valtioiden välistä oikeusapuyhteistyötä, joskin määrällisesti Suomen ja EU:n ulkopuolisten valtioiden välisiä oikeusapupyynnöitä tehdään melko vähän.

Joulukuuhun 2013 mennessä toisen lisäpöytäkirjan on saattanut kansallisesti voimaan 28 Euroopan neuvoston jäsenvaltiota. Nämä valtiot ovat Albania, Armenia, Belgia, Bosnia ja Hertsegovina, Bulgaria, Kroatia, Tsekin tasavalta, Tanska, Viro, Ranska, Irlanti, Latvia, Liettua, Malta, Moldova, Montenegro, Alankomaat, Norja, Puola, Portugali, Romania, Serbia, Slovakia, Slovenia, Sveitsi, Makedonia, Ukraina ja Yhdistynyt kuningaskunta. Toisen lisäpöytäkirjan on lisäksi saattanut kansallisesti voimaan kaksi Euroopan neuvoston ulkopuolista valtiota, jotka ovat Chile ja Israel.

4.2 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei voida katsoa olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Suurin osa toisessa lisäpöytäkirjassa määritellyistä menettelyistä on jo otettu käyttöön EU:n jäsenvaltioiden välillä vuoden 2000 EU:n oikeusapupöytäkirjan nojalla. Eniten kansainvälistä yhteistyötä rikosoikeusavussa Suomella on juuri EU:n jäsenvaltioiden kanssa, eikä toisen lisäpöytäkirjan osapuolina olevien valtioiden mukaantulo yhteistyöhön aiheuta merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

Rikosoikeusapulakiin otettavat kaikkiin valtioihin soveltuvat säännökset kuulemisesta videoneuvottelua käyttäen (11 a ja 11 b §) saattavat lisätä menettelyn käyttöä myös suhteessa muihin kuin EU:n jäsenvaltioihin, mutta tapausten määrä on todennäköisesti pieni. Toisen lisäpöytäkirjan video- ja puhe-linkuulemisesta koskevien määräysten tehokas hyödyntäminen edellyttää, että Suomen viranomaisten käytössä on yhteistyön mahdollistavat tekniset välineet. Muussa kansainvälisessä yhteistyössä ja kansallisessa oikeudenkäyntimenettelyssä on viime vuosina jo otettu käyttöön videoyhteyden välityksellä tapahtuvan kuulemisen mahdollistavia tekni-

siä laitteita. Näin ollen pelkästään toisen lisäpöytäkirjan voimaansaattaminen ei edellyttäisi uusien teknisten laitteiden hankkimista. Vaikka videokuulemismenettelyn käytännön järjestäminen aiheuttaisi lisäkuluja, menettelyn käyttäminen toisaalta vähentäisi matkakuluja, sillä todistajan taikka Suomen viranomaisten ei tarvitsisi matkustaa toiseen valtioon esimerkiksi todistajan kuulemista varten.

Ehdotetun videoneuvottelun käyttöä koskevan rikosoikeusapulain 11 b §:n 2 momenttiin sisältyy säännös, jonka mukaan vastaajalle ja epäilylle on hänen pyynnöstään määrättävä puolustaja, jolle maksettava korvaus jäisi valtion vahingoksi. Tästä aiheutuisi jonkin verran kuluja oikeusministeriön hallinnon alalle. Menoerää ei kuitenkaan voida pitää merkittävänä, sillä on todennäköistä, että Suomessa olevia vastaajia ja epäiltyjä kuultaisiin vieraasta valtiosta videoneuvottelun välityksellä vain harvoin.

Jotta toista lisäpöytäkirjaa voidaan tehokkaasti soveltaa Suomessa, tulee toimivaltaisille viranomaisille eli lähinnä esitutkintaviranomaisille, syyttäjille ja tuomioistuimille järjestää koulutusta toisen lisäpöytäkirjan sisällöstä. Tarvittava koulutus voidaan kuitenkin järjestää nykyisen koulutusjärjestelmän ja käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa.

Rikosoikeusapulain 8 §:ään ehdotettu muutos rajoittaisi niitä kieliä, joilla oikeusapupyynnöt voidaan toimittaa Suomeen. Muutos ehdotus todennäköisesti vähentäisi pyyntöjen käännskuluja Suomessa.

4.3 Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Aikaisempaa joustavampi mahdollisuus käyttää suoria yhteyksiä toimivaltaisten viranomaisten välillä tulee esimerkiksi syyttäjien osalta tarkoittamaan, että yhteydenpito lisäpöytäkirjan toisen osapuolen viranomaisiin sekä oikeusapupyynnöiden laatiminen ja niiden sisällöstä vastaaminen tulee aikaisempaa selkeämmin olemaan syyttäjän omalla vastuulla. Toisaalta suoriin yhteydenottoihin on jo siirrytty EU:n jäsenvaltioiden välisessä yhteydenpidossa. Voidaan myös arvioida, että mahdollisuus antaa oikeudenkäyntiasiakirjoja tiedoksi postitse vähentää keskusviran-

omaisen käyttöä oikeusapuyhteistyössä, koska tiedoksiannettavien asiakirjojen lähettämisestä huolehtisi aikaisempaa useammin toimivaltainen paikallisviranomaisen ilman keskusviranomaisen myötävaikutusta. Toisaalta siirtymisen suoriin viranomaisyhteyksiin voidaan ainakin uusien säännösten voimaantulon alkuvaiheessa arvioida lisäävän keskusviranomaisen eli oikeusministeriön neuvonta- ja ohjaustehtäviä. Myös Valtakunnansyyttäjänviraston ohjaustehtävät todennäköisesti jossain määrin lisääntyvät.

5 Asian valmistelu

Voimaansaattettava toinen lisäpöytäkirja on valmisteltu Euroopan neuvoston rikosasiain komitean (European Committee on Crime Problems CDPC) alaisessa asiantuntijatyöryhmässä (Committee of Experts on the Operation of European Convention in the Penal Field PC-OC).

Oikeusministeriö asetti 14 päivänä joulukuuta 2010 työryhmän, jonka tehtäviä laajennettiin ja kokoonpanoa muutettiin 18 päivänä lokakuuta 2011 tehdyllä päätöksellä. Työryhmän tehtävänä oli valmistella ehdotus toisen lisäpöytäkirjan voimaansaattamista koskeväksi lainsäädännöksi. Lisäksi työryhmän tuli harkita, mitä muutoksia uusi pakkokeinolaki ja uusi esitutkintalaki edellyttävät kansainvälistä rikosoikeusapua koskevaan lainsäädäntöön ja muita tarpeellisia kansainvälistä rikosoikeusapua koskevan lainsäädännön muutoksia. Työryhmässä olivat edustettuina oikeusministeriön lainvalmisteluosasto ja oikeushallinto-osaston kansainvälisen oikeudenhoidon yksikkö, Valtakunnansyyttäjänvirasto, sisäasiainministeriön poliisiosasto, Poliisihallitus, Helsingin käräjäoikeus ja Suomen Asianajajaliitto.

Työryhmän mietinnöstä pyydettiin lausunto 24 eri viranomaiselta, järjestöltä ja asiantuntijalta. Lisäksi korkeimmalle oikeudelle varattiin tilaisuus antaa mietinnöstä lausunto.

Lausuntoja annettiin yhteensä 12. Lausunnon antajia olivat sisäasiainministeriö, valtiovarainministeriö, Poliisihallitus, Keskusrikospoliisi, Rajavartiolaitos, Tulli, Valtakunnansyyttäjänvirasto, Oikeusrekisterikeskus, Helsingin käräjäoikeus, Pirkanmaan käräjäoikeus, Helsingin syyttäjänvirasto ja Itä-Suomen syyttäjänvirasto.

Lausunnoissa työryhmän ehdotuksiin suhtauduttiin pääosin myönteisesti. Sisäasiainministeriö ja Poliisihallitus katsoivat työryhmän mietintöön jättämiensä eriävien mielipiteiden mukaisesti, että Suomen ei tulisi tehdä rajat ylittävää tarkkailua koskevaan 17 artiklaan kokonaan poissulkevaa varaumaa, vaan jätettävän varauman tulisi koskea vain kiiretilanteita. Tällöin yhteistyö olisi mahdollista etukäteen tehdyn oikeusapupyynnön nojalla. Myös valtiovarainministeriö, Rajavartiolaitos, Keskusrikospoliisi ja Tulli tukivat tätä näkemystä. Vastaavasti mietintöön jättämiensä eriävien mielipiteiden mukaisesti sisäasiainministeriö ja Poliisihallitus katsoivat, ettei Suomen tulisi jättää osittaista varaumaa peitetutkintaa koskevaan 19 artiklaan. Myös Keskusrikospoliisi tuki tätä näkemystä.

Oikeusministeriön ja sisäasiainministeriön edustajat ovat neuvotelleet ennen hallituksen esityksen antamista ja saavuttaneet yhteisymmärryksen esityksen sisällöstä edellä mainittujen 17 ja 19 artiklan osalta.

Kaikki asiaan kantaa ottaneet lausunnonantajat pitivät pääasiallisesti kannatettavana ehdotusta, jonka mukaan syyttäjän osallistumista yhteisiin tutkintaryhmiin vahvistettaisiin. Myös mietintöön sisällynyttä ehdotusta siitä, että oikeusapupyyntöjä voitaisiin toimittaa jatkossa Suomeen aikaisempaa rajoitetummin pääasiallisesti suomen, ruotsin tai englannin kielellä tuettiin useassa lausunnossa. Ainoastaan Keskusrikospoliisi katsoi, että ehdotus ei tehostaisi rikosoikeusapuasioiden käsittelyä. Keskusrikospoliisin lausunnon johdosta ehdotusta on muutettu joustavampana muotoon.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Toisen lisäpöytäkirjan sisältö ja sen suhde Suomen lainsäädäntöön

ILUKU

1 artikla. Soveltamisala. Artikla sisältää määräykset siitä, miten vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 1 artiklan soveltamisalaa koskevia määräyksiä muutetaan. Artiklan mukaan kyseiset määräykset korvataan tämän artiklan sisältämällä määräyksillä.

Artiklan 1 kappaleen mukaan osapuolet sitoutuvat vuoden 1959 oikeusapusopimuksen määräysten mukaisesti antamaan viivytyksetä toisilleen mahdollisimman laajaa keskinäistä oikeusapua. Rikosoikeusapua tulee antaa ryhdyttäessä toimenpiteisiin rikoksen johdosta, jos asian käsittely oikeusapua pyydettyessä kuuluu pyynnön esittäneen osapuolen oikeusviranomaisten toimivaltaan.

Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimus ei sisällä vastaavaa määräystä, sillä kyseinen sopimus ei ole itsenäinen sopimus, vaan täydentää vuoden 1959 oikeusapusopimusta. Tämän johdosta kappaleen määräystä sovelletaan myös EU:n jäsenvaltioiden välillä. Keskeinen uudistus 1 kappaleen osalta on, että siihen on lisätty edellytys, että rikosoikeusapua tulee antaa viivytyksettä. Tämä ei edellytä lainsäädäntömuutoksia rikosoikeusapulakiin.

Artiklan 2 kappaleen mukaan vuoden 1959 oikeusapusopimusta ei sovelleta tuomioiden tai vapaudenmenetystä merkitsevien päätösten täytäntöönpanoon eikä sellaisiin sotilaslainsäädännön alaisiin rikoksiin, jotka eivät ole rikoksia yleisen rikoslain mukaan. Mainittu määräys vastaa vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 1 artiklan 2 kappaleen nykyistä sanamuotoa, eikä sitä siis ole uudistettu.

Artiklan 3 kappaleen mukaan keskinäistä oikeusapua voidaan antaa myös hallintoviranomaisen vireille panemassa menettelyssä, joka liittyy pyynnön esittäneen tai pyynnön vastaanottaneen osapuolen kansallisen lainsäädännön mukaan oikeussääntöjen rikkomisena rangaistavaan tekoon, jos hallintoviran-

omaisen asiassa antama päätös voidaan saattaa erityisesti rikosasioissa toimivaltaisen tuomioistuimen tutkittavaksi.

Kyseinen 3 kappaleen määräys vastaa vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen 3 artiklan 1 kohtaa, mutta sen sanamuoto ei ole yhtä velvoittava. Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen voimaansaattamista koskeneessa hallituksen esityksessä 31/2003 vp todettiin, että rikosoikeusapulaki ei ole ristiriidassa mainitun määräyksen kanssa, eikä sen voimaansaattaminen edellytä lainmuutoksia (s. 15 ja 16). Lainmuutokset eivät ole tarpeellisia myöskään tämän esityksen osalta.

Artiklan 4 kappaleen mukaan keskinäistä oikeusapua ei saa evätä pelkästään sillä perusteella, että se koskee tekoja, joista oikeushenkilö voidaan asettaa vastuuseen pyynnön esittäneen osapuolen lainsäädännön mukaan.

Kyseinen 4 kappaleen määräys vastaa vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen 3 artiklan 2 kohtaa. Hallituksen esityksessä 31/2003 vp todettiin, että rikosoikeusapulaki ei ole ristiriidassa mainitun määräyksen kanssa, eikä sen voimaansaattaminen edellytä lainmuutoksia (s. 16 ja 17). Lainmuutokset eivät ole tarpeellisia myöskään tämän esityksen osalta.

Koska vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimus sisältää artiklan 3 ja 4 kappaleita vastaavat määräykset, EU:n jäsenvaltioiden välillä sovelletaan näitä määräyksiä.

2 artikla. Pynnön esittäneen osapuolen viranomaisten läsnäolo. Artikla täydentää vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 4 artiklan viranomaisten läsnäoloa koskevia määräyksiä.

Artiklan mukaan mainittua 4 artiklaa täydennetään siten, että alkuperäisestä vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 4 artiklasta tulee artiklan 1 kappale ja artiklassa olevista uusista määräyksistä tulee sen 2 kappale.

Jo voimassaolevan 1 kappaleen mukaan pyynnön esittäneen osapuolen nimenomaisesti pyynnöstä tulee pyynnön vastaanottaneen osapuolen ilmoittaa, milloin ja missä todistelupyyntö pannaan täytäntöön. Pynnön vastaanottaneen osapuolen suostumuk-

sella saavat viranomaiset ja ne henkilöt, joita asia koskee, olla tuolloin läsnä.

Uuden 2 *kappaleen* mukaan näiden viranomaisten ja henkilöiden, joita asia koskee, läsnäoloa koskevaa pyyntöä ei tulisi evätä, jos näiden läsnäolon johdosta oikeusapupyynnön täyttäminen todennäköisesti vastaa paremmin pyynnön esittäneen osapuolen tarpeita ja siten todennäköisesti vähentää täydentävien oikeusapupyynnöiden tarvetta.

Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimus ei sisällä vastaavaa määräystä läsnäolosta, joten sitä sovellettaisiin myös EU:n jäsenvaltioiden välillä. Kyseisessä sopimuksessa läsnäolopyyntöjen on katsottu olevan osa lisäpöytäkirjan 8 artiklassa tarkoitettua menettelyä koskevaa määräystä.

Rikosoikeusapulain 10 § sitä vastoin sisältää erityisen säännöksen läsnäolosta oikeusapua annettaessa. Pykälän 1 momentin mukaan pyynnön esittäneen valtion toimivaltaisella viranomaisella, asianosaisilla sekä sillä, jota asia muutoin koskee, on oikeus Suomen lain mukaisesti olla läsnä kuultaessa todistajia, asiantuntijoita tai asianosaisia taikka muuta pyydettyä toimenpidettä suoritettaessa. Pynnön esittäneen valtion viranomaisella on tuomioistuimessa ja esitutkintaa toimitettaessa oikeus osallistua asian käsittelyyn ja esittää kuultaville kysymyksiä, jos tuomioistuin tai esitutkintaviranomainen antaa tähän luvan. Pykälän 2 momentin mukaan pyynnön esittäneen vieraan valtion viranomaisen pyynnöstä on pyydetyn toimenpiteen ajasta ja paikasta ilmoitettava pyynnön esittäneelle vieraan valtion viranomaiselle niin hyvissä ajoin, että viranomainen ja ne, joilla on oikeus olla läsnä, voivat tulla saapuville.

Rikosoikeusapulain 10 §:ssä säädetään vieraan valtion viranomaisen, asianosaisten ja muiden asiaan osallisten läsnäolo-oikeudesta. Pykälän mukaan läsnäoloa koskevaa pyyntöä ei evättäisi artiklan 2 kappaleen määräysten vastaisesti. Artikla ei näin ollen edellytä lain-säädäntömuutoksia.

3 artikla. *Vapautensa menettäneen henkilön väliaikainen siirtäminen pyynnön esittäneen osapuolen alueelle.* Artikla uudistaa vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 11 artiklan määräykset vapautensa menettäneiden henkilöiden väliaikaisesta siirtämisestä. Koska vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimus ei

sisällä vastaavia määräyksiä väliaikaisesta siirtämisestä, artiklaa sovelletaan myös EU:n jäsenvaltioiden välillä.

Artiklan mukaan mainittu 11 artikla korvataan seuraavilla määräyksillä.

Uuden 11 artiklan 1 *kappaleen* mukaan vapautensa menettänyt henkilö, jonka henkilökohtaista läsnäoloa pyynnön esittänyt osapuoli pyytää todistelua varten muutoin kuin rikoksesta syytettynä, siirretään väliaikaisesti pyynnön esittäneen osapuolen alueelle, edellyttäen kuitenkin, että hänet palautetaan pyynnön vastaanottaneen osapuolen määräämässä ajassa, ja jollei vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 12 artiklan määräyksistä soveltuvin osin muuta johdu.

Siirtoa koskeva pyyntö voidaan evätä, jos vapautensa menettänyt henkilö ei anna siihen suostumustaan (a kohta); hänen läsnäolonsa on tarpeen pyynnön vastaanottaneen osapuolen alueella vireillä olevassa rikosasiassa (b kohta); siirto voi pidentää vapauden menetystä (c kohta); tai muu pakottava syy on esteenä hänen siirtämiselleen pyynnön esittäneen osapuolen alueelle (d kohta).

Uuden 11 artiklan 2 *kappaleen* mukaan jollei vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 2 artiklan määräyksistä muuta johdu, lupa 1 kappaleessa tarkoitettussa tapauksessa vapautensa menettäneen henkilön kuljetukseen kolmannen osapuolen alueen kautta myönnetään pyynnöstä, johon on liitetty kaikki tarpeelliset asiakirjat ja jonka oikeusapupyynnön esittäneen osapuolen oikeusministeriö on tehnyt sen osapuolen oikeusministeriölle, jonka alueen kautta kuljettamista pyydetään. Osapuoli voi evätä luvan omien kansalaisten sa kuljettamiseen oman alueensa kautta.

Uuden 11 artiklan 3 *kappaleen* mukaan siirrettävä henkilö on pidettävä säilössä pyynnön esittäneen osapuolen alueella ja vastaavasti myös sen osapuolen alueella, jonka kautta kuljettamista on pyydetty, jollei osapuoli, jolta siirtoa on pyydetty, pyydä hänen vapauttamistaan.

Artikla muuttaa 11 artiklaa siten, että aikaisemmin artiklan soveltamisalaa määritteli se, että sen nojalla pyydetään henkilön henkilökohtaista läsnäoloa todistajana tai syytetyn taikka epäillyn tunnistamista varten. Uudessa sanamuodossa läsnäoloa pyydetään todistelu varten muutoin kuin rikoksesta syytety-

nä. Sanamuoto siis kattaisi muut kuin rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevat tilanteet. Muut artiklaan tehdyt muutokset ovat vain kielellisiä.

Suomella oli pitkään varauma vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 11 artiklaan, eikä Suomi tämän johdosta osallistunut yhteistyöhön vapautensa menettäneiden henkilöiden väliaikaisessa siirtämisessä. Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä varauma kuitenkin poistettiin ja säädettiin väliaikaista siirtämistä koskeva laki. Väliaikaista siirtämistä koskevan lain säännöksissä otettiin ennakoivasti huomioon toisen lisäpöytäkirjan määräykset (HE 31/2003 vp, s. 84—87 ja 96—104). Väliaikaista siirtämistä koskevan lain 1 ja 4 §:n mukaan sen soveltamisalaan kuuluu vapautensa menettäneen henkilön väliaikainen siirtäminen todistelutarkoituksessa rikosasioissa muuten kuin oikeudenkäynnissä vastaajana. Väliaikaista siirtämistä koskevan lain ja 3 artiklan säännösten välillä ei ole ristiriitaa, eikä 3 artikla edellytä lainsäädäntömuutoksia.

Esityksessä on kuitenkin pidetty perusteltuna, että väliaikaista siirtämistä koskevan lain 7 §:ää muutettaisiin siten, että Suomessa pysyvästi asuva rinnastettaisiin Suomen kansalaiseen siltä osin kuin uusi 11 artikla tämän mahdollistaa. Uuden 11 artiklan 2 kappale ei nimittäin mahdollista tällaista rinnastamista Suomen läpi tapahtuvissa kauttakuljetustilanteissa. Tältä osin Suomen kansalainen olisi jatkossakin erityisasemassa.

Esityksen mukaan myös Suomessa pysyvästi asuvan siirtäminen edellyttäisi jatkossa hänen suostumustaan vastaavalla tavalla kuin Suomen kansalaisen osalta. Muutosta on pidetty perusteltuna, sillä myös muussa kansainvälistä rikosoikeusyhteistyötä koskevassa lainsäädännössä sille, että henkilö asuu pysyvästi maassa, on annettu merkitystä säännösten soveltamisessa. Muun muassa kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetussa laissa (21/1987, jäljempänä *yhteistoimintalaki*) Suomen kansalainen rinnastetaan henkilöön, jolla on Suomessa kotipaikka (3 §:n 2 momentti). Myös rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetussa laissa Suomessa pysyvästi

asuvalla henkilölle on annettu erityisasema, joka on lähes rinnasteinen Suomen kansalaisen asemaan.

4 artikla. *Pyynnön ja tietojen toimitustavat.* Artikla uudistaa vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 15 artiklan määräykset rikosoikeusapuspyyntöjen ja tietojen toimitustavoista.

Artiklan mukaan mainittu 15 artikla korvataan seuraavilla määräyksillä.

Uuden 15 artiklan 1 kappaleen mukaan pyynnön esittävän osapuolen oikeusministeriö toimittaa keskinäistä oikeusapua koskevan pyynnön ja oma-aloitteisesti antamansa tiedot kirjallisesti pyynnön vastaanottavan osapuolen oikeusministeriölle, ja vastaus toimitetaan samalla tavalla. Pynnön esittävän osapuolen oikeusviranomaiset voivat kuitenkin toimittaa pyynnön tai tiedot myös suoraan pyynnön vastaanottavan osapuolen oikeusviranomaisille, joiden vastaus voidaan toimittaa samalla tavalla.

Artiklan 1 kappaleen mukaisesti pääsääntönä pysyy, että pyyntöjä toimitetaan oikeusministeriöiden välityksellä. Myös vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimus sisältää pyyntöjen ja tietojen toimitustapoja koskevat määräykset. Toisen lisäpöytäkirjan toimitustapoja koskevat määräykset eivät kaikilta osin vastaa vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen 6 artiklan määräyksiä toimitustavoista. Mainittu 6 artiklan pääsääntönä on, että pyyntöjä toimitetaan suoraan toimivaltaisten oikeusviranomaisten välillä. EU:n jäsenvaltioiden välillä sovelletaan mainittua 6 artiklaa.

Artiklan 1 kappaleessa kuitenkin väljennetään niitä edellytyksiä, jolloin oikeusapuspyyntö voidaan toimittaa suoraan toisen osapuolen oikeusviranomaisille. Vuoden 1959 oikeusapusopimuksen alkuperäisen 15 artiklan 2 kappaleen mukaan kiireellisissä tapauksissa todistelupyynnöt voitiin osoittaa suoraan toisen osapuolen oikeusviranomaisille. Nyt voimaansaattettavan uuden 15 artiklan 1 kappaleen mukaan pyyntö voidaan aina ilman erityisiä lisäedellytyksiä toimittaa myös suoraan toisen osapuolen oikeusviranomaisille.

Huomioon on kuitenkin otettava, että artiklan 8 kappale antaa lisäpöytäkirjan osapuolelle mahdollisuuden antaa selityksen, jossa voidaan asettaa rajoituksia suorien yhteyksi-

en käytölle. Näin ollen pyyntö voidaan toimittaa 1 kappaleen määräysten mukaisesti suoraan toisen osapuolen oikeusviranomaiselle vain, jos kyseinen osapuoli ei ole antanut menettelyn käyttöä rajoittavaa selitystä. Artiklan 8 kappale mahdollistaa myös osapuolen antaa selityksen, jonka mukaan suoria yhteyksiä käytettäessä pyynnöstä on toimitettava jäljennös toisen osapuolen keskusviranomaiselle. Myös tällaiset menettelyä koskevat osapuolten selitykset tulee ottaa huomioon sovellettaessa artiklan 1 kappaletta.

Uuden 15 artiklan 2 kappaleen mukaan pyynnön esittävän osapuolen oikeusministeriö toimittaa vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 11 artiklassa ja toisen lisäpöytäkirjan 13 artiklassa tarkoitetun pyynnön kaikissa tapauksissa pyynnön vastaanottavan osapuolen oikeusministeriölle, ja vastaus toimitetaan samalla tavalla.

Tämän mukaisesti vapautensa menettäneen henkilön väliaikaista siirtämistä koskevat pyynnöt tulee aina toimittaa oikeusministeriöiden välityksellä. Vastaava periaate sisältyy vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen 6 artiklan 8 kohdan a alakohtaan.

Uuden 15 artiklan 3 kappaleen mukaan pyynnön esittävän osapuolen hallinto- tai oikeusviranomaiset voivat toimittaa vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 1 artiklan 3 kappaleessa tarkoitettuun menettelyyn liittyvän keskinäistä oikeusapua koskevan pyynnön myös suoraan pyynnön vastaanottavan osapuolen hallinto- tai oikeusviranomaisille tapauksen mukaan ja vastaus voidaan toimittaa samalla tavalla.

Artiklan 3 kappale siis mahdollistaa oikeusapupyynnöiden suoran toimittamisen toimivaltaisten viranomaisten välillä myös silloin kun toisen tai molempien osapuolten osalta toimivaltainen viranomainen on hallintoviranomainen.

Uuden 15 artiklan 4 kappaleen mukaan pyynnön esittävän osapuolen toimivaltaiset viranomaiset voivat myös toimittaa toisen lisäpöytäkirjan 18 tai 19 artiklan mukaisesti esitetyn keskinäistä oikeusapua koskevan pyynnön suoraan pyynnön vastaanottavan osapuolen toimivaltaisille viranomaisille.

Artiklan 4 kappale mahdollistaa myös valvottua läpilaskua ja peitetutkintaa koskevien pyynnöiden toimittamisen suoraan toimival-

taisten viranomaisten välillä. Määräys tarkoittaa, että pyyntö voidaan toimittaa suoraan toimivaltaisten viranomaisten välillä, vaikka ne olisivat esimerkiksi poliisi- tai tulliviranomaisia taikka rajavartiolaitoksen virkamiehiä.

Uuden 15 artiklan 5 kappaleen mukaan pyynnön esittävän osapuolen oikeusviranomaiset voivat toimittaa vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 13 artiklan 1 kappaleessa tarkoitetun pyynnön suoraan pyynnön vastaanottavan osapuolen toimivaltaiselle viranomaiselle, joka voi toimittaa vastauksensa suoraan samalla tavalla. Vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 13 artiklan 2 kappaleessa tarkoitettu pyyntö toimitetaan pyynnön esittävän osapuolen oikeusministeriön toimesta pyynnön vastaanottavan osapuolen oikeusministeriölle.

Määräyksen mukaan myös rikosrekisteriotetta koskeva pyyntö voidaan lähettää suoraan toimivaltaiselle viranomaiselle. Jos rikosrekisteriotetta pyydetään muuta kuin rikosasian käsittelyä varten, tulee pyyntö kuitenkin toimittaa oikeusministeriölle.

Uuden 15 artiklan 6 kappaleen mukaan lisäpöytäkirjan 4 artiklassa tarkoitettuja päätösten ja toimenpiteiden jäljennöksiä koskevat pyynnöt voidaan esittää suoraan toimivaltaisille viranomaisille. Sopimusvaltio voi milloin tahansa määritellä Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä, mitä viranomaisia se pitää tässä kappaleessa tarkoitettuina toimivaltaisina viranomaisina.

Kappale mahdollistaa, että vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 22 artiklan mukaiseen rikosrekisteritietojen yleiseen vaihtoon liittyvät päätösten ja toimenpiteiden jäljennöksiä koskevat pyynnöt voidaan esittää suoraan toimivaltaisille viranomaisille. Lisäpöytäkirjan mukaan pyynnöt tuli toimittaa oikeusministeriöiden välityksellä.

Uuden 15 artiklan 7 kappaleen mukaan kiireellisissä tapauksissa, kun pyyntö tai tiedot voidaan toimittaa vuoden 1959 oikeusapusopimuksen mukaan suoraan, ne voidaan toimittaa Kansainvälisen rikospoliisijärjestön (Interpol) välityksellä.

Määräys rajoittaa Interpolin käytön pyynnöiden toimittamisessa vain kiireellisiin tapauksiin. Lisäksi rajoituksena on, että Interpolia voidaan käyttää vain tilanteissa, joissa pyyn-

tö tai tiedot voitaisiin toimittaa suoraan toimivaltaiselle viranomaiselle.

Uuden 15 artiklan 8 kappaleen mukaan osapuoli voi milloin tahansa antaa Euroopan neuvoston pääsihteerille selityksen, jossa se varaa itselleen oikeuden asettaa keskinäistä oikeusapua koskevien pyyntöjen tai tietynlaisten pyyntöjen täyttämiseksi yhden tai useamman seuraavista ehdoista: pyynnöstä on lähetettävä jäljennös selityksessä mainitulle keskusviranomaiselle (a kohta); pyynnöt on kiireellisiä pyyntöjä lukuun ottamatta toimitettava selityksessä mainitulle keskusviranomaiselle (b kohta); silloin, kun pyyntö kiireellisuuden vuoksi toimitetaan suoraan toimivaltaiselle viranomaiselle, siitä on samanaikaisesti toimitettava jäljennös kyseisen osapuolen oikeusministeriölle (c kohta); tietynlaiset tai kaikki oikeusapupyynnöt on toimitettava osapuolelle muulla kuin tässä artiklassa tarkoitetulla tavalla (d kohta).

Artiklan 8 kappaleessa tarkoitetut selitykset rajoittaisivat suorien yhteyksien käyttämistä toimivaltaisten viranomaisten välillä.

Uuden 15 artiklan 9 kappaleen mukaan vuoden 1959 oikeusapusopimuksen tai sen pöytäkirjojen mukaiset keskinäistä oikeusapua koskevat pyynnöt ja tiedonannot voidaan toimittaa sähköisesti tai muuta televiestintätapaa käyttäen, kuitenkin siten, että pyynnön esittävä osapuoli on valmis pyydettäessä esittämään milloin tahansa kirjallisen todistuskappaleen pyynnön tai tiedonannon toimittamisesta sekä alkuperäisen pyynnön tai tiedonannon. Sopimusvaltio voi kuitenkin milloin tahansa antaa Euroopan neuvoston pääsihteerille selityksen, jossa määritellään ne ehdot, joiden mukaisesti se on valmis hyväksymään ja täyttämään sähköisesti tai muuta televiestintätapaa käyttäen toimitetut pyynnöt.

Määräys mahdollistaa pyyntöjen ja tietojen toimittamisen sähköisesti tai muuta televiestintätapaa käyttäen.

Uuden 15 artiklan 10 kappaleen mukaan artiklan määräykset eivät rajoita sellaisten osapuolten voimassaolevien kahdenvälisen sopimusten tai järjestelyjen soveltamista, joissa määrätään oikeusapupyyntöjen suorasta toimittamisesta niiden viranomaisten välillä.

Rikosoikeusapulain 4 ja 5 § sisältävät säännökset oikeusapupyyntöjen toimittamisesta noudatettavasta yhteydenpitojärjestyksestä. Rikosoikeusapulain 4 §:n mukaan vieraan valtion viranomaisen pyyntö oikeusavun antamisesta lähetetään oikeusministeriölle tai tehdään suoraan sille viranomaiselle, jonka toimivaltaan pyynnön täyttäminen kuuluu. Säännös sallii, että muiden valtioiden viranomaiset voivat olla suoraan yhteydessä Suomen toimivaltaisiin viranomaisiin, eikä se siis ole ristiriidassa artiklan 1 kappaleen kanssa.

Rikosoikeusapulain 5 § taas sääntelee yhteydenpitojärjestyksen, jota Suomen viranomaisten tulee noudattaa kun pyyntöjä lähetetään vieraaseen valtioon. Yhteydenpitojärjestys, jota Suomen viranomaisten on noudatettava, määräytyy muiden valtioiden edellyttämän järjestyksen ja mahdollisesti voimassaolevien kansainvälisten sopimusten nojalla. Tämän johdosta 5 §:n 2 momentti sisältää vain yleisluontoisen säännöksen, jonka mukaan Suomen viranomainen lähettää oikeusapupyynnön vieraalle valtiolle noudattaen vieraan valtion edellyttämää järjestystä sekä ottaen huomioon, mitä Suomen ja vieraan valtion välillä mahdollisesti voimassa olevissa sopimuksissa on määrätty. Rikosoikeusapulaki sallii siis myös sen, että Suomen omat viranomaiset ovat suoraan yhteydessä toisen valtion viranomaisiin, edellyttäen kuitenkin, että tämä vieras valtio sallii tällaisen yhteydenpitojärjestyksen.

Rikosoikeusapulain ja artiklan 1 kappaleen määräysten välillä ei siis ole ristiriitaa ja lain säännökset sallivat artiklan 1 kappaleessa tarkoitetun menettelyn noudattamisen. Tältä osin lainsäädännön muuttaminen ei ole tarpeellista.

Väliaikaista siirtämistä koskevan lain 3 §:n mukaan lain mukaisen kansainvälisen oikeusavun antamisesta ja pyytämisestä päättää oikeusministeriö. Tältä osin väliaikaista siirtämistä koskevan lain säännökset vastaavat artiklan 2 kappaleen määräyksiä.

Rikosoikeusapulain soveltamisalaa ei ole määriteltä siten, että se soveltuisi vain oikeusviranomaisiin, vaan lain 1 §:n mukaan se soveltuu rikosasian käsittelyssä toimivaltaisten viranomaisten menettelyihin. Lain mukaan oikeusapua voidaan antaa siitä riippu-

matta, onko oikeusapua pyytävä viranomaisen oikeus- tai esimerkiksi hallintoviranomaisen. Suomen viranomaisten osalta lain 5 §:n 1 momentissa kuitenkin täsmennetään, että Suomessa oikeusapua voivat pyytää vieraalta valtiolta oikeusministeriö, tuomioistuin, syyttäväviranomainen ja esitutkintaviranomainen. Suomessa oikeusapua voivat pyytää vain nämä viranomaiset niiden käsiteltävänä olevassa rikosasiassa. Oikeusapua voidaan sitä vastoin antaa, vaikka pyynnön olisi esittänyt vieraan valtion hallintoviranomainen ja oikeusapua voi Suomessa antaa myös hallintoviranomainen. Rikosoikeusapulaki ei siis ole ristiriidassa myöskään artiklan 3 kappaleen kanssa.

Rikosoikeusapulaki mahdollistaa vastaavasti suoran yhteydenpitojärjestyksen artiklan 4 kappaleessa tarkoitetulla tavalla, jos peitetutkinnassa toimivaltaiset viranomaiset eivät ole oikeusviranomaisia, vaan esimerkiksi poliisi- tai tulliviranomaisia taikka rajavartiolaitoksen virkamiehiä. Rikosoikeusapulaki ei siis ole ristiriidassa myöskään artiklan 4 kappaleen kanssa.

Rikosoikeusapulain 24 §:n mukaan rikosrekisteritietojen luovuttamisesta päättää oikeusministeriö ja lain säännösten mukaan tietojen luovuttamista koskeva pyyntö voidaan artiklan 5 kappaleessa edellytetyn mukaisesti toimittaa suoraan oikeusministeriölle.

Mainitun rikosoikeusapulain 24 §:n 2 momentin mukaan rikosrekisteritietojen luovuttamisesta toisen Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle säädetään myös rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetussa laissa (214/2012). Mainitun lain mukaan Oikeusrekisterikeskus vastaa rikosrekisteritietojen luovuttamisesta toisille jäsenvaltioille.

Vaikka toinen lisäpöytäkirja ei tätä edellytäkään, esityksessä ehdotetaan, että rikosoikeusapulain 24 §:ää muutetaan siten, että jatkossa Oikeusrekisterikeskus vastaisi rikosrekisteritietojen luovuttamisesta rikosasian käsittelyä varten kaikkien valtioiden eikä vain Euroopan unionin jäsenvaltioiden osalta. Tarkoituksenmukaisena on pidetty, että rikosasian käsittelyn osalta tietojen luovuttamisesta vastaisi vain yksi viranomaisen. Muista kuin Euroopan unionin jäsenvaltiosta

saapuu Suomeen yksittäisiä tietojen luovuttamispyyntöjä vain vähäinen määrä. Ehdotettu muutos edellyttää myös rikosoikeusapusetuksen (13/1994) 3 §:n 1 momentin muuttamista.

Ehdotetun muutoksen jälkeen artiklan 5 kappaleessa tarkoitettu pyyntö voitaisiin toimittaa suoraan Oikeusrekisterikeskukselle.

Artiklan 6 kappaleen mukaisesti rikosrekisterilain (770/1993) 8 § sisältää säännöksen, jonka mukaan Oikeusrekisterikeskus luovuttaa rikosrekisterin tietoja vuoden 1959 oikeusapupöytäkirjan 22 artiklan mukaisesti sopimuksen osapuolina oleville valtioille. Myös tältä osin yleistä rikosrekisteritietojenvaihtoa täydentävä pyyntö voidaan esittää suoraan Oikeusrekisterikeskukselle, joka on Suomessa toimivaltainen viranomaisen. Esityksen mukaan Suomi voisi antaa artiklan 6 kappaleessa tarkoitetun selityksen, jonka mukaan tässä tarkoitettu toimivaltainen viranomaisen olisi Oikeusrekisterikeskus.

Rikosoikeusapulain 30 §:n mukaan lain säännökset eivät vaikuta Suomen viranomaisten yhteydenpitoon vieraan valtion viranomaisten kanssa rikosasioissa kansainvälisen rikospoliisijärjestön (Interpol) välityksellä. Rikosoikeusapulain säännökset eivät siis ole ristiriidassa myöskään artiklan 7 kappaleen kanssa.

Koska rikosoikeusapulaki mahdollistaa joustavasti uudessa 15 artiklassa tarkoitetut pyyntöjen ja tietojen toimittamistavat, Suomessa ei olisi tarvetta antaa artiklan 8 kappaleessa tarkoitettua selitystä, jolla rajoitettaisiin suoria yhteyksiä toimivaltaisten viranomaisten välillä. Kuten edellä on todettu, soveltaessaan 5 artiklaa Suomen viranomaisten tulee ottaa kuitenkin muiden lisäpöytäkirjan osapuolten mahdollisesti antamat selitykset.

Rikosoikeusapulain 7 § sisältää säännökset siitä, missä teknisessä muodossa vieraan valtion Suomen viranomaiselle osoittama oikeusapupyyntö voidaan hyväksyä. Mainittu pykälä on hyvin joustava ja mahdollistaa oikeusapupyyntöjen tekemisen kirjallisesti, teknisenä tallenteena, suullisesti tai sähköisenä viestinä. Lisäksi pykälä mahdollistaa, että jos pyynnön tai siihen liittyvän asiakirjan oikeaperäisyydestä tai sisällöstä syntyy epäilystä, voi Suomen viranomaisen pyytää, että pyyntö vahvistetaan tarvittavilta osin kirjallisesti.

Pyyntöjen lähettämisen osalta rikosoikeusapulaki sisältää vain yleisluontoiset säännökset siitä, miten Suomen viranomaisten tulee lähettää oikeusapupyyntö toisen valtion viranomaisille (5 §). Säännökset eivät puutu pyyntöjen tekniseen toimittamistapaan. Tämä johtuu siitä, että pyynnot tulee lähettää vieraaseen valtioon kyseisen valtion edellyttämän järjestyksen mukaisesti. Rikosoikeusapulain 5 ja 7 § täyttävät artiklan 9 kappaleessa asetetut edellytykset, eikä Suomella olisi tarvetta antaa artiklan 9 kappaleessa tarkoitettua selitystä.

Suomella on joitakin artiklan 10 kappaleessa tarkoitettuja pyyntöjen suoraa toimittamista koskevia sopimuksia tai järjestelyjä. Keskeistä on, että EU:n jäsenvaltioiden välillä pyyntöjen toimittamisessa noudatettava järjestys määräytyy vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen 6 artiklan nojalla.

Esityksen mukaan rikosoikeusapulain säännöksiä ei ehdoteta muutettavaksi vastaamaan artiklan määräyksiä. Artiklan määräykset pyyntöjen toimittamisesta ovat sellaisia, että niitä voidaan soveltaa vain lisäpöytäkirjan osapuolina olevien valtioiden välillä. Koska rikosoikeusapulaki sisältää vain säännöksiä, joita voidaan soveltaa suhteessa mihin tahansa valtioon, artiklan määräyksiä ei ole perusteltua sisällyttää rikosoikeusapulaikiin.

Esityksessä ei myöskään ehdoteta, että toisen lisäpöytäkirjan voimaansaattamislakiin otettaisiin artiklaa täydentäviä säännöksiä. Artiklan määräyksiä voidaan pitää riittävän yksityiskohtaisina, jotta niitä voidaan soveltaa suoraan toisen lisäpöytäkirjan osapuolina olevien valtioiden välillä, eikä täydentäviä säännöksiä näin ollen tarvita.

5 artikla. Kulut. Artikla uudistaa vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 20 artiklan kuluja koskevat määräykset.

Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimus ei sisällä yleistä määräystä kulujen korvaamisesta, joten tältä osin artiklaa sovellettaisiin myös EU:n jäsenvaltioiden välillä. Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimus sisältää kuitenkin erityismääräyksiä kuluista muun muassa videokokouksen avulla tapahtuvan kuulemisen osalta (10 artiklan 7 kohta). Jos erityismääräyksiä on, niitä sovelletaan EU:n jäsenvaltioiden välillä.

Artiklan mukaan mainittu 20 artikla korvataan seuraavilla määräyksillä.

Uuden 20 artiklan 1 kappaleen mukaan osapuolet eivät saa vaatia toisiltaan korvausta vuoden 1959 oikeusapusopimuksen ja sen pöytäkirjojen soveltamisesta aiheutuvista kuluista, lukuun ottamatta kuluja, jotka ovat aiheutuneet asiantuntijan läsnäolosta pyynnön vastaanottaneen osapuolen alueella (a kohta); kuluja, jotka ovat aiheutuneet vuoden 1959 oikeusapusopimuksen toisen lisäpöytäkirjan 13 tai 14 artiklan tai vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 11 artiklan mukaisesta vapautensa menettäneen henkilön siirrosta (b kohta); huomattavia ja poikkeuksellisia kuluja (c kohta).

Uuden 20 artiklan 2 kappaleen mukaan pyynnön esittänyt osapuoli kuitenkin korvaa pyynnön vastaanottaneelle osapuolelle tälle aiheutuvat video- tai puhelinyhteyden luomiseen ja tarjoamiseen liittyvät kulut, tämän järjestämien tulkkien palkkiot ja todistajien päivärahat sekä näiden matkakulut, jolleivät osapuolet toisin sovi.

Uuden 20 artiklan 3 kappaleen mukaan osapuolet neuvottelevat keskenään tämän artiklan 1 kappaleen c kohdan nojalla mahdollisesti vaadittavien kulukorvausten maksujärjestelyistä.

Uuden 20 artiklan 4 kappaleen mukaan tämän artiklan määräyksiä sovelletaan rajoittamatta vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 10 artiklan 3 kappaleen määräysten soveltamista.

Vuoden 1959 oikeusapusopimuksen voimassaolevan 20 artiklan mukaan, jollei 10 artiklan 3 kappaleen määräyksistä muuta johdu, keskinäistä oikeusapua koskevan pyynnön täytäntöönpanosta aiheutuneista kuluista ei saa vaatia korvausta, paitsi niistä, jotka ovat aiheutuneet asiantuntijan kuulemisesta pyynnön vastaanottaneen osapuolen alueella tai 11 artiklan mukaisesta säilössä pidettävän henkilön kuljettamisesta. Mainittu 10 artiklan 3 kappale koskee pyynnön vastaanottaneen osapuolen todistajalle tai asiantuntijalle maksamaa ennakkomaksua.

Myös uuden 20 artiklan mukaan rikosoikeusavussa pääsääntönä olisi maksuttomuus. Uusi olisi ensinnäkin määräys siitä, että huomattavista ja poikkeuksellisista kuluista voitaisiin vaatia korvausta. Toisen lisäpöytä-

kirjan selitysmuistion mukaan tällaisia kuluja voisi muodostua esimerkiksi silloin kun pyynnön täyttämässä on jouduttu noudattamaan jotakin erityistä muotoa tai menettelyä, joka ei ole tavanomainen pyynnön vastaanottaneelle osapuolelle. Tällaisia kuluja voisi muodostua myös esimerkiksi silloin kun pyynnön vastaanottanut osapuoli joutuu varastoimaan, säilyttämään tai kuljettamaan takavarikoitua omaisuutta.

Uuden 20 artiklan 2 kappaleen pääperiaatteena on, että video- ja puhelinyhteyksien osalta kappaleessa tarkoitetuista kuluista vastaa pyynnön esittänyt osapuoli.

Rikosoikeusapulain 25 § sisältää säännökset oikeusavun antamisesta aiheutuvista kustannuksista. Pykälän mukaan vieraan valtion viranomaisen pyynnöstä annetusta oikeusavusta aiheutuvista kustannuksista ei peritä korvausta pyynnön esittäneeltä vieraalta valtiolta, jollei asetuksella toisin säädetä.

Esityksessä rikosoikeusapulain 25 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä mainittaisiin ensinnäkin siitä, että huomattavia ja poikkeuksellisia kuluja voidaan periä pyynnön esittäneeltä valtiolta. Lisäksi esitetään, että säännöstä täydennettäisiin viittauksella kansainvälisiin velvoitteisiin. Ehdotettu uusi säännös soveltuisi myös muihin valtioihin kuin vuoden 1959 oikeusapusopimuksen osapuoliin.

6 artikla. Oikeusviranomaiset. Artiklan mukaan vuoden 1959 oikeusapusopimuksen oikeusviranomaiset määrittelevä 24 artikla korvataan seuraavilla määräyksillä.

Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimus ei sisällä vastaavaa yleistä määräystä, joten artiklaa sovellettaisiin myös EU:n jäsenvaltioiden välillä, siltä osin kuin erityissääntelyä ei ole.

Uuden 24 artiklan mukaan valtio määrittelee vuoden 1959 oikeusapusopimuksen allekirjoittaessaan tai ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa tallettaessaan Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä, mitä viranomaisia se pitää vuoden 1959 oikeusapusopimuksessa tarkoitettuina oikeusviranomaisina. Se voi milloin tahansa myöhemmin muuttaa selityksensä ehtoja samalla tavalla.

Artikla muuttaa 24 artiklaa siten, että se asettaa valtiolle velvollisuuden antaa siinä

tarkoitettu selitys, kun aikaisempi sanamuoto vain mahdollisesti selityksen antamisen. Lisäksi uusi sanamuoto antaa valtiolle mahdollisuuden muuttaa antamansa selityksen sisältöä esimerkiksi lainsäädännön tai muiden olosuhteiden muuttuessa.

Suomi antoi 24 artiklan mukaisen selityksen vuonna 1981 saattaessaan voimaan vuoden 1959 oikeusapusopimuksen. Suomi muutti selitystään samassa yhteydessä kuin rikosoikeusapulaki säädettiin vuonna 1994. Suomi antoi tällöin 24 artiklaan uuden selityksen, jonka mukaan vuoden 1959 oikeusapusopimuksessa tarkoitettuja oikeusviranomaisia ovat Suomessa oikeusministeriö, kärjäoikeudet, hovioikeudet ja korkein oikeus, viralliset syyttäjät sekä poliisiviranomaiset, tulliviranomaiset ja rajavartiolaitoksen virkamiehet toimiessaan esitutkintaviranomaisena rikosasiassa 30 päivänä huhtikuuta 1987 (449/87) annetun esitutkintalain nojalla.

Esityksen mukaan Suomen tulisi antaa jälleen uusi selitys 24 artiklaan, sillä uusi esitutkintalaki (805/2011) tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014.

Suomen uuden selityksen mukaan vuoden 1959 oikeusapusopimuksessa tarkoitettuja oikeusviranomaisia ovat Suomessa 1 päivästä tammikuuta 2014 alkaen oikeusministeriö, kärjäoikeudet, hovioikeudet ja korkein oikeus, viralliset syyttäjät sekä poliisiviranomaiset, tulliviranomaiset ja rajavartiolaitoksen virkamiehet toimiessaan esitutkintaviranomaisena rikosasiassa 22 päivänä heinäkuuta 2011 annetun esitutkintalain nojalla.

Euroopan unionissa tehtävässä nykyään niin sanottuun vastavuoroisen tunnustamiseen perustuvassa yhteistyössä Suomen toimivaltaista viranomaisista koskevat kysymykset ovat usein nousseet esille. EU:ssa hyväksytyissä kansainvälisissä velvoitteissa syyttäjän asema on tullut aikaisempaa keskeisemmäksi. Muun muassa rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden annettussa laissa, laissa omaisuuden tai todistusaineiston jäädyttämistä koskevien päätösten täytäntöönpanosta Euroopan unionissa (540/2005) sekä todisteiden luovuttamismääräystä koskevan puitepäätöksen täytäntöönpanolaissa syyttäjä on saanut keskeisen aseman. Osin syyttäjän asemassa on kyse on

tehtävän yhteistyön luonteesta kuten luovuttamisessa, jossa on kyse henkilön siirtämisestä toiseen jäsenvaltioon syytetoimenpiteitä varten, ja osin siitä, että EU:n jäsenvaltioiden välillä yhteistyö perustuu vastavuoroisen tunnustamisen periaatteelle.

Esitutkintalain 15 § asettaa poliisille ja syyttäjälle yhteistyövelvoitteen, jonka voidaan katsoa korostetusti koskevan kansainvälisen liittymän omaavia asioita. Tämän yhteistyövelvoitteen sisältö on hyvin ilmaistu poliisihallituksen määräyksessä 2020/2011/1507 *poliisin kansainvälisestä yhteistoiminnasta rikoksen selvittämiseksi*. Määräyksen pyynnön tekemisestä koskevassa jaksossa todetaan, että rikosasioissa, joissa lähetetään kansainvälisiä oikeusapupyynnöitä, tulee noudattaa esitutkintalain 15 §:n säännöksiä poliisin ja syyttäjän yhteistyöstä. Tutkinnanjohtaja ilmoittaa rikosasioista syyttäjälle lainkohdassa tarkoitettulla tavalla. Samalla voidaan keskustella myös siitä, käytetäänkö asiassa perinteistä oikeusapumenettelyä vai EU:n jäädyttämispuitepäätöstä ja todisteiden luovuttamista koskevaa puitepäätöstä, joita käytettäessä syyttäjä ja tuomioistuimien ovat toimivaltaisia tekemään pyynnön. Erityisesti laajemmissa jutuissa tutkinnanjohtajan ja syyttäjän kannattaa sopia ulkomaille tehtävien pyyntöjen sisällöstä. Yhteistyö syyttäjän kanssa on hyödyllistä pyynnön tarpeellisuuden ja sisällön arvioimiseksi. Yhteistyö voi olla hyödyllistä myös teonkuvausten laatimisessa. Näin syyttäjällä on mahdollisuus seurata jutun esitutkintaa, ja tarvittaessa antaa toimivaltansa puitteissa oikeusapupyynnön sisältöä koskevia ohjeita ja määräyksiä.

Esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön uudistamista koskevassa hallituksen esityksessä 222/2010 vp (s. 29—32) on pohdittu syyttäjän asemaa esitutkinnassa. Esityksessä on muun muassa todettu, että voimassaolevan esitutkintalain syyttäjän toimivaltaa koskevat säännökset antavat syyttäjälle laajat toimivaltuudet esitutkinnassa. Esityksessä on myös viitattu oikeuskirjallisuuteen, jossa painotetaan syyttäjän vastuuta huolehtia esitutkinnan asianmukaisuudesta. Syyttäjän tehtäviin on katsottu kuuluvan esitutkinnan lainmukaisuuden, mukaan lukien perus- ja ihmisoikeudet, toteutumisen seuranta.

Edellä mainitussa hallituksen esityksessä todetaan esitutkintalakiin ehdotetuista uusista säännöksistä, että syyttäjän asemaa esitutkinnassa voidaan edelleen vahvistaa, vaikka syyttäjistä ei tulisikaan muodollisesti esitutkinnan johtajaa. Hallituksen esityksessä on myös todettu tarpeelliseksi lisätä yhteistyövelvoitteita ja sitoa syyttäjää tutkinnan suunnittamiseen liittyviin ja muihin tutkintaratkaisuihin aikaisempaa enemmän. Lakivaliokunta on esitystä käsitellessään muun muassa todennut, että esitutkintayhteistyön edistäminen on uudistuksen yksi keskeisistä painopisteistä ja että yhteistyön merkitystä on syytä korostaa myös esimerkiksi ulkomailta tehtyjen rikosten tutkinnassa (LaVM 44/2010 vp).

Uudessa esitutkintalaisissa esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän esitutkintayhteistyöstä säädetään esitutkintalain 5 luvussa. Uusien säännösten tarkoituksena on edellä mainitun mukaisesti vahvistaa esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän yhteistyövelvoitetta.

Syyttäjä vastaa siitä, että syyteharkinta voidaan suorittaa esitutkinnan perusteella ja syyte ajaa mahdollisessa oikeudenkäynnissä. Tämä syyttäjän vastuu edellyttää, että hän voi vaikuttaa siihen, lähetetäänkö toiseen valtioon oikeusapupyynnö ja minkä sisältöinen tämä pyyntö on.

Lähtökohtana voidaankin pitää, että oikeusapupyynnöjä ei tulisi lähettää toiseen valtioon ennen kuin tutkinnanjohtaja on riittävästi harkinnut pyynnön tarpeellisuuden rikoksen selvittämisen kannalta ja ottanut huomioon myös syyttäjän näkemykset oikeusapupyynnön tarpeellisuudesta syyteharkinnan ja oikeudenkäynnin näkökulmasta. Tällä voidaan muun muassa varmistaa se, että vieraasta valtiosta saadaan mikäli mahdollista yhdellä pyynnöllä kaikki se aineisto, joka on tarpeen sekä rikoksen selvittämiseksi Suomessa että myös syyttämävaiheessa ja toisaalta minimoidaan turhien oikeusapupyynnöiden lähettäminen toiseen valtioon.

Vaikka tässä esityksessä ei puututa siihen, että esitutkintaviranomaiset voivat Suomessa rikosoikeusapulain 5 §:n mukaan esittää oikeusapupyynnöjä, Suomen toimivaltaisia viranomaisia koskevaan kysymykseen joudutaan myös jatkossa palaamaan. Keskeistä on tältä osin EU:ssa neuvoteltavana oleva direktiiviehdotus eurooppalaisesta tutkintamäärä-

yksestä, jonka kansallisessa täytäntöönpanossa viimeistään joudutaan palaamaan syyttäjän asemaan kansainvälisessä rikosoikeusavussa.

Vaikka artikla ei edellytä Suomen lainsäädännön muuttamista, esityksessä on pidetty perusteltuna, että rikosoikeusapulain 5 §:n 1 momenttia, jossa määritellään, että oikeusministeriö, tuomioistuin, syyttäväviranomainen ja esitutkintaviranomainen ovat toimivaltaisia esittämään oikeusapupyynnön vieraan valtion viranomaisille, täydennetään. Momenttia ehdotetaan täydennettäväksi siten, että siinä todettaisiin, että jos oikeusapupyynnössä pyydetty toimenpide edellyttää Suomessa vastaavissa olosuhteissa muun kuin pyynnön esittävän viranomaisen päätöstä, tällainen päätös on haettava Suomessa pyynnön perusteeksi.

Ehdotettu säännös ei merkitsisi muutosta voimassaolevaan menettelyyn. Vaikka rikosoikeusapulaissa ei ole ollut tästä erityistä säännöstä, oikeuskäytännössä on katsottu, että Suomen toimivaltaisen viranomaisen pyynnön esittämisen perusteena tulee olla, että vieraalta valtiolta pyydetyn toimenpiteen tulee olla Suomen lain mukaan sallittu. Esityksessä on kuitenkin pidetty perusteltuna, että rikosoikeusapulakiin on syytä ottaa tästä nimenomainen säännös.

II LUKU

7 artikla. *Oikeusapupyynnön täyttämisen lykkääminen.* Artikla sisältää oikeusapupyynnön täyttämisen lykkäämistä koskevat määräykset.

Artiklan 1 kohdan mukaan oikeusapupyynnön vastaanottanut osapuoli voi lykätä pyynnön täyttämistä, jos se haittaisi osapuolen viranomaisten suorittamaa rikostutkintaa, syytetoimia tai muuta asiaan liittyvää menettelyä.

Artiklan 2 kohdan mukaan ennen oikeusavun epäämistä tai lykkäämistä pyynnön vastaanottanut osapuoli harkitsee, neuvoteltuaan tarvittaessa pyynnön esittäneen osapuolen kanssa, voidaanko pyyntö täyttää osittain tai pyynnön vastaanottaneen osapuolen tarpeelliseksi katsomin ehdoin.

Artiklan 3 kohdan mukaan oikeusavun lykkääminen on perusteltava. Pyyntö vastaanottanut osapuoli ilmoittaa pyynnön esit-

täneelle osapuolelle myös syyt, jotka estävät pyynnön täyttämisen tai todennäköisesti viivästyttävät sitä merkittävästi.

Artikla täydentää vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 19 artiklaa, jonka mukaan rikosoikeusavun epäämisen syyt on ilmoitettava, mutta ei korvaa sitä. Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimus ei sisällä vastaavaa määräystä, joten artiklaa sovellettaisiin myös EU:n jäsenvaltioiden välillä.

Rikosoikeusapulaissa lykkäämistä koskevat säännökset sisältyvät 13 §:n 2 momenttiin. Sen mukaan oikeusapupyynnön toimeenpanoa voidaan lykätä, jos pyynnön toimeenpano saattaisi haitata tai viivästyttää rikostutkintaa, esitutkintaa taikka oikeudenkäyntiä Suomessa. Pykälän sanamuoto vastaa pääsääntönsä artiklan 1 kohdan määräyksiä.

Rikosoikeusapulain 9 §:n 3 momenttiin sisältyy myös pyynnön toimeenpanoa koskevia säännöksiä. Mainitun momentin mukaan, jos oikeusapupyynnön ei voida täyttää tai jos pyynnön täytäntöönpano viivästyy, on tästä ilmoitettava viipymättä pyynnön esittäneen vieraan valtion viranomaiselle sekä samalla mainittava pyynnön täyttämättä jättämisen peruste taikka viivästyksen syyt. Säännöksen sanamuoto vastaa pääsisällöltään artiklan 2 ja 3 kohdan määräyksiä.

Artiklaan sisältyy yksityiskohtaisempia määräyksiä pyynnön täyttämisestä osittain tai tietyn ehdoin. Esityksessä ei kuitenkaan ole katsottu tarpeelliseksi täydentää rikosoikeusapulain säännöksiä tältä osin. Lisäpöytäkirjan määräyksiä sovellettaisiin tältä osin suoraan sen osapuolina olevien valtioiden välillä.

8 artikla. *Menettely.* Artikla täydentää vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 3 artiklan määräyksiä siitä, mitä menettelyjä sovelletaan rikosoikeusapupyynnön täyttämises-

sä. Artikla koskee tilanteita, joissa pyynnössä edellytetään tiettyjen pyynnön esittäneen osapuolen lainsäädännön edellyttämien muodollisuuksien tai menettelyjen noudattamista. Tällöin sen estämättä, mitä mainitussa 3 artiklassa määrätään ja jollei pöytäkirjassa toisin määrätä, pyynnön vastaanottanut osapuoli täyttää pyynnön siltä osin kuin se ei ole ristiriidassa osapuolen oman lainsäädännön peruseräpäätösten kanssa. Pyyntö tulee täyttää,

vaikka kyseessä olevat muodollisuudet tai menettelyt eivät olisi pyynnön vastaanottaneelle osapuolelle tuttuja.

Artiklan määräys vastaa vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen 4 artiklan 1 kohdan määräyksiä. Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä rikosoikeusapulain 11 ja 17 §:n sanamuotoa muutettiin siten, että ne olisivat vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen mukaiset (HE 31/2003 vp, s. 17—19, EV 92/2003 vp). Tämän johdosta rikosoikeusapulain mainittujen säännösten sanamuoto vastaa jo nyt 8 artiklaa.

Koska vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimus sisältää artiklaa vastaavat määräykset, EU:n jäsenvaltioiden välillä sovelletaan näitä määräyksiä.

9 artikla. *Kuuleminen videokokouksen avulla.* Artikla sisältää määräykset toisen osapuolen alueella olevan todistajan tai asiantuntijan kuulemisesta videokokouksen avulla. Lisäksi sen nojalla on mahdollista kuulla toisen osapuolen alueella rikosasian vastaajaa tai rikoksesta epäiltyä. Artiklan tarkoituksena on, että lisäpöytäkirjan osapuolen viranomaisen voi kuulla toisen osapuolen alueella olevaa henkilöä videokokouksen välityksellä siten, että pyynnön vastaanottaneen osapuolen viranomaisen seuraa ja valvoo kuulemisen suorittamista.

Artiklan voidaan katsoa soveltuvan sekä esitutkinnassa että tuomioistuimessa tapahtuvaan kuulemiseen.

Artiklan määräykset vastaavat lähes täysin vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen 10 artiklan määräyksiä, joita sovelletaan EU:n jäsenvaltioiden välillä. Ainoa merkittävä ero artiklojen välillä on, että toisessa lisäpöytäkirjassa kuluja koskevat määräykset on sisällytetty 5 artiklaan.

Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen voimaansaattamista koskeneessa hallituksen esityksessä 31/2003 vp (s. 36—45) katsottiin, että videokuulemista koskeva artikla ei edellytä lisäsääntelyä rikosoikeusapulakiin eikä voimaansaattamislakiin. Videokuulemista koskevan artiklan määräysten ja voimassa olleiden rikosoikeusapulain säännösten katsottiin olevan riittäviä menettelyn soveltamiseen.

Myös nyt voimaansaattettavan artiklan osalta voimassaolevan lainsäädännön ja artiklan määräysten voidaan katsoa olevan riittäviä menettelyn soveltamiseen lisäpöytäkirjan osapuolina olevien valtioiden välillä.

Esityksessä on kuitenkin katsottu, että rikosoikeusapulakiin olisi perusteltua ottaa videokuulemisen käytöstä yleiset säännökset, joiden keskeinen merkitys olisi helpottaa lain soveltajaa hyödylliseksi todetun menettelyn käytössä.

Käytännön rikosoikeusapuyhteistyössä videokuulemista on pidetty toimivana ja tarpeellisena menettelynä, jolla on voitu vähentää toiseen valtioon matkustamista kansainvälisen liittymän omaavissa asioissa. Etuna on pidetty, että kuuleminen omassa maassa muun muassa helpottaa paikalle saapumista, vähentää kustannuksia sekä vähentää todistajan mahdollista pelkoa kohdata vastaajat. Menettelyn voidaan katsoa myös nopeuttavan rikosasioiden käsittelyä, sillä esimerkiksi todistajien kuuleminen on usein merkittävästi helpommin järjestettävissä, koska todistaja voidaan kansallisen lainsäädännön mukaisesti velvoittaa saapumaan videokuulemiseen, mikä ei ole mahdollista kutsuttaessa kuulemiseen toiseen valtioon.

Ehdotetuilla säännöksillä olisi keskeinen merkitys myös menettelyyn osallisten oikeusturvan kannalta sekä oikeusvarmuuden kannalta. Myös voimassaolevien rikosoikeusapulain säännösten on katsottu mahdollistavan videoneuvottelun käytön kuulemisessa, vaikka tästä ei ole erityisiä säännöksiä. Videokuulemisen käyttö on katsottu mahdolliseksi myös sellaisten valtioiden kanssa, joiden välillä ei ole voimassa valtiosopimusta, joka sisältäisi tätä koskevia määräyksiä. Kuuleminen on katsottu mahdolliseksi rikosoikeusapulain 10 ja 11 §:n nojalla. Mainitut säännökset koskevat läsnäoloa oikeusapua annettaessa sekä pyynnössä esitetyn erityisen muodon noudattamista. Ehdotetut säännökset selventäisivät, millä edellytyksillä menettelyyn voidaan suostua ja miten menettely tulee suorittaa.

Videoneuvottelun käyttöä voidaan pitää perusteltuna myös suhteessa sellaisiin valtioihin, jotka eivät ole Euroopan unionin jäsenvaltioita taikka toisen lisäpöytäkirjan osapuolia. Jos videoneuvottelun käytön vaihtoehto-

na on, että todistaja tai rikoksesta epäilty matkustaa pyynnön esittäneeseen valtioon, jossa Suomen viranomaiset eivät voi seurata siellä tapahtuvaa kuulemistä, videokuulemistä voidaan pitää oikeusturvan kannalta parempana vaihtoehtona. Videokuulemisessa Suomen viranomaiset pystyisivät valvomaan kuulemisen suorittamista ja kieltämään tai keskeyttämään videokuulemisen, jos siinä ei noudatettaisi Suomen lainsäädännön peruseriaatteita.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on antanut joitakin ratkaisuja, jotka liittyvät videoneuvottelun käyttöön vastaajien tai todistajien kuulemisessa. Ratkaisuissa lähtökohtana on ollut, että videoyhteyden käyttö ei sinänsä ole ihmisoikeussopimuksen vastaista, mutta erityisesti vastaajan kuulemisessa on huolehdittava, että menettelyllä on hyväksyttävä tavoite, eikä sillä saa loukata syytetyn oikeuksia. Videoyhteyden käyttäminen ei myöskään saa asettaa syytettyä muihin asiansaisiin nähden olennaisesti huonompaan asemaan. Ihmisoikeustuomioistuin on kiinnittänyt huomiota siihen, että videoyhteyden tulee olla teknisesti hyvin toimiva ja mahdollistaa kuuleminen muun muassa siten, että syytetty voi seurata käsittelyä ja esittää lausumia istuntosalissa oleville henkilöille sekä että häntä voidaan kuulla ilman teknisiä esteitä. Lisäksi erityistä huomiota on kiinnitetty siihen, että videoyhteyden käyttämisen ei tule haitata syytetyn ja hänen oikeusavustajansa luottamuksellista ja tehokasta yhteydenpitoa. Lisäksi kuulemistä on arvioitu siltä osin, onko kyse syytetyn kuulemisesta ensimmäisessä oikeusasteessa vai valitusasteessa. Kansainväliseen oikeusapuun liittyvissä ratkaisuissa ihmisoikeustuomioistuin on muun muassa todennut, että verrattuna todistajien kuulemiseen oikeusaputeitse siten, että heidän lausumansa otetaan huomioon vain kirjallisena, kuulustelujen vuorovaikutusta voitaisiin lisätä nykyaikaisella teknologialla kuten videoyhteydellä (Viola v. Italia 5.10.2006, Sakhnovskiy v. Venäjä 2.11.2010, Zhukovskiy v. Ukraina 3.3.2011, Sayd-Akhmed Zubayrayev v. Venäjä 26.6.2012).

Esityksen mukaan rikosoikeusapulakiin otettavat säännökset soveltuisivat kaikkiin valtioihin riippumatta siitä, onko Suomen ja pyynnön esittäneen valtion välillä voimassa

valtiosopimusta, joka sisältäisi videokuulemistä koskevia määräyksiä. Siltä osin kuin tällainen valtiosopimus olisi olemassa, rikosoikeusapulain säännöksiä sovellettaisiin rinnakkain sopimusmääräysten kanssa.

Ehdotetut videokuulemistä koskevat säännökset soveltuisivat erityisesti todistajan kuulemiseen, mutta ne mahdollistaisivat myös rikosasian vastaajan tai rikoksesta epäillyn kuulemisen Suomessa. Vastaajan tai epäillyn kuulemisen osalta säännökset edellyttäisivät aina kuultavan suostumusta. Lisäksi edellytyksenä olisi, että kuuleminen olisi vastaavassa tilanteessa Suomen lain mukaisesti mahdollista.

Suomen lainsäädäntöön sisältyy rikosasioiden käsittelyn osalta videokuulemistä koskevia erityissäännöksiä muun muassa oikeudenkäymiskaareen, lakiin oikeudenkäynnistä rikosasioissa, esitutkintalakiin ja pakkokeinolakiin.

OK 17 luvun 34 a §:ssä säädetään todistajan, muun todistelutarkoituksessa kuultavan henkilön ja asianomistajan kuulemisesta videoneuvottelun avulla pääkäsittelyssä. Lisäksi on huomioitava, että OK 17 luvun 11 a §:n mukaan todisteen vastaanottamisesta ulkomailla on säädetty erikseen joko erityislainsäädännössä taikka kansainvälisissä säädöksissä. OK 26 luvun 24 a §:ssä säädetään videoneuvottelun käytöstä hovioikeuden pääkäsittelyssä.

Esitutkintalain 22 §:n 2 momentissa säädetään videoneuvottelun käytöstä esitutkinnassa asianosaisten ja todistajan kuulemisessa. Uuden vuoden 2014 alusta voimaantulevan esitutkintalain 7 luvun 1 §:n 2 momentti sisältää vastaavat säännökset, jotka rikoksesta epäillyn osalta laajentavat mahdollisuuksia käyttää videoneuvottelua.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja pakkokeinolain videoneuvottelun käytön sallivat säännökset koskevat suullisen valmistelun istuntoa (ROL 5:10 a §), läsnäoloa vangitsemisvaatimusta käsiteltäessä (PKL 1:15), määrääjän asettamista syytteen nostamista varten (PKL 1:21), vangitsemisasian uudelleen käsittelyä (PKL 1:22) ja muun muassa telekuuntelua ja televalvontaa koskevan lupa-asian käsittelyä tuomioistuimissa (PKL 5 a:6). Uudessa pakkokeinolaissa vastaavat säännökset sisältyvät 3 luvun

6 §:n 4 momenttiin ja 14 §:n 3 momenttiin, 15 §:n 4 momenttiin ja 10 luvun 43 §:ään.

Oikeusministeriön mietinnössä 69/2012 (Todistelu yleisissä tuomioistuimissa) esitetään edellä mainittujen oikeudenkäymiskaaren säännösten uudistamista. Mietinnössä ehdotetussa uudessa OK 17 luvun 52 §:ssä säädettäisiin videoneuvottelusta pääosin voimassaolevaa 17 luvun 34a §:ää vastaavasti. Mietinnön mukaan kuitenkin jatkossa asianomistajan osallistumisesta oikeudenkäyntiin kuva- tai äänilyhteyden välityksellä säädettäisiin oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa. Muutoksella ei kuitenkaan sisällöllisesti muutettaisi asianomistajan kuulemistä koskevaa sääntelyä. Myöskään muita edellä mainittuja oikeudenkäymiskaaren säännöksiä ei mietinnössä ehdoteta merkittävästi muutettavaksi.

Myös oikeusministeriön mietinnössä 10/2013 (videoneuvottelun käytön kehittäminen) esitetään videoneuvottelun käyttöä koskevan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 34a §:n muuttamista. Mietinnössä esitetään säännöksen muuttamista joustavampaan muotoon siten, että tuomioistuin voisi vapaammin harkita menettelyn käyttöä. Lisäksi mietinnössä esitetään, että mahdollistettaisiin vastaajan kuuleminen videoneuvottelun välityksellä myös muuten kuin todistelutarkoituksessa.

Edellä mainitut voimassaolevat kansalliset säännökset eivät kuitenkaan sovellu tilanteisiin, joissa Suomi antaisi rikosoikeusapua toiselle valtiolle lisäpöytäkirjan määräysten mukaisesti. Sitä vastoin oikeusapua annettaisiin toisen lisäpöytäkirjan määräysten mukaisesti. Siltä osin kuin kyse olisi rikosoikeusavun antamisesta valtiolle, joka ei ole toisen lisäpöytäkirjan eikä vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen osapuolena, esityksen mukaan rikosoikeusapua voitaisiin antaa esityksessä ehdotettavien videokuulemista koskevien pykälien mukaisesti (11 a ja 11 b §). Suhteessa lisäpöytäkirjan ja vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen ulkopuolisiin valtioihin rikosoikeusavun antaminen olisi mahdollista rikosoikeusapulain mukaisesti, mutta Suomella ei olisi kansainvälistä velvoitetta avun antamiseen. Kansainvälinen velvoite antaa rikosoikeusapua toiselle valtiolle voi perustua vain Suomea velvoittavaan

kansainväliseen sopimukseen tai muuhun kansainväliseen velvoitteeseen. Ehdotettua 11 a ja 11 b §:ää sovellettaisiin rinnakkain toisaalta myös siltä osin kuin kyse olisi rikosoikeusavun antamisesta edellä mainittujen sopimusmääräysten mukaisesti.

Siltä osin kuin kyse on rikosoikeusavun pyytämisestä toiselta valtiolta, edellä mainittu Suomen kansallisen lain säännökset määrittävät sen, missä tilanteissa Suomen viranomaiset voivat pyytää videoneuvottelun käyttöä. Kansainvälisissä oikeusaputilanteissa kyseisten pykälien edellytysten arvioinnissa tulee ottaa huomioon se erityistilanne, että kuultava on toisessa valtiossa. Esimerkiksi oikeudenkäymiskaarassa asetetun edellytyksen siitä, että todistajan henkilökohtaisesta saapumisesta pääkäsittelyyn aiheutuu todisteen merkitykseen verrattuna kohtuuttomia kustannuksia tai kohtuutonta haittaa, voidaan pääsääntöisesti katsoa täyttyvän helpommin, jos todistaja on toisessa valtiossa.

Vastaavasti kun toinen valtio esittää Suomelle pyynnön videoneuvottelun käyttämisestä, kyseinen valtio esittää pyynnön oman kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti.

Esityksessä ei ole katsottu tarpeelliseksi säätää rikosoikeusavun pyytämisestä videoneuvottelun osalta. Rikosoikeusapulakiin sisältyy yleisestikin ainoastaan joitakin säännöksiä oikeusavun pyytämisestä. Selvää kuitenkin on, että Suomen viranomaiset eivät voisi esittää toisessa valtiossa olevan henkilön videokuulemista koskevaa pyyntöä, jos menettely olisi Suomen perustuslain tai Euroopan ihmisoikeussopimuksen kanssa ristiriidassa. Perusoikeussuojaan on kiinnitettävä erityistä huomiota, jos pyyntö koskee vapautensa menettäneenä olevaa henkilöä.

Esityksen mukaan rikosoikeusapulakiin otettava videoneuvottelun käyttöä koskeva säännös rakentuisi toisen lisäpöytäkirjan määräysten mukaiselle menettelylle.

Artiklan 1 kohta määrittelee yleiset edellytykset sille, milloin videokokousta käytetään. Kohdan mukaan videokokousta käytetään tilanteissa, joissa osapuolen oikeusviranomaisen on kuultava toisen osapuolen alueella olevaa henkilöä todistajana tai asiantuntijana, mutta kyseisen henkilön ei ole toivottavaa tai mahdollista olla henkilökohtaisesti läsnä ensin mainitun osapuolen alueella. Tällöin ky-

seiset viranomaiset voivat pyytää, että kuuleminen tapahtuu 2—7 kohdan mukaisesti videokokouksen avulla.

Toisen lisäpöytäkirjan selitysmuistion mukaan kyseeseen tulevat esimerkiksi tilanteet, joissa todistaja olisi erityisen nuori tai iäkäs tai hänen terveydentilansa olisi huono taikka jos todistaja voisi joutua vakavaan vaaraan, jos hän saapuisi pyynnön esittäneeseen valtioon. Lisäksi selitysmuistiossa todetaan, että artiklan 1 ja 3 kohdassa määritellään pyynnön esittämisen tarkoituksenmukaisuutta, jota tulee arvioida pyynnön esittäneen valtion lainsäädännön mukaisesti.

Esityksen mukaan ehdotettuun rikosoikeusapulain 11 a §:ään ei olisi tarvetta sisällyttää 1 kohdassa olevaa edellytystä siitä, että videokokousta koskeva pyyntö voidaan esittää, jos kuultavan henkilön ei ole toivottavaa tai mahdollista olla henkilökohtaisesti läsnä pyynnön esittäneessä valtiossa. Tämä johtuu siitä, että ehdotetussa 11 a §:ssä säännellään Suomessa täytettävän pyynnön täytäntöönpanon edellytyksistä. Kuultavan henkilön läsnäolon tarpeellisuus arvioitaisiin pyynnön esittäneessä valtiossa sen oman lainsäädännön mukaisesti.

Artikla soveltuu 1 kohdan sanamuodon mukaan todistajiin ja asiantuntijoihin. Suomessa rikoksen asianomistajana pidettyä henkilöä pidetään useissa muissa valtioissa todistajan asemassa olevana. Artiklan voidaan katsoa soveltuvan myös Suomen lainsäädännön mukaan asianomistajaksi katsottavan henkilön kuulemiseen.

Esityksen mukaan myös ehdotettu rikosoikeusapulain 11 a § soveltuisi myös asianomistajien kuulemiseen.

Artiklan 2 kohta määrittelee, millä edellytyksillä pyynnön vastaanottaneen osapuolen on suostuttava videokokousta koskevaan pyyntöön. Kohdan mukaan pyynnön vastaanottanut osapuoli suostuu videokokouksen avulla tapahtuvaan kuulemiseen, jos videokokouksen käyttö ei ole sen lainsäädännön peruseriaatteiden vastaista ja jos sillä on käytettävissään tekniset välineet tällaisen kuulemisen suorittamiseksi. Jos pyynnön vastaanottaneella osapuolella ei ole käytettävissään videokokouksen mahdollistavia teknisiä välineitä, pyynnön esittänyt osapuoli voi keskinäisellä sopimuksella antaa tällaiset

wälineet sen käyttöön. Pynnön täyttämistä voisi siis kieltäytyä ainoastaan, jos sen täyttäminen olisi lainsäädännön peruseriaatteiden vastaista.

Selitysmuistion mukaan viittaus lainsäädännön peruseriaatteisiin tarkoittaa, että pyyntöä ei voida evätä vain sillä perusteella, että todistajien ja asiantuntijoiden kuulemisesta videokokouksen avulla ei säädetä pyynnön vastaanottaneen osapuolen lainsäädännössä taikka yksi tai useampi nimenomainen edellytys videokokouksen avulla tapahtuvalle kuulemiselle ei kansallisen lainsäädännön mukaan täyty.

Lainsäädännön peruseriaatteiden vastaisuutta arvioitaessa ei siis tulisi niinkään kiinnittää huomiota siihen, mitä Suomessa on video- tai muun kuulemisen osalta säädetty, vaan olisiko menettely niiden peruseriaatteiden vastaista, joihin Suomen oikeudenkäyntimenettely perustuu. Jos pyydetty videokuulemisessa noudatettava menettely olisi Suomen perustuslain tai Euroopan ihmisoikeussopimuksen kanssa ristiriidassa, on selvää, että siihen ei voitaisi suostua.

Esityksen mukaan myös ehdotettuun rikosoikeusapulain 11 a §:ään kieltäytymisperusteeksi otettaisiin vastaavasti Suomen lainsäädännön peruseriaatteiden vastaisuus. Pynnön suostumisen edellytyksenä olisi, että pyyntöä ei voitaisi pitää Suomen lainsäädännön peruseriaatteiden vastaisena. Rikosoikeusavun antamiseen videoneuvottelun avulla sovellettaisiin lisäksi rikosoikeusapulain 12 ja 13 §:ään sisältyviä ehdottomia ja harkinnanvaraisia kieltäytymisperusteita.

Ehdotettuun rikosoikeusapulain 11 a §:ään ei ole katsottu tarpeelliseksi sisällyttää artiklan 2 kohdassa olevia säännöksiä teknisen välineistön käytöstä.

Artiklan 3 kohta määrittelee, mitä tietoja videokokousta koskevan oikeusapupyynnön tulee sisältää. Kohdan mukaan videokokouksen avulla tapahtuvaa kuulemistä koskevasta pyynnöstä on käytävä ilmi vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 14 artiklassa tarkoitettujen tietojen lisäksi se, miksi todistajan tai asiantuntijan henkilökohtainen läsnäolo ei ole toivottavaa tai mahdollista, sekä sen oikeusviranomaisen ja niiden henkilöiden nimet, jotka hoitavat kuulemisen.

Rikosoikeusapulain 7 § sisältää säännöksen oikeusapupyynnön muodosta ja sisällöstä. Pykälä ei ole täysin yhdenmukainen artiklan 3 kohdan kanssa, vaan se on sanamuodoltaan yleisluonteisempi. Pykälän tavoitteena on, että toinen valtio toimittaa pyynnön täyttämisen kannalta olennaiset tiedot. Toisen lisäpöytäkirjan osapuolina olevien valtioiden välillä sovellettaisiin 3 kohdan määräyksiä.

Mainitun 7 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan pyynnön tulee sisältää pyynnön sisältö ja perusteet. Tämän voidaan katsoa videokuulemisen osalta tarkoittavan, että pyynnössä tulee ilmoittaa perusteet sille, miksi kuuleminen tulee suorittaa videokuulemisen muodossa. Tämä tarkoittaisi muun ohella, että pyynnön esittäneen valtion tulisi pyynnössään artiklan 3 kohdan mukaisesti ilmoittaa, miksi todistajan tai asiantuntijan läsnäolo henkilökohtaisesti ei ole toivottavaa tai mahdollista. Koska mainitun 7 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan pyynnön tulee sisältää tiedot viranomaisesta, joka käsittelee pyynnön perusteena olevaa rikosasiaa, selvää olisi, että 3 kohdassa edellytetyn mukaisesti pyynnössä tulisi nimetä kuulemisen suorittavat viranomaiset. Kohta ei näin ollen edellytä 7 §:n muuttamista.

Artiklan 4 kohta määrää, miten kuultava henkilö kutsutaan videokokouksena pidettävään kuulemiseen. Kohdan mukaan pyynnön vastaanottaneen osapuolen oikeusviranomaisen toimittaa lainsäädäntönsä mukaisella tavalla asianomaiselle henkilölle kutsun tulla kuultavaksi.

Määräys tarkoittaa, että todistaja, asiantuntija tai asianomistaja kutsutaan kuultavaksi samalla tavoin kuin tavanomaisessa kansallisessa esitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä. Suomessa kutsuminen siis suoritettaisiin esitutkintalain, oikeudenkäymiskaaren ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain mukaisesti. Kutsumisessa voitaisiin käyttää sakon uhkaa ja todistaja voitaisiin esimerkiksi noutaa kuultavaksi.

Rikosoikeusapulain 20 ja 21 § sisältävät säännökset todisteiden vastaanottamisesta ja asianosaisten kuulemisesta yleisessä alioikeudessa ja esitutkinnassa. Säännösten voidaan katsoa soveltuvan myös videokokouksen avulla tapahtuvaan kuulemiseen. Mainitun 20 §:n mukaan vieraan valtion viran-

omaisen tekemän oikeusapupyynnön, joka koskee todistajien, asiantuntijoiden tai asianosaisten kuulemista ja joka kuuluu tuomioistuimen toimivaltaan, täyttämisestä huolehtii yleinen alioikeus. Lisäedellytyksenä on, että kysymyksessä olevaa rikosasiaa koskeva oikeudenkäynti on vireillä pyynnön esittäneen valtion tuomioistuimessa tai todisteiden vastaanottamisen tai asianosaisten kuulemisen on pyydetty tapahtuvan tuomioistuimessa. Tällöin pyyntö voi perustua myös kuultavan pyyntöön kuulemisen suorittamisesta tuomioistuimessa. Pykälän 2 momentin mukaan todisteiden vastaanottamisesta tai asianosaisten kuulemisesta huolehtii sen paikkakunnan alioikeus, jonka tuomiopiirissä kuultavalla on kotipaikka tai asuinpaikka taikka jossa todisteiden vastaanottaminen taikka kuuleminen muutoin voi tarkoituksenmukaisesti tapahtua. Syyttäjän on oltava saapuvilla asian käsitelyssä, jos tuomioistuin katsoo, että hänen läsnäolonsa on tarpeen. Menettelyssä on muutoin soveltuvin osin noudatettava, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa on voimassa.

Videokuulemisen siis suorittaisi se 20 §:n mukaan määräytyvä alioikeus, jossa videokokouslaitteet olisivat käytössä. Pykälän sisältämä viittaus siihen, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa on voimassa, tarkoittaa myös sitä, miten todistaja, asiantuntija tai asianomistaja on kutsuttava kuulemiseen. Myös kyseisen pykälän nojalla kutsuminen suoritettaisiin noudattaen soveltuvin osin oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja oikeudenkäymiskaaren säännöksiä.

Syyttäjän osallistumisesta asian käsittelyyn on hallituksen esityksen 61/1993 vp perusteissa esitetty, että syyttäjän saapuvilla olo jää kussakin yksityistapauksessa tuomioistuimen harkintaan. Syyttäjän saapuvilla olo voidaan asian laadusta ja menettelyn luonteesta riippuen pitää useasti perusteltuna esimerkiksi silloin, kun vieraan valtion syyttäväviranomainen on saapuvilla ja osallistuu rikosoikeusapulain 10 §:n 1 momentin mukaisesti tuomioistuimen luvalla asian käsittelyyn. Syyttäjän läsnäoloa videokokouksessa voidaan pitää perusteltuna saman periaatteen mukaisesti.

Rikosoikeusapulain 21 §:n mukaan muissa kuin 20 §:ssä mainituissa tapauksissa huolehtii asianosaisten ja muiden henkilöiden kuu-

lemisestä toimivaltainen esitutkintaviranomainen. Menettelyssä on muutoin soveltuvin osin noudatettava, mitä esitutkinnasta rikoksen johdosta on voimassa. Myös esitutkinnan osalta säännös tarkoittaa, että esimerkiksi todistajan kutsuminen suoritettaisiin noudattaen soveltuvin osin esitutkintalain säännöksiä. Vaikka rikosoikeusapulain 21 § ei sisällä erityistä säännöstä syyttäjän läsnäolosta, selvää on, että syyttäjä voitaisiin kutsua myös esitutkinnassa tapahtuvaan kuulemiseen, jos sitä pidettäisiin tarkoituksenmukaisena.

Esityksen mukaan ehdotettuun rikosoikeusapulain 11 a §:ään otettaisiin selvytyden vuoksi viittaus rikosoikeusapulain 20 ja 21 §:ään. Tämä tarkoittaisi ensinnäkin, että videokokouksena tapahtuva kuuleminen suoritettaisiin joko tuomioistuimessa tai esitutkinnassa sen mukaan kuin 20 ja 21 §:ssä säädetään. Mainittujen pykälien sisältämät viittaukset siihen, että menettelyssä on muutoin soveltuvin osin noudatettava, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa ja esitutkinnasta rikoksen johdosta on voimassa, tarkoittaisivat edellä mainituin tavoin, että videokokouksena tapahtuvassa kuulemisessa noudatettaisiin muun muassa oikeudenkäymiskaaren, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja esitutkintalain säännöksiä.

Mainittuja säännöksiä noudatettaisiin muun ohella myös siltä osin kuin kyse on kuultavan oikeudesta avustajaan. Suomessa todistajalle tai asiantuntijalle ei lainsäädännön mukaan voida määrätä tukihenkilöä tai avustajaa. Käytännössä kuitenkin on mahdollista, että todistajalla on avustaja. Suomessa kuulemisesta huolehtivalla viranomaisella olisi tavanomainen lain mukainen velvollisuus selvittää kuultavalle henkilölle, minkälaisesta tilanteesta on kysymys sekä hänen oikeutensa ja velvollisuutensa. Koska kyse olisi tavanomaisesta poikkeavasta kuulemistilanteesta, on selvää, että kyseinen velvollisuus olisi korostetussa asemassa.

Jos kyse olisi asianomistajan kuulemisesta, hänelle voitaisiin määrätä esitutkintaan tai oikeudenkäyntiin oikeudenkäyntiavustaja tai tukihenkilö oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvussa säädettyjen edellytysten mukaisesti. Esitutkintalain 10 §:n mukaan asianosaisella on oikeus käyttää esitutkinnas-

sa avustajaa. Uuden esitutkintalain 4 luvun 10 § sisältää asiaa koskevan säännöksen, jonka mukaan asianosaisella on oikeus käyttää valitsemaansa avustajaa esitutkinnassa.

Suomen lainsäädännön peruseriaatteisiin kuuluu vastaajan ja epäillyn oikeus avustajaan. Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen (SopS 19/1990) 6 artiklan 3 kappaaleen c kohdassa määrätään syytetyyn oikeudesta puolustautua henkilökohtaisesti tai itse valitsemansa oikeudenkäyntiavustajan välityksellä. Videokuulemisen osalta kuulemisen suorittavien viranomaisten tulisi varmistua, ettei vastaajan ja epäillyn oikeuksia tältä osin loukata. Jos oikeuksia tältä osin videokuulemisessa loukattaisiin, olisi selvää, etteivät Suomen toimivaltaiset viranomaiset voisi suostua kuulemista koskevaan pyyntöön.

Artiklan 5 kohta sisältää määräykset siitä, mitä menettelysääntöjä videokokouksella tapahtuvassa kuulemisessa on noudatettava.

Kohdan a alakohdan mukaan pyynnön vastaanottaneen osapuolen oikeusviranomainen on läsnä kuulemisen aikana, tarvittaessa tulkin avustamana, ja huolehtii myös kuultavan henkilöllisyyden toteamisesta sekä siitä, että kuulemisessa noudatetaan pyynnön vastaanottaneen osapuolen lainsäädännön peruseriaatteita. Jos pyynnön vastaanottaneen osapuolen oikeusviranomainen katsoo, että kuulemisen aikana rikotaan pyynnön vastaanottaneen osapuolen lainsäädännön peruseriaatteita, se toteuttaa välittömästi tarpeelliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että kuulemista jatketaan mainittujen periaatteiden mukaisesti.

Suomessa kuulemisesta huolehtisi alioikeuden puheenjohtaja tai toimivaltainen esitutkintaviranomainen. Näiden tehtävänä olisi huolehtia, että a alakohdan määräyksiä noudatetaan. Vaikka Suomessa olevan henkilön kuulemisen suorittaisi videokokouksen avulla toisen valtion viranomainen, Suomen viranomaisten tulee valvoa artiklan määräysten mukaisesti, että Suomen lainsäädännön peruseriaatteita noudatetaan. Tilanne, jossa Suomen lainsäädännön peruseriaatteita loukattaisiin ja Suomen viranomaisen tulisi puuttua kuulusteluun, voisi esimerkiksi olla sellainen, jossa todistajaa painostettaisiin vastaamaan kysymykseen, johon vastaamalla hän voisi saattaa itsensä syytteen vaaraan.

Esityksen mukaan ehdotettuun rikosoikeusapulain 11 a §:ään otettaisiin säännökset siitä, että käräjäoikeuden puheenjohtaja tai esitutkintaviranomainen valvoo lainsäädännön peruseriaatteiden noudattamista. Lisäksi esityksen mukaan ehdotetussa rikosoikeusapulain 11 a §:ssä olisi tarpeellista säätää kuultavan henkilöllisyyden toteamisesta. Esityksessä ei ole pidetty tarpeellisena ottaa erityistä säännöstä tulkin käytöstä.

Rikosoikeusapulain 8 §:n 4 momenttiin sisältyy säännös, jonka mukaan oikeusapupyynnön perusteella toimitettavassa kuulemisessa voidaan käyttää vierasta kieltä, jos kuultava sitä pyytää tai toimivaltaisen viranomaisen mielestä se on muutoin perusteltua, eikä vieraan kielen käyttö vaaranna asiaan osallisten oikeuksia tai oikeusturvaa. Mainittua säännöstä voidaan soveltaa myös videokuulemiseen.

Kohdan b alakohdan mukaan kuultavan henkilön suojelua koskevista toimenpiteistä sovitaan tarvittaessa pyynnön esittäneen ja pyynnön vastaanottaneen osapuolen toimivaltaisten viranomaisten kesken.

Esityksen mukaan 11 a §:n osalta tältä osin riittävänä sääntelynä voidaan pitää viittausta rikosoikeusapulain 20 ja 21 §:ään.

Oikeusministeriön mietinnössä 69/2012 (Todistelu yleisissä tuomioistuimissa) ehdotetaan niin sanotun anonyymien todistelun käyttöönottoa. Ehdotetut anonyymistä todistelusta päättämistä koskevat säännökset koskevat kansallisessa rikosprosessissa tehtävää päätöksentekoa. Menettelyn soveltuminen kansainväliseen rikosoikeusapuun ja kansainväliseen videokuulemiseen tulisi selvittää erikseen.

Kohdan c alakohdan mukaan kuulemisen toimittaa suoraan pyynnön esittäneen osapuolen oikeusviranomainen tai se toimitetaan kyseisen viranomaisen johdolla tämän osapuolen kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Esityksen mukaan ehdotettuun rikosoikeusapulain 11 a §:ään olisi perusteltua ottaa säännös siitä, että kuulemisen voisi suorittaa pyynnön esittäneen valtion toimivaltainen viranomainen. Säännös kuitenkin mahdollistaisi myös sen, että kuuleminen suoritettaisiin Suomen viranomaisen johdolla.

Kohdan d alakohdan mukaan pyynnön vastaanottanut osapuoli huolehtii pyynnön esit-

täneen osapuolen tai kuultavan henkilön pyynnöstä siitä, että kuultavaa henkilöä avustaa tarvittaessa tulkki.

Voidaan katsoa, että tarvittaessa myös Suomen viranomaisen omasta aloitteesta voitaisiin kuultavalle hankkia tulkki. Esityksessä ei ole pidetty tarpeellisena ottaa erityistä säännöstä tulkin käytöstä, vaan viittausta rikosoikeusapulain 20 ja 21 §:ään on pidetty riittävänä sääntelynä. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja esitutkintalain tulkkausta koskevia säännöksiä on muutettu laeilla 769/2013, 770/2013 ja 771/2013. Muutokset liittyvät oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2010/64/EU täytäntöönpanoon.

Kohdan e alakohdan mukaan kuultava henkilö voi vedota joko pyynnön vastaanottaneen osapuolen tai pyynnön esittäneen osapuolen lainsäädännön mukaisesti hänelle mahdollisesti kuuluvaan oikeuteen kieltäytyä todistamasta.

Rikosoikeusapulain 22 § sisältää säännökset todistajan, asiantuntijan ja esitutkinnassa kuultavan kieltäytymisoikeudesta. Säännöksen voidaan katsoa soveltuvan myös videokokouksen avulla tapahtuvaan kuulemiseen. Rikosoikeusapulain säännösten voidaan katsoa olevan yhdenmukaiset e alakohdan kanssa.

Esityksen mukaan ehdotettuun rikosoikeusapulain 11 a §:ään otettaisiin selvyiden vuoksi viittaus mainittuun 22 §:ään.

Käytännössä Suomen viranomaisten antamassa oikeusapua videokuulemisen avulla tuomioistuimessa käräjätuomari tiedustelisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 28 §:n mukaisesti, onko todistaja esteellinen. Todistajalta otettaisiin myös Suomen lain mukainen todistajanvala tai -vakuutus, jollei pyynnön esittänyt valtio pyydä, että vala annettaisiin sen oman lainsäädännön mukaisesti. Myös mainitut todistelumenettelyä koskevat säännökset on ehdotettu uudistettaviksi oikeusministeriön mietinnössä 69/2012 (Todistelu yleisissä tuomioistuimissa). Keskeistä ehdotuksessa on, että valan antamisesta luovuttaisiin ja käytössä olisi vain todistajanvakuutus.

Myös artiklan 6 kohta sisältää kuulemista koskevia menettelysääntöjä. Artiklan 6 koh-

dan mukaan pyynnön vastaanottaneen osapuolen oikeusviranomaisen laatii kuulemisen päätteeksi pöytäkirjan, jossa ilmoitetaan kuulemisen aika ja paikka, kuullun henkilöllisyys, kaikkien muiden pyynnön vastaanottaneessa osapuolella järjestettyyn kuulemiseen osallistuneiden henkilöllisyys ja asema, mahdollisesti vannottut valat tai annetut vakuutukset sekä tekniset olosuhteet, joissa kuuleminen tapahtui, sanotun kuitenkin rajoittamatta henkilöiden suojelua koskevien toimenpiteiden soveltamista. Pynnön vastaanottaneen osapuolen toimivaltainen viranomaisen toimittaa pöytäkirjan pyynnön esittäneen osapuolen toimivaltaiselle viranomaiselle.

Lisäpöytäkirjan selitysmuistiossa korostetaan, että kohdassa tarkoitettuun pöytäkirjaan ei sisällytetä kuulemisen sisältöä.

Esityksen mukaan ehdotettuun rikosoikeusapulain 11 a §:ään otettaisiin pöytäkirjan tekemistä koskeva säännös.

Kuten edellä on todettu, sekä tuomioistuimessa että esitutkinnassa tapahtuvaan kuulemiseen sovellettaisiin muutoinkin menettelyyn sovellettavia Suomen lain säännöksiä. Tämä tarkoittaisi myös oikeudenkäymiskaaren 22 luvun pöytäkirjaamista koskevia säännöksiä. Luvun 6 §:n mukaan todistajan, asiantuntijan ja todistelutarkoituksessa kuulun asianosaisen tai muun henkilön kuulustelu on äänitettävä. Videokuulemisen osalta tämä tarkoittaisi, että kuulemisesta on tehtävä äänen sisältävä tallenne. Myös esitutkinnassa aineisto tallennettaisiin tai kirjattaisiin pöytäkirjaan voimassaolevien säännösten ja määräysten mukaisella tavalla ja muodossa.

Artiklan 7 kohdan mukaan kukin osapuoli toteuttaa tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen, että jos sen alueella tämän artiklan nojalla kuultava todistaja tai asiantuntija kieltäytyy todistamasta, kun hänellä on todistamisvelvollisuus, tai todistaa totuuden vastaisesti, tämän osapuolen kansallista lainsäädäntöä sovelletaan samalla tavoin kuin jos kuuleminen tapahtuisi kansallisessa menettelyssä.

Määräyksen lähtökohtana on, että velvollisuus todistaa videokokouksen avulla tapahtuvassa kuulemisessa perustuu pyynnön vastaanottaneen valtion lainsäädäntöön. Kohdan tarkoittamissa tilanteissa pyynnön esittäneen

ja vastaanottaneen valtion viranomaisten olisi tarpeellista olla yhteydessä toisiinsa.

Jos Suomessa kuullaan todistajaa toisen valtion pyynnöstä, todistajaan sovelletaan samoja oikeudenkäymiskaaren ja esitutkintalain säännöksiä, kuin jos häntä kuultaisiin tavanomaisessa kansallisessa menettelyssä. Tämä perustuu edellä mainittuihin rikosoikeusapulain 20 ja 21 §:ään. Kuten edellä on todettu, esityksessä ehdotettuun rikosoikeusapulain uuteen videokokousta koskevaan 11 a §:ään on esitetty otettavaksi selvyuden vuoksi viittaus mainittuihin pykäliin. Toisen lisäpöytäkirjan määräysten lisäksi myös kyseisten säännösten perusteella videokuulemiseen sovellettaisiin niitä oikeudenkäymiskaaren ja esitutkintalain säännöksiä, jotka koskevat todistajaa, joka kieltäytyy todistamasta.

Lisäksi rikoslain 15 luvun 1—5 § sekä 12, 12 a ja 13 § sisältävät perätöntä lausumaa koskevat rangaistussäännökset. Kyseiset 1—5 § säättävät rangaistavaksi tuomioistuimessa ja muussa viranomaismenettelyssä annetun perättömän lausuman. Näillä säännöksillä tarkoitetaan suomalaisessa tuomioistuimessa sekä muussa suomalaisessa viranomaismenettelyssä annettua perätöntä lausumaa. Ulkomaisessa tai kansainvälisessä tuomioistuimessa tehdyn perättömän lausuman rangaistavuudesta säädetään mainituissa 12 ja 12 a §:ssä.

Vaikka rikoslaissa ei ole erityistä säännöstä siitä, onko suomalaisessa tuomioistuimessa tai muussa suomalaisessa viranomaismenettelyssä annettu perätön lausuma rikos myös silloin, kun kuuleminen suoritetaan toisen valtion esittämän oikeusapupyynnön perusteella, selvänä voidaan pitää, että näin on, koska teko tehdään suomalaisessa tuomioistuimessa tai esitutkinnassa oikeudenkäymiskaaren tai esitutkintalain mukaisessa menettelyssä. Vastaavasti näin voidaan katsoa olevan tilanteessa, jossa kuuleminen suoritetaan videokokouksen välityksellä. Rikoslain säännökset täyttävät näin ollen kohdan velvoitteet.

Lisäksi voidaan todeta, että ehdotettua rikosoikeusapulain 11 a §:ää sovellettaessa menettelyssä annettu perätön lausuma olisi rangaistava rikoslain edellä mainittujen säännösten nojalla.

Perätöntä lausumaa tuomioistuimessa koskeva rikoslain 15 luvun 1 §:n 2 momentti sisältää säännöksen, joka koskee videoneuvottelua tai muuta teknistä tiedonvälitystapaa käyttäen annettua perätöntä lausumaa. Momentin mukaan 1 momentin säännökset ovat voimassa myös kuultaessa henkilöä pääkäsitelyssä hänen henkilökohtaisesti läsnä olematta käyttäen videoneuvottelua, puhelinta tai muuta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 34 a §:ssä tarkoitettua teknistä tiedonvälitystapaa. Kyseinen säännös ei kuitenkaan soveltu niihin tilanteisiin, joissa Suomi antaa oikeusapua toiselle jäsenvaltiolle, sillä tällaisessa tilanteessa kuultavan henkilön voidaan edellä mainituin tavoin katsoa olevan läsnä kuulemista suoritettaessa.

Jos Suomen viranomaiset pyytäisivät artiklan nojalla oikeusapua, toisen osapuolen tuomioistuimessa tai esitutkinnassa tehty perätön lausuma tulisi artiklan määräysten mukaisesti rangaistavaksi kyseisessä osapuolessa, jonka alueella perätön lausuma on tehty.

Oikeusministeriön mietinnössä 69/2012 (Todistelu yleisissä tuomioistuimissa) ehdotetaan rikoslain 15 luvun 1, 4 ja 13 §:n muuttamista.

Artiklan 8 kohdan mukaan osapuolet voivat myös harkintansa mukaan, tarvittaessa ja toimivaltaisten oikeusviranomaistensa suostumuksella soveltaa tämän artiklan määräyksiä videokokouksen avulla tapahtuvaan syytetyn tai rikoksesta epäillyn kuulemiseen. Tässä tapauksessa päätös videokokouksen pitämisestä ja tavasta, jolla videokokous toteutetaan, on sovittava asianomaisten osapuolten kesken näiden kansallisen lainsäädännön ja sovellettavien kansainvälisten asiakirjojen mukaisesti. Syytetyn tai epäillyn kuuleminen voidaan järjestää ainoastaan hänen suostumuksellaan.

Esityksen mukaan ehdotettuun rikosoikeusapulain 11 b §:ään otettaisiin erillinen säännös rikosasian vastaajan ja rikoksesta epäillyn kuulemisesta.

Artiklan 9 kohdan mukaan sopimusvaltio voi milloin tahansa ilmoittaa Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä, ettei se käytä hyväkseen tämän artiklan 8 kohdan määräysten mukaista mahdollisuutta myös soveltaa tämän artiklan määräyksiä

videokokouksen avulla tapahtuvaan syytetyn tai rikoksesta epäillyn kuulemiseen.

Esityksen mukaan Suomi ei antaisi kohdassa tarkoitettua selitystä. Suomi soveltaisi artiklan määräyksiä syytetyn tai rikoksesta epäillyn kuulemiseen siltä osin kuin videoneuvottelun käyttö on ehdotetun rikosoikeusapulain uuden 11 b §:n sekä muun Suomen lainsäädännön mukaisesti mahdollista.

Toisen lisäpöytäkirjan osapuolina olevista valtioista Chile, Kroatia, Tanska, Malta, Norja, Puola ja Yhdistynyt kuningaskunta ovat antaneet selityksen siitä, että ne eivät sovelle artiklan määräyksiä syytetyn tai rikoksesta epäillyn kuulemiseen. Ranska on antanut selityksen, jonka mukaan se ei sovelle artiklan määräyksiä syytetyn kuulemiseen tuomioistuimessa. Alankomaat on taas antanut selityksen, jonka mukaan se ei sovelle artiklan määräyksiä epäillyn kuulemiseen.

Esityksessä on pidetty perusteltuna, että sekä lisäpöytäkirjan osapuolina olevien valtioiden välillä että rikosoikeusapulakiin ehdotetun uuden 11 b §:n nojalla olisi mahdollista kuulla myös Suomessa olevia rikosasian vastaajia ja rikoksesta epäiltyjä. Menettely on katsottu perustelluksi myös vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen nojalla (HE 31/2003 vp, s. 44 ja 45).

Ehdotettua 11 b §:ää sovellettaisiin myös niissä tilanteissa, joissa kuuleminen perustuu lisäpöytäkirjan nojalla esitettyyn pyyntöön.

Ehdotetun 11 b §:n mukaan rikosasian vastaajan tai rikoksesta epäillyn videokuulemista koskevaan pyyntöön suostuminen olisi aina harkinnanvaraista. Suomen viranomaiset voisivat näin ollen jokaisessa yksittäisessä tapauksessa harkita, onko pyyntöön syytä suostua. Pyyntöön suostumisen edellytyksenä olisi kuitenkin aina, että kuuleminen olisi vastaavassa tilanteessa Suomen lain mukaan mahdollista. Lisäksi sovellettaisiin rikosoikeusapulain 12 ja 13 §:n yleisiä kieltäytymisperusteita.

Kuten lisäpöytäkirjassakin on määrätty, esityksen mukaan 11 b §:n mukaisessa menettelyssä tulisi aina edellyttää vastaajan tai epäillyn suostumusta. Esityksen mukaan suostumuksesta olisi otettava tallenne. Tämä olisi lisäedellytys toisen lisäpöytäkirjan vaatimuksiin nähden ja tätä koskeva säännös

koskisi vain Suomessa annettavaa suostumusta.

Esityksessä on pidetty perusteltuna, että rikosasian vastaajan ja rikoksesta epäillyn kuuleminen on rajoitettu niihin tilanteisiin, joissa kuuleminen olisi vastaavassa tilanteessa Suomen lain mukaan mahdollista. Videokuulemista ei ole tältä osin katsottu tarpeelliseksi mahdollista laajemmin kuin, mitä toisen lisäpöytäkirjan periaatteena on. Huomioon on myös otettu, että ehdotettu 11 b § soveltuisi kaikkiin valtioihin. Vuoden 2000 EU:n oikeusapupöytäkirjan voimaansaattamisen yhteydessä on myös katsottu (HE 31/2003 vp, s. 45), että vastaajien ja epäiltyjen osalta pyyntö voidaan täyttää, jos kansallinen laki sallisi videoneuvottelun käytön.

Lähtökohtana voidaan pitää, että rikosoikeusapumenettelyssä on tarkoitus auttaa toisia valtioita erityisesti todisteiden hankkimisessa. Rikosasian vastaajien laajempi kuuleminen videoneuvottelun avulla laajentaisi perinteistä rikosoikeusapumenettelyn alaa. Tähän laajennukseen ei olla oltu valmiita kansainvälisissä sopimuksissa, joten perusteltuna ei ole pidetty, että laajennusta otettaisiin myöskään rikosoikeusapulakiin.

Epäillyn tai vastaajan kuulemista tulnaisiin käyttämään lähinnä esitutkintavaiheessa. Oikeudenkäyntivaiheessa vastaajien osalta käytettäisiin jatkossakin pääasiallisesti luovuttamismenettelyä, lähinnä sen takia, että vastaajan läsnäolo on yleensä tarpeen koko rikosoikeudenkäynnin ajan ja videokuuleminen edellyttäisi vastaajan suostumusta.

Kuten edellä on todettu, uuden esitutkintalain säännökset sallisivat epäillyn kuulemisen videoneuvottelun avulla laajemmin kuin voimassaoleva laki. Uuden esitutkintalain 7 luvun 1 §:n 2 momentti ei enää aseta epäillyn kuulemiselle lisäedellytyksiä siitä, että asian olisi oltava merkitykseltään vähäinen eikä epäilty kiistä rikosilmoituksen oikeellisuutta tai että kysymyksessä olisi aikaisemmin suoritettun kuulustelun vähäinen täydentäminen.

Oikeudenkäymiskaari taas sallii vastaajan kuulemisen videoneuvottelun avulla pääkäsittelyssä vain todistelutarkoituksessa. Tuomioistuimen harkitessa, onko vastaajan kuuleminen videoneuvottelun välityksellä oikeudenkäymiskaaren edellytysten mukai-

sesti soveliasta, tulisi sen ottaa huomioon tilanne kokonaisuudessaan eli myös pyynnön esittäneessä valtiossa vallitsevat olosuhteet.

Kansallisen lain säännökset tulisi vastaajien ja epäiltyjen osalta ottaa huomioon myös Suomen viranomaisten esittäessä oikeusapupyynnön toiseen valtioon. Suomen viranomaiset voisivat esittää pyynnön, jos niillä kansallisen lain mukaan olisi oikeus käyttää videoneuvottelua. Pynnön esittämisessä lisäpöytäkirjan osapuolena olevaan valtioon tulisi ottaa huomioon myös artiklan määräykset. Keskeistä olisi, että Suomen viranomaiset voisivat suorittaa kuulemisen vain, jos vastaaja tai epäilty suostuu kuulemiseen.

Siltä osin kuin kyse olisi Suomessa olevan epäillyn tai vastaajan videokuulemisesta, myös häneen sovellettaisiin ehdotetun 11 a ja b §:n nojalla rikosoikeusapulain 20 ja 21 §:ää ja siten rikosoikeudenkäyntiin ja esitutkintaan soveltuvia menettelysäännöksiä. Tältä osin epäiltyyn voitaisiin soveltaa muun ohella esitutkintalain ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain säännöksiä oikeudesta avustajaan.

Suomen lainsäädännön peruseriaatteisiin kuuluu vastaajan ja epäillyn oikeus avustajaan. Jos epäillyn tai vastaajan oikeuksia tältä osin videokuulemisessa loukattaisiin, olisi selvää, etteivät Suomen toimivaltaiset viranomaiset voisi osallistua videokuulemiseen.

EU:n jäsenvaltioiden osalta tulee lisäksi ottaa huomioon EU:ssa neuvoteltavana oleva direktiivi oikeudesta avustajaan rikosoikeudellisissa menettelyissä ja pidätetyn oikeudesta yhteydenpitoon.

Voimassaolevan lainsäädännön mukaan videokuulemisen osalta Suomessa ja toisessa valtiossa olevalla kuultavalla olisi oikeus oikeusapuun siten kuin siitä oikeusapulaissa (257/2002) säädetään. Oikeusapulain säännöksiä oikeusavun antamisesta voidaan pitää sinänsä joustavina, sillä oikeusapua voidaan antaa harkinnan mukaan myös erityistilanteissa, joissa lain tavanomaiset edellytykset oikeusavun antamiselle eivät täyty. Myös yksityisen avustajan käyttö on mahdollista.

Vaikka edellä mainittu voimassaoleva lainsäädäntö jo mahdollistaa oikeudellisen avun videokokouksessa kuultavalle epäillylle ja vastaajalle, esityksessä on pidetty perusteltuna, että ehdotettuun videoneuvottelun käyttöä

koskevaan 11 b §:ään otettaisiin erityissäännös Suomessa kuultavan epäillyn ja vastaajan oikeudesta avustajaan ja puolustajaan. Säännöstä on pidetty perusteltuna, sillä kansainvälisen liittymän omaavissa tilanteissa epäillyn ja vastaajan oikeus avustajaan ei kaikilta osin käytännössä toteudu riittävällä tavalla. Ehdotettu avustajaa ja puolustajaa koskeva säännös vastaisi pääosin rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 20 §:ään sisältyvää säännöstä luovutettavaksi pyydetyn oikeudesta avustajaan ja puolustajaan.

Vaikka luovuttamismenettelyssä onkin lähes säännönmukaisesti kyse vapaudenriistosta ja epäillyn luovuttamisesta toiseen valtioon, josta videokuulemisessa ei ole kyse, perusteltuna on silti pidetty, että Suomessa kuultavalla epäillyllä ja vastaajalla on videoneuvottelussa vastaava oikeus avustajaan ja puolustajaan. Kansainvälisen liittymän omaavat rikosasiat ovat lähtökohtaisesti monimutkaisempia jo kansallisen sääntelyn osalta ja lisäksi niissä yleensä joudutaan soveltamaan myös vieraan valtion lakia. Tämän johdosta kuultavan oikeusaseman turvaaminen lähes pääsääntöisesti edellyttää avustajan käyttöä videoneuvottelussa.

10 artikla. *Kuuleminen puhelinkokouksen avulla.* Artikla sisältää määräykset toisen osapuolen alueella olevan todistajan tai asiantuntijan kuulemisesta puhelinkokouksen avulla. Artikla ei sisällä määräyksiä rikosasian vastaajan tai rikoksesta epäillyn kuulemisesta.

Kuten videokokouksen osalta on edellä todettu, myös puhelinkuulemisen voidaan katsoa soveltuvan Suomen lainsäädännön mukaisten asianomistajien kuulemiseen, koska heitä useissa valtioissa pidetään todistajan asemassa olevina. Lisäksi myös puhelinkuulemisen osalta määräysten voidaan katsoa soveltuvan sekä esitutkintaan että tuomioistuinmenettelyyn.

Artiklan määräykset vastaavat lähes täysin vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen 11 artiklan määräyksiä, joita sovelletaan EU:n jäsenvaltioiden välillä. Ainoa merkittävä ero artiklojen välillä on, että toisessa lisäpöytäkirjassa kuluja koskevat määräykset on sisällytetty 5 artiklaan. Vuoden 2000 EU:n

oikeusapusopimuksen voimaansaattamista koskeneessa hallituksen esityksessä 31/2003 vp (s. 45—48) katsottiin, että puhelinkuulemista koskeva artikla ei edellytä lisäsääntelyä rikosoikeusapulakiin eikä voimaansaattamislakiin. Puhelinkuulemista koskevan artiklan määräysten ja voimassa olleen kansallisen lainsäädännön katsottiin olevan riittäviä menettelyn soveltamiseen.

Myös nyt voimaansaattettavan artiklan osalta voimassaolevan lainsäädännön ja artiklan määräysten voidaan katsoa olevan riittäviä menettelyn soveltamiseen lisäpöytäkirjan osapuolina olevien valtioiden välillä.

Esityksessä on kuitenkin katsottu vastaavin perustein kuin videokuulemisen osalta, että rikosoikeusapulakiin olisi tarpeellista ottaa puhelinkokouksen käytöstä yleiset säännökset, jotka helpottaisivat lain soveltajaa menettelyn käytössä.

Kuten videokokouksenkin osalta, rikosoikeusapulain 10 ja 11 §:n on katsottu jo mahdollistavan oikeusavun antamisen henkilön kuulemisessa puhelimen välityksellä, vaikka tästä ei ole erityisiä säännöksiä. Kuuleminen on katsottu mahdolliseksi myös sellaisten valtioiden kanssa, joiden välillä ei ole voimassa valtiosopimusta, joka sisältäisi puhelinkuulemista koskevia määräyksiä. Kuten videokuulemisenkin osalta, rikosoikeusapulakiin otettavat säännökset selventäisivät voimassaolevaa lakia tarkemmin, millä edellytyksillä menettelyyn voidaan suostua ja miten menettely tulee suorittaa.

Suomen lainsäädännössä on rikosasioiden käsittelyn osalta puhelinkuulemista koskevia erityissäännöksiä muun muassa oikeudenkäymiskaaressa, laissa oikeudenkäynnistä rikosasioissa sekä esitutkintalaissa.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 34 a §:ssä säädetään videoneuvottelun käytön lisäksi myös puhelimen käytöstä todistajan, muun todistelutarkoituksessa kuultavan henkilön ja asianomistajan kuulemisessa pääkäsitteilyssä. Säännös sallii puhelimen käytön rajoitetummin kuin videoneuvottelun käytön.

Oikeusministeriön mietinnössä 69/2012 (Todistelu yleisissä tuomioistuimissa) ehdotetaan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 34 a §:n muuttamista edellä videoneuvottelua koskevissa perusteluissa selostetulla tavalla.

Esitutkintalain 22 §:n 2 momentissa säädetään asianosaisten ja todistajan kuulemisesta puhelimitse. Uuden esitutkintalain 7 luvun 1 §:n 2 momentti sisältää vastaavat säännökset, jotka rikoksesta epäillyn osalta laajentavat mahdollisuuksia suorittaa kuulustelu puhelimitse.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain puhelimen käytön sallivat säännökset koskevat suullisen valmistelun istuntoa (ROL 5:10 a §).

Oikeudenkäymiskaari, laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa ja esitutkintalaki antavat Suomen viranomaisille oikeuden kuulla puhelimitse ainoastaan Suomen alueella olevia henkilöitä. Tämä johtuu siitä, että Suomen viranomaisilla ei ole toimivaltaa toimia toisen valtion alueella. Myös toisessa valtiossa olevaa henkilöä voidaan kuulla puhelimitse, mutta tämä edellyttää, että kyseinen valtio hyväksyy tällaisen menettelyn.

Toisen lisäpöytäkirjan tullessa voimaan Suomen viranomaiset voisivat pyytää artiklan mukaista oikeusapua puhelinkuulemisen järjestämisessä siinä laajuudessa kuin esitutkintalaki ja oikeudenkäymiskaari tämän sallivat. Myös oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain suullista valmistelua koskevat säännökset voisivat mahdollisesti tulla sovellettaviksi myös kansainvälisessä oikeusaputilanteissa.

Mainitut säännökset eivät kuitenkaan sovellu tilanteisiin, joissa Suomi antaisi rikosoikeusapua toiselle valtiolle lisäpöytäkirjan määräysten mukaisesti. Sitä vastoin oikeusapua annettaisiin lisäpöytäkirjan 10 artiklan ja ehdotetun 11 c §:n mukaisesti. Siltä osin kuin kyse olisi rikosoikeusavun antamisesta valtiolle, joka ei ole lisäpöytäkirjan eikä vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen osapuolena, esityksen mukaan rikosoikeusapua voitaisiin antaa esityksessä ehdotetun 11 c §:n nojalla.

Esityksessä on pidetty perusteltuna, että puhelimen käytön osalta rikosoikeusapua annettaisiin vastaavassa menettelyssä kuin videoneuvottelun osalta (11 c §). Suurimpana erona menettelyjen välillä olisi, että puhelimen käytössä edellytettäisiin aina kuultavan suostumusta. Tämä perustuisi siihen, että myös lisäpöytäkirja edellyttää tätä puhelinkuulemisen osalta.

Artiklan 1 kohta sisältää yleiset edellytykset sille, milloin puhelinkokousta voidaan käyttää toisen lisäpöytäkirjan osapuolten välisessä yhteistyössä. Kohdan mukaan jos osapuolen oikeusviranomaisen on kuultava toisen osapuolen alueella olevaa henkilöä todistajana tai asiantuntijana, ensin mainittu osapuoli voi, jos sen kansallisessa lainsäädännössä niin säädetään, pyytää jälkimmäiseltä osapuolelta apua, jotta kuuleminen voidaan suorittaa puhelinkokouksen avulla tämän artiklan 2—6 kohdan mukaisesti.

Kohta vastaa lähes täysin videokokousta koskevaa 9 artiklan 1 kohtaa. Erona kuitenkin on, että puhelinkokouksen osalta kohdassa ei ole edellytystä, jonka mukaan henkilö ei ole toivottavaa tai mahdollista olla henkilökohtaisesti läsnä pyynnön esittäneessä valtiossa. Toisaalta videokokousta koskevan 9 artiklan 1 kohdassa ei ole viittausta pyytävän valtion kansalliseen lainsäädäntöön. Ero johtuu siitä, että lisäpöytäkirjaa neuvoteltaessa ilmeni, että monen valtion lainsäädäntö ei mahdollista kuulemista puhelimitse. Artiklan soveltamisala haluttiin rajata niin, että puhelinkuulemistä voivat pyytää vain sellaiset osapuolet, joiden kansallisessa lainsäädännössä on säännökset puhelinkuulemisesta.

Vaikka 9 ja 10 artiklan 1 kohdan määräysten välillä on eroja, perusteltuna on pidetty, että puhelimen välityksellä tapahtuvan kuulemisen osalta ehdotettuun 11 c §:ään sisältyvä sääntely olisi yhdenmukainen videokuulemista koskevan menettelyn kanssa.

Artiklan 2 kohdan mukaan kuuleminen voidaan suorittaa puhelinkokouksen avulla vain, jos todistaja tai asiantuntija suostuu siihen, että kuulemisessa käytetään tätä menettelmää.

Tältä osin puhelinkokousta koskeva menettely poikkeaa 9 artiklan mukaisesta videokokouksesta, jossa suostumusta ei edellytetä. Kuten edellä on todettu, vastaava edellytys otettaisiin esityksen mukaan ehdotettuun 11 c §:ään. Ehdotuksen mukaan suostumuksen antaminen olisi otettava tallenteeseen.

Artiklan 3 kohta määrää, millä edellytyksillä pyynnön vastaanottaneen osapuolen on suostuttava puhelinkokousta koskevaan pyyntöön. Kohdan mukaan pyynnön vastaanottanut osapuoli suostuu kuulemiseen

puhelinkokouksen avulla, jollei se ole sen lainsäädännön peruseriaatteiden vastaista.

Määräys vastaa videokokousta koskevaa 9 artiklan määräystä. Kuten edellä on todettu, myöskään puhelinkokouksen osalta Suomen viranomaiset eivät harkitessaan pyyntöön suostumista voisi ottaa huomioon ottaa Suomen lainsäädännössä puhelimen käytölle asetettuja edellytyksiä, vaan pyyntöön tulisi suostua artiklan edellytysten mukaisesti.

Kuten edellä on todettu, vastaava edellytys otettaisiin esityksen mukaan ehdotettuun 11 c §:ään.

Artiklan 4 kohdan mukaan puhelinkokouksen avulla suoritettavaa kuulemistä koskevassa pyynnössä on oltava vuoden 1959 oikeusapupolun 14 artiklassa tarkoitettujen tietojen lisäksi sen oikeusviranomaisen ja niiden henkilöiden nimet, jotka suorittavat kuulemisen, sekä ilmoitus siitä, että todistaja tai asiantuntija on valmis osallistumaan puhelinkokouksen avulla suoritettavaan kuulemiseen.

Kuten edellä on todettu videokuulemisen osalta, rikosoikeusapulain 7 §:ää ei olisi tarvetta muuttaa. Perusteltuna ei ole myöskään pidetty, että mainittua 7 §:ää muutettaisiin siten, että pyynnössä tulisi kohdan mukaisesti aina ilmoittaa, onko kuultava valmis osallistumaan puhelinkokoukseen. Usein tieto kuultavan suostumuksesta olisi käytännöllisempää hankkia Suomen viranomaisten toimesta.

Artiklan 5 kohdan mukaan kuulemistä koskevista käytännön järjestelyistä sovitaan asianomaisten osapuolten kesken. Järjestelyistä sovittaessa pyynnön vastaanottanut osapuoli antaa tiedoksi asianomaiselle todistajalle tai asiantuntijalle kuulemisen ajan ja paikan (a alakohta); huolehtii todistajan tai asiantuntijan henkilöllisyyden toteamisesta (b alakohhta); varmistaa, että todistaja tai asiantuntija suostuu kuulemiseen puhelinkokouksen avulla (c alakohta).

Artiklan 6 kohdan mukaan pyynnön vastaanottanut osapuoli voi asettaa suostumuksensa ehdoksi 9 artiklan 5 ja 7 kohdan asiaan liittyvät määräykset kokonaan tai osittain.

Mainitut 9 artiklan 5 ja 7 kohdan määräykset koskevat kuulemisessa noudatettavia menettelyjä, jotka koskevat kuulemisen valvomista, kuultavan henkilön suojelua, kuulemi-

sen johtamista, tulkkausta, todistajan kieltäytymisoikeutta ja perätöntä lausumaa.

Kuten edellä on todettu, esityksen mukaan rikosoikeusapulakiin otettavan puhelimen välityksellä tapahtuvaa kuulemistä koskevan 11 c §:n mukaan Suomessa puhelinkuuleminen toteutettaisiin vastaavalla tavalla kuin videokuuleminen. Erona olisi, että puhelinkuulemisessa edellytettäisiin aina kuultavan suostumusta.

Koska ehdotetun 11 c §:n lähtökohtana on, että puhelinkuulemistä koskevat pyynnöt Suomessa aina täytetään vastaavassa menettelyssä kuin videokuuleminen, Suomi edellyttäisi artiklan 6 kohdan mukaisesti, että se täyttää pyynnön 9 artiklan 5 ja 7 kohdan mukaisilla edellytyksillä. Lisäpöytäkirja ei kuitenkaan sisällä määräyksiä, joiden mukaan osapuolen tulisi antaa tästä selitys hyväksymiskirjaa tallettaessa.

Tältä osin puhelinkuulemiseen sovellettaisiin vastaavin tavoin kuin videokuulemisen osalta kansallisen lain menettelyä koskevia säännöksiä rikosoikeusapulain 20 ja 21 §:n mukaisesti sekä kieltäytymisoikeutta koskevia säännöksiä rikosoikeusapulain 22 §:n mukaisesti. Myös rikoslain 15 luvun perätöntä lausumaa koskevat säännökset soveltuisivat ehdotetun 11 c §:n mukaiseen menettelyyn.

Esityksessä on katsottu, että ehdotettu rikosoikeusapulain 11 c § voisi mahdollistaa myös rikosasian vastaajan ja rikoksesta epäillyn kuulemisen, vaikka lisäpöytäkirja ei sisällä tästä sääntelyä. Kuten videokuulemisen osalta, vastaajan ja epäillyn kuuleminen olisi mahdollista, jos kuuleminen olisi vastaavassa tilanteessa Suomen lain mukaan mahdollista. Voidaan katsoa, että jo nykyinen lainsäädäntö mahdollistaa vastaajan kuulemisen. Kuten muidenkin kuultavien osalta ehdotettuun 11 c §:ään sisältyvä sääntely selventäisi voimassaolevaa lakia tarkemmin, millä edellytyksillä menettelyyn voidaan suostua ja miten menettely tulee suorittaa.

11 artikla. Oma-aloitteinen tietojenvaihto. Artikla sisältää määräyksen toisen lisäpöytäkirjan osapuolten välisestä oma-aloitteisesta tietojenvaihdosta.

Artiklan 1 kohdan mukaan osapuolen toimivaltaiset viranomaiset voivat ilman etukäteen esitettyä pyyntöä toimittaa toisen osa-

puolen toimivaltaisille viranomaisille rikostutkintansa yhteydessä saatuja tietoja, jos ne katsovat, että tietojen antaminen saattaisi auttaa vastaanottavaa osapuolta rikostutkinnan tai oikeudenkäynnin vireillepanossa tai toimittamisessa tai jos sen johdosta tiedot vastaanottava osapuoli saattaisi esittää vuoden 1959 oikeusapusopimuksen tai jonkin sen pöytäkirjan mukaisen oikeusapupyynnön, sanotun kuitenkin rajoittamatta ensin mainitun osapuolen toimivaltaisten viranomaisten omaa rikostutkintaa tai oikeudenkäyntiä.

Artiklan 2 kohdan mukaan tiedot toimittava osapuoli voi kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti asettaa tiedot vastaanottavalle osapuolelle niiden käyttöä koskevia ehtoja.

Artiklan 3 kohdan mukaan tiedot vastaanottava osapuoli on velvollinen noudattamaan näitä ehtoja.

Artiklan 4 kohdan mukaan sopimusvaltio voi kuitenkin milloin tahansa ilmoittaa Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä, että se varaa itselleen oikeuden olla noudattamatta ehtoja, jotka tiedot toimitettava osapuoli on asettanut tämän artiklan 2 kohdan mukaisesti, paitsi jos sopimusvaltiolle ilmoitetaan etukäteen toimitettavien tietojen luonne ja se antaa suostumuksensa tietojen toimittamiseen.

Myös vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimus sisältää oma-aloitteista tietojen vaihtoa koskevan määräyksen (7 artikla), jota sovelletaan EU:n jäsenvaltioiden välillä. Artiklan 1 kohdan ja mainitun 7 artiklan 1 kohdan sanamuodot eivät ole täysin yhtenevät, mutta niiden tarkoitusta voidaan pitää samana. Toisen lisäpöytäkirjan artiklan 1 kohta ei sisällä viittausta kansalliseen lainsäädäntöön, kuten vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimus. Vaikka nimenomaista viittausta kansalliseen lainsäädäntöön ei ole, toisen lisäpöytäkirjan selitysmuistossa todetaan, että tietoja toimitetaan siltä osin kuin kansallinen lainsäädäntö tämän sallii. Tämä johtuu jo siitä, että artikla ei aseta velvollisuutta tietojen luovuttamiseen, vaan ainoastaan mahdollistaa luovuttamisen. Artiklan 2 ja 3 kohdan ja mainitun 7 artiklan 2 ja 3 kohdan määräykset ovat sisällöltään samat. Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimus ei sisällä artiklan 4 kohtaa vastaavaa määräystä. Toisen lisäpöytäkirjan selitysmuistion mukaan 4 kohta tarkoittaa käytännössä sitä,

että osapuolelle, joka on antanut kohdan mukaisen selityksen, ei tule suoraan toimittaa tietoja, jos niiden käytölle on asetettu ehtoja, vaan tietojen toimittamiselle tulee ensin pyytää selityksen antaneen osapuolen suostumus.

Hallituksen esityksessä 31/2003 vp katsottiin, että vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen 7 artikla ei edellytä muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön (s. 31 ja 32). Vastaava voidaan todeta nyt voimaansaattettavan artiklan osalta. Suomella ei ole myöskään tarvetta antaa artiklan 4 kohdan mukaista selitystä ja Suomi siis noudattaisi toisen osapuolen toimittamien tietojen käytölle asetettuja ehtoja. Toisen lisäpöytäkirjan osapuolina olevista valtioista artiklan 4 kohdan mukaisen selityksen ovat antaneet Belgia, Bulgaria, Israel, Latvia, Moldova, Slovakia, Ukraina ja Yhdistynyt kuningaskunta. Suomen toimivaltaisten viranomaisten ei siis tulisi toimittaa mainituille selityksen antaneille osapuolille tietoja, jos niiden käytölle on asetettu ehtoja, ellei mainittu valtio olisi etukäteen suostunut tietojen toimittamiseen ja Suomen viranomaisten asettamien ehtojen noudattamiseen.

Kuten edellä on todettu, artiklan mukainen tietojenvaihto olisi mahdollista Suomen lainsäädännön mukaisesti. Rikosoikeusapulain säännökset soveltuvat tietojenvaihtoon ainoastaan, jos kyse on yksittäisen rikosasian käsittelystä (HE 61/1993 vp, s. 15). Yleisiä tietojen luovuttamiseen liittyviä säännöksiä sisältäviä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin (621/1999) ja henkilötietolakiin (523/1999). Lisäksi kutakin viranomaista voi koskea oma erityislainsäädäntönsä. Artiklan mukainen tietojenvaihto koskisi erityisesti esitutkintaviranomaisia. Esimerkiksi poliisiviranomaisten osalta keskeisiä säännöksiä olisivat myös poliisilaki ja laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (761/2003). Tuomioistuinten osalta keskeinen on laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa (370/2007).

12 artikla. Omaisuuden palauttaminen. Artikla sisältää määräykset rikoksella hankittujen esineiden antamisesta pyynnön esittäneen jäsenvaltion haltuun. Määräysten tavoitteena on, että esineet voidaan palauttaa oikealle omistajalle.

Artiklan 1 kohdan mukaan pyynnön vastaanottanut osapuoli voi, pyynnön esittäneen

osapuolen pyynnöstä ja rajoittamatta vilpittömässä mielessä toimineiden kolmansien osapuolten oikeuksia, antaa rikoksen avulla hankittuja esineitä pyynnön esittäneen osapuolen haltuun niiden palauttamiseksi oikealle omistajalleen.

Artiklan 2 kohdan mukaan vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 3 ja 6 artiklaa sovellettaessa pyynnön vastaanottanut osapuoli voi luopua pyynnön esittäneelle osapuolelle toimitettujen esineiden palautuksesta joko ennen niiden luovuttamista tai sen jälkeen, jos siten voidaan edistää esineiden palauttamista oikealle omistajalleen. Tällöin ei saa loukata vilpittömässä mielessä toimineiden kolmansien osapuolten oikeuksia.

Artiklan 3 kohdan mukaan jos pyynnön vastaanottanut osapuoli luopuu esineiden palautuksesta ennen niiden luovuttamista pyynnön esittäneelle osapuolelle, se ei vetoa näiden esineiden suhteen mihinkään vakuus- tai muuhun oikeuteen vero- tai tullilainsäädännön nojalla.

Artiklan 4 kohdan mukaan artiklan 2 kohdassa tarkoitettu luopuminen ei kuitenkaan rajoita pyynnön vastaanottaneen osapuolen oikeutta periä veroja tai maksuja oikealta omistajalta.

Artikla vastaa vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen 8 artiklaa, jota sovelletaan EU:n jäsenvaltioiden välillä. Hallituksen esityksessä 31/2003 vp katsottiin, että mainitun 8 artiklan voimaansaattaminen ei edellytä kansallisen lainsäädännön muuttamista (s. 32—34). Vastaava voidaan todeta nyt voimaansaattettavan artiklan osalta. Uuden pakkokeinolain 7 luvun 21 § korvaisi voimassaolevan pakkokeinolain 4 luvun 15 a §:n säännökset takavarikosta päättämisestä vieraan valtion oikeusapupyynnön johdosta.

13 artikla. *Vapautensa menettäneen henkilön väliaikainen siirtäminen pyynnön vastaanottaneen osapuolen alueelle.* Artikla sisältää määräyksiä vapautensa menettäneen henkilön väliaikaisesta siirtämisestä toisen osapuolen alueelle. Artiklan sisältö vastaa lähes täysin vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen 9 artiklaa, jota sovelletaan EU:n jäsenvaltioiden välillä.

Artikla täydentää vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 11 artiklaa ja perustuu osin sen määräämiin menettelyihin. Mainitun 11 ar-

tiklan säännökset on korvattu uusilla toisen lisäpöytäkirjan 3 artiklan määräyksillä. Mainitun 11 artiklan uudet lisäpöytäkirjan 3 artiklan mukaiset määräykset sisältävät perussäännöksen siitä, että vapautensa menettänyt henkilö voidaan siirtää toiseen valtioon todistelua varten muutoin kuin rikoksesta syytettynä.

Artikla mahdollistaa vapautensa menettäneen henkilön siirtämisen toisen osapuolen alueelle muussa kuin mainitussa 11 artiklassa tarkoitettussa tilanteessa.

Artiklan 1 kohta määrittelee, missä tilanteessa vapautensa menettänyt henkilö voidaan siirtää toisen osapuolen alueelle. Kohdan mukaan osapuoli, joka on pyytänyt sen alueella olevan vapautensa menettäneen henkilön läsnäoloa edellyttävää tutkintaa, voi siirtää kyseisen henkilön väliaikaisesti sen osapuolen alueelle, jossa tutkinnan on määrä tapahtua. Tilanteessa osapuoli, jonka alueella vapautensa menettänyt henkilö on, on siis pyytänyt toista osapuolta suorittamaan tutkinnan, jossa täytyy kuulla vapautensa menettänyttä henkilöä. Henkilön siirtäminen edellyttää asianomaisten osapuolten toimivaltaisten viranomaisten välistä sopimusta. Artiklassa tarkoitettu oikeusapu on aina harkinnanvaraista.

Kohdan tarkoittama tilanne poikkeaa vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 11 artiklasta merkittävimmin siinä, että 11 artiklan mukaan vapautensa menettänyt henkilö siirretään pyynnön vastaanottaneen osapuolen alueelta pyynnön esittäneen osapuolen alueelle, jossa varsinainen menettely on vireillä. Kohdan mukaan henkilö siirretään puolestaan pyynnön esittäneen osapuolen alueelta pyynnön vastaanottaneen osapuolen alueelle. Tässä tilanteessa varsinainen menettely on vireillä pyynnön esittäneessä osapuolella, mutta pyydetty yksittäinen tutkintatoimenpide, jossa vapautensa menettäneen henkilön tulee olla läsnä, suoritetaan pyynnön vastaanottaneessa osapuolella. Artikla koskee sekä tilanteita, joissa siirrettävä henkilö on itse epäiltynä, että tilanteita, joissa häntä kuullaan todistelutarkoituksessa.

Artiklan 2 kohta koskee henkilön siirtoa koskevia järjestelyjä. Kohdan mukaan toimivaltaisten viranomaisten välisessä sopimuksessa määrätään henkilön väliaikaista siirtä-

mistä koskevista järjestelyistä ja päivästä, johon mennessä henkilö on palautettava pyynnön esittäneen osapuolen alueelle.

Artiklan 3 kohta koskee siirrettävän henkilön suostumusta. Kohdan mukaan kun siirtäminen edellyttää asianomaisen henkilön suostumusta, ilmoitus suostumuksesta tai sen jäljennös toimitetaan viipymättä pyynnön vastaanottaneelle osapuolelle.

Artiklan 4 kohta koskee siirrettävän henkilön säilöissäpitämistä. Kohdan mukaan siirrettävä henkilö on pidettävä säilössä pyynnön vastaanottaneen osapuolen alueella ja tapauksen mukaan myös sellaisen osapuolen alueella, jonka kautta siirrettävän henkilön kuljettamista on pyydetty, jollei osapuoli, jonka alueelta henkilöä siirretään, pyydä hänen vapauttamistaan.

Artiklan 5 kohta koskee vapaudenmenetyksen vähentämistä. Kohdan mukaan aika, joka henkilöä pidetään vapautensa menettäneenä pyynnön vastaanottaneen osapuolen alueella, vähennetään asianomaiselle henkilölle pyynnön esittäneen osapuolen alueella määrätystä tai määrättävästä vapauden menetyksistä.

Artiklan 6 kohta määrittelee, että menettelyyn sovelletaan vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 11 artiklan 2 kappaleen ja 12 artiklan määräyksiä tarvittavin muutoksin. Mainittu 11 artiklan 2 kappale sisältää määräykset vapautensa menettäneen henkilön kautta kuljetuksesta kolmannen osapuolen alueen kautta. Mainittu 12 artikla koskee todistajien, asiantuntijoiden ja vastaajien koskemattomuutta.

Artiklan 7 kohdan mukaan sopimusvaltio voi milloin tahansa antaa Euroopan neuvoston pääsihteerille selityksen, jonka mukaan artiklan 1 kohdassa tarkoitettun sopimuksen tekemiseen vaaditaan artiklan 3 kohdassa tarkoitettu suostumus tai että se vaaditaan tiettyissä, selityksessä tarkemmin mainituissa tilanteissa.

Kuten edellä 3 artiklan perusteluissa on todettu, väliaikaista siirtämistä koskeva laki säädettiin vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä. Väliaikaista siirtämistä koskevan lain säännöksissä (4 §:n 3 momentti ja 5 §:n 2 momentti) otettiin ennakoivasti huomioon toisen lisäpöytäkirjan määräykset myös 13 artiklan

osalta (HE 31/2003 vp, s. 84—87 ja 96—104).

Artiklan 7 kohdassa tarkoitettun suostumusta koskevan selityksen osalta Suomi on vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen määräysten perusteella antanut selityksen, jonka mukaan Suomi edellyttää 9 artiklan mukaisen oikeusavun osalta siirrettävän henkilön suostumusta väliaikaista siirtämistä tarkoittavaan menettelyyn, jos henkilö on Suomen kansalainen. Selitys vastaa voimassaolevan väliaikaista siirtämistä koskevan lain 7 §:n säännöksiä, jotka koskevat suostumuksen antamista.

Kuten edellä 3 artiklan yksityiskohtaisissa perusteluissa on todettu, esityksessä on kuitenkin pidetty perusteltuna, että väliaikaista siirtämistä koskevan lain 7 §:ää muutettaisiin siten, että Suomessa pysyvästi asuva rinnastettaisiin Suomen kansalaiseen lukuun ottamatta kauttakuljetustilanteita. Esityksen mukaan muilta osin myös Suomessa pysyvästi asuvan siirtäminen edellyttäisi hänen suostumustaan vastaavalla tavalla kuin Suomen kansalaisen osalta.

Esityksen mukaan Suomi antaisi muutettavaksi ehdotettun väliaikaista siirtämistä koskevan lain 7 §:n mukaisen selityksen, jonka mukaan artiklan 1 kohdassa tarkoitettun sopimuksen tekemiseen vaaditaan artiklan 3 kohdassa tarkoitettu suostumus, jos siirrettävä henkilö on Suomen kansalainen tai asuu pysyvästi Suomessa taikka jos muu kuin Suomen kansalainen tai Suomessa pysyvästi asuva siirretään Suomesta muuhun kuin Euroopan unionin jäsenvaltioon, Islantiin tai Norjaan.

Koska artiklassa tarkoitettu vapautensa menettäneiden henkilöiden siirto soveltuisi muihin kuin Euroopan unionin jäsenvaltioihin, Suomi ei voi antaa lisäpöytäkirjan osalta samansisältöistä selitystä kuin vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen osalta. Suomen selityksen tulee olla ehdotettun 7 §:n säännösten mukainen.

Lisäksi väliaikaista siirtämistä koskevan lain 7 §:n muuttaminen edellyttää, että Suomi muuttaa vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen 9 artiklan nojalla annettua selitystään siten, että se vastaa muutettavaksi ehdotettun 7 §:n säännöksiä.

Väliaikaista siirtämistä koskevan lain ja 3 artiklan säännösten välillä ei ole ristiriitaa, eikä 3 artikla edellytä lainsäädäntömuutoksia.

14 artikla. *Siirretyn tuomituksen henkilökohtainen läsnäolo.* Artiklan määräys täydentää tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen (SopS 13/1987) määräyksiä. Sen tarkoitus on, että jo siirrettyyn tuomittuun henkilöön voidaan muutoksenhaun käsittelyä varten soveltaa vapautensa menettäneen henkilön väliaikaista siirtämistä koskevia sopimusmääräyksiä.

Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksessa ei ole vastaavaa määräystä. Tämän johdosta artiklaa sovellettaisiin myös EU:n jäsenvaltioiden välillä.

Artiklan mukaan vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 11 ja 12 artiklan määräyksiä sovelletaan tarvittavin muutoksin myös vapautensa menettäneeseen henkilöön, joka on siirretty pyynnön vastaanottaneen osapuolen alueelle suorittamaan pyynnön esittäneen osapuolen tuomitsemaa rangaistusta. Määräyksiä sovelletaan, kun pyynnön esittänyt osapuoli pyytää siirretyn henkilön henkilökohtaista läsnäoloa tuomiota koskevan muutoksenhaun käsittelyä varten.

Mainitut 11 ja 12 artiklan määräykset koskevat siis vapautensa menettäneen henkilön väliaikaista siirtämistä sekä menettelyyn liittyvää koskemattomuutta.

Suomessa tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen tarkoittaman siirtomenettelyn mukaiset säännökset sisältyvät yhteistoimintalakiin. Yhteistoimintalain 3 §:n mukaan vieraan valtion tuomioistuimen määräämän vapaudenmenetystä tarkoittavan seuraamuksen täytäntöönpano Suomessa edellyttää, että tuomio on lainvoimainen. Vastaavasti yhteistoimintalain 19 § edellyttää, että Suomessa tuomittu seuraamus saadaan jättää täytäntöön pantavaksi vieraassa valtiossa vain, jos tuomio on saanut lainvoiman. Myös tuomittujen siirtämisestä tehty yleissopimus edellyttää, että tuomittu voidaan siirtää ainoastaan, jos tuomio on lainvoimainen (3 artikla). Artiklaa voidaan siis soveltaa tilanteisiin, joissa haetaan muutosta jo lainvoimaiseen tuomioon eli kyse olisi Suomen oikeusjärjestelmässä ylimääräiseen muutoksenhakuun liittyvästä menettelystä.

Artiklan tarkoituksena siis on, että ylimääräistä muutoksenhakua vastaavissa tilanteissa toiseen valtioon jo siirretty tuomittu henkilö voidaan väliaikaisesti palauttaa valtioon, jossa rangaistus on tuomittu. Toisen lisäpöytäkirjan selitysmuistiiossa todetaan, että artiklassa lähtökohtana on, että muutoksenhaussa on kyse menettelystä, joka on tuomittuun henkilöön edun mukainen. Jos menettely ei ole tämän mukainen, eikä tuomittu suostu väliaikaiseen siirtämiseen, selitysmuistion mukaan artiklan mukaista menettelyä ei tulisi soveltaa. Artiklaan ei kuitenkaan sisälly tätä koskevaa määräystä.

Suomessa väliaikaista siirtämistä koskevat säännökset sisältyvät väliaikaista siirtämistä koskevaan lakiin. Väliaikaista siirtämistä koskevan lain 1 ja 4 §:n mukaan sen soveltamisalaan kuuluu vapautensa menettäneen henkilön väliaikainen siirtäminen todistelutarkoituksessa rikosasioissa muuten kuin oikeudenkäynnissä vastaajana. Siltä osin kuin kyse on rikosasian vastaajan siirtämisestä valtiosta toiseen, menettelyyn tulee soveltaa rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevaa lainsäädäntöä.

Ylimääräistä muutoksenhakua koskevat säännökset sisältyvät oikeudenkäymiskaaren 31 lukuun. Luku sisältää säännökset kantelusta, lainvoiman saaneen tuomion purkamisesta ja menetetyt määrääjän palauttamisesta. Rikosasiassa lainvoiman saanut tuomio voidaan purkaa sekä syytetyn eduksi (OK 31:8) että syytetyn vahingoksi (OK 31:9). Tuomiovirhettä koskeva kantelu saatetaan viireille kantelukirjelmällä (OK 31:2) ja tuomion purkamista koskeva asia hakemuksella (OK 31:10). Ylimääräisessä muutoksenhaussa menettely on pääasiallisesti kirjallista. Ylimääräistä muutoksenhakua koskevan asian käsittelyn osalta voidaan katsoa, että vapautensa menettänyt henkilö ei ole sellaisessa asianosaisasemassa, että häntä olisi pidettävä rikosasian vastaajana. Näin ollen voidaan katsoa, että väliaikaista siirtämistä koskevan lain säännökset soveltuisivat artiklassa tarkoitettuun tilanteeseen.

Vaikka voitaisiin katsoa, että väliaikaista siirtämistä koskevan lain säännökset jo nyt soveltuisivat artiklassa tarkoitettuun tilanteeseen, esityksessä on pidetty perusteltuna, että toisen lisäpöytäkirjan voimaansaattamislakiin

otettaisiin yleisluonteinen säännös lain soveltamisesta (2 §). Ehdotettu säännös selventäisi, että väliaikaista siirtämistä koskevan lain säännöksiä voidaan soveltaa artiklassa tarkoitettuun oikeusapuun. Säännös mahdollistaisi artiklan menettelyyn liittyvien erityisolosuhteiden huomioimisen.

Artiklassa tarkoitettu menettely olisi mitä todennäköisimmin käytännössä erittäin harvinainen. Menettelyyn sovellettaisiin rinnakkain toisen lisäpöytäkirjan voimaansaattamislakiin ehdotettua säännöstä, väliaikaista siirtämistä koskevaa lakia sekä lisäksi suoraan toisen lisäpöytäkirjan artiklaa.

15 artikla. *Tiedoksi annettavien oikeudenkäyntiasiakirjojen ja tuomioistuimen päätösten kieli.* Artikla sisältää määräyksiä tiedoksi annettavien asiakirjojen kääntämisestä.

Vuoden 2000 EU:n oikeusapupolitus ei sisällä vastaavaa määrystä. Tämän johdosta artiklaa sovellettaisiin myös EU:n jäsenvaltioiden välillä.

EU:ssa on kuitenkin 20 päivänä lokakuuta 2010 hyväksytty Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/64/EU oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä (EUVL L 280, 26.10.2010). Direktiivissä vahvistetaan säännöt, jotka koskevat oikeutta tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä sekä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa koskevissa menettelyissä. Direktiiviä ei ole vielä pantu kansallisesti täytäntöön. Hallituksen esityksessä 63/2013 vp ehdotetaan direktiivin täytäntöönpanon edellyttämät muutokset Suomen lainsäädäntöön. Direktiivin edellyttämät muutokset kansalliseen lainsäädäntöön ovat tulleet voimaan joulukuussa 2013.

Artiklan 1 kohdan mukaan artiklan määräyksiä sovelletaan vuoden 1959 oikeusapupolituksen 7 artiklan tai sen lisäpöytäkirjan 3 artiklan mukaisesti tiedoksiantoa koskeviin pyyntöihin. Artiklaa siis sovelletaan toiselle osapuolelle toimitettaviin tiedoksiantopyyntöihin eli tilanteisiin, joissa tiedoksianto toimitetaan pyynnön vastaanottaneen valtion viranomaisten toimesta. Mainitun 7 artiklan nojalla voidaan antaa tiedoksi oikeudenkäyntiasiakirjoja ja tuomioistuinten päätöksiä. Lisäpöytäkirjan 3 artiklan nojalla voidaan antaa tiedoksi myös tuomion täytäntöönpanoa, sa-

kon perintää tai oikeudenkäyntikulujen maksamista koskevia asiakirjoja.

Artiklan 2 kohdan mukaan oikeudenkäyntiasiakirjat ja tuomioistuimen päätökset toimitetaan aina samalla yhdellä tai useammalla kielellä, jolla ne on annettu.

Artiklan 3 kohdan mukaan sen estämättä, mitä vuoden 1959 oikeusapupolituksen 16 artiklassa määrätään, asiakirjaan tai vähintään sen tärkeimpiin osiin liitetään käännös muulle kielelle, jos asiakirjan antanut viranomais tietää tai sillä on syytä uskoa, että vastaanottaja ymmärtää ainoastaan kyseistä muuta kieltä.

Artiklan 4 kohdan mukaan sen estämättä, mitä vuoden 1959 oikeusapupolituksen 16 artiklassa määrätään, oikeudenkäyntiasiakirjoihin ja tuomioistuimen päätöksiin liitetään pyynnön vastaanottaneen osapuolen viranomaisia varten lyhyt sisältöyhteenvedo käännettynä kyseisen osapuolen kielelle tai yhdelle sen kielistä. Toisen lisäpöytäkirjan selitysmuistion mukaan riittävää on, että muutamalla rivillä selitetään pyynnön vastaanottaneen valtion viranomaisille, mistä tiedoksi annettavissa asiakirjoissa on kyse.

Artikla liittyy vuoden 1959 oikeusapupolituksen 16 artiklaan, joka koskee myös käännöksiä. Kyseinen 16 artikla koskee kuitenkin varsinaisen oikeusapupyynnön kääntämistä, kun taas tässä artiklassa säännellään tiedoksiantopyynnön liitteenä olevien asiakirjojen kääntämistä.

Toisen lisäpöytäkirjan selitysmuistiossa selvitetään, että määräyksen taustana on Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 3 kappaleen a kohta. Mainitun määräyksen mukaan jokaisella syytetyllä on oikeus saada viipymättä yksityiskohtainen tieto häneen kohdistettujen syytteiden sisällöstä ja perusteista ymmärtämällään kielellä. Vaikka artiklan tarkoittamissa tiedoksiantotilanteissa on kyse myös muista kuin ihmisoikeussopimuksen mainitussa määräyksessä tarkoitetuista tilanteista, hyvänä periaatteena on pidetty, että tiedoksianton kohteena oleva henkilö saa tiedon edes asiakirjan tärkeimmistä osista kielellä, jota hän ymmärtää.

Artiklan keskeisin merkitys Suomelle on se, miten Suomen viranomaisten tulee toimittaa tiedoksiantopyyntö toiseen osapuoleen. Kuten edellä on todettu, rikosoikeusapulaki

ei sisällä juurikaan säännöksiä rikosoikeusavun pyytämisestä toisesta valtiosta. Artiklan määräykset ovat riittävän yksityiskohtaiset, jotta Suomen viranomaiset voivat soveltaa niitä suoraan. Tämän johdosta esityksessä ei ehdoteta, että rikosoikeusapulakiin taikka toisen lisäpöytäkirjan voimaansaattamislakiin otettaisiin artiklan määräyksiä vastaavia säännöksiä tiedoksiantopyynnön toimittamisesta toiseen osapuoleen.

Siltä osin kuin kyse on Suomeen toimitetuista oikeusapupyynnöistä rikosoikeusapulain 8 § sisältää kieliä ja käännöksiä koskevat säännökset. Lisäksi tiedoksiannon toimittamista koskeva 17 § sisältää kieliä ja käännöksiä koskevia säännöksiä tiedoksi annettavien asiakirjojen osalta. Lisäksi rikosoikeusapuasituksen 9 ja 10 § sisältävät kieltä ja käännöksiä koskevia säännöksiä. Säännökset koskevat Suomeen toimitettua oikeusapupyynnön ja Suomeen toimitetun tiedoksiantopyynnön täyttämistä. Kieliä ja käännöksiä koskevan 8 §:n 1 momentin mukaan sekä oikeusapupyynnön että pyyntöön liittyvien asiakirjojen tulee olla joko suomen tai ruotsin kielellä taikka niihin on liitettävä käännökset jommallekummalle näistä kielistä. Rikosoikeusapuasituksen 9 § laajentaa käytettävät kielet lisäksi norjan, tanskan, englannin, ranskan ja saksan kieliin. Lisäksi rikosoikeusapulain 8 §:n 2 momentin mukaan oikeusapupyynnön voidaan kuitenkin täyttää, vaikka pyyntö ja siihen liittyvät asiakirjat ovat jollain muulla vieraalla kielellä, jollei pyynnön täyttämiseksi muutoin ole estettä.

Tiedoksiantopyynnön täyttämistä koskevan 17 §:n 2 momentin lähtökohtana on, että tiedoksi annettavan asiakirjan on oltava suomen tai ruotsin kielellä taikka kielellä, jota henkilö, jolle asiakirja annetaan tiedoksi, riittävästi ymmärtää. Muussa tapauksessa tiedoksianto voidaan toimittaa vain antamalle asiakirja sille, jolle asiakirja on annettava tiedoksi, jos tämä suostuu ottamaan sen vastaan. Rikosoikeusapuasituksen 10 § sisältää säännökset siitä, milloin Suomen viranomaisten tulee laatia käännös vieraan valtion toimittamasta oikeusapupyynnöstä ja siihen liittyvistä asiakirjoista.

Rikosoikeusapulain säännösten voidaan katsoa vastaavan artiklan periaatteita. Toisaalta rikosoikeusapulain vaatimukset tie-

doksiantopyyntöön liittyvien asiakirjojen toimittamisesta tietyillä kielillä ovat tiukemmat kuin artiklassa määrätään. Tältä osin Suomelle pyynnön esittänyt osapuoli voisi noudattaa artiklan määräyksiä, sillä sitä sitovat toisen lisäpöytäkirjan velvoitteet, eivätkä Suomen lain säännökset. Tämä periaate ilmenee myös rikosoikeusapulain 30 §:n 2 momentista, jonka mukaan rikosoikeusapulain säännösten estämättä kansainvälistä oikeusapua annetaan myös siten kuin oikeusavun antamisesta on erikseen sovittu tai säädetty. Suomen lain säännösten ja toisen lisäpöytäkirjan määräysten ei katsota olevan sillä tavoin ristiriitaiset, että rikosoikeusapulain säännöksiä olisi tarpeellista muuttaa.

Vaikka artikla ei edellytä rikosoikeusapulain kieliä ja käännöksiä koskevien säännösten muuttamista, esityksessä on pidetty perusteltuna, että rikosoikeusapulain sääntelyä tältä osin yksinkertaistettaisiin. Kuten edellä on todettu, rikosoikeusapulain ja -asetuksen säännökset sallivat vieraiden valtioiden toimittaa Suomeen oikeusapupyynnön ja niihin liittyviä asiakirjoja hyvin monilla kielillä. Tämä usein käytännössä hidastaa asian käsittelyä Suomessa ja aiheuttaa käännöskuluja. Useissa EU:n rikosoikeudellista yhteistyötä koskevissa menettelyissä on omaksuttu järjestely, jossa Suomi vastaanottaa asiakirjoja suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Lisäksi harkinnan mukaan voidaan vastaanottaa myös muun kielinen asiakirja, jollei pyynnön täyttämiseksi muutoin ole estettä.

Esityksessä ehdotetaan, että rikosoikeusapulain 8 §:n säännökset muutettaisiin vastaavan sisältöisiksi. Ehdotetun säännöksen mukaan muun kuin suomen, ruotsin ja englannin kielen käyttö edellyttäisi lisäksi, että Suomen toimivaltainen viranomainen hyväksyy kyseisen vieraan kielen käytön. Ehdotus todennäköisesti vähentäisi käännöskuluja Suomessa ja nopeuttaisi asian käsittelyä, sillä todennäköistä on, että asiakirjat saadaan pyynnön esittäneessä valtiossa helpommin käännettyä englanniksi esimerkiksi ranskan tai saksan kieleltä kuin tämä saataisiin tehtyä suomeksi tai ruotsiksi Suomessa. Ehdotus edellyttäisi myös rikosoikeusapuasituksen 9 §:n kumoamista sekä 10 §:n muuttamista. Lisäksi Suomen tulisi muuttaa vuoden 1959 rikosoikeusapuasituksen 16 ar-

tiklan 1 kappaletta koskevaa selitystään sekä mainitun sopimuksen voimaansaattamisasetusta.

16 artikla. *Postitse tapahtuva tiedoksianto.* Artikla mahdollistaa oikeudenkäyntiasiakirjojen ja tuomioistuimen päätösten tiedoksiannon postitse toisen osapuolen alueelle. Tämä yksinkertaistaa merkittävästi tiedoksiannon suorittamista. Vuoden 1959 rikosoikeusapuasopimus ei ole sisältänyt määräyksiä postitiedoksiannosta.

Myös vuoden 2000 EU:n oikeusapuasopimuksen 5 artikla sisältää postitiedoksiantoa koskevia määräyksiä (HE 31/2003 vp, s. 20—26). Toisen lisäpöytäkirjan määräykset postitiedoksiannon käytöstä eivät kuitenkaan ole yhtä velvoittavia kuin vuoden 2000 EU:n oikeusapuasopimuksen määräykset, jotka ovat tehneet postitiedoksiannoista pääsäännön EU:n jäsenvaltioiden välillä ja joita sovelletaan jatkossakin jäsenvaltioiden välillä. Myös Schengenin yleissopimukseen sisältyy asiakirjojen postitse toimittamista koskeva määräys, jota ei siis kuitenkaan enää sovelleta EU:n jäsenvaltioiden välillä.

Artiklan 1 kohdan mukaan osapuolen toimivaltaiset oikeusviranomaiset voivat toimittaa oikeudenkäyntiasiakirjoja ja tuomioistuimen päätöksiä postitse suoraan toisen osapuolen alueella olevalle henkilölle.

Toisen lisäpöytäkirjan selitysmuistion mukaan artiklan määräykset soveltuvat myös ensimmäisen pöytäkirjan 3 artiklan a kohdassa tarkoitettuihin asiakirjoihin eli tuomion täytäntöönpanoa, sakon perintää tai oikeudenkäyntikulujen maksamista koskevien asiakirjojen tiedoksi antamiseen. Selitysmuistio ei tämän tarkemmin määrittele oikeudenkäyntiasiakirjaa. Vuoden 2000 EU:n rikosoikeusapuasopimuksen selitysmuistiossa postitiedoksiantoja koskevan 5 artiklan osalta todetaan, että määritelmää on tulkittava laajasti ja sen on katsottava käsittävän esimerkiksi haasteet ja tuomioistuimen päätökset. Lisäksi kyseisen selitysmuistion mukaan myös käsitettä alueella oleskeleva olisi tulkittava laajasti siten, ettei käsite edellytä, että henkilön tulisi asua alueella. Riittävää siis olisi, että henkilö tavoitetaan toisen osapuolen alueelta. Näiden tulkintojen voidaan katsoa soveltuvan myös artiklan 1 kohtaan.

Artikla ei siis sääntele varsinaista rikosoikeusapumenettelyä valtioiden välillä, vaan antaa valtuuden suorittaa postitiedoksiantoja toisten osapuolten alueelle. Edellytyksenä kuitenkin on, että osapuoli ei ole tehnyt toisen lisäpöytäkirjan 33 artiklan sallimalla tavalla varaamaa artiklaan.

Toisen lisäpöytäkirjan osapuolina olevista valtioista varaaman artiklaan ovat tehneet Chile, Irlanti, Israel, Liettua, Montenegro, Norja, Serbia, Slovakia, Makedonia ja Ukrainaa. Bulgaria on tehnyt artiklaan varaaman, jonka mukaan asiakirjoja ei saa toimittaa suoraan postitse vastaajalle tai syytetylle. Irlanti ja Israel ovat antaneet selityksen, että tiedoksiannot tulee toimittaa keskusviranomaisen tai oikeusministeriön välityksellä. Tämä kuitenkin koskee kaikkia varaaman tehneitä osapuolia eli niiden alueelle ei voida toimittaa suoria postitiedoksiantoja, eivätkä kyseiset osapuolet voi toimittaa postitiedoksiantoja toisten osapuolten alueelle.

Varaaman tehneiden EU:n jäsenvaltioiden osalta tulee kuitenkin ottaa huomioon, että näiden jäsenvaltioiden ja Suomen välillä sovelletaan vuoden 2000 EU:n oikeusapuasopimuksen 5 artiklan määräyksiä postitiedoksiannoista.

Rikosoikeusapulain 17 ja 18 § sekä rikosoikeusapuasetuksen 1 ja 11—17 § sisältävät säännökset asiakirjojen tiedoksiannosta. Kyseiset säännökset koskevat kuitenkin ainoastaan tilannetta, jossa toisen valtion viranomaisen on pyytänyt Suomen viranomaiselta oikeusapua tiedoksiannon toimittamisessa. Säännökset eivät siis koske tilanteita, joissa toinen valtio itse suorittaa tiedoksiannon postitse Suomen alueelle. Toinen lisäpöytäkirja ei vaikuta näiden säännösten soveltamiseen, vaan toisen valtion viranomaisten pyynnöstä tapahtuvat tiedoksiannot suoritettaisiin lisäpöytäkirjan tultua voimaankin edellä mainittujen säännösten mukaisesti.

Rikosoikeusapulakiin tai -asetukseen ei sisälly myöskään erityisiä säännöksiä siitä, miten Suomen viranomaisten on toimittava halutessaan antaa tiedoksi oikeudenkäyntiasiakirjan toisen valtion alueella olevalle henkilölle. Tällaisessa tilanteessa Suomen viranomaiset soveltavat rikosoikeusapulain yleisiä säännöksiä oikeusavun pyytämisestä toisesta valtiosta sekä Suomen ja vieraan valtion vä-

lillä mahdollisesti voimassaolevan yleissopimuksen määräyksiä.

Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen 5 artiklaa postitiedoksiantojen suorittamisesta sovelletaan suoraan EU:n jäsenvaltioiden välillä, eikä Suomen lainsäädäntöön ole siis otettu artiklan sisältöä vastaavia säännöksiä. Mainitun sopimuksen voimaansaattamislaki sisältää kuitenkin selventävän säännöksen (2 §) siitä, mitä tiedoksiantoihin liittyvää lainsäädäntöä sovelletaan myös postitiedoksiantoihin.

Esityksessä on pidetty perusteltuna, että toisen lisäpöytäkirjan postitiedoksiantoja koskeva artikla saatetaan voimaan vastaavalla tavalla. Toisen lisäpöytäkirjan voimaansaattamislakiin ehdotetaan siis otettavaksi säännös (2 §), jonka mukaan Suomen toimivaltainen viranomainen voi toimittaa oikeudenkäyntiasiakirjoja ja tuomioistuimen päätöksiä toisen lisäpöytäkirjan 16 artiklan hyväksyneen osapuolen alueella oleskeleville henkilöille postitse siten kuin mainitussa artiklassa määrätään noudattaen oikeudenkäymiskaaren ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain asiakirjojen tiedoksiantoa ja lähettämistä koskevia säännöksiä. Lisäksi säännöksessä selvennettäisiin, mitä muita säännöksiä artiklan tarkoitamiin postitiedoksiantoihin sovellettaisiin.

Mainittuun vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen voimaansaattamislain postitiedoksiantoja koskevaan 2 §:ään ehdotetaan joitakin lähinnä lakitekniisiä muutoksia, jotta sen sanamuoto vastaisi toisen lisäpöytäkirjan voimaansaattamislain vastaavaa säännöstä.

Tarkoituksenmukaisena ei ole pidetty, että rikosoikeusapulakiin otettaisiin artiklan sisältöä vastaavia säännöksiä. Perusteena tälle on ensisijaisesti se, että 16 artiklaa ja toisen pöytäkirjan voimaansaattamislakiin ehdotettua säännöstä sovellettaisiin vain niiden lisäpöytäkirjaan sitoutuneiden valtioiden välillä, jotka eivät ole Euroopan unionin jäsenvaltioita ja jotka eivät ole tehneet varautumaa artiklaan. Rikosoikeusapulain säännökset ovat taas yleisesti sellaisia, että niitä voidaan soveltaa kaikkiin valtioihin. Postitiedoksiantoa ei voida käyttää suhteessa sellaisiin valtioihin, joiden kanssa Suomella ei ole tästä voimassaolevaa valtiosopimusta. Lisäksi 16 artiklan säännöksiä voidaan pitää riittävän yksityis-

kohtaisina, jotta niitä voidaan soveltaa suoraan. Suomen viranomaisten kannalta artiklan soveltamisessa keskeistä on tiedoksiannon lähettäminen toiseen osapuoleen ja tältä osin rikosoikeusapulaki ei muutoinkaan sisällä kuin joitakin säännöksiä oikeusavun pyytämisestä toisesta valtiosta.

Artiklassa tai selitysmuistiossa ei selvennetä, millä tavoin postitiedoksianto tulee suorittaa. Lähtökohtana voidaan näin ollen pitää, että postitiedoksianto tulisi suorittaa tiedoksiannon lähettävän osapuolen lainsäädännön mukaan. Suomen lainsäädännön tuntemat postitse tapahtuvan tiedoksiannon tavat oikeudenkäyntiasioissa on säännelty oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa. Nämä tavat ovat tiedoksi annettavan asiakirjan lähettäminen postitse saantitodistusta vastaan tai vastaanottotodistuksen avulla (OK 11:3). Kun tuomioistuin huolehtii tiedoksiannosta, muun kuin haasteen tiedoksianto voidaan toimittaa myös lähettämällä asiakirja asianosaiselle postitse asianosaisen tuomioistuimelle ilmoittamaan osoitteeseen (OK 11:3a). Näiden tapojen voidaan katsoa olevan Suomen viranomaisten käytössä postitiedoksiantoja suoritettaessa. Saantitodistusta käytettäessä tulee luonnollisesti käyttää kansainvälisissä asioissa käytettävissä olevia saantitodistusmenettelyjä.

Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 b §:ssä säädetään puhelintiedoksiannosta. Rikosasioiden osalta puhelintiedoksianto on pykälässä säädetyin edellytyksin tuomioistuimen käytettävissä muissa asioissa kuin vastaajan haastamisessa. Puhelintiedoksianto on sillä tavoin kaksiosainen, että varsinaisen puhelimitse tapahtuvan tiedoksiannon lisäksi tiedoksiannettu asiakirja on lähetettävä viipymättä kirjeenä tai sähköisenä viestinä vastaanottajan ilmoittamaan osoitteeseen, jollei se ole erityisestä syystä ilmeisen tarpeetonta. Tiedoksiannosta on lisäksi laadittava todistus, joka on viipymättä lähetettävä vastaanottajalle.

Myös puhelintiedoksiannon osalta voidaan katsoa, että oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 b §:ssä tarkoitettu asiakirjan ja tiedoksiannotodistuksen lähettäminen kirjeenä on artiklassa tarkoitettua asiakirjojen toimittamista postitse. Näin ollen voidaan katsoa, että puhelintiedoksiannon osalta artiklan määräyk-

set tarkoittavat, että asiakirjat voidaan lähettää myös toisen osapuolen alueelle, joka soveltaa 16 artiklan määräyksiä.

Selvää kuitenkin on, että oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 b §:ssä säännelty varsinainen puhelintiedoksianto voidaan toimittaa vain, jos tiedoksiannon vastaanottaja on Suomen alueella. Tämä johtuu siitä, että Suomen viranomaisilla ei ole toimivaltaa toisen valtion alueella.

Selvänä voidaan myös pitää, että puhelintiedoksiannossa tiedoksiannon vastaanottajan oikeudet ja velvollisuudet määräytyvät sen mukaan, että varsinainen tiedoksianto on suoritettu puhelimitse Suomen alueella. Se, että asiakirjat toimitetaan puhelintiedoksiannon vastaanottajalle myöhemmin toiseen valtioon vain täydentää varsinaista puhelintiedoksiantoa.

Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 4 § sääntelee, missä tilanteissa käytetään haastemiestiedoksiantoa. Sen mukaan haastemiestiedoksiantoa käytetään, jos tiedoksiantoa ei ole saatu toimitetuksi tai voidaan pitää ilmeisenä, että sitä ei saada toimituksi 3 tai 3 b §:ssä säädetyllä tavalla, tai jos siihen on muu painava syy. Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun periaatteena siis on, että kaikki tiedoksiannot voidaan lähtökohtaisesti suorittaa postitse. Tämä koskee myös haasteiden toimittamista vastaajille. Näin ollen voidaan pitää mahdollisena, että artiklaa tulkitaan siten, että se mahdollistaa myös haasteiden lähettämisen vastaajille postitse Suomesta toisen osapuolen alueelle.

Myös oikeudenkäymiskaaren 26 luku valitusasian käsittelyn jatkamisesta hovioikeudessa sisältää tiedoksiantotapaa koskevia säännöksiä (28 §). Korkeimman oikeuden osalta vastaavat säännökset sisältyvät oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 24 §:ään. Myös mainittujen 26 luvun 28 §:n ja 30 luvun 24 §:n osalta voidaan katsoa, että siinä tarkoitettu asiakirjan lähettäminen on artiklassa tarkoitettua asiakirjojen toimittamista postitse. Näin ollen voidaan katsoa, että asiakirjat voidaan artiklan nojalla lähettää postitse myös sellaisen toisen osapuolen alueelle, joka soveltaa 16 artiklan määräyksiä.

Suomen toimivaltaisen viranomaisen harjinnassa on, käyttääkö se tiedoksiantoon suoraan postitiedoksiantoa vai pyytääkö se oike-

usapyyntöillä toisen osapuolen viranomaisia suorittamaan tiedoksiannon. Oikeusapupyynnön joudutaan käyttämään ainakin tilanteissa, jossa henkilön osoitetta toisessa osapuolella ei ole pystytty selvittämään. Tiettyissä tilanteissa postitiedoksiannon käyttäminen voi myös olla tehontonta tai epätarkoituksenmukaista. Erityisesti toisen osapuolen alueella olevien rikosasian vastaajien osalta saattaa olla tarpeellista, että tiedoksianto suoritetaan oikeusapupyynnön nojalla. Sitä, että vastaaja on toisen osapuolen alueella, voidaan pitää oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 4 §:ssä tarkoitettuna muuna painavana syynä, jonka takia postitiedoksiantoa ei käytetä.

Artiklan 2 kohdan mukaan oikeudenkäyntiasiakirjoihin ja tuomioistuimen päätöksiin liitetään ohje, jonka mukaan vastaanottaja voi saada siinä mainitulta viranomaiselta tietoja kyseisten asiakirjojen tiedoksiantoa koskevista oikeuksistaan ja velvoitteistaan. Ohjeeseen sovelletaan toisen lisäpöytäkirjan 15 artiklan 3 kohdan määräyksiä.

Mainitun 15 artiklan 3 kohdan soveltaminen tarkoittaa, että 2 kohdassa tarkoitettu ohje tulee kääntää muulle kielelle, jos asiakirjan antanut viranomainen tietää tai sillä on syytä uskoa, että vastaanottaja ymmärtää ainoastaan kyseistä muuta kieltä. Artiklaa sovellettaessa Suomen viranomainen voisi lähettää toisen osapuolen alueella olevalle suomenkieliltä ymmärtävälle henkilölle suomenkielisen ohjeen, jota ei siis tarvitsisi kääntää sen osapuolen kielelle, jossa henkilö oleskelee.

Selitysmuistiossa ei tarkenneta, mitä kohdassa tarkoitettuun ohjeeseen tulee sisällyttää. Suomen lainsäädäntö ei sisällä säännöksiä siitä, että tiedoksi annettavaan oikeudenkäyntiasiakirjaan on artiklan 2 kohdan mukaisesti liitettävä ilmoitus tietojen saannista. Esityksen mukaan määräystä sovellettaisiin suoraan. Postitse tapahtuvassa tiedoksiannossa on tärkeää huolehtia siitä, että kutsun vastaanottaja saa ymmärtämällään kielellä tiedon ensinnäkin kaikista kutsun noudattamatta jättämisen seuraamuksista sekä yleisesti oikeuksistaan ja velvoitteistaan.

Postitiedoksiannon vastaanottajalla on oikeus oikeusapuun siten kuin siitä oikeusapulaissa säädetään.

EU:n jäsenvaltioiden osalta tulee ottaa huomioon, että EU:ssa on 22 päivänä touko-

kuuta 2012 hyväksytty Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/13/EU tiedon- saantioikeudesta rikosoikeudellisissa menettelyissä (EUVL L 142, 1.6.2012). Direktiivissä vahvistetaan säännöt, jotka koskevat epäiltyjen ja syytettyjen oikeutta saada tietoja heidän oikeuksistaan rikosoikeudellisissa menettelyissä ja heitä koskevasta syyteestä. Direktiiviä ei ole vielä pantu kansallisesti täytäntöön. Jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait voimaan viimeistään 2 päivänä kesäkuuta 2014.

Artiklan 3 kohdan mukaan postitse tapahtuvaan tiedoksiantoon sovelletaan vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 8, 9, ja 12 artiklan määräyksiä tarvittavin muutoksin.

Mainittu 8 artikla koskee todistajan ja asiantuntijan asemaa hänen saadessaan kutsun todistamaan toisen osapuolen alueelle. Mainittu 9 artikla taas koskee todistajalle tai asiantuntijalle tällaisessa tilanteessa maksettavaa päivärahaa. Mainittu 12 artikla koskee todistajan, asiantuntijan ja vastaajan koskemattomuutta tilanteessa, jossa hän kutsusta tai haastettuna saapuu pyynnön esittäneen osapuolen oikeusviranomaisen eteen.

Artiklan määräyksillä ei siis muuteta 8, 9 ja 12 artiklan periaatteita, vaan niitä noudatetaan samalla tavoin kuin jos tiedoksianto olisi tapahtunut toisen osapuolen viranomaisten toimesta.

Suomen laissa kyseisiä artikloja vastaavat säännökset sisältyvät oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 26 a ja 51 §:ään sekä lakiin oikeudenkäyntiin ja esitutkintaan osallistuvien henkilöiden koskemattomuudesta eräissä tapauksissa. Näiden säännösten tulee siis soveltua myös postitse tiedoksi annettuihin asiakirjoihin. Osa kyseisistä säännöksistä on muotoiltu siten, että niissä on kyse tilanteista, joissa kutsu saapua vieraaseen valtioon on lähetetty oikeusapumenettelyn kautta, eikä niiden sanamuoto sovellu postitiedoksiantoon. Tämän johdosta esityksessä ehdotetaan, että toisen lisäpöytäkirjan voimaansaattamislakiin ehdotettuun säännökseen otettaisiin viittaus kyseisiin pykäliin, jotta nämä säännökset soveltuisivat myös postitse tiedoksi annettuihin kutsuihin.

Edellä mainittu oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 26 a § vastaa vuoden 1959 oikeus-

apusopimuksen 8 artiklaa. Sen mukaan todistajaan, joka on saanut kutsun saapua vieraasta valtiosta Suomeen, mutta joka ei ole noudattanut kutsua, ei voida tuomita uhkasakkoon, eikä häntä voida määrätä tuotavaksi tuomioistuimeen, eikä häneen saa kohdistaa muitakaan rangaistuksia ja pakkokeinoja, jos hän ei noudata kutsua. Tämä tarkoittaa, että myöskään artiklan mukaisesti postitse toimitussa kutsussa todistajalle ei saa asettaa uhkia kutsun noudattamiseksi. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 51 §:n mukaan samoja periaatteita sovelletaan asiantuntijaan. Jos todistajaa ei saada kutsuttua toisesta osapuolesta Suomeen, Suomen viranomaiset voivat rikosoikeusapupyynnöllä pyytää hänen kuulemistaan toisen osapuolen alueella taikka todistajan kuulemista videokokouksen välityksellä.

Oikeusministeriön mietinnössä 69/2012 (Todistelu yleisissä tuomioistuimissa) esitetään edellä mainittujen oikeudenkäymiskaaren 17 luvun säännösten muuttamista. Säännösten sisältö ei kuitenkaan asiallisesti muuttuisi.

Vuoden 1959 oikeusapusopimuksessa sen enempää kuin toisessa lisäpöytäkirjassakaan ei ole määräyksiä siitä, voidaanko rikosasian vastaajalle asettaa tai tuomita uhkasakko, jos hän ei noudata kutsua saapua oikeuteen. Vaikka todistajalle ja asiantuntijalle ei voida asettaa uhkasakkoa, rikosoikeusapulakia säädettäessä sekä vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimusta voimaan saatettaessa on pidetty mahdollisena, että rikosasian vastaajalle voidaan kuitenkin näin tehdä. Mahdollisena on myös pidetty, että vastaaja voidaan myös tuomita asetettuun uhkasakkoon, jos hän ei noudata kutsua. Tällaisen menettelyn on tulkittu olevan hyväksyttävä sillä perusteella, että sitä ei ole kielletty Suomen ja vieraan valtion välillä voimassaolevassa sopimuksessa. Eri asia on, että Suomessa tuomittua uhkasakkoa ei tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta panna täytäntöön toisessa valtiossa. Suomalaisen tuomioistuimen tuomitsemat uhkasakot ovat kuitenkin täytäntöön pantavissa Suomessa, jos henkilöllä on omaisuutta tai tuloja täällä. Vuoden 1959 oikeusapusopimuksessa ei ole määräyksiä, jotka oikeuttaisivat kieltäytymään antamasta tiedoksi rikosasian vastaajaksi haastamista tarkoitettua

kutsua sillä perusteella, että pyynnön esittänyt valtio voisi kutsun noudattamatta jättämisen johdosta tuomita haastetun esimerkiksi poissaolosakkoon tai että haastettua vastaan voitaisiin kohdistaa muita seuraamuksia. Tältä osin tulee kuitenkin ottaa huomioon osapuolten mahdollisesti tekemät varaukset.

Eri asia on, että vastaajan kutsumista oikeudenkäyntiin tiedoksiantamalla kutsu postitse toisen osapuolen alueelle voidaan pitää menettelynä, jonka osalta on syytä tapauskohtaisesti harkita, onko sen käyttö perusteltua. Voidaan katsoa, että menettelyä voidaan ensi vaiheessa käyttää esimerkiksi tilanteissa, joissa vastaajaan on oltu yhteydessä ja hän tietää saavansa haasteen tiedoksi postitse.

Jos vastaaja ei noudata kutsua uhkasakosta huolimatta, Suomen viranomaisten tulee harkita muuta menettelytapaa, esimerkiksi luovuttamismenettelyä. Ainakaan useiden uhkasakkojen tuomitsemista ei voida pitää perusteltuna tarkoitettussa tilanteessa.

Uhkasakkojen käyttö ei muodostu ongelmaksi esitutkintavaiheessa, sillä Suomen lainsäädäntö ei mahdollista uhkasakkojen käyttämistä esitutkintaan kutsumisessa. Tilanteessa, jossa rikoksesta epäilty on toisessa valtiossa, ei käytössä ole muitakaan uhkia, joita voitaisiin kutsumisessa käyttää. Jos epäilty ei noudata kutsua saapua Suomeen kuultavaksi esitutkintavaiheessa, Suomen viranomaisten tulisi harkita oikeusapupyynnön esittämisestä epäillyn kuulemiseksi toisen osapuolen alueella taikka epäillyn kuulemiseksi videokokouksen välityksellä.

Jo edellä mainituin varauksin voidaan tulkitella, että on hyväksyttävää, että Suomen viranomaiset antavat artiklan nojalla toisen osapuolen alueella olevalle henkilölle postitse tiedoksi haasteen asiassa, joka voidaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 8 luvun 11 tai 12 §:n mukaan tutkia ja ratkaista vastaajan poissaolosta huolimatta. Eri asia jälleen on, että tällaista Suomessa tuomittua rangaistusta ei tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta pantaisi täytäntöön toisessa osapuolella. Tällaisen rangaistuksen voidaan kuitenkin katsoa olevan täytäntöön pantavissa Suomessa.

Jos toinen osapuoli asettaisi Suomen alueella postitse tiedoksi annettuun haasteeseen rikosasian vastaajalle uhkasakkoja, keskeistä

on rikosoikeusapulain 15 §:n 4 momentin sisältö. Sen mukaan jos oikeusapupyynnön sisältää kutsun saapua kuultavaksi vieraan valtion viranomaisen eteen, ei Suomen viranomainen saa velvoittaa kuultavaksi kutsuttua noudattamaan kutsua taikka käyttää kuultavaksi kutsuttua vastaan pakkokeinoja kutsun noudattamatta jättämisen johdosta.

Esityksessä ehdotetaan, että ehdotetussa toisen lisäpöytäkirjan voimaansaattamislain 2 §:ssä selvennettäisiin, että rikosoikeusapulain 15 §:n 4 momentin säännöksiä sovelletaan Suomessa artiklan mukaisella postitiedoksiannolla annettuun kutsuun. Ehdotus tarkoittaisi, että jos Suomessa toisen osapuolen toimesta postitse tiedoksi annettu asiakirja sisältää kutsun saapua toisen osapuolen viranomaisen eteen, ei Suomen viranomainen saa velvoittaa kuultavaksi kutsuttua noudattamaan kutsua taikka käyttää kuultavaksi kutsuttua vastaan pakkokeinoja. Säännös soveltuu myös todistajiin ja asiantuntijoihin.

Suomen lakiin sisältyy myös muita säännöksiä, jotka liittyvät toiseen valtioon oikeusapumenettelyssä lähetettäviin kutsuihin. Rikosoikeusapulain 28 §:ään sisältyy säännös todistajan ja asiantuntijan sekä esitutkinnassa kuultavan kieltäytymisoikeudesta, joka koskee kyseisten henkilöiden asemaa kuulemistilanteessa. Myös kyseisen 28 §:n tulisi soveltua myös postitse tiedoksi annettuihin kutsuihin. Tämän johdosta esityksessä ehdotetaan, että toisen lisäpöytäkirjan voimaansaattamislakiin otettavassa 2 §:ssä viitattaisiin myös mainittuun 28 §:ään.

Rikosoikeusapuasituksen 19 §:ssä taas säädetään, että todistajalle ja asiantuntijalle tiedoksi annettavassa kutsussa on ilmoitettava, että kutsutulla on oikeus kieltäytyä todistamasta ja antamasta lausuntoa siten kuin rikosoikeusapulain 28 §:ssä säädetään sekä että hänellä on oikeus koskemattomuuteen koskemattomuudesta eräissä tapauksissa annetun lain mukaisesti. Asetuksen 20 §:ää sisältää todistajan ja asiantuntijan kustannusten korvaamista koskevan säännöksen. Asetuksen 21 § sisältää lisäksi ilmoitusvelvollisuutta koskevat säännökset todistajalle ja asiantuntijalle maksettavasta ennakosta. Asetuksen 22 § sisältää asianomistajan kutsumista koskevan säännöksen.

Kyseisiä rikosoikeusapuasetuksen säännöksiä tulisi soveltaa myös postitse tiedoksi annettuihin kutsuihin. Ne soveltuvatkin postitiedoksiantoihin jo nykyisen sanamuotonsa mukaan.

Lisäksi erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, että jos tiedoksi annettava asiakirja sisältää kutsun saapua Suomeen, Suomen viranomaisten tulee huolehtia, että kutsun saaneella on riittävä aika kutsun noudattamiseen. Tämä on keskeistä varsinkin vastaajien osalta. Myös muita määräaikoja mahdollisesti asetettaessa Suomen viranomaisten tulee ottaa huomioon, että tiedoksiannon vastaanottaja on toisen osapuolen alueella. Vuoden 1959 oikeusapusopimuksen osalta useat jäsenvaltiot ovat ilmoittaneet, että vastaajalle on varattava 30 tai 50 päivää aikaa saapua tuomioistuimeen. Suomi on myös antanut tällaisen selityksen, jonka mukaan Suomen alueella rikoksesta syytetyyn henkilön haastamista koskevien asiakirjojen tiedoksiannosta voidaan kieltäytyä, jos mainittuja asiakirjoja ei ole toimitettu toimivaltaisille suomalaisille viranomaisille vähintään 30 päivää ennen sitä päivää, jona asianomaisen on saavuttava oikeuteen.

Esityksessä onkin pidetty perusteltuna, että Suomi antaisi artiklaan vastaavan varauman, jonka mukaan Suomen alueella olevan rikoksesta syytetyyn henkilön haastamista koskevat asiakirjat tulee lähettää hänelle vähintään 60 päivää ennen päivää, jona asianomaisen on saavuttava oikeuteen. Esityksessä pidempää määräaika verrattuna oikeusaputeitse toimitettuun tiedoksiantoon on pidetty perusteltuna, sillä määräaika alkaisi jo siitä, kun asiakirjat lähetetään toisesta osapuolesta Suomeen. Toisen lisäpöytäkirjan 33 artikla mahdollistaa varauman tekemisen. Toisen lisäpöytäkirjan voimaansaattamislain 3 §:ään otettaisiin lisäksi 60 päivän aikarajaa koskeva säännös.

Toisen lisäpöytäkirjan 16 artikla ei siis muuta niitä velvollisuuksia ja seurauksia, joita rikosoikeusapumenettelyn avulla tehtyyn kutsumiseen ja tiedoksiantoihin liittyy. Nämä velvollisuudet ja seuraukset määräytyvät samalla tavoin kuin viranomaisten toimesta suoritettujen tiedoksiantojen osalta.

Artiklan 4 kohdan mukaan postitse tapahtuvaan tiedoksiantoon sovelletaan myös toi-

sen lisäpöytäkirjan 15 artiklan 1, 2 ja 3 kohtaa.

Kuten edellä on todettu, 15 artikla koskee toiselle valtiolle toimitettavan tiedoksiantopyynnön liitteenä olevien asiakirjojen kieltä. Artiklan lähtökohtana on, että asiakirjat tai ainakin niiden tärkeimmät osat tulisi kääntää kielelle, jota vastaanottaja ymmärtää. Artiklan mukaan mainitun 15 artiklan määräykset koskevat myös postitiedoksiantoja. Ainoastaan siltä osin kuin 15 artiklan 4 kohta sisältää määräyksiä, jotka koskevat toisen valtion viranomaiselle laadittavaa lyhyttä yhteenve-toa asiakirjojen sisällöstä, näitä ei sovelleta postitiedoksiantoihin.

Kuten edellä on todettu artiklan 2 kohdan osalta, artiklaa sovellettaessa Suomen viranomaisena voisi lähettää toisen osapuolen alueella olevalle suomen kieltä ymmärtävälle henkilölle suomenkielisen asiakirjan, jota ei siis tarvitsisi kääntää sen valtion kielelle, jossa henkilö oleskelee.

Rikosoikeusapulain 8 § sekä rikosoikeusapuasetuksen 9 ja 10 § sisältävät säännöksiä käytettävästä kielestä ja käännöksistä. Säännökset eivät kuitenkaan koske Suomen toimivaltaisten viranomaisten artiklan mukaisesti postitse toisen osapuolen alueelle lähetettäviä asiakirjoja. Esityksen mukaan kohdan määräystä sovellettaisiin suoraan. Postitiedoksiantoihin siirtyminen edellyttää, että toimivaltainen viranomaislain itse huolehtii käännöksen laatimisesta.

Esityksessä ehdotetaan myös oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 8 §:n muuttamista siten, että sen sanamuodossa otetaan huomioon, että tiedoksianto toiseen valtioon voi tapahtua myös postitse.

17 artikla. *Rajojen yli tapahtuva tarkkailu.* Toisen lisäpöytäkirjan 17 artikla sisältää määräykset osapuolten rajojen yli tapahtuvasta tarkkailusta. Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimus ei sisällä tätä koskevia määräyksiä. Artikla vastaa kuitenkin lähes täysin Schengenin yleissopimuksen 40 artiklaa. Artiklassa on kuitenkin kaksi eroa verrattuna Schengenin yleissopimukseen. Ensinnäkin artiklan 1 kohdan soveltamisala on laajempi ja toiseksi artiklan 6 kohtaan sisältyvään lueteloon on lisätty kaksi tekoa verrattuna Schengenin yleissopimukseen. Artikla on lisäksi lähes yhdenmukainen EU:n jäsenvalti-

oiden välisen Napolin II yleissopimuksen 21 artiklan kanssa.

Artiklassa määrätään tarkkailun jatkamisesta toisen osapuolen alueelle kahdessa eri tapauksessa. Tarkkailun jatkaminen on mahdollista ensinnäkin ennakoitua toimitetun oikeusapupyynnön nojalla ja toiseksi erityisen kiireellisissä tilanteissa ilman oikeusapupyyntöä.

Artiklan 1 kohta sisältää määräykset tarkkailun jatkamisesta oikeusapupyynnön nojalla. Sen mukaan osapuolen poliisiviranomaisilla on oikeus jatkaa omalla alueellaan olevan henkilön tarkkailua toisen osapuolen alueella, jos viimeksi mainittu osapuoli on antanut siihen luvan. Oikeusapupyyntö voidaan esittää ensinnäkin, jos kyse on rikoksesta, jonka johdosta rikoksesta epäilty voidaan luovuttaa. Lisäksi pyyntö voidaan esittää, jos tarkkailun voidaan painavin syin uskoa johdavan ensin mainitun henkilön tunnistamiseen tai paikantamiseen. Artiklan soveltamisala on tältä osin Schengenin yleissopimusta laajempi.

Kohdan sanamuodon mukaan artiklaa sovelletaan rikosasian tutkintaa koskevaan yhteistyöhön ja myös toisen lisäpöytäkirjan selitysmuistiossa selvennetään, että artikla ei koske esitutkintaviranomaisten muuta kuin oikeudellista yhteistyötä. Lisäpöytäkirjan selitysmuistiossa selvennetään myös, että artiklassa sana raja tarkoittaa kaikkia rajoja, kuten maa-, meri- ja ilmarajoja.

Artiklan 2 kohta sisältää määräykset siitä, millä edellytyksillä erityisen kiireellisissä tilanteissa tarkkailua voidaan jatkaa toisen osapuolen alueelle ilman ennakoitua pyydettyä lupaa. Artiklan 6 kohta sisältää luettelon niistä rikoksista, joista epäillyn henkilön tarkkailua voidaan 2 kohdan nojalla jatkaa toisen valtion alueelle. Luettelo sisältää kaksi tekoa enemmän kuin Schengenin yleissopimuksen 40 artiklan 7 kappale. Nämä teot ovat toisen lisäpöytäkirjan selitysmuistion mukaan laitoman maahantulon järjestäminen ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö.

Artiklan 3 kohta sisältää yksityiskohtaiset määräykset siitä, millä edellytyksillä artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu tarkkailu voidaan suorittaa. Keskeistä on, että tarkkailun suorittavat viranomaiset noudattavat sen osapuolen lainsäädäntöä, jonka alueella he toimivat.

Voimassaolevan poliisilain 30 a § sisältää säännökset vieraan valtion virkamiehen suoritamasta tarkkailusta. Sen mukaan Schengenin yleissopimuksen 41 artiklassa tarkoitulla Schengenin säännöstöä soveltavan valtion toimivaltaisella virkamiehellä on oikeus jatkaa maansa alueella alkanutta, rikoksen selvittämiseksi tapahtuvaa henkilön tarkkailua tai teknistä tarkkailua Suomen alueella siten kuin Suomea velvoittavassa Schengenin säännöstössä määrätään. Edellytyksenä on lisäksi, että suomalainen poliisimies tai toimivaltansa rajoissa suomalainen rajavartiomies tai tullimies ei voi välittömästi jatkaa tarkkailua tai teknistä tarkkailua Suomen alueella.

Uudessa poliisilaissa vastaavat tarkkailua koskevat säännökset sisältyvät 5 luvun 27 §:ään. Sääntely on täysin yhdenmukainen voimassaolevan poliisilain 30 a §:n kanssa.

Toisen lisäpöytäkirjan 33 artikla sallii valtion antaa lisäpöytäkirjan allekirjoittamisen tai ratifioimis-, hyväksymis-, tai liittymiskirjansa tallettamisen yhteydessä antaa selityksen, jonka mukaan se varaa itselleen oikeuden olla hyväksymättä 17 artiklaa tai joitakin sen määräyksistä kokonaan tai osittain. Toisen lisäpöytäkirjan osapuolina olevista valtioista varauman artiklaan ovat tehneet Chile, Kroatia, Tanska, Viro, Ranska, Irlanti, Israel, Latvia, Liettua, Malta, Puola, Slovakia, Ukraina ja Yhdistynyt Kuningaskunta.

Ranska on selityksessään ilmoittanut, että se ei sovelle artiklan 2 kohtaa, joka koskee erityisen kiireellisestä syystä ilman lupaa suoritettavaa tarkkailua. Lisäksi Malta on antanut selityksen, jonka mukaan se hyväksyy artiklan edellyttäen, että toimenpiteet pannaan täytäntöön Maltan viranomaisten valvonnassa. Muut selityksen antaneet valtiot eivät sovelle artiklaa ollenkaan.

Varaumaan artiklaan eivät ole tehneet Albania, Armenia, Belgia, Bosnia ja Hertsegovina, Bulgaria, Tsekin tasavalta, Montenegro, Alankomaat, Norja, Portugali, Romania, Serbia, Slovenia, Sveitsi, Makedonia ja Moldova. Nämä valtiot näin ollen soveltavat artiklaa sellaisenaan niiden välisessä yhteistyössä.

Varauman tehneiden EU:n jäsenvaltioiden ja Schengenin yleissopimuksen osapuolten osalta tulee kuitenkin ottaa huomioon, että näiden valtioiden ja Suomen välillä voidaan soveltaa muita sopimuksia, jotka sisältävät

rajat ylittävää tarkkailua koskevia määräyksiä, muun muassa Schengenin yleissopimuksen määräyksiä.

Koska artiklassa tarkoitettu yhteistyö antaisi toisen valtion viranomaiselle toimivaltuuksia Suomen alueella, sen hyväksymisen osalta on otettava huomioon perustuslain 1 §:n täysivaltaisuussäännökset. Perustuslain 1 §:n 1 momentin mukaan Suomi on täysivaltainen tasavalta. Pykälän 3 momentin mukaan Suomi osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön rauhan ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi sekä yhteiskunnan kehittämiseksi. Suomi on Euroopan unionin jäsen. Täysivaltaisuuden rajoituksen tulee nykyisin olla periaatteelliselta tai käytännölliseltä merkitykseltään varsin huomattavaa ja ylittää kansainvälisen yhteistyön tavanomaiset vaatimukset ennen kuin se voi joutua ristiriitaan perustuslain kanssa (PeVL 39/2000, s. 2). Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä on kiinnitetty huomiota toimivallan laatuun ja mahdollisuuteen käyttää valtuuksia itsenäisesti (PeVL 3/2001 vp, s. 3). Valiokunta on kiinnittänyt huomiota myös siihen, missä määrin järjestelyyn liittyy riskejä perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaarantumisesta (PeVL 3/2001 vp, s. 3).

EU:n jäsenvaltioiden osalta perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt perustuslain täysivaltaisuussäännösten kannalta ongelmallisena sellaisiakaan alaltaan rajattuja sopimusmääräyksiä, joilla toisen EU:n jäsenvaltion viranomaiselle on annettu valta toimia myös Suomen alueella ja osin samalla tavalla kuin kansalliset viranomaiset sekä käyttää tällöin Suomen oikeudenkäyttöpiiriin ja siellä oleskeleviin kohdistuvaa julkista valtaa (PeVL 9/2003 vp, s. 3, PeVL 21/2003 vp, s. 2—4 ja PeVL 56/2006 vp, s. 2—4).

Perustuslakivaliokunnan edellä mainitut lausunnot ovat kuitenkin koskeneet EU:n jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä. Perustuslain 1 §:n 3 momentin perusteella Suomen jäsenyys Euroopan unionissa asettaa unionivaltioiden välisen yhteistyön erityisasemaan. Perustuslakivaliokunta ei ole tehnyt vastaavaa arviointia EU:n ulkopuolisten valtioiden osalta. Huomattavaa on, että salaisten pakkokeinojen kohdalla valiokunta on korostanut tiukkojen edellytysten asettamista myös kotimaisille viranomaisille (esimerkiksi esitut-

kinta- ja pakkokeinopaketti PeVL 66/2010 vp, s. 8).

Uusi pakkokeinolaki sisältää säännökset tarkkailusta, joita ei sisälly voimassaolevaan lakiin sekä lisäksi säännökset suunnitelmallisesta tarkkailusta, joka on kokonaan uusi tarkkailun laji (HE 222/2010 vp, s. 325). Uuden pakkokeinolain 10 luvun 12 §:n mukaan suunnitelmallisella tarkkailulla tarkoitetaan rikoksesta epäiltyyn kohdistuvaa muuta kuin lyhytaikaista tarkkailua.

Artiklan osalta voitaneen katsoa, että siinä tarkoitettua tarkkailussa olisi kyse uudessa pakkokeinolaissa tarkoitettua suunnitelmallisesta tarkkailusta. Kuten uuden poliisilain 5 luvun 27 §:ssä säädetään Schengenin yleissopimuksen osalta, artiklassa tarkoitettu tarkkailu voisi suunnitelmallisen tarkkailun lisäksi olla myös teknistä tarkkailua eli teknistä kuuntelua, teknistä katselua tai teknistä seurantaa.

Uuden pakkokeinolain tarkkailua koskevien säännösten osalta ongelmallisena voidaan pitää, että artiklan 1 kohdassa määritelty tarkkailu voisi kohdistua myös henkilöön, joka ei ole mitenkään osallinen rikokseen. Tällainen tarkkailu koskee artiklan mukaan henkilöä, jonka tarkkailu voi johtaa rikoksesta epäillyn tunnistamiseen tai paikantamiseen. Tämä poikkeaa uuden pakkokeinolain suunnitelmallisen tarkkailun sekä teknisen tarkkailun määritelmistä, ja voi olla ongelmallinen perustuslain kannalta.

Lisäksi uudessa pakkokeinolaissa suunnitelmalliselle ja tekniselle tarkkailulle asetettu kynnys on korkeampi kuin artiklassa asetettu.

Rikosoikeusapulain 23 § mahdollistaa oikeusavun antamisen mille tahansa valtiolle teknisen tarkkailun osalta. Uuden pakkokeinolain tullessa voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014 oikeusavun antaminen on mahdollista uuden pakkokeinolain säännösten mukaisessa suunnitelmallisessa tarkkailussa ja teknisessä tarkkailussa.

Rikosoikeusapulain nojalla annettavassa oikeusavussa Suomen alueella suoritettavat toimenpiteet tekee aina suomalainen virkamies. Rikosoikeusapulain 10 § sallii kuitenkin pyynnön esittäneen toimivaltaisen viranomaisen läsnäolon pyydettyä toimenpidettä suorittaessa. Pyyntöä esittäneen valtion toimivaltaisella viranomaisella on lisäksi esi-

tutkintaa toimitettaessa oikeus osallistua asian käsittelyyn, jos esitutkintaviranomainen antaa tähän luvan. Toisen valtion suunnitelmallista tai teknistä tarkkailua koskevan pyynnön täyttämiseksi voitaisiin soveltaa mainitun rikosoikeusapulain 10 §:n säännöksiä pyynnön esittäneen viranomaisen läsnäolosta. Pynnön esittäneen valtion viranomaisen voisi siis olla läsnä suomalaisen viranomaisen suorittaessa tarkkailutehtävää kyseisen valtion pyynnöstä.

Näin ollen jo voimassaoleva lainsäädäntö sallii Suomen ja pyynnön esittäneen valtion yhteistyön Suomen alueella tarkkailua suorittaessa. Tämän johdosta toisen valtion viranomaisen itsenäiselle toimivallalle Suomen alueella ei ole katsottu olevan tarvetta.

Esityksessä on edellä mainituin perustein ja erityisesti sen takia, että rikosoikeusapulain nojalla tehtävä yhteistyö katsotaan riittäväksi muiden kuin EU:n jäsenvaltioiden ja Schengenin yleissopimuksen osapuolten välillä, pidetty perusteltuna, että Suomi tekee varauksen, jonka mukaan se ei hyväksy 17 artiklaa.

18 artikla. *Valvottu läpilasku.* Artikla sisältää määräykset yhteistyöstä valvotuissa läpilaskuissa osapuolten välillä. Artikla vastaa lähes täysin vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen 12 artiklaa, jota sovelletaan EU:n jäsenvaltioiden välillä. Toisen lisäpöytäkirjan selitysmuistion mukaan artiklan tarkoituksena on velvoittaa osapuolet mahdollistamaan valvotut läpilaskut alueellaan. Artikla ei kuitenkaan velvoita hyväksymään valvottuja läpilaskuja koskevia oikeusapupyynnöitä, vaan niihin voidaan suostua harkinnanvaraisesti kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Artiklan *1 kohdan* mukaan kukin osapuoli sitoutuu varmistamaan, että sen alueella voidaan sallia toisen osapuolen pyynnöstä tapahtuvat valvotut läpilaskut tutkittaessa rikoksia, joiden johdosta rikoksesta epäilty voidaan luovuttaa.

Kohdan sanamuodon mukaan artiklaa sovelletaan rikosasian tutkintaa koskevaan yhteistyöhön ja myös lisäpöytäkirjan selitysmuistiossa selvennetään, että artikla ei koske esitutkintaviranomaisten muuta kuin oikeudellista yhteistyötä.

Artiklan *2 kohdan* mukaan pyynnön vastaanottaneen osapuolen toimivaltaiset viranomaiset tekevät tapauskohtaisesti päätöksen valvotusta läpilaskusta kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti.

Artiklan *3 kohdan* mukaan valvottu läpilasku tapahtuu pyynnön vastaanottaneen osapuolen menettelyjen mukaisesti. Oikeus toimia sekä johtaa ja valvoo toimintaa on asianomaisen osapuolen toimivaltaisilla viranomaisilla.

Toisen lisäpöytäkirjan selitysmuistiossa selvennetään, että kohdan säännös tarkoittaa sitä, että valvottujen läpilaskujen toteuttamisessa poiketaan lisäpöytäkirjan 8 artiklan mukaisesta periaatteesta, jonka mukaan pääsääntöisesti noudatetaan pyynnön esittäneen osapuolen lainsäädännön mukaisia erityisiä menettelyjä, jos se on esittänyt tällaisten noudattamista. Tämän johdosta pyynnöt täytetään pyynnön vastaanottaneen valtion menettelyjen mukaisesti. Tämä ei kuitenkaan vaikuta siihen, että valvotun läpilaskun käytännön järjestelyistä sopiminen edellyttää sekä pyynnön esittäneen että pyynnön vastaanottaneen osapuolen toimivaltaisten viranomaisten tiiviitä neuvotteluita ja yhteistyötä.

Artiklan *4 kohdan* mukaan osapuolet ilmoittavat tämän pöytäkirjan allekirjoittaessaan tai ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa tallettaessaan Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä, mitä viranomaisia ne pitävät tässä artiklassa tarkoitettuina toimivaltaisina viranomaisina. Osapuolet voivat milloin tahansa myöhemmin muuttaa selityksensä ehtoja samalla tavalla.

Toisen lisäpöytäkirjan 33 artiklan 2 kohta sallii valtion antaa selityksen, jonka mukaan se varaa itselleen oikeuden olla hyväksymättä artiklaa tai joitakin sen määräyksiä kokonaan tai osittain. Toisen pöytäkirjan osapuolina olevista valtioista Chile, Kroatia ja Slovakia ovat tehneet artiklaan varauksen.

Chile on selityksessään ilmoittanut, että se hyväksyy valvotut läpilaskut vain siltä osin kuin sen kansallinen lainsäädäntö ne nimenomaisesti mahdollistaa. Slovakia on selityksessään luetellut tietyt teot, joiden osalta se hyväksyy valvottuja läpilaskuja koskevat pyynnöt. Lisäksi Slovakia edellyttää selityksessään, että pyynnön esittänyt valtio suojaa

riittävästi tietoja, joita oikeusavun antamisesta saadaan.

Varauman tehneiden EU:n jäsenvaltioiden osalta tulee kuitenkin ottaa huomioon, että näiden jäsenvaltioiden ja Suomen välillä sovelletaan vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen 12 artiklan määräyksiä valvotuista läpilaskuista.

Suomen voimassaolevaan lainsäädäntöön ei sisälly erityisiä säännöksiä valvotuista läpilaskuista. Valvotut läpilaskut on tulkittu rikosoikeusapulain 1 §:n 2 momentin 6 kohdassa tarkoitetuksi muuksi rikosasian käsittelyä varten tarvittavaksi oikeusavuksi. Tämän tulkinnan johdosta Suomi on voinut osallistua valtioiden väliseen yhteistyöhön valvotuissa läpilaskuissa. Lisäksi esimerkiksi vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen, Napoli II yleissopimuksen, YK:n huumausaineyleissopimuksen, Palermon sopimuksen ja Schengenin yleissopimuksen sisältämiä määräyksiä valvotusta läpilaskusta on sovellettu suoraan.

Eduskunta edellytti pitkään, että Suomen lainsäädäntöön otettaisiin säännökset valvotuista läpilaskuista (esimerkiksi EV 92/2003 vp, LaVM 5/2003 vp, HaVM 2/2004 vp, PeVL 35/2008 vp ja LaVL 23/2008 vp). Uuden 1 päivänä tammikuuta 2014 voimaantulevan pakkokeinolain 10 lukuun sisältyykin tällaiset säännökset. Lisäksi säännöksiä sisältyy vuoden 2010 alussa voimaan tulleen poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoinnasta annettuun lakiin (687/2009). Nämä säännökset koskevat lähinnä valvotuissa läpilaskuissa noudatettavaa menettelyä.

Ennen säännösten sisällyttämistä uuteen pakkokeinolakiin valvottua läpilaskua pidettiin viranomaisten käyttämänä esitutkintakeinona. Sitä ei siis pidetty pakkokeinona, jonka käyttäminen rikosoikeusapulain mukaan edellyttäisi kaksoisrangaistavuuden vaatimuksen täyttymistä. Uuden pakkokeinolain säätämisen yhteydessä rikosoikeusapulain 23 §:n 1 momenttiin lisättiin valvottu läpilasku pakkokeinoksi, jota voidaan käyttää toisen valtion oikeusapupyynnön täyttämiseksi. Mainittu muutos tulee voimaan samaan aikaan kuin uusi pakkokeinolaki.

Uuden pakkokeinolain 10 luvun valvottua läpilaskua koskevat 41 ja 42 § soveltuvat sekä kansalliseen Suomen rajojen sisälle rajoit-

tuvaan rikostutkintaan että kansainväliseen rikosoikeusapuun kuuluvaan valtioiden rajat ylittävään yhteistyöhön. Mainittu 41 §:n 1 momentti sisältää valvotun läpilaskun määritelmän. Momentin mukaan valvotussa läpilaskussa esitutkintaviranomainen saa olla puuttumatta esineen, aineen tai omaisuuden kuljetukseen tai muuhun toimitukseen tai siirtää tällaista puuttumista, jos tämä on tarpeen tekeillä olevaan rikokseen osallisten henkilöiden tunnistamiseksi taikka tekeillä olevaa rikosta vakavamman rikoksen tai laajemman rikoskokonaisuuden selvittämiseksi. Mainitun 41 §:n 2 momentti sisältää edellytykset menettelyn käytölle. Momentin mukaan esitutkintaviranomainen saa käyttää valvottua läpilaskua, jos on syytä epäillä rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Edellytyksenä on lisäksi, että valvottua läpilaskua voidaan valvoa ja siihen voidaan tarvittaessa puuttua. Toimenpiteestä ei saa myöskään aiheutua merkittävää vaaraa kenenkään hengelle, terveydelle tai vapaudelle eikä merkittävää huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon vaaraa. Mainitun 41 §:n 3 momentin mukaan Suomea sitovaan kansainväliseen sopimukseen tai muuhun Suomea sitovaan velvoitteeseen liittyvästä kansainvälisestä valvotusta läpilaskusta on lisäksi voimassa, mitä siitä erikseen laissa säädetään.

Mainittu 42 §:n 1 momentti määrittelee, mitkä poliisiviranomaiset ovat toimivaltaisia päättämään valvotusta läpilaskusta. Muiden viranomaisten osalta valvottua läpilaskua koskevasta päätöksenteosta säädetään erikseen. Tällaisia säännöksiä sisältyy rajavartiolaitokseen (578/2005) sekä Eurojustia koskevan päätöksen eräiden määräysten täytäntöönpanosta annettuun lakiin (742/2010).

Siltä osin kuin valvottua läpilaskua käytetään kansainvälisessä yhteistyössä lisäksi tulee ottaa huomioon esitutkintalain 15 §:ssä syyttäjän ja poliisin välisestä yhteistyöstä säädetty. Uuden esitutkintalain tullessa voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014 uusi 5 luvun 3 § tulee korostamaan poliisin ja syyttäjän välistä yhteistyötä. Mainitun uuden säännöksen sisältö tulee ottaa huomioon myös valvotusta läpilaskusta päätettäessä. Kansainvälisen yhteyden omaavissa asioissa on

tärkeää, että poliisi tekee asiassa yhteistyötä syyttäjän kanssa.

Keskeinen ero uuden pakkokeinolain säännösten ja artiklan määräysten välillä on, että pakkokeinolain 10 luvun 41 §:n 2 momentti asettaa valvotun läpilaskun käytön edellytykseksi, että epäillystä rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Artiklan 1 kohdan mukaan vastaavana edellytyksenä on, että tutkittavana on rikos, josta voi seurata rikoksen johdosta tapahtuva luovuttaminen. Euroopan neuvoston kuuluvien valtioiden välillä luovuttamiskelpoisena rikoksena pidetään rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta. Tämän määrittelee vuonna 1957 tehdyn rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen 2 artikla. Suomen lainsäädännössä mainittua 2 artiklaa vastaava säännös sisältyy rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annetun lain 4 §:ään.

Kuten edellä on todettu, uuden pakkokeinolain 41 §:n 2 momentti asettaa valvotun läpilaskun käytölle myös muita edellytyksiä kuin rangaistustasoa koskevan edellytyksen. Nämä koskevat sitä, että valvottua läpilaskua tulee voida valvoa ja siihen tulee voida tarvittaessa puuttua. Toimenpide ei myöskään saa aiheuttaa merkittävää vaaraa.

Artikla ei sisällä valvotun läpilaskun määritelmää. Toisen lisäpöytäkirjan selitysmuistion mukaan artiklaa sovelletaan esineiden ja rahan valvottuun läpilaskuun. Lisäksi selitysmuistiossa viitataan YK:n huumausaineyleissopimuksen 1 artiklan g kohdan sisältämään valvotun läpilaskun määritelmään. Mainitun määritelmän mukaan valvottu läpilasku tarkoittaa menettelytapaa, jossa rikosten tekemiseen sekaantuneiden henkilöiden tunnistamiseksi sallitaan aineita tai niiden sijaan käytettyjä aineita sisältävien laittomien tai laittomiksi epäiltyjen lähetysten kulku yhden tai useamman maan alueelta, alueen kautta tai alueelle kyseisten maiden toimivaltaisten viranomaisten tietien ja valvonnassa. Toisen lisäpöytäkirjan selitysmuistion mukaan kyseistä määritelmää voidaan pitää yleismääritelmänä, mutta sen mukaan sitä ei voida täysin soveltaa artiklan osalta, koska se ei kata esimerkiksi ihmiskauppaa ja laitonta maahantuloa. Toisen lisäpöytäkirjan selitys-

muistion tekstiä voidaan pitää epäselvänä, sillä sen perusteella ei ole selvää, mikä on tarkoitettu artiklan soveltamisalaksi. Lähtökohtana voidaan pitää, että koska itse artikla ei tältä osin määrittele soveltamisalaansa, se määräytyy osapuolten kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Keskeinen on pyynnön vastaanottaneen osapuolen lainsäädäntö. Tämä todetaan myös toisen lisäpöytäkirjan selitysmuistiossa pyyntöjen täyttämisen osalta.

Edellä selostetun uuden pakkokeinolain 10 luvun 41 §:n mukaan sen soveltamisalaan kuuluvat esineen, aineen tai omaisuuden valvotut läpilaskut. Uutta pakkokeinolakia koskevan hallituksen esityksen 222/2010 vp perusteluissa on nimenomaisesti todettu, että säännös ei sovellu ihmisten kuljetukseen (s. 349). Toisen lisäpöytäkirjan selitysmuistion mukaan on taas jossain määrin epäselvää, tulisiko artiklaa soveltaa myös ihmisten kuljetukseen.

Edellä mainitun perusteella uuden pakkokeinolain valvottua läpilaskua koskevat säännökset ovat näin ollen ristiriidassa artiklan 1 kohdan kanssa rangaistustasoa koskevan edellytyksen osalta sekä myös artiklan soveltamisalan osalta.

Pakkokeinojen osalta rikosoikeusapulain 15 §:n pääperiaatteena on, että jos oikeusapupyyntö tarkoittaa tai sen täyttäminen edellyttää pakkokeinojen käyttämistä, ei pakkokeinoja saa käyttää, jos tämä ei Suomen lain mukaan olisi sallittua, jos pyynnön perusteena oleva teko olisi tehty Suomessa vastaavissa olosuhteissa. Rikosoikeusapulain 15 §:n sisältö huomioon ottaen ei voida pitää perusteltuna, että Suomi sitoutuisi antamaan oikeusapua artiklan määräysten mukaisesti laajemmin kuin pakkokeinolain säännökset sallivat.

Pöytäkirjan 33 artikla sallii varauman tekemisen artiklaan. Olisi mahdollista, että Suomi tekisi artiklaan varauman, joka rajoitaisi artiklan soveltamisen pakkokeinolaissa sallittuihin tilanteisiin. Varaumaa ei kuitenkaan voitaisi tulevaisuudessa laajentaa, vaan se voitaisiin vain perua joko kokonaan tai osittain. Jos Suomi tulevaisuudessa muuttaisi valvottua läpilaskua koskevaa lainsäädäntöään, varaumaa ei voitaisi muuttaa esimerkiksi tilanteessa, jossa lainsäädäntö osittain laajen-

taisi ja osittain supistaisi valvotun läpilaskun käyttöä.

Koska valvotun läpilaskun osalta kyseessä on täysin uusi vuoden 2014 alusta voimaan tuleva lainsäädäntö, esityksessä ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena, että Suomi tekisi edellä mainitun pakkokeinolain sisällön mukaisen varauksen, sillä varauksia ei voitaisi jälkepäin edes osittain laajentaa.

Suomen viranomaiset pystyvät tekemään laajasti yhteistyötä valvotuissa läpilaskuissa vuoden 2014 alusta voimaantulevan uuden pakkokeinolain ja rikosoikeusapulain nojalla. Kansainvälisen yhteistyön toimivuuden kannalta Suomen sitoutumista artiklaan ei ole voida pitää välttämättömänä.

Tämän johdosta esityksessä ehdotetaan, että Suomi tässä vaiheessa tekisi kokonaan poissulkevan varauksen artiklaan. Riippumatta tehdystä varauksesta Suomen viranomaiset voivat kansallisen lainsäädännön nojalla tehdä artiklassa tarkoitettua yhteistyötä rikosoikeusapulain ja pakkokeinolain säännösten nojalla.

Artiklan 4 kohta edellyttää, että Suomi antaa toisen lisäpöytäkirjan hyväksymiskirjan tallettamisen yhteydessä selityksen, jossa mainitaan mitä viranomaisia Suomi pitää artiklassa tarkoitettuina toimivaltaisina viranomaisina.

Koska esityksen mukaan Suomi tekisi artiklaan varauksen, kohdassa tarkoitettua selitystä ei annettaisi.

19 artikla. *Peitetutkinta.* Artikla sisältää määräykset osapuolten välisestä yhteistyöstä peitetutkinnan suorittamisessa. Artikla vastaa sisällöllisesti vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen 14 artiklaa, jota sovelletaan EU:n jäsenvaltioiden välillä, jollei jäsenvaltio ole tehnyt artiklan soveltamista koskevaa varauksia. Myös Napoli II yleissopimus sisältää peitetutkintaa koskevan määräyksen.

Artiklan 1 kohdan mukaan pyynnön esittänyt ja pyynnön vastaanottanut osapuoli voivat sopia peite- tai väärän henkilöllisyyden turvin toimivien virkamiestensä osallistumisesta toistensa rikostutkintaan (peitetutkinta).

Kohdan sanamuodon mukaan artiklaa sovelletaan rikosasian tutkintaa koskevaan yhteistyöhön ja myös toisen lisäpöytäkirjan selitysmuistiossa selvennetään, että artikla ei koske esitutkintaviranomaisten muuta kuin

oikeudellista yhteistyötä. Lisäksi selitysmuistiossa todetaan, että osapuolten tulisi esittää artiklassa tarkoitettu pyyntö ainoastaan, jos olisi mahdotonta tai erittäin vaikeaa tutkia epäiltyä rikosta ilman peitetutkintaa.

Artikla ei tarkemmin määrittele peitetutkinnan sisältöä. Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen 14 artiklan peitetutkinnan määritelmän katsottiin kattavan Suomen lainsäädännössä tarkoitettua sekä peitetoiminnan että valeoston (HE 31/2003 vp, s. 53). Vastaavan tulkinnan voidaan katsoa soveltuvan kohdan määräykseen. Näissä molemmissa toimissa voidaan katsoa olevan kyse virkamiesten toiminnasta peite- tai väärän henkilöllisyyden turvin.

Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimusta voimaansaatettaessa rikosoikeusapulain 23 §:n 1 momenttia täydennettiin siten, että peitetoiminta ja valeostot lisättiin 1 momenttiin sisältyvään luetteloon pakkokeinoista, joita voidaan käyttää rikosoikeusapumenettelyssä. Peitetoiminnan ja valeostojen käyttöä ei rajoitettu koskemaan vain EU:n jäsenvaltioilta tulleiden pyyntöjen täyttämistä, vaan niitä voidaan voimassaolevan lain mukaan käyttää minkä tahansa valtion pyynnön täyttämiseksi.

Rikosoikeusapulain pakkokeinojen käyttöä koskevien 15 ja 23 §:n mukaan pakkokeinojen käyttö on aina harkinnanvaraista. Vaikka mainitut pykälät mahdollistavat peitetoiminnan ja valeostojen käytön rikosoikeusapupyynnön täyttämiseksi, Suomen viranomaisilla on kuitenkin aina mahdollisuus harkita, onko menettelyn käyttö perusteltua. Rikosoikeusapulain 15 § asettaa pakkokeinojen käytölle oikeusavussa yleisen kaksoisrangaistavuuden ja kansallisen lainsäädännön mukaisuuden vaatimuksen. Sen mukaan jos oikeusapupyyntö tarkoittaa tai sen täyttäminen edellyttää pakkokeinoissa tarkoitettujen pakkokeinojen käyttämistä, ei pakkokeinoja saa käyttää, jos tämä ei Suomen lain mukaan olisi sallittua, jos pyynnön perusteena oleva teko olisi tehty Suomessa vastaavissa olosuhteissa. Muulle rikosoikeusavulle kaksoisrangaistavuuden vaatimusta ei ole asetettu. Rikosoikeusapulain 23 §:n 3 momentti sisältää vielä säännöksen, jonka mukaan pakkokeinojen käyttämisen edellytyksiin ja niitä käytettäessä noudatettavaan menettelyyn on sovel-

lettava, mitä rikosoikeusapulain 15 §:n 1 momentissa ja pakkokeinolaissa säädetään.

Toisen lisäpöytäkirjan selitysmuistiossa ei määritellä, mitä erilaisia rikosoikeusaputilanteita artikla kattaa. Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen selitysmuistiossa todettiin, että artikla soveltuu tavanomaisen oikeusaputilanteen lisäksi tilanteeseen, jossa toinen valtio pyytää, että sen peitetoimia suorittava virkamies voisi toimia pyynnön vastaanottaneessa valtiossa, tai vaihtoehtoisesti, että pyynnön vastaanottanut valtio voisi lähettää virkamiehen pyynnön esittäneeseen valtioon. Vastaavan tulkinnan voidaan katsoa soveltuvan kohdan määräykseen.

Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimusta voimaansaatettaessa sen voimaansaattamislakiin otettiin lisäksi 3 §, jonka nojalla EU:n toisen jäsenvaltion virkamiehelle voidaan antaa oikeus suorittaa rikoksen selvittämiseksi peitetoimintaa ja valeostoja Suomen alueella. Säännöstä ei tällöin pidetty perusteltuna ulottaa soveltumaan muiden maiden virkamiehiin, joten muiden valtioiden kuin EU:n jäsenvaltioiden osalta peitetoimintaa ja valeostoja koskevat oikeusapupyynnöt tulee voimassaolevan lain mukaan täyttää siten, että Suomen alueella peitetoiminnan ja valeoston suorittaa aina suomalainen poliisimies.

Vastaava oikeus suorittaa peitetoimintaa ja valeostoja Suomen alueella on annettu myös Islannin ja Norjan virkamiehille lailla keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä 29 päivänä toukokuuta 2000 tehdyn yleissopimuksen ja siihen vuonna 2001 liitetyn pöytäkirjan tiettyjen määräysten soveltamisesta Euroopan unionin sekä Islannin tasavallan ja Norjan kuningaskunnan välillä tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (1050/2007). Mainittu laki on tullut voimaan 1 päivänä helmikuuta 2013. Lain voimaantulosta on säädetty valtioneuvoston asetuksella 64/2013.

Rikosoikeusapulaki siis jo nyt mahdollistaa rikosoikeusavun antamisen kaikille valtioille peitetoiminnan ja valeostojen osalta. Pelkääntään rikosoikeusapulain säännösten nojalla tapahtuva yhteistyö peitetoiminnassa ja valeostoissa toteutetaan aina siten, että pyynnön täyttää suomalainen poliisimies. Rikosoikeu-

sapulain säännökset eivät siis mahdollista vieraan valtion virkamiehen toimintaa Suomen alueella peitetoiminta- tai valeostotehtävissä.

Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen voimaansaattamislaki sekä edellä mainittu Islantia ja Norjaa koskeva laki kuitenkin mahdollistavat sen, että toisen jäsenvaltion taikka Islannin tai Norjan virkamiehelle voidaan antaa oikeus suorittaa peitetoimia ja valeostoja Suomen alueella. Tämä koskee kuitenkin ainoastaan EU:n jäsenvaltioiden sekä Islannin ja Norjan virkamiehiä. Voimassaolevan lain mukaan muiden valtioiden virkamiehille ei voida antaa oikeutta suorittaa peitetoimintaa tai valeostoja Suomen alueella.

Kuten rikosoikeusapulain säännökset myöskään kohdan määräykset eivät velvoita oikeusavun antamiseen, vaan sen antaminen on aina harkinnanvaraista. Rikosoikeusapulain 15 ja 23 §:n mukaan oikeusapua peitetoiminnan ja valeostojen osalta annettaisiin pakkokeinolain säännösten mukaisesti.

Toisen lisäpöytäkirjan 33 artiklan mukaan valtio voi antaa selityksen, jonka mukaan se varaa itselleen oikeuden olla hyväksymättä artiklaa tai joitakin sen määräyksiä kokonaan tai osittain. Lisäpöytäkirjan selitysmuistiossa lisäksi todetaan, että erityisesti valtiot voivat rajata artiklan soveltamisen vain luovuttamiskelpoisia rikoksia koskevaan tutkintaan. Lisäpöytäkirjan osapuolina olevista valtioista Chile, Kroatia, Tanska, Viro, Irlanti, Slovakia ja Ukraina ovat tehneet artiklaan varauksen. Chile on selityksessään ilmoittanut, että se hyväksyy peitetutkinnan vain siltä osin kuin sen kansallinen lainsäädäntö sen nimenomaisesti mahdollistaa.

Varauksen tehneiden EU:n jäsenvaltioiden osalta tulee kuitenkin ottaa huomioon, että näiden jäsenvaltioiden ja Suomen välillä sovelletaan vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen 14 artiklan määräyksiä peitetutkinnasta, jollei jäsenvaltio ole tehnyt varauksia myös mainittuun 14 artiklaan.

Siltä osin kuin artikla antaa toisen osapuolen, joka ei ole EU:n jäsenvaltio, viranomaiselle toimivaltuuksia Suomen alueella, sen hyväksymisen osalta on otettava huomioon perustuslain 1 §:n täysivaltaisuussäännökset. Perustuslain säännöksiä ja perustuslakivaliokunnan kantoja on tältä osin tarkemmin sel-

vitetty edellä rajojen yli tapahtuvaa tarkkailua koskevan 17 artiklan perusteluissa. Perustuslakivaliokunta ei ole EU:n jäsenvaltioiden välisessä yhteistyössä pitänyt vastaavia peitetutkintaa koskevia määräyksiä perustuslain täysivaltaisuussäännösten kannalta ongelmallisena tilanteissa, joissa toisen EU:n jäsenvaltion virkamiehelle annetaan toimivaltaa Suomen alueella (PeVL 9/2003 vp ja PeVL 21/2003 vp). Mainittua toimivaltaa ei ole pidetty ongelmallisena myöskään suhteessa niihin perustuslain säännöksiin, jotka turvaavat perusoikeuksia.

Kuten edellä 17 artiklan perusteluissa on jo todettu, perustuslakivaliokunta ei ole tehnyt vastaavaa arviointia EU:n ulkopuolisten valtioiden osalta. Perustuslain 1 §:n 3 momentti asettaa EU:n jäsenvaltioiden kanssa tehtävän yhteistyön erityisasemaan. Tämän johdosta esityksessä pidetään perusteltuna, että Suomi ei kaikilta osin osallistuisi artikkelissa tarkoitettuun yhteistyöhön siltä osin kuin sillä annettaisiin muun kuin EU:n jäsenvaltion taikka Islannin tai Norjan virkamiehelle toimivaltaa Suomen alueella.

Perusteltuna on kuitenkin pidetty, että siltä osin kuin kyse on tilanteesta, jossa Suomen viranomaiset esittävät oikeusapupyynnön vieraalle valtiolle, voitaisiin sallia, että pyynnön vastaanottaneen valtion virkamies voisi suorittaa Suomessa yksittäisiä peitetoimintatäi valeostotoimenpiteitä.

Tämän johdosta esityksessä ehdotetaan rikosoikeusapulakiin uutta 23 a §:ää, jossa määriteltäisiin vieraan valtion virkamiehen oikeus peitetoiminnan tai valeoston toteuttamiseen.

Koska kyseessä olisi muun kuin EU:n jäsenvaltion taikka Islannin tai Norjan virkamies, tarpeellisena on kuitenkin pidetty, että toimenpiteitä voisi suorittaa vain Suomen viranomaisten välittömässä valvonnassa. Näin toteutetussa toiminnassa ulkomainen peitemies tai valeostaja ei pääsisi toimimaan vapaasti, vaan olisi tavanomaista tiukemmassa valvonnassa. Lisäksi suoritettavat toimenpiteet tulisi aina tarkasti yksilöidä etukäteen laadittavassa toteuttamista koskevassa kirjallisessa suunnitelmassa. Valeoston osalta tällainen suunnitelma tulisi uuden pakkokeinolain 10 luvun 36 §:stä poiketen aina laatia. Sekä peitetoiminnan että valeoston osalta

toimenpiteiden yksilöinnin taso on korkeampi kuin uuden pakkokeinolain 10 luvun 30 ja 36 §:ssä.

Esityksessä on pidetty mahdollisena, että tällaiset toimivaltuudet voisivat soveltua myös muihin kuin toisen lisäpöytäkirjan osapuolena oleviin valtioihin. Tämän johdosta uuden rikosoikeusapulain 23 a §:n säätäminen edellyttää myös rikosoikeusapulain vahingonkorvausvastuuta (25 b §) koskevan säännöksen muuttamista siten, että se soveltuu myös tilanteeseen, jossa Suomen viranomaiset esittävät oikeusapupyynnön. Lisäksi rikoslain 16 luvun 20 §:n, 21 luvun 18 §:n ja 40 luvun 12 §:n soveltamisalasäännöksiä tulee muuttaa siten, että rikosoikeuspyynnön nojalla Suomen alueella toimiva vieraan valtion virkamies rinnastuu kansainvälisen sopimuksen tai muun velvoitteen nojalla toimivaan vieraan valtion virkamieheen. Kyseisten muutosehdotusten perusteella rikosoikeusapulain 23 a §:n nojalla Suomen alueella toimivalla vieraan valtion virkamiehellä olisi sama yksityis- ja rikosoikeudellinen vastuu ja rikosoikeudellinen suoja kuin kansallisilla virkamiehillä.

Esityksessä ei ole katsottu, että ehdotettu sääntely olisi ristiriidassa perustuslain säännösten kanssa. Perustuslakivaliokunta on EU:n jäsenvaltioiden osalta pitänyt vastaavaa yhteistyötä hyväksyttävänä. Ehdotuksen suhdetta perustuslakiin on tarkemmin perusteltu käsittelyjärjestystä koskevissa perusteluissa.

Esityksessä ehdotetaan, että Suomi tekisi artiklaan varauman, jonka mukaan Suomi voi sallia vieraan valtion virkamiehen toiminnan Suomen alueella vain Suomen toimivaltaisen viranomaisen kyseiselle valtiolle esittämän oikeusapupyynnön perusteella.

Suomi osallistuisi artiklan mukaiseen yhteistyöhön siltä osin kuin kansallinen lainsäädäntö tämän sallii. Esityksessä ehdotetaan yhteistyön alaa laajennettavaksi ehdotetussa uudessa rikosoikeusapulain 23 a §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Artiklan 2 kohdan mukaan pyynnön vastaanottaneen osapuolen toimivaltaiset viranomaiset tekevät omaa lainsäädäntöään ja menettelyjään noudattaen jokaisessa tapauksessa erikseen pyyntöä koskevan päätöksen. Osapuolet sopivat kansallista lainsäädäntöään ja kansallisia menettelyjään noudattaen

keskenään peitetutkinnan kestosta, sen yksityiskohtaisista edellytyksistä ja asianomaisten virkamiesten oikeudellisesta asemasta peitetutkinnan aikana.

Toisen lisäpöytäkirjan selitysmuistiossa todetaan, että peitetutkintaa tulisi käyttää vain selkeisiin tehtäviin, joiden kesto on selkeästi rajattu.

Artiklan 3 kohdan mukaan peitetutkinta suoritetaan sen osapuolen kansallisen lainsäädännön ja kansallisten menettelyjen mukaisesti, jonka alueella peitetutkinta suoritetaan. Kyseiset osapuolet tekevät yhteistyötä varmistaakseen peitetutkinnan valmistelun ja valvonnan ja tehdäkseen peite- tai väärän henkilöllisyyden turvin toimivien virkamiesten turvallisuutta koskevat järjestelyt.

Kuten edellä on todettu, esityksen mukaan Suomen toimivaltaiset viranomaiset voisivat hyväksyä artiklassa tarkoitetun oikeusapupyynnön rikosoikeusapulain 15 ja 23 §:ssä säädettyjen edellytysten mukaisesti. Sekä rikosoikeusapulain että artiklan määräysten mukaan hyväksytty pyyntö täytettäisiin pakkokeinolain säännösten mukaisesti. Lisäksi esityksen mukaan Suomen esittämään oikeusapupyynnön voitaisiin soveltaa ehdotettua uutta 23 a §:ää.

Voimassaolevat säännökset peitetoiminnan ja valeoston käytöstä rikostutkinnassa sisältyvät pakkokeinolain 6 luvun 7 §:ään, jonka sisältämän viittauksen mukaan peitetoiminnasta ja valeostosta säädetään poliisilaisilla siltäkin osin kuin niitä voidaan käyttää rikosten selvittämisessä, sekä poliisilain 28 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohtaan, 31 a, 31 b ja 32 a §:ään.

Uudessa pakkokeinolaissa rikoksen selvittämistä koskevaa peitetoimintaa ja valeostoja koskevat säännökset sisältyvät uuden pakkokeinolain salaisia pakkokeinoja koskevaan 10 lukuun. Uuden pakkokeinolain peitetoimintaa ja valeostoja koskevia säännöksiä on selvitetty tarkemmin esitykseen sisältyvässä vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen voimaansaattamislain 3 §:n muuttamista koskevissa yleisperusteluissa. Viitaten mainittuihin perusteluihin esityksen mukaan pakkokeinolain säännösten uudistaminen peitetoiminnan ja valeostojen osalta ei vaikuta siihen, että mainittuja tutkintamenetelmiä voitaisiin käyttää rikosoikeusapulain 15 ja

23 §:n mukaisesti oikeusapupyynnön täyttämässä.

Artiklan 4 kohdan mukaan osapuolet ilmoittavat tämän pöytäkirjan allekirjoittaessaan tai ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa tallettaessaan yhteydessä Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä, mitä viranomaisia ne pitävät artiklan 2 kohdassa tarkoitettuina toimivaltaisina viranomaisina. Osapuolet voivat milloin tahansa myöhemmin muuttaa selityksensä ehtoja samalla tavalla.

Uuden pakkokeinolain 10 luvun 31 §:n mukaan keskusrikospoliisin tai suojelupoliisin päällikkö päättää peitetoiminnasta. Mainitun 10 luvun 32 §:n mukaan peitetoiminnasta päättäneen poliisimiehen on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi, ovatko 27 §:n 2 momentissa tarkoitetut peitetoiminnan edellytykset olemassa. Mainitun 10 luvun 43 §:n mukaan peitetoimintaa koskevat asiat käsitellään Helsingin käräjäoikeudessa.

Uuden pakkokeinolain 10 luvun 35 §:n mukaan myös valeostosta päätöksen tekee keskusrikospoliisin tai suojelupoliisin päällikkö.

Kuten edellä on todettu valvottua läpilas-kua koskevien perustelujen osalta, myös peitetoimintaa koskevassa päätöksenteossa kansainvälisen yhteyden omaavissa asioissa tulee ottaa huomioon esitutkintalain säännökset poliisin ja syyttäjän yhteistyöstä.

Esityksen mukaan Suomi antaisi kohdassa tarkoitetun selityksen, jonka mukaan se pitää artiklan 2 kohdassa tarkoitettuina toimivaltaisina viranomaisina, jotka voivat päättää artiklassa tarkoitetun pyynnön täyttämistä, uuden pakkokeinolain 10 luvun 31 ja 35 §:n mukaisesti keskusrikospoliisin ja suojelupoliisin päällikköä.

20 artikla. Yhteiset tutkintaryhmät. Artikla sisältää määräykset yhteisten tutkintaryhmien perustamisesta ja toiminnasta osapuolten välillä. Artiklan määräykset vastaavat lähes täysin vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen 13 artiklaa, jota sovelletaan EU:n jäsenvaltioiden välillä.

Keskeisimmät tutkintaryhmiä koskevat määräykset sisältyvät artiklan 1, 3, 5 ja 6 kohtaan.

Artiklan 1 kohta sisältää määräykset siitä, millä edellytyksillä tutkintaryhmä voidaan

muodostaa. Kohdan mukaan kahden tai useamman osapuolen toimivaltaiset viranomaiset voivat muodostaa yhteisen tutkintaryhmän tiettyä tarkoitusta varten määrääjäksi suorittaakseen rikostutkintaa yhden tai useamman ryhmän perustaneen osapuolen alueella.

Artiklan 3 kohta määrittelee, millä edellytyksillä yhteinen tutkintaryhmä työskentelee tutkintaryhmän perustaneiden osapuolten alueilla. Keskeistä on, että tutkintaryhmä noudattaa toiminnassaan sen osapuolen lainsäädäntöä, jonka alueella se toimii.

Artiklan 5 kohta sisältää periaatteen, jonka mukaan toisesta osapuolesta yhteiseen tutkintaryhmään lähetetyillä jäsenillä on pääsääntöisesti oikeus olla läsnä silloin, kun sen osapuolen alueella, jossa ryhmä toimii, suoritetaan tutkintaan liittyviä toimia.

Artiklan 6 kohdan mukaan yhteisen tutkintaryhmän johtaja voi sen osapuolen lainsäädännön mukaisesti, jossa ryhmä toimii, antaa tutkintaryhmän lähetettyjen jäsenten vastata joidenkin tutkintatoimien toteuttamisesta, jos toimintavaltion ja lähettävän osapuolen toimivaltaiset viranomaiset ovat hyväksyneet asian.

Artikla sisältää myös määräyksiä muun muassa oikeusapupyynnön esittämisestä, tietojen luovuttamisesta ja käytöstä sekä muiden henkilöiden kuin ryhmän perustaneiden osapuolten toimivaltaisten viranomaisten edustajien osallistumisesta yhteisen tutkintaryhmän toimintaan.

EU:n jäsenvaltioiden rikosoikeudellisessa yhteistyössä on vuonna 2002 hyväksytty myös puitepäätos yhteisistä tutkintaryhmistä (EYVL L 162, 20.6.2002). Mainitun puitepäätöksen sisältö on yhdenmukainen vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen 13 artiklan kanssa.

Mainitun puitepäätöksen täytäntöön panemiseksi Suomessa säädettiin laki yhteisistä tutkintaryhmistä. Yhteisistä tutkintaryhmistä annetun lain säännöksiä ei rajoitettu soveltamaan ainoastaan EU:n jäsenvaltioihin, vaan lakia voidaan soveltaa kaikkiin valtioihin. Tämä johtui siitä, että tarvetta yhteisten tutkintaryhmien käyttöön on myös muiden valtioiden osalta. Lisäksi otettiin huomioon, että myös toinen lisäpöytäkirja sisältää vastaavat määräykset tutkintaryhmien perusta-

misesta kuin mainittu puitepäätos ja vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimus.

Yhteisistä tutkintaryhmistä annettu laki siis vastaa artiklan sisältöä, eikä artikla edellytä muutoksia lainsäädäntöön.

Esityksessä ehdotetaan kuitenkin muutosta yhteisistä tutkintaryhmistä annettuun lakiin siltä osin kuin kyse on syyttäjän asemasta tutkintaryhmässä.

Voimassaolevan yhteisistä tutkintaryhmistä annetun lain 1 §:n mukaan tutkintaryhmän perustamisesta päättää Suomessa toimivaltainen esitutkintaviranomainen. Asiassa toimivaltaisella syyttäjällä ei mainitun 1 §:n mukaan ole erityistä asemaa tutkintaryhmää perustettaessa. Kuten edellä on todettu valvottua läpilaskua ja peitetutkintaa koskevien perustelujen osalta, myös yhteisiä tutkintaryhmiä koskevassa päätöksenteossa tulee kuitenkin ottaa huomioon esitutkintalain säännökset poliisin ja syyttäjän yhteistyöstä.

Tutkintaryhmän perustamiseen liittyy useita kysymyksiä, joihin olisi hyvin tarkoitukseenmukaista saada asiassa toimivaltaisen syyttäjän kanta jo ennen tutkintaryhmän perustamista. Tutkintaryhmän perustamiseen voi liittyä erityisesti rikoslain 1 luvun Suomen rikosoikeuden soveltamisalaa koskevia tulkintakysymyksiä, joihin on perusteltua saada syyttäjän näkemys. Uuden esitutkintalain 3 luvun 8 §:n 1 momentti sisältää lisäksi säännöksen, jonka mukaan jos ulkomailla tehdyn rikoksen tutkiminen Suomessa edellyttää rikoslain 1 luvun 12 §:ssä tarkoitettua valtakunnansyyttäjän syytemääräystä, syyttäjä päättää esitutkinnan aloittamisesta.

Vaikka uuden esitutkintalain 5 luvun säännökset esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän yhteistyöstä korostavat yhteistyön merkitystä ja edistävät sen käyttöä, perusteltuna on pidetty, että tutkintaryhmien osalta lakiin otettaisiin nimenomainen säännös siitä, että syyttäjälle on ilmoitettava tutkintaryhmän perustamisesta ennen tätä koskevan sopimuksen tekemistä. Tällöin syyttäjällä on toimivaltansa puitteissa tarvittaessa mahdollisuus ottaa kantaa tehtävän sopimuksen sisältöön. Esityksen mukaan toimivaltainen syyttäjä voisi ilmoittautua tutkintaryhmän jäseneksi. Toimivaltaisen esitutkintaviranomaisen tulisi ilmoittaa tutkintaryhmän perustamisesta myös Eurojustin Suomen kansalliselle jäsenelle,

jos tutkintaryhmän toiminta liittyisi Eurojustin toimivaltaan tai tehtäviin.

Lisäksi perusteltuna on pidetty sitä, että lakiin otettaisiin nimenomainen säännös siitä, että tutkintaryhmään ilmoittautunut Suomen toimivaltainen syyttäjä olisi tutkintaryhmän jäsen. Tämä edellyttäisi muutosta yhteisistä tutkintaryhmistä annetun lain 2 §:ään.

Myös voimassaoleva laki mahdollistaa syyttäjän osallistumisen tutkintaryhmään, mutta laissa ei ole mitään velvollisuutta ilmoittaa syyttäjälle tai Eurojustin kansalliselle jäsenelle tutkintaryhmän perustamisesta. Voimassaolevan lain mukaan tutkintaryhmään on kutsuttava Eurojustin kansallinen jäsen, jos tutkintaryhmä koskee Suomea ja tutkintaryhmää varten myönnetään Euroopan unionin rahoitusta. Esitys mahdollistaisi tarvittaessa jo aikaisemmassa vaiheessa osallistumisen toimintaan. Asiassa toimivaltaisen syyttäjän osallistuminen tutkintaryhmään mahdollistaa syyttäjän seurata tiiviisti esitutkintaa ja tarvittaessa antaa toimivaltansa puitteissa esitutkintaa koskevia ohjeita tai määräyksiä.

Toisen lisäpöytäkirjan 33 artikla sallii valtion antaa selityksen, jonka mukaan se varaa itselleen oikeuden olla hyväksymättä artiklaa tai joitakin sen määräyksistä kokonaan tai osittain. Toisen lisäpöytäkirjan osapuolina olevista valtioista Chile ja Slovakia ovat tehneet artiklaan varauksen.

Varauksen tehneiden EU:n jäsenvaltioiden osalta tulee kuitenkin ottaa huomioon, että näiden jäsenvaltioiden ja Suomen välillä sovelletaan vuoden 2000 EU:n oikeusapusuopimuksen 13 artiklan määräyksiä yhteisistä tutkintaryhmistä.

Esityksessä varauman tekemistä ei pidetä perusteltuna, sillä Suomen lainsäädäntö edellä mainituin tavoin jo mahdollistaa artiklassa tarkoitettua yhteistyötä.

21 artikla. *Virkamiesten rikosoikeudellinen vastuu.* Artiklan mukaan toisen lisäpöytäkirjan 17—20 artiklassa tarkoitettua toiminnan aikana muun osapuolen kuin toimintavaltion lähettämien virkamiesten katsotaan vastaavan toimintavaltion virkamiehiä sellaisten rikosten osalta, joiden kohteeksi he joutuvat tai joita he tekevät, jolleivät kyseiset osapuolet toisin sovi. Mainitut 17—20 artikla määräävät yhteistyöstä rajojen yli tapahtu-

vassa tarkkailussa, valvotussa läpilaskussa, peitetutkinnassa ja yhteisissä tutkintaryhmissä.

Kuten edellä on todettu, esityksen mukaan Suomi ei osallistuisi 17 artiklassa tarkoitettuun yhteistyöhön rajojen yli tapahtuvassa tarkkailussa. Lisäksi esityksen mukaan Suomi tekisi varauman valvottuja läpilaskuja koskevaan 18 artiklaan. Suomi sallisi peitetutkintaa koskevan 19 artiklan osalta vieraan valtion virkamiehen toiminnan Suomen alueella esityksessä ehdotetun rikosoikeusapulain uuden 23 a §:n mukaisesti. Tämän johdosta artiklan velvoitteet Suomen osalta koskisivat 19 ja 20 artiklaa, jotka sisältävät määräykset peitetutkinnasta ja yhteisistä tutkintaryhmissä.

Artikla vastaa vuoden 2000 EU:n oikeusapusuopimuksen 15 artiklaa.

Rikoslain 40 luvun 11 §:n mukaan ulkomaisella virkamiehellä tarkoitetaan henkilöä, joka on nimitetty tai valittu vieraan valtion tai julkisen kansainvälisen järjestön, toimielimen tai tuomioistuimen hallinnolliseen tai oikeudelliseen virkaan tai tehtävään tai joka muuten hoitaa julkista tehtävää vieraan valtion tai julkisen kansainvälisen järjestön, toimielimen tai tuomioistuimen puolesta.

Rikoslain 16 luvun 20 §:n 3 momentin ja 40 luvun 12 §:n 3 momentin soveltamisalasaännösten nojalla ulkomaisiin virkamiehiin sovelletaan rikoslain 16 luvun lahjuksen antamista (13 §) ja törkeää lahjuksen antamista (14 §) koskevia säännöksiä sekä rikoslain 40 luvun lahjuksen ottamista (1 §), törkeää lahjuksen ottamista (2 §), lahjusrikkomusta (3 §) ja menettämisseuraamusta (14 §) koskevia säännöksiä.

Ulkomaisiin virkamiehiin, jotka toimivat Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu-, takaa-ajo-, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tai rikosten ennalta estämisen- ja esitutkintatehtävissä, sovelletaan rikoslain 16 luvun 20 §:n 1 ja 2 momentin soveltamisalasaännösten nojalla rikoslain 16 luvun virkamiesten väkivaltaista vastustamista koskevaa 1 §:ää, virkamiehen vastustamista koskevaa 2 §:ää, haitantekoa virkamiehelle koskevaa 3 §:ää ja virkavallan anastusta koskevaa 9 §:ää. Rikoslain 21 luvun 18 §:n soveltamisalasaännök-

sen nojalla kyseiset virkamiehet rinnastetaan kansalliseen virkamieheen rikoslain 21 luvun 2 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisessa murhan tunnusmerkistössä. Rikoslain 40 luvun 12 §:n 3 momentin soveltamisalasäännöksen mukaan kyseisiin virkamiehiin sovelletaan myös rikoslain 40 luvun virkasalaisuuden rikkomista ja tuottamuksellista virkasalaisuuden rikkomista koskevaa 5 §:ää, virka-aseman väärinkäyttämistä koskevaa 7 §:ää, törkeää virka-aseman väärinkäyttämistä koskevaa 8 §:ää, virkavelvollisuuden rikkomista koskevaa 9 §:ää sekä tuottamuksellista virkavelvollisuuden rikkomista koskevaa 10 §:ää.

Toisen lisäpöytäkirjan 19 ja 20 artiklan nojalla toimivat toisen osapuolen virkamiehet ovat rikoslain 40 luvun 11 §:n määritelmän mukaisia ulkomaisia virkamiehiä, joten heihin voidaan soveltaa rikoslain ulkomaisia virkamiehiä koskevia säännöksiä. Toisen lisäpöytäkirjan 19 ja 20 artiklan nojalla toimivat toisen osapuolen virkamiehet ovat myös rikoslain määritelmän mukaisia sellaisia ulkomaisia virkamiehiä, jotka toimivat Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen nojalla esitutkintatehtävissä, joten heihin voidaan soveltaa myös tällaisiin virkamiehiin soveltuvia säännöksiä. Kyseiset rikoslain säännökset rinnastavat laajasti toisen lisäpöytäkirjan 19 ja 20 artiklan nojalla Suomessa toimivan virkamiehen suomalaiseseen virkamieheen. Voimassaolevan lainsäädännön voidaan katsoa täyttävän artiklan velvoitteet.

22 artikla. *Virkamiesten yksityisoikeudellinen vastuu.* Artikla sisältää määräykset vahingonkorvausvastuun määräytymisestä tilanteissa, joissa virkamiehet toimivat toisen lisäpöytäkirjan määräysten mukaisesti toisen osapuolen alueella. Tällaisia tilanteita voi syntyä toisen lisäpöytäkirjan 17—20 artiklan soveltamisesta. Kyseiset artiklat sisältävät määräykset rajojen yli tapahtuvasta tarkkailusta, valvotusta läpilaskusta, peitetutkinnasta ja yhteisistä tutkintaryhmistä. Kuten edellä on 21 artiklan osalta todettu, Suomen osalta artiklan velvoitteet koskisivat 19 ja 20 artiklaa, jotka sisältävät määräykset peitetutkinnasta ja yhteisistä tutkintaryhmistä.

Artikla vastaa sisällöltään lähes täysin vuoden 2000 EU:n oikeusapuasopimuksen 16 artiklaa. Ainoa ero artiklojen välillä on,

että toisen lisäpöytäkirjan artiklaan sisältyy vielä 5 kohta, jonka mukaan osapuolet voivat sopimuksella poiketa artiklan määräyksistä.

Myös Schengenin yleissopimuksen 43 artikla on yhdenmukainen artiklan sisällön kanssa. Mainittu 43 artikla soveltuu kuitenkin vain rajat ylittävään tarkkailuun ja takaa-ajoon.

Artiklan 1 kohdan mukaan kun osapuolen virkamiehet toisen lisäpöytäkirjan 17—20 artiklan mukaisesti toimivat toisen osapuolen alueella, ensin mainittu osapuoli on vastuussa virkamiesten toimintansa aikana aiheuttamasta vahingosta sen osapuolen lainsäädännön mukaisesti, jonka alueella nämä toimivat.

Artiklan 2 kohdan mukaan osapuoli, jonka alueella 1 kohdassa tarkoitettu vahinko aiheutuu, hyvittää vahingon samoin edellytyksin kuin jos vahinko olisi sen omien virkamiesten aiheuttama.

Artiklan 1 ja 2 kohdan määräykset rinnastavat toisen osapuolen virkamiehet toimintavaltion virkamiehiin suhteessa vahingon kärsineeseen. Toimintavaltio on oman lainsäädäntönsä mukaisesti ensisijaisessa korvausvastuussa myös toisen osapuolen virkamiesten aiheuttamien vahinkojen osalta.

Artiklan 3 ja 4 kohta taas määräävät, miten korvausvastuu määräytyy osapuolten välillä.

Artiklan 3 kohdan mukaan osapuoli, jonka virkamiehet ovat aiheuttaneet vahinkoa henkilölle jonkin toisen osapuolen alueella, korvaa tälle toiselle osapuolelle kaikki tämän vahingon uhrille tai muille oikeudenomistajille maksamat korvaukset. Määräyksen mukaan artiklan 1 ja 2 kohdan mukaisesti ensisijaisessa korvausvastuussa suhteessa vahingonkärsineeseen ollut toimintavaltio saa korvauksen valtiolta, jonka virkamiehet ovat vahingon aiheuttaneet.

Artiklan 4 kohdan mukaan kukin osapuoli pidätty 1 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa vaatimasta kärsimiensä vahinkojen korvaamista toiselta osapuolelta, sanotun kuitenkin rajoittamatta sen oikeuksia kolmansiin osapuoliin nähden ja 3 kohdan soveltamista. Määräyksessä osapuolet siis sitoutuvat siihen, etteivät ne artiklan tarkoittamissa tilanteissa vaadi toisiltaan vahingonkorvausta. Tämä ei kuitenkaan vaikuta osapuolten oikeuteen vaatia korvauksia kolmansilta osa-

puolilta, esimerkiksi vahingon aiheuttaneilta virkamiehiltä.

Artiklan 5 kohdan mukaan artiklan määräyksiä sovelletaan, jolleivät osapuolet toisin sovi.

Toisen lisäpöytäkirjan selitysmuistossa selvennetään, että artiklan määräyksiä ei saa tulkita siten, että sen nojalla osapuolet voisivat missään tilanteessa tehdä sopimusta, joka loukkaisi vahingonkärsineen oikeutta hakea vahingonkorvausta viranomaisilta tai yksityisiltä.

Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä rikosoikeusapulakiin lisättiin uusi 25 b §, joka sisältää säännökset vastuusta ulkomaalaisen virkamiehen aiheuttamasta vahingosta. Pykälän mukaan kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkkailu-, takaa-ajo- tai esitutkintatehtävissä taikka Suomen viranomaisen hyväksymän oikeusapupyynnön nojalla edellä mainituissa tai muissa tehtävissä toimiva ulkomaalainen virkamies, joka aiheuttaa vahinkoa virkatehtävissään Suomen alueella, rinnastetaan korvausvelvollisuutta määrättäessä suomalaiseen virkamieheen.

Säännöksen soveltamisalaa ei ole rajoitettu koskemaan vain EU:n jäsenvaltioiden virkamiehiä, vaan se soveltuu myös muihin virkamiehiin. Perusteltuna pidettiin, että säännös soveltuisi kaikkiin ulkomaisiin virkamiehiin, jotka pykälässä mainituin perustein toimivat Suomen alueella. Pykälä täyttää artiklan asettamat velvoitteet, joiden mukaan Suomen on korvattava ulkomaalaisen virkamiehen aiheuttama vahinko kuin, jos vahinko olisi suomalaisten virkamiesten aiheuttama. Muilta osin artiklan määräyksiä sovellettaisiin suoraan.

Rikosoikeusapulain 25 b §:n soveltamista on tarkemmin perusteltu vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen voimaansaattamista koskeneessa hallituksen esityksessä 31/2003 vp (s. 60 ja 61 sekä 95 ja 96).

23 artikla. Todistajien suojelu. Artiklan mukaan kun osapuoli pyytää vuoden 1959 oikeusapusopimuksen tai sen pöytäkirjojen mukaista oikeusapua uhatun tai suojelua tarvitsevan todistajan osalta, pyynnön esittäneen ja sen vastaanottaneen osapuolen toimivaltaiset viranomaiset pyrkivät sopi-

maan keskenään asianomaisen henkilön suojelua koskevista toimenpiteistä kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti.

Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimus ei sisällä vastaavaa määräystä, joten määräystä sovellettaisiin myös EU:n jäsenvaltioiden välillä.

Artiklasta ei seuraa velvoitteita muuttaa todistajansuojelua koskevaa lainsäädäntöä, vaan se velvoittaa ainoastaan sopimukseen pyrkimiseen kansallisen lainsäädännön mukaisten toimenpiteiden osalta. Artiklaa sovelletaan tilanteessa, jossa oikeusapupyynnö koskee todistajaa, joka pyynnön esittäneen osapuolen viranomaisten arvion mukaan tarvitsee suojelua.

Suomen lainsäädäntöön sisältyy useita säännöksiä, jotka ainakin osittain pyrkivät suojelemaan todistajaa. Näistä säännöksistä voitaisiin kansainvälisessä oikeusaputilanteessa soveltaa muun muassa oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 34 §:ää ja 34 a §:ää, joiden mukaan todistajaa voidaan kuulla hänen suojaamiseksi asianomaisen tai muun henkilön olematta läsnä taikka videoyhteyden tai muun vastaavan keinon välityksellä sekä oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 20 §:ää, jonka mukaan todistajaa voidaan kuulla yleisön läsnä olematta. Sovellettaviksi voisivat tulla myös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:n 2 momentin 7 kohta ja 24 §:n 1 momentin 31 kohta, jotka mahdollistavat, että todistajan yhteystietoja ei luovuteta muun muassa esitutkinnassa sekä oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 9 §:n 1 momentin 5 kohta ja 24 §:n 1 kohta, jotka mahdollistavat, että todistajan yhteystiedot sisältävä oikeudenkäyntiasiakirja ja tuomion osa voidaan julistaa salaiseksi. Mahdollista olisi myös soveltaa väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 36 §:ää, jonka mukaan jos henkilöllä on perusteltu ja ilmeinen syy epäillä itsensä tai perheensä terveyden tai turvallisuuden tulevan uhatuksi, voidaan väestötietojärjestelmään hakemuksesta tallettaa turvakielto, jolloin tietoja voidaan luovuttaa tietyin edellytyksin vain viranomaisille. Mainitun lain 12 §:n mukaan henkilötunnuksen muuttaminen on mahdollista

tilanteissa, joissa muuttaminen on ehdottaman välttämätöntä henkilön suojelemiseksi sellaisissa tilanteissa, joissa hänen terveyteensä tai turvallisuuteensa kohdistuu ilmeinen ja pysyvä uhka. Myös nimen ja kotipaikan muuttaminen on mahdollista.

Oikeusministeriön mietinnössä 69/2012 (Todistelu yleisissä tuomioistuimissa) on selvitetty laajemmin todistajan suojelemiseen liittyviä säännöksiä. Mainittu mietintö sisältää myös ehdotuksen anonyymien todistelun käyttöön otosta. Anonyymissä todistelussa todistajaa kuullaan siten, ettei hänen henkilöllisyytensä eivätkä yhteystietonsa paljastu.

Sisäasiainministeriössä on lisäksi käynnissä erityistä henkilöturvallisuutta koskeva lainsäädäntöhanke (SMo17:00/2012), jonka tehtävänä on valmistella lainsäädäntömuutokset todistajansuojeluohjelman käyttöönottamiseksi.

24 artikla. *Väliaikaiset toimenpiteet.* Artiklan 1 kohdan mukaan oikeusapupyynnön esittäneen osapuolen pyynnöstä pyynnön vastaanottanut osapuoli voi kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti ryhtyä väliaikaisiin toimenpiteisiin todisteiden säilyttämiseksi, olemassa olevan tilanteen ylläpitämiseksi tai vaarannettujen oikeuksien suojaamiseksi.

Artiklan 2 kohdan mukaan oikeusapupyynnön vastaanottanut osapuoli voi täyttää pyynnön osittain tai tietyn ehdoin, erityisesti asettamalla ajallisia rajoituksia.

Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimus ei sisällä vastaavaa määräystä, joten artiklaa sovellettaisiin myös EU:n jäsenvaltioiden välillä. Artikla ei edellytä kansallisen lainsäädännön muuttamista, vaan sen mukaan pyynnön vastaanottanut valtio voi ryhtyä kansallisen lainsäädännön mukaisiin väliaikaisiin toimenpiteisiin, jos toinen osapuoli on tätä pyytänyt.

Suomessa rikosoikeusapulaki sääntelee, mihin väliaikaisiin toimenpiteisiin voidaan ryhtyä toisen valtion oikeusapupyynnön johdosta. Artiklan tarkoittamina väliaikaisina toimenpiteinä voidaan pitää esimerkiksi rikosoikeusapulain 23 §:ssä tarkoitettua datan säilyttämismääräystä ja takavarikkoa sekä lisäksi hukkaamiskieltoa ja vakuustakavarikkoa. Datan säilyttämismääräykselle ei ole muista edellä mainituista pakkokeinoista

poiketen asetettu edellytykseksi, että pakkokeinon käyttö on sallittua ainoastaan, jos tämä olisi Suomen lain mukaan sallittua, jos pyynnön perusteena oleva teko olisi tehty Suomessa vastaavissa olosuhteissa (rikosoikeusapulain 15 §:n 2 momentti). Uudessa pakkokeinolaissa ei ole enää säännöksiä hukkaamiskiellosta, vaan tältä osin käytössä olisi ainoastaan vakuustakavarikko.

25 artikla. *Tietojen luottamuksellisuus.* Artiklan mukaan oikeusapupyynnön esittänyt osapuoli voi vaatia pyynnön vastaanottanutta osapuolta pitämään pyynnön sisällön ja siihen liittyvät tosiseikat luottamuksellisina, paitsi niiltä osin kuin se ei ole pyynnön täyttämisen kannalta mahdollista. Jos pyynnön vastaanottanut osapuoli ei voi noudattaa vaatimusta pitää tiedot luottamuksellisina, sen on viipymättä ilmoitettava asiasta pyynnön esittäneelle osapuolelle.

Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimus ei sisällä vastaavaa määräystä, joten artiklaa sovellettaisiin myös EU:n jäsenvaltioiden välillä.

Rikosoikeusapulain 27 § sisältää säännökset rikosoikeusavussa noudatettavasta salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta sekä tietojen käyttöä koskevista rajoituksista. Pykälän 1 momentin mukaan kun Suomen viranomaisena pyytää oikeusapua vieraan valtion viranomaiselta, on asiakirjojen ja muiden talenteiden salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta sekä asianosaisten ja viranomaisten tiedonsaantioikeudesta voimassa, mitä Suomen laissa säädetään. Pykälän 2 momentin mukaan sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, on noudatettava, mitä Suomen ja vieraan valtion välillä voimassa olevassa sopimuksessa taikka oikeusapua antaneen valtion asettamissa ehdoissa on määrätty salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta, tietojen käytön rajoituksista taikka luovutetun aineiston palauttamisesta ja hävittämisestä.

Rikosoikeusapulain 27 §:n 2 momentin sisältö vastaa artiklan määräystä. Sen mukaan salassapidosta noudatetaan, mitä voimassa olevassa sopimuksessa määrätään ja lisäksi lähtökohtana on, että vieras valtio voi sopimuksen salliessa asettaa tietojen käytölle ehtoja, joita Suomen viranomaisten on noudatettava. Artikla ei näin ollen edellytä lainsäädäntömuutoksia.

26 artikla. *Tietosuoja.* Artikla sisältää määräykset vuoden 1959 oikeusapusopimuksen tai sen pöytäkirjojen nojalla toimitettujen henkilötietojen suojasta.

Artiklan *1 kohdan* mukaan osapuoli, jolle toinen osapuoli on luovuttanut henkilötietoja vuoden 1959 oikeusapusopimuksen tai jonkin sen pöytäkirjan mukaisen oikeusapupyynnön täyttämisen johdosta, voi käyttää saamiaan tietoja ainoastaan sellaisen asian käsittelyyn, johon sovelletaan vuoden 1959 oikeusapusopimusta tai jotakin sen pöytäkirjaa (a alakohta); muuhun oikeudenkäyntiin tai hallinnolliseen menettelyyn, joka liittyy suoraan tämän kohdan a alakohdassa tarkoitettuun asian käsittelyyn (b alakohta); yleiselle turvallisuudelle aiheutuvan välittömän ja vakavan uhan estämiseksi (c alakohta).

Artiklan *2 kohdan* mukaan tällaisia henkilötietoja voidaan kuitenkin käyttää muuhun tarkoitukseen, jos siihen on saatu ennakolta suostumus joko tiedot luovuttaneelta osapuolelta tai siltä henkilöltä, jota tiedot koskevat.

Artiklan *3 kohdan* mukaan osapuoli voi kieltäytyä luovuttamasta henkilötietoja, jotka on saatu vuoden 1959 oikeusapusopimuksen tai jonkin sen pöytäkirjan mukaisen oikeusapupyynnön täyttämisen johdosta, jos kyseiset henkilötiedot on sen kansallisen lainsäädännön mukaan suojattava ja Strasbourgissa 28 päivänä tammikuuta 1981 tehty yleissopimus yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä (SopS 36/1992) ei sido sitä osapuolta, jolle henkilötiedot luovutettaisiin, jollei jälkimmäinen osapuoli sitoudu suojaamaan henkilötietoja ensin mainitun osapuolen vaatimalla tavalla.

Artiklan *4 kohdan* mukaan osapuoli, joka luovuttaa vuoden 1959 oikeusapusopimuksen tai sen pöytäkirjojen mukaisen oikeusapupyynnön täyttämisen johdosta saatuja henkilötietoja, voi vaatia tiedot vastaanottavaa osapuolta antamaan tietoja niiden käytöstä.

Artiklan *5 kohdan* mukaan osapuoli voi antaa Euroopan neuvoston pääsihteerille selityksen, jonka mukaan se edellyttää, että osapuoli, jolle se luovuttaa henkilötietoja, ei käytä niitä 1 kohdan mukaiseen tarkoitukseen ilman ensin mainitun osapuolen ennakolta antamaa suostumusta, kun tiedot luovu-

tetaan sellaisen menettelyn yhteydessä, jossa ensin mainittu osapuoli voisi kieltäytyä tietojen luovuttamisesta tai rajoittaa niiden käyttöä vuoden 1959 oikeusapusopimuksen tai jonkin sen pöytäkirjan määräysten mukaisesti.

Artikla vastaa keskeisiltä osiltaan vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen 23 artiklaa henkilötietojen suojasta, jota sovelletaan EU:n jäsenvaltioiden välillä. Suurin ero artiklojen välillä on artiklan 3 kohdan määräykset, joita vastaavia ei sisälly vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimukseen. Mainitut määräykset eivät soveltuisi EU:n jäsenvaltioihin, vaan ne soveltuvat sellaisiin osapuoliin, jotka eivät ole Strasbourgissa 28 päivänä tammikuuta 1981 yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä tehdyn yleissopimuksen osapuolia.

Rikosoikeusapulain 27 §:ään sisältyy erityinen säännös salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta sekä tietojen käyttöä koskevista rajoituksista. Pykälän 1 momentin mukaan kun Suomen viranomainen pyytää oikeusapua vieraan valtion viranomaiselta, on asiakirjojen ja muiden tallenteiden salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta sekä asianosaisten ja viranomaisten tiedonsaantioikeudesta voimassa, mitä Suomen laissa säädetään.

Pykälän pääperiaatteena siis on, että rikosoikeusapumenettelyn kautta Suomeen saatuihin tietoihin sovelletaan Suomen lainsäädäntöä. Tietoihin sovellettaisiin siis viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia, oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annettua lakia sekä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annettua lakia (761/2003) ja täydentävästi henkilötietolakia. Suomi on myös saattanut voimaan vuonna 1981 tehdyn yleissopimuksen yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä ja sen lisäpöytäkirjan (SopS 78/2012).

EU:ssa on lisäksi hyväksytty neuvoston puitepäätos 2008/977/YOS rikosasioissa tehtävässä poliisi- ja oikeudellisessa yhteistyössä käsiteltävien henkilötietojen suojaamisesta (EUVL L 350, 30.12.2008, jäljempänä tietosuojapuitepäätos). Tietosuojapuitepäätos olisi tullut panna täytäntöön jäsenvaltioissa 27 päivänä marraskuuta 2010 mennessä. Täytäntöönpano on kuitenkin viivästynyt

kaikissa jäsenvaltioissa, myös Suomessa. Suomessa täytäntöönpanotoimet ovat vireillä sisäasiainministeriössä, oikeusministeriössä ja valtiovarainministeriössä. Kansallinen lainsäädäntö vastaa pääosaa tietosuojapuitepäätöksen säännöksistä.

Pykälän 2 momentin mukaan sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, on noudatettava, mitä Suomen ja vieraan valtion välillä voimassa olevassa sopimuksessa taikka oikeusapua antaneen valtion asettamissa ehdoissa on määrätty salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta, tietojen käytön rajoituksista taikka luovutetun aineiston palauttamisesta tai hävittämisestä.

Kyseisen 2 momentin mukaisesti vuoden 1959 oikeusapusopimusta ja sen pöytäkirjoja sovellettaessa toisen lisäpöytäkirjan 26 artikla määräisi henkilötietojen suojasta osapuolten välillä. Artikla ei edellytä lainsäädännön muuttamista, vaan sen määräyksiä sovellettaisiin suoraan.

27 artikla. *Hallintoviranomaiset.* Artiklan mukaan osapuoli voi milloin tahansa määrittellä Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä, mitä viranomaisia se pitää vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 1 artiklan 3 kappaleessa tarkoitettuina hallintoviranomaisina.

Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksessa vastaava määräys hallintoviranomaisten ilmoittamisesta sisältyy 24 artiklan 1 kohdan a alakohtaan. Kuten vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen osalta hallituksen esityksessä 31/2003 vp (s. 82) on vastaavasti todettu, hallintoviranomaista koskevan selityksen antaminen ei ole Suomelle tarpeen, sillä Suomella ei ole sellaista hallintoviranomaista, jolle tulisi 1 artiklan 3 kappaleen nojalla oikeus esittää oikeusapupyynnöjä.

28 artikla. *Tämän pöytäkirjan suhde muihin sopimuksiin.* Artiklan mukaan toisen lisäpöytäkirjan määräykset eivät vaikuta sellaisten laajempialaisten määräysten soveltamiseen, jotka sisältyvät osapuolten vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 26 artiklan 3 kappaleen mukaisesti tekemiin kahden- tai monenvälisiin sopimuksiin. Mainitun 26 artiklan 3 kappaleen mukaan osapuolet voivat tehdä keskenään kahden- tai monenkeskisiä sopimuksia keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa vain täydentääkseen vuoden

1959 oikeusapusopimuksen määräyksiä tai helpottaakseen siihen sisältyvien periaatteiden soveltamista.

Artiklan määräys on tavanomainen määräys siitä, ettei toinen lisäpöytäkirja vaikuta osapuolten välisten sopimusten laajempialaisten määräysten soveltamiseen. Suomen osalta kansainvälisiä velvoitteita ja siihen liittyvää lainsäädäntöä on voimassa erityisesti suhteessa EU:n jäsenvaltioihin. Tätä sääntelyä on selvitetty esityksen yleisperusteluisa. Lisäksi tällaista sääntelyä on voimassa esimerkiksi suhteessa muihin pohjoismaihin.

29 artikla. *Sovintoratkaisu.* Artiklan mukaan Euroopan neuvoston rikosoikeudelliselle johtokomitealle annetaan säännöllisesti tietoja vuoden 1959 oikeusapusopimuksen ja sen pöytäkirjojen tulkinnasta ja soveltamisesta, ja komitea helpottaa tarvittavin keinoin helpotettava niiden soveltamisesta johtuvien riitojen sovintoratkaisua.

Artikla antaa johtokomitealle tiedonsaanti-oikeuden sekä riitojen sovittelua koskevan tehtävän. Toisen lisäpöytäkirjan selitysmuistion mukaan tämä noudattaa myös joissakin muissa rikosoikeudellisissa sopimuksissa määrättyä menettelyä ja on sovittelun osalta Euroopan neuvoston ministerikomitean suosituksen (99) 20 mukaista.

III LUKU

30 artikla. *Allekirjoittaminen ja voimaantulo.* Artiklan 1 kohdan mukaan toinen lisäpöytäkirja on avoinna allekirjoittamista varten vuoden 1959 oikeusapusopimuksen osapuolina oleville tai sen allekirjoittaneille Euroopan neuvoston jäsenvaltioille. Lisäpöytäkirja ratifioidaan tai hyväksytään. Allekirjoittaja ei saa ratifioida tai hyväksyä lisäpöytäkirjaa ilman vuoden 1959 oikeusapusopimuksen aiempaa tai samanaikaista ratifioimista tai hyväksymistä. Ratifioimis- ja hyväksymiskirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

Artiklan 2 kohdan mukaan toinen lisäpöytäkirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kolme kuukautta kolmannen ratifioimis- tai hyväksymiskirjan tallettamispäivästä.

Toinen lisäpöytäkirja on tullut kansainvälisesti voimaan 1 päivänä helmikuuta 2004.

Artiklan 3 kohdan mukaan sellaisen allekirjoittajavaltion osalta, joka tallettaa ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa myöhemmin, lisäpöytäkirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kolme kuukautta tallettamispäivästä.

Suomen osalta toinen lisäpöytäkirja tulisi voimaan 3 kohdan mukaisesti kolmen kuukauden kuluttua hyväksymiskirjan tallettamispäivästä.

31 artikla. Liittyminen. Artiklan 1 kohdan mukaan Euroopan neuvoston ulkopuolinen valtio, joka on liittynyt vuoden 1959 oikeusapusopimukseen, voi liittyä toiseen lisäpöytäkirjaan sen jälkeen, kun se on tullut voimaan.

Artiklan 2 kohdan mukaan liittyminen tapahtuu tallettamalla liittymiskirja Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

Artiklan 3 kohdan mukaan liittyvän valtion osalta toinen lisäpöytäkirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kolme kuukautta liittymiskirjan tallettamispäivästä.

32 artikla. Alueellinen soveltaminen. Artiklan 1 kohdan mukaan valtio voi toisen lisäpöytäkirjan allekirjoittaessaan tai ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa tallettaessaan määritellä pöytäkirjan soveltamisalaan kuuluvan alueen tai alueet.

Artiklan 2 kohdan mukaan valtio voi milloin tahansa myöhemmin Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä, jolla se laajentaa toisen lisäpöytäkirjan soveltamisen koskemaan muuta selityksessä mainittua aluetta. Tällaisen alueen osalta pöytäkirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, sen jälkeen kun on kulunut kolme kuukautta päivästä, jona Euroopan neuvoston pääsihteerin on vastaanottanut selityksen.

Artiklan 3 kohdan mukaan artiklan 1 tai 2 kohdan mukainen selitys voidaan peruuttaa minkä tahansa selityksessä mainitun alueen osalta pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella. Peruutus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kolme kuukautta päivästä, jona pääsihteerin on vastaanottanut ilmoituksen.

33 artikla. Varaumat. Artikla sisältää varauksia koskevat määräykset. Artikla muun ohella määrittää sen, mitä varauksia toiseen lisäpöytäkirjaan voi tehdä. Varaumantekomahdollisuus ei siis koske lisäpöytäkirjaa kokonaan, vaan varauksia on mahdollista tehdä ainoastaan siinä laajuudessa kuin artikla sallii.

Artiklan 1 kohdan mukaan varaumat, jotka osapuoli on tehnyt vuoden 1959 oikeusapusopimuksen tai sen pöytäkirjan määräyksen osalta, koskevat myös toista lisäpöytäkirjaa, jollei osapuoli toisen lisäpöytäkirjan allekirjoittamisen tai ratifioimis-, hyväksymis-, tai liittymiskirjan tallettamisen yhteydessä anna muunsisältöistä selitystä. Sama koskee vuoden 1959 oikeusapusopimuksen tai sen pöytäkirjan osalta tai perusteella annettuja selityksiä.

Artiklan 2 kohdan mukaan valtio voi toisen lisäpöytäkirjan allekirjoittaessaan tai ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa tallettaessaan antaa selityksen, jonka mukaan se varaa itselleen oikeuden olla hyväksymättä kokonaan tai osittain 16—20 artiklaa tai useampia näistä. Lisäpöytäkirjaan ei saa tehdä muita varauksia.

Artiklan 3 kohdan mukaan valtio voi perua artiklan 1 tai 2 kohdan mukaisen varauksen kokonaan tai osittain Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä, ja joka tulee voimaan sen vastaanottopäivänä.

Artiklan 4 kohdan mukaan osapuoli, joka on tehnyt varauksen jonkin 2 kohdassa mainitun artiklan osalta, ei voi vaatia toista osapuolta soveltamaan kyseistä artiklaa. Jos varaus on osittainen tai ehdollinen, varauksen tehnyt osapuoli voi kuitenkin vaatia kyseisen määräyksen soveltamista niiltä osin kuin se on itse hyväksynyt määräyksen.

Esityksessä ehdotetaan, että Suomi tekisi varauksen 16—19 artiklaan.

Esityksessä on pidetty perusteltuna, että Suomen varauksia koskevat kaikkia toisen lisäpöytäkirjan osapuolia. Erityisesti EU:n jäsenvaltioiden osalta tämä tarkoittaa, että Suomi voi tehdä jäsenvaltioiden kanssa sellaista rikosoikeusapuyhteistyötä, joka ei ole mahdollista toisen lisäpöytäkirjan nojalla, koska Suomi tai toinen jäsenvaltio on tehnyt varauksen toiseen lisäpöytäkirjaan. Tällainen laajempi yhteistyö perustuu siihen sovelletta-

vaan muuhun kansainväliseen velvoitteeseen tai mahdolliseen erityislainsäädäntöön. EU:n jäsenvaltioiden osalta voidaan katsoa, että Suomen tulee nimenomaisesti soveltaa muihin jäsenvaltioihin EU:n sääntelyä. Suomi voi myös muiden valtioiden osalta soveltaa muita kansainvälisiä sopimuksia tai erityissääntelyä, jos Suomen tai muun valtion tekemä varaus estää toisen lisäpöytäkirjan soveltamisen.

34 artikla. Irtisanominen. Artiklan 1 kohdan mukaan osapuoli voi omalta osaltaan irtisanoa toisen lisäpöytäkirjan Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella.

Artiklan 2 kohdan mukaan irtisanominen tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kolme kuukautta päivästä, jona pääsihteerin on vastaanottanut ilmoituksen.

Artiklan 3 kohdan mukaan vuoden 1959 oikeusapusopimuksen irtisanominen aiheuttaa toisen lisäpöytäkirjan irtisanomisen ilman eri toimenpiteitä.

35 artikla. Ilmoitukset. Artiklan mukaan Euroopan neuvoston pääsihteerin ilmoittaa Euroopan neuvoston jäsenvaltioille sekä kaikille tähän pöytäkirjaan liittyneille valtioille: allekirjoittamisesta (a kohta); ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjojen tallettamisesta (b kohta); toisen lisäpöytäkirjan 30 tai 31 artiklan mukaisista voimaantulopäivistä (c kohta); muista toiseen lisäpöytäkirjaan liittyvistä toimista, selityksistä, ilmoituksista ja tiedonannoista (d kohta).

2 Lakiehdotusten perustelut

2.1 Laki keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen toisen lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja lisäpöytäkirjan soveltamisesta

1 §. Toisen lisäpöytäkirjan voimaansaattaminen. Pykälä sisältäisi tavanomaisen säännöksen siitä, että toisen lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §. Siirretyn tuomitun väliaikainen siirtäminen. Pykälä sisältäisi toisen lisäpöytäkirjan 14 artiklan määräyksiä täydentävän säännöksen. Pykälän mukaan 14 artiklan mukaiseen menettelyyn voidaan soveltaa vapautensa menettäneen henkilön väliaikaisesta siirtämisestä todistelutarkoituksessa rikosasioissa annettua lakia.

Mainittu 14 artikla sisältää määräykset siirretyn tuomitun henkilökohtaisesta läsnäolosta. Kuten edellä artiklan yksityiskohtaisissa perusteluissa on esitetty, artiklan tarkoitus on, että tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen nojalla toiseen valtioon jo siirrettyyn tuomittuun voidaan soveltaa vapautensa menettäneen henkilön väliaikaista siirtämistä koskevia sopimusmääräyksiä. Artiklan tarkoituksena siis on, että ylimääräistä muutoksenhakua vastaavissa tilanteissa toiseen valtioon jo siirretty tuomittu henkilö voidaan väliaikaisesti palauttaa valtioon, jossa rangaistus on tuomittu.

Suomessa väliaikaista siirtämistä koskevat säännökset sisältyvät vapautensa menettäneen henkilön väliaikaisesta siirtämisestä todistelutarkoituksessa rikosasioissa annettuun lakiin. Ehdotetun säännöksen tarkoituksena on selventää, että 14 artiklassa tarkoitettuihin tavoin väliaikaista siirtämistä koskevaa lakia voidaan soveltaa jo siirretyn tuomitun väliaikaiseen siirtämiseen.

3 §. Asiakirjojen toimittaminen postitse. Pykälän tarkoituksena olisi selventää, mitä voimassaolevan lain oikeudenkäyntimenettelyyn liittyviä säännöksiä sovellettaisiin toimittaessa oikeudenkäyntiasiakirja toisen osapuolen alueelle toisen lisäpöytäkirjan 16 artiklan mukaisesti.

Pykälän 1 momentin mukaan Suomen toimivaltainen viranomaisena voi toimittaa oikeudenkäyntiasiakirjoja ja tuomioistuimen päätöksiä toisen lisäpöytäkirjan 16 artiklan hyväksyneen osapuolen alueella oleskeleville henkilöille postitse siten kuin mainitussa artiklassa määrätään. Menettelyssä noudatettaisiin oikeudenkäymiskaaren ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain asiakirjojen tiedoksiantoa ja lähettämistä koskevia säännöksiä.

Säännös tarkoittaisi ensinnäkin, että Suomen viranomaiset voisivat soveltaa toisen lisäpöytäkirjan 16 artiklan mukaista menette-

lyä vain suhteessa sellaisiin osapuoliin, jotka ovat hyväksyneet artiklassa tarkoitetun menettelyn, eivätkä ole tehneet varauksia mainittuun artiklaan. Suomen viranomaisilla ei olisi velvollisuutta soveltaa artiklan tarkoittamaa postitiedoksiantomenettelyä, vaan sitä voitaisiin käyttää harkinnan mukaisesti.

Lisäksi säännös tarkoittaisi, että Suomen viranomaiset voisivat soveltaa toisen lisäpöytäkirjan 16 artiklassa tarkoitettua menettelyä siltä osin kuin oikeudenkäymiskaaren ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain säännökset sallivat postitiedoksiannon tai asiakirjojen lähettämisen postitse. Toisen lisäpöytäkirjan 16 artiklan yksityiskohtaisissa perusteluissa on tarkemmin selvitetty artiklan soveltamista.

Pykälän 2 momentin mukaan toisen lisäpöytäkirjan 16 artiklan mukaiseen menettelyyn sovelletaan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 26 a ja 51 §:ää, rikosoikeusapulain 15 §:n 4 momenttia ja 28 §:ää sekä oikeudenkäyntiin ja esitutkintaan osallistuvien henkilöiden koskemattomuudesta eräissä tapauksissa annettua lakia. Mainittujen säännösten sisältöä on selvitetty toisen lisäpöytäkirjan 16 artiklan yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Asiakirjojen tiedoksiantoon ja lähettämiseen sovellettaisiin muilta osin tavanomaisella tavalla oikeudenkäyntimenettelyn osalta voimassaolevia säännöksiä. Ehdotetulla pykälällä ei siis poissuljeta muiden säännösten soveltamista, vaan sillä selvennetään pykälässä mainittujen säännösten soveltuminen toisen lisäpöytäkirjan 16 artiklan soveltamiseen. Pykälää on pidetty tarpeellisena, sillä kaikki pykälässä mainitut säännökset eivät sanamuotonsa mukaan soveltuisi postitse tiedoksiannettuihin tai lähetettyihin asiakirjoihin.

Pykälä sisältäisi myös 3 momentin, jonka mukaan jos Suomen alueella olevan syytetyn henkilön haastamista koskevat asiakirjat on lähetetty hänelle alle 60 päivää ennen päivää, jona asianomaisen on saavuttava oikeuteen, tiedoksianto ei ole tapahtunut toisen lisäpöytäkirjan 16 artiklan mukaisesti. Säännös ilmaisisi sen, mikä olisi seuraus siitä, että asiakirjat olisi toimitettu Suomeen Suomen lisäpöytäkirjan 16 artiklaan tekemän varauksen vastaisesti.

4 §. *Voimaantulo.* Pykälä sisältäisi tavanomaisen voimaantulosäännöksen, jonka mukaan toisen lisäpöytäkirjan muiden määräysten voimaansaattamisesta ja tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti kuin toinen lisäpöytäkirja tulisi Suomen osalta voimaan.

2.2 Laki kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa

5 §. *Oikeusapupyynnön tekeminen vieraan valtion viranomaisille.* Pykälä sisältää säännökset siitä, mitkä Suomen viranomaiset ovat toimivaltaisia esittämään oikeusapupyynnön vieraan valtion viranomaisille sekä mitä menettelyä noudattaen tällainen pyyntö tulee esittää. Voimassaolevan pykälän 1 momentin mukaan oikeusapupyynnön vieraalle valtiolle voi tehdä oikeusministeriö, tuomioistuin, syyttäväviranomainen ja esitutkintaviranomainen.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan täydennettäväksi siten, että siinä todettaisiin, että jos oikeusapupyynnössä pyydetty toimenpide edellyttää Suomessa vastaavissa olosuhteissa muun kuin pyynnön esittävän viranomaisen päätöstä, tällainen päätös on haettava Suomessa pyynnön perusteeksi. Ehdotettu säännös ei merkitsisi muutosta voimassaolevaan menettelyyn. Vaikka rikosoikeusapulaissa ei ole ollut tästä erityistä säännöstä, oikeuskäytännössä on katsottu, että Suomen toimivaltaisen viranomaisen pyynnön esittämisen perusteena tulee olla, että vieraalta valtiolta pyydetyn toimenpiteen tulee olla Suomen lain mukaan sallittu.

Säännös tarkoittaa, että nykykäytännön mukaisesti muun muassa Suomen viranomaisten pyytäessä vierasta valtiota suorittamaan telekuuntelua, pyynnön perusteeksi tulisi voimassaolevan pakkokeinolain 5 a luvun 5 §:n mukaisesti hakea tuomioistuimen päätös. Uuden pakkokeinolain mukaan telekuuntelun osalta tuomioistuimen päätös tulisi hankkia 10 luvun 5 §:n mukaisesti. Vastavasti tuomioistuimen lupa tulisi hankkia kaikkien niiden pakkokeinojen osalta, joiden käyttö edellyttää tuomioistuimen päätöstä.

Säännöksen sanamuoto soveltuisi myös tilanteeseen, jossa pyydetty toimenpide edel-

lyttäisi muun kuin tuomioistuimen päätöstä. Esimerkiksi Suomen viranomaisen pyytäessä vieraan valtion viranomaista suorittamaan valeoston pyynnön perusteeksi tulisi pyytää uuden pakkokeinolain 10 luvun 35 §:n mukaisesti keskusrikospoliisin tai suojelupoliisin päällikön päätös.

8 §. *Kieli ja käännökset.* Pykälä sisältää säännökset siitä, millä kielillä Suomeen voidaan toimittaa oikeusapupyynnöitä ja pyyntöön liittyviä asiakirjoja.

Pykälän *1 momenttia* ehdotetaan muutettavaksi siten, että oikeusapupyynnöitä sekä pyyntöön liittyviä asiakirjoja voidaan jatkoissa toimittaa Suomeen pääsääntöisesti vain suomen, ruotsin ja englannin kielellä. Vaihtoehtoisesti pyyntöön tai siihen liittyviin asiakirjoihin on liitettävä käännös tai käännökset jollekin näistä kielistä.

Pykälän *2 momentin* mukaan toimivaltainen viranomainen voisi täyttää oikeusapupyynnön, vaikka pyyntö ja asiakirjat olisivat jollakin muulla kuin suomen, ruotsin tai englannin kielellä, jollei pyynnön täyttämiseksi muutoin ole estettä. Lisäksi edellytyksenä olisi, että toimivaltainen Suomen viranomainen hyväksyy kyseisen vieraan kielen käytön. Toimivaltainen viranomainen voisi siis hyväksyä muun kielisen pyynnön harkinnanvaraisesti, mutta tähän ei olisi velvollisuutta. Käytännössä pyynnön esittävän valtion viranomainen voisi tiedustella etukäteen Suomen toimivaltaiselta viranomaiselta, suostuuko se ottamaan vastaan muulla vieraalla kielellä kuin englanniksi. Lähes vastaava sääntely sisältyy jo voimassaolevan pykälän 2 momenttiin.

Lisäksi 2 momenttiin esitetään tehtäväksi yksi lakitekninen muutos sekä ehdotetaan tarkennettavaksi, että oikeusministeriön tehtävistä huolehtia käännösten laatimisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

11 a §. *Kuuleminen videoneuvottelua käytäen.* Esityksen mukaan lakiin otettaisiin uusi 11 a §, joka sisältäisi säännökset kuulemisesta videoneuvottelua käyttäen. Pykälän sisältö vastaisi pääasiallisesti toisen lisäpöytäkirjan 9 artiklan ja vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen 10 artiklan sisältöä.

Videokuulemisen on katsottu olevan mahdollista jo voimassaolevien rikosoikeusapulain säännösten nojalla, mutta uuden sään-

nöksen tarkoituksena olisi luoda selventävät puitteet sille, millä edellytyksillä toisen valtion viranomainen voisi kuulla Suomessa olevaa henkilöä videoneuvottelua käyttäen. Säännös soveltuisi minkä tahansa vieraan valtion oikeusapupyynnöön videoneuvottelun käyttämisestä riippumatta siitä, onko Suomen ja kyseisen valtion välillä voimassa valtiosopimusta, joka sisältäisi videokuulemista koskevia määräyksiä. Jos tällainen valtiosopimus olisi olemassa, pykälän säännöksiä sovellettaisiin rinnakkain sopimusmääräysten kanssa. Jos valtiosopimusta ei olisi olemassa, Suomella ei olisi kansainvälistä velvoitetta rikosoikeusavun antamiseen.

Säännös soveltuisi sekä esitutkinnassa että tuomioistuimessa tapahtuvaan kuulemiseen.

Pykälän *1 momentin* mukaan menettelyä voitaisiin soveltaa sekä todistajan ja asian-tuntijan että asianomistajan kuulemiseen. Rikosasian vastaajaa ja rikoksesta epäiltyä koskeva sääntely sisältyisi ehdotettuun 11 b §:ään. Kuulemisessa voitaisiin käyttää videoneuvottelua sekä muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa kuulemiseen osallistuvilla puhe- ja näköyhteys keskenään.

Pyyntöön suostumisen edellytyksenä olisi, että tätä ei voida pitää Suomen lainsäädännön peruseriaatteiden vastaisena. Pyyntöön suostumisen edellytyksenä ei siis olisi, että muualla Suomen lainsäädännössä säädetyt edellytykset videoneuvottelun käytölle täyttyisivät, vaan pyyntöön voitaisiin suostua tätä väljemmin edellytyksin. Huomiota tulisi kiinnittää siihen, olisiko pyyntöön suostuminen niiden peruseriaatteiden vastaista, joihin Suomen oikeudenkäyntimenettely perustuu. Jos pyydetty videokuulemisessa noudatettava menettely olisi Suomen perustuslain tai Euroopan ihmisoikeussopimuksen kanssa ristiriidassa, on selvää, että siihen ei voitaisi suostua.

Pykälän *2 momentin* mukaan kuulemisen voisi toimittaa joko pyynnön esittäneen valtion toimivaltainen viranomainen tai se voitaisiin toimittaa kyseisen viranomaisen johdolla. Koska momentin sanamuoto ei ole velvoittava, se mahdollistaa myös sen, että kuuleminen suoritettaisiin videoneuvottelua käyttäen, mutta Suomen viranomaisen johdolla. Edellytyksenä kuitenkin on, ettei Suomen ja vieraan valtion välisessä valtiosopi-

muksessa toisin määrätä. Suomen viranomainen voisi kuitenkin harkintansa mukaan suostua kuulemiseen sillä edellytyksellä, että pyynnön esittänyt valtio ei johda kuulemista, vaan osallistuu siihen Suomen viranomaisen johdolla. Tällöin vieraan valtion viranomaisen asema kuulemisessa vastaisi lähinnä 10 §:ssä säädettyä. Mainitun 10 §:n mukaan pyynnön esittäneen valtion viranomaisella on oikeus osallistua asian käsittelyyn ja esittää kuultaville kysymyksiä, jos tuomioistuin tai esitutkintaviranomainen antaa tähän luvan.

Pykälän 3 momentin mukaan käräjäoikeuden puheenjohtaja tai esitutkintaviranomainen huolehtisi ensinnäkin kuultavan henkilöllisyyden toteamisesta.

Keskeistä menettelyn kannalta on, että momentin mukaan Suomen toimivaltainen viranomainen valvoisi, että kuulemisessa noudatetaan Suomen lainsäädännön peruseriaatteita. Jos toimivaltainen viranomainen katsoisi, että kuulemisessa rikotaan näitä periaatteita, sen olisi välittömästi joko huolehdittava, että kuulemista jatketaan mainittujen periaatteiden mukaisesti taikka keskeytettävä kuuleminen. Vaikka 2 momentin mukaan pyynnön esittäneen valtion toimivaltainen viranomainen käytännössä pääsääntöisesti toimittaisi kuulemisen, 3 momentin mukaan Suomen toimivaltaisella viranomaisella olisi keskeinen asema siinä, että se valvoisi, että kuuleminen suoritettaisiin Suomen lainsäädännön peruseriaatteiden mukaisesti. Toimivaltaisella viranomaisella olisi myös velvollisuus puuttua välittömästi havaitsemiinsa epäkohtiin.

Kuten edellä 1 momentin perusteluissa on todettu, arvioitaessa Suomen lainsäädännön peruseriaatteiden noudattamista tulisi kiinnittää huomiota niihin peruseriaatteisiin, joihin Suomen oikeudenkäyntimenettely perustuu, eikä niinkään yksittäisten säännösten sisältöön.

Pykälän 4 momentin mukaan kuulemisesta laadittaisiin pöytäkirja, johon merkitään kuulemisen aika ja paikka, kuullun henkilöllisyys, kaikkien muiden Suomessa kuulemiseen osallistuneiden henkilöllisyys ja asema, vannotut valat tai annetut vakuutukset sekä tekniset olosuhteet, joissa kuuleminen tapahtui. Pöytäkirja toimitettaisiin pyynnön esittäneen valtion toimivaltaiselle viranomaiselle.

Momentissa tarkoitettuun pöytäkirjaan ei sisällytettäisi kuulemisen sisältöä, vaan ainoastaan siinä luetellut seikat.

On kuitenkin huomioitava, että ehdotetun 5 momentin nojalla videokuulemiseen sovellettaisiin muutoinkin tuomioistuimessa ja esitutkinnassa tapahtuvaan kuulemiseen sovellettavia Suomen lain säännöksiä. Tämä tarkoittaisi myös pöytäkirjaamista koskevia säännöksiä, joten 4 momentissa tarkoitettun pöytäkirjan lisäksi videokuuleminen kirjattaisiin tai tallennettaisiin voimassaolevien kansallisten säännösten mukaan.

Pykälän 5 momentin mukaan edellä 1—4 momentissa säädetyn lisäksi kuulemisessa noudatettaisiin 20—22 §:n säännöksiä. Säännös sisältäisi viittauksen 20—22 §:ään, joissa säädetään todisteiden vastaanottamisesta ja asianosaisten kuulemisesta yleisessä alioikeudessa, todisteiden ja selvitysten hankkimisesta sekä asianosaisten kuulemisesta esitutkinnassa sekä todistajan, asiantuntijan ja esitutkinnassa kuultavan kieltäytymisoikeudesta. Näin ollen myös videokuuleminen toteutettaisiin joko alioikeudessa taikka esitutkinnassa sen mukaisesti kuin siitä mainitussa 20 ja 21 §:ssä säädetään. Myös 22 §:ssä sovellettavia kieltäytymisoikeutta koskevia säännöksiä sovellettaisiin vastaavasti kuin tavanomaisen oikeusapupyynnön nojalla Suomessa toteutettavassa kuulemisessa.

Momentin osalta keskeistä on, että sekä 20 että 21 § sisältävät viittaukset, joiden mukaan menettelyssä on myös muutoin soveltuvin osin noudatettava, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa on voimassa ja mitä esitutkinnasta rikoksen johdosta on voimassa. Nämä viittaukset soveltuvat siis myös videoneuvottelussa tapahtuvaan kuulemiseen ja niiden nojalla myös videokuulemiseen sovelletaan yleisesti voimassaolevaa lainsäädäntöä oikeudenkäynnistä rikosasioissa että esitutkinnassa. Soveltuvaa lainsäädäntöä on selvennetty videokokouksen avulla tapahtuvaa kuulemistä koskevan 9 artiklan yksityiskohteisissa perusteluissa.

11 b §. *Vastaajan tai epäillyn kuuleminen videoneuvottelua käyttäen.* Pykälän 1 momentin mukaan myös rikosasian vastaajaa tai rikoksesta epäiltyä voidaan kuulla 11 a §:ssä säädettyä menettelyä noudattaen. Tällöin muista kuultavista poiketen pyyntöön suos-

tuminen olisi aina harkinnanvaraista. Lisäksi muista kuultavista poiketen kuulemisen edellytyksenä olisi, että kuuleminen olisi vastaavassa tilanteessa Suomen lain mukaisesti mahdollista. Näin ollen myös esitutkintalaisa ja oikeudenkäymiskaassa säädettyjen edellytysten epäillyn tai vastaajan kuulemiselle tulisi täytyä, jotta pyyntö voitaisiin hyväksyä.

Lisäksi rikosasian vastaajien ja rikoksesta epäiltyjen osalta videokuulemisen edellytyksenä olisi aina vastaajan tai epäillyn suostumus. Momentin mukaan suostumuksen antaminen olisi otettava tallenteeseen. Tällä tarkoitettaisiin joko pelkän äänen taikka sekä äänen ja kuvan sisältävää tallennetta sen mukaisesti kuin pöytäkirjaamista koskevassa lainsäädännössä säädetään esitutkinnan tai tuomioistuimenmenettelyn osalta. Suostumuksen tallentaminen koskisi vain Suomessa annettavaa suostumusta.

Kuten edellä on todettu, kuuleminen pöytäkirjattaisiin joko oikeudenkäymiskaaren 22 luvun 6 §:n mukaisesti tai esitutkintalain 39 §:n mukaisesti. Myös uuden esitutkintalain 9 luvun 3 §:n periaatteena on, että kuulustelutilaisuus saadaan ottaa kokonaan tai osittain ääni- ja kuvatallenteeseen. Videokuulemisen osalta voidaan pitää tarkoituksenmukaisena, että koko kuuleminen otetaan sekä ääni- että kuvatallenteeseen. Tämä koskisi erityisesti suostumuksen antamista, jonka osalta esityksen mukaan tallenne olisi otettava. Oikeudenkäymiskaaren 22 luvun 6 § edellyttää kuulemisen äänittämistä. Näin ollen tuomioistuimen osalta suostumusta koskeva tallenne tarkoittaisi äänitallennetta.

Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin epäillyn ja vastaajan oikeus avustajaan ja puolustajaan videokuulemisessa. Säännös vastaisi pääsisällöltään rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 20 §:n sisältöä. Mainittuja säännöksiä on tarkemmin perusteltu hallituksen esityksessä 88/2003 vp (s. 37 ja 38).

Momentti sisältäisi ensinnäkin yleisen säännöksen, jonka mukaan vastaajalla ja epäillyllä, jota halutaan kuulla ehdotetun pykälän mukaisesti, on oikeus avustajaan.

Lisäksi momentin mukaan vastaajalle ja epäillylle olisi pyynnöstä määrättävä oikeu-

denkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvussa tarkoitettu puolustaja pykälän mukaista videokuulemista varten ja siihen tarvittavan suostumuksen antamista varten. Puolustajaa ei siis määrättäisi säännönmukaisesti, vaan pääsääntöisesti ainoastaan, jos luovutettavaksi pyydetty tätä pyytäisi. Puolustajan määräämisen edellytyksenä ei olisi, että oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun 1 §:n 2 momentin edellytykset täytyisivät. Tuomioistuin määräisi puolustajalle maksettavaksi kohtuullisen korvauksen, joka jäisi valtion vahingoksi.

Puolustajaan sovellettaisiin muutoin, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvussa säädetään.

Pykälän 3 momentin mukaan vastaajalle ja epäillylle on ennen videokuulemista koskevan suostumuksen pyytämistä selvitettävä hänen oikeutensa käyttää avustajaa sekä se, että hänelle voidaan määrätä puolustaja.

11 c §. Kuuleminen puhelimen välityksellä. Pykälä sisältäisi säännöksen ehdotetussa 11 a ja 11 b §:ssä tarkoitettujen kuulemisen suorittamisesta puhelinta käyttäen.

Pykälän mukaan 11 a ja 11 b §:ssä ehdotettu kuuleminen videoneuvottelua käyttäen voitaisiin suorittaa myös puhelinta käyttäen. Kuten videokuulemisenkin osalta säännöstä voitaisiin soveltaa kaikkiin valtioihin ja se soveltuisi sekä esitutkinnassa että tuomioistuimissa tapahtuvaan kuulemiseen. Myös muilta osin kuuleminen suoritettaisiin vastaavasti kuin ehdotetussa 11 a ja 11 b §:ssä tarkoitettu kuuleminen.

Keskeinen ero säännösten välillä olisi kuitenkin se, että puhelimen välityksellä tapahtuvassa kuulemisessa kuultavan olisi aina annettava suostumuksensa menettelyyn. Suostumuksen antaminen koskisi näin ollen myös todistajia, asiantuntijoita ja asianomistajia.

Kuten videoneuvottelussa annettavan vastaajan tai epäillyn suostumuksen osalta myös puhelinkuulemisen osalta edellytettäisiin, että suostumus otettaisiin tallenteeseen. Tällä tarkoitettaisiin lähinnä äänitallennetta, sillä kyse olisi puhelinkuulemisesta.

Kuulemisessa noudatettavaa menettelyä on tarkemmin perusteltu 11 a ja 11 b §:n perusteluissa.

23 §. *Pakkokeinojen käyttäminen todisteiden hankkimiseksi ja menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon turvaamiseksi.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi kansainvälisessä rikosoikeusavussa käytettävissä olevien pakkokeinojen joukkoon tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, sijaintitietojen hankkiminen epäillyn ja tuomitun tavoittamiseksi sekä tukiasematietojen hankkiminen.

Näistä uuden pakkokeinolain mukaisista uusista pakkokeinoista säädetään uuden pakkokeinolain 10 luvun 4, 8 ja 10 §:ssä. Perusteltuna voidaan pitää, että myös nämä pakkokeinot ovat käytössä kansainvälisessä rikosoikeusavussa. Momentin vuoden 2014 alusta voimaantulevan sanamuodon mukaan käytössä ovat etsintä, takavarikko, datan säilyttämismääräys, telekuuntelu, teletalvonta, suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta, tekninen tarkkailu, peite-toiminta ja valeosto, valvottu läpilasku sekä henkilötuntomerkkien ottaminen.

23 a §. *Vieraan valtion virkamiehen oikeus peitetoiminnan tai valeoston toteuttamiseen.* Pykälä sisältäisi säännöksen, jonka nojalla vieraan valtion toimivaltaiselle virkamiehelle voidaan antaa oikeus suorittaa yksittäisiä pakkokeinolain 10 luvun mukaisia peitetoiminta- tai valeostotoimenpiteitä.

Kuten rikosoikeusapulain säännökset yleisesti, pykälän sanamuoto soveltuisi mihin tahansa valtioon. EU:n jäsenvaltioiden osalta samaa kysymystä koskeva erityissäännös sisältyy vuoden 2000 EU:n oikeusapupöytäkirjan voimaansaattamislakiin (3 §). Ehdotetussa pykälässä myös muiden valtioiden kuin EU:n jäsenvaltioiden taikka Islannin tai Norjan virkamiehille annettaisiin tietyin edellytyksin oikeus suorittaa peitetoimintaa tai valeostoja Suomen alueella, mutta oikeus olisi rajoitetumpi kuin EU:n jäsenvaltioiden taikka Islannin ja Norjan osalta.

Vieraan valtion toimivaltaiselle virkamiehelle voitaisiin antaa pykälässä tarkoitettut oikeudet vain tilanteessa, jossa Suomen toimivaltainen viranomaislainen olisi esittänyt vieraalle valtiolle tätä koskevan oikeusapupyynnön. Lisäksi kyseisen valtion olisi tullut hyväksyä pyyntö. Oikeuksia ei sitä vastoin voitaisi antaa tilanteessa, jossa toinen valtio pyytäisi peitetoiminnan tai valeoston suorit-

tamista Suomen alueella. Tällainen pyyntö täytettäisiin jatkossakin aina kokonaan Suomen viranomaisten toimesta.

Oikeuksien antamisesta päätettäisiin uuden pakkokeinolain 10 luvussa säädettyjen edellytysten ja menettelyn mukaisesti. Tämä tarkoittaa, että menettely vastaisi täysin kansallista menettelyä.

Vieraan valtion toimivaltaisella virkamiehellä olisi oikeus suorittaa pykälässä tarkoitettuja toimenpiteitä ainoastaan peitetoiminnan tai valeoston toteuttamista vastaavan poliisimiehen välittömässä valvonnassa. Välitön valvonta voitaisiin toteuttaa esimerkiksi niin, että suomalainen poliisimies olisi fyysisesti samassa tilassa kuin vieraan valtion virkamies siten, että välitön valvonta on mahdollinen. Valvonta voitaisiin toteuttaa myös uuden pakkokeinolain 10 luvun 38 §:n mukaisesti varustamalla vieraan valtion virkamies kuuntelun ja katselun mahdollistavalla teknisellä laitteella. Tällöin vieraan valtion virkamiehen toimintaa tulisi seurata siten, että hänen voitaisiin katsoa olevan välittömässä valvonnassa. Vieraan valtion virkamies olisi siis tiukemmassa valvonnassa kuin suomalainen peitemies tai valeostaja.

Ne yksittäiset pakkokeinolain 10 luvun mukaiset peitetoiminta- tai valeostotoimenpiteet, jotka vieraan valtion virkamies voisi suorittaa, tulisi aina yksilöidä peitetoiminnan tai valeoston toteuttamisesta laadittavassa kirjallisessa suunnitelmassa. Valeoston osalta tällainen suunnitelma tulisi uuden pakkokeinolain 10 luvun 36 §:stä poiketen aina laatia. Sekä peitetoiminnan että valeoston osalta toimenpiteiden yksilöinnin taso on korkeampi kuin uuden pakkokeinolain 10 luvun 30 ja 36 §:ssä.

Säännös soveltuisi vain uuden pakkokeinolain 10 luvussa tarkoitettuun peitetoimintaan ja valeostoon eli rikoksen selvittämiseen. Säännös ei sovellu poliisilaisissa tarkoitettuun toimintaan.

Pykälän mukaan vieraan valtion virkamiehellä ei olisi oikeutta muiden kuin pykälässä tarkoitettujen pakkokeinojen käyttöön. Hänellä ei olisi yleisiä poliisin toimivaltuuksia. Hänellä olisi kuitenkin oikeus sellaisiin muihin pakkokeinolain ja poliisilain mukaisiin valtuuksiin, jotka voivat kuulua kenelle tahansa henkilölle.

Vieraan valtion virkamies toimisi aina Suomen lain mukaisesti, eikä hän voisi käyttää hänelle mahdollisesti kuuluvia oman valtionsa laajempia toimivaltuuksia.

Esitys sisältää myös muutosehdotukset, joiden perusteella rikoslain rikosoikeudellista vastuuta ja suojaa (16 luvun 20 §, 21 luvun 18 § ja 40 luvun 12 §) sekä rikosoikeusapulain vahingonkorvausvastuuta (25 b §) koskevat säännökset soveltaisivat kaikkiin Suomen alueella ehdotetun 23 a §:n nojalla toimiviin vieraan valtion virkamiehiin.

24 §. Rikosrekisteritietojen luovuttaminen. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että rikosrekisteritietojen luovuttamisesta rikosasian käsittelyä varten toisen valtion pyynnön perusteella päättäisi aina Oikeusrekisterikeskus. Oikeusrekisterikeskus vastaa jo nyt rikosrekisteritietojen luovuttamisesta pyynnön perusteella siltä osin kuin siitä säädetään laissa rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä.

25 §. Oikeusavun antamisesta aiheutuvat kustannukset. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisättäisiin uusi 2 momentti, jonka mukaan vieraan valtion viranomaisen pyynnöstä annetusta oikeusavusta aiheutuvista kustannuksista voitaisiin periä korvausta, jos kustannukset ovat huomattavat tai poikkeukselliset.

Säännös vastaisi vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 20 artiklan 1 kappaleen c alakohdan määräystä, joka on uudistettu toisen lisäpöytäkirjan 5 artiklalla. Esityksen mukaan uusi säännös soveltuisi kuitenkin kaikkiin valtioihin.

Lisäksi ehdotetun 2 momentin mukaan korvausta voitaisiin myös periä, jos tästä olisi erikseen säädetty taikka määrätty Suomea sitovissa kansainvälisissä velvoitteissa. Muun muassa toiseen lisäpöytäkirjaan sekä vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimukseen sisältyy joitakin kuluja koskevia määräyksiä, joiden mukaisesti korvausta voitaisiin periä harkinnan mukaan.

Pykälän yleisenä periaatteena säilyisi sen 1 momentin mukaisesti, että vieraan valtion viranomaisen pyynnöstä annetusta oikeusavusta aiheutuvista kustannuksista ei peritä

korvausta pyynnön esittäneeltä vieraalta valtiolta.

25 b §. Vastuu vieraan valtion virkamiehen aiheuttamasta vahingosta. Pykälän soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi siten, että se soveltuisi myös sellaisiin tilanteisiin, joissa vieraan valtion virkamies toimii Suomen alueella Suomen esittämän oikeusapupyynnön nojalla.

2.3 Laki rikoslain muuttamisesta

16 luku **Rikoksista viranomaista vastaan**

20 §. Soveltamisalasäännökset. Pykälän 1 ja 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla toimiviin ulkomaisiin virkamiehiin rinnastettaisiin ulkomaiset virkamiehet, jotka toimivat Suomen alueella esitutkintai muissa virkatehtävissä Suomen viranomaisen rikosoikeusapulain nojalla esittämän tai hyväksymän oikeusapupyynnön perusteella.

Ehdotettu rinnastaminen on tarpeellinen, jotta kaikkiin ehdotetun rikosoikeusapulain uuden 23 a §:n nojalla Suomen alueella toimiviin vieraan valtion virkamiehiin sovelletaan samoja rikoslain säännöksiä kuin niihin vieraan valtion virkamiehiin, jotka toimivat Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla.

Pykälään ehdotettu uusi määritelmä on kuitenkin yleisessä muodossa, joten se soveltuu kaikkiin vieraan valtion virkamiehiin, jotka toimivat Suomen alueella Suomen esittämien tai hyväksymien oikeusapupyynnöiden perusteella. Tällaista yhteistoimintaa on jo olemassa rikosoikeusapulain läsnäoloa koskevan 10 §:n nojalla sekä esimerkiksi yhteisistä tutkintaryhmistä annetun lain nojalla.

21 luku **Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista**

18 §. Soveltamisalasäännös. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaava muutos kuin 16 luvun 20 §:n 1 ja 2 momenttiin.

40 luku **Virkarikoksista**

12 §. *Soveltamisalasäännökset.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaava muutos kuin 16 luvun 20 §:n 1 ja 2 momenttiin sekä 21 luvun 18 §:ään.

2.4 Laki keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja yleissopimuksen soveltamisesta

2 §. *Asiakirjojen toimittaminen postitse.* Pykälän 1 momentin sanamuotoon ehdotetaan joitakin lähinnä lakitekniisiä muutoksia, jotta säännöksen sanamuoto vastaisi toisen lisäpöytäkirjan voimaansaattamislain ehdottua 3 §:n sanamuotoa. Samasta syystä myös pykälän otsikkoa ehdotetaan muutettavaksi.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi muutos, jonka mukaan viittaus rikosoikeusapulain 15 §:n 3 momenttiin korjataan viittaukseksi mainitun pykälän 4 momenttiin. Muutos on tullut tarpeelliseksi, sillä lailla 543/2007 mainittuun pykälään on lisätty uusi 2 momentti.

2 a §. *Valvottu läpilasku.* Pykälässä säädetäisiin siitä, millä edellytyksillä Suomi voi antaa rikosoikeusapua toisille EU:n jäsenvaltioille valvottujen läpilaskujen osalta. Pääsääntöisesti pakkokeinojen osalta rikosoikeusapulain 15 §:n 1 momentin ja 23 §:n 3 momentin mukaan rikosoikeusapua annetaan pakkokeinolain säännösten mukaisesti. Vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimus kuitenkin edellyttää, että valvottujen läpilaskujen osalta oikeusapua tulee voida antaa, vaikka uuden pakkokeinolain kaikki edellytykset valvottuun läpilaskun osalta eivät täytyisikään.

Pykälässä säädettäisiin, että Suomen toimivaltainen viranomaislain voi antaa vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen 12 artiklassa tarkoitettua oikeusapua valvotuissa läpilaskuissa, vaikka uuden pakkokeinolain 10 luvun 41 §:n 2 momentissa säädetty edellytys ankarimmasta rangaistuksesta ei täyty. Valvottujen läpilaskujen osalta Suomi voisi siis antaa rikosoikeusapua toisille EU:n jä-

senvaltioille, vaikka kyse ei olisi rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta.

Pykälän mukaan edellytyksenä valvottuun läpilaskun käyttämiselle kuitenkin olisi, että rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 2 §:n 1 momentissa tai 3 §:ssä säädetty edellytykset pyynnön perusteena olevalle teolle täytyvät. Säännös vastaisi vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen 12 artiklan 1 kohtaa.

3 §. *Toisen jäsenvaltion virkamiehen oikeus peitetoimintaan ja valeostoihin Suomessa.* Pykälässä säädetään, millä edellytyksillä Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehelle voidaan antaa oikeus suorittaa rikoksen selvittämiseksi peitetoimintaa ja valeostoja Suomen alueella.

Pykälän 1 momentin voimassaolevassa sanamuodossa viitataan voimassaolevan pakkokeinolain 6 luvun 7 §:ään sekä voimassaolevan poliisilain 28, 31a, 31b, 32a ja 33a §:ään, joiden mukaisesti peitetoimintaa ja valeostoja voidaan Suomessa suorittaa. Mainitut viittaukset ehdotetaan muutettavaksi viittaukseksi uuden pakkokeinolain salaisia pakkokeinoja koskevan 10 luvun peitetoimintaa ja valeostoja koskeviin säännöksiin edellä yleisperusteluissa esitetyn mukaisesti.

4 §. *Telekuuntelun tai televalvonnan teknistä toteuttamista koskevien pyyntöjen täyttämisen kuuntelun kohteen ollessa muualla kuin Suomessa.* Pykälässä säädetään, millä edellytyksillä telekuuntelun tai televalvonnan teknistä toteuttamista koskevat pyynnöt täytetään Suomessa. Kyse on tilanteista, joissa telekuuntelun tai televalvonnan kohde ei ole Suomessa ja Suomen viranomaisilta pyydetään vain teknistä apua telekuuntelun tai televalvonnan suorittamiseen.

Pykälän 3 momentin voimassaolevassa sanamuodossa viitataan voimassaolevan pakkokeinolain 5a luvun 8 ja 9 §:ään, 11 §:n 1 momenttiin sekä 14 ja 15 §:ään, joita soveltuvin osin noudatetaan menettelyssä. Mainitut viittaukset ehdotetaan muutettaviksi koskemaan uuden pakkokeinolain 10 luvun 2 §:n 3 momenttia sekä 61 ja 63—65 §:ää edellä yleisperusteluissa esitetyn mukaisesti.

5 §. *Ehtojen asettaminen telekuuntelua koskeviin päätöksiin.* Pykälässä säädetään,

minkälaisia ehtoja suomalaisen tuomioistuimen on asetettava telekuuntelulupaa koskevaan päätökseen, jos telekuuntelua on pyytänyt toisen jäsenvaltion viranomainen.

Pykälän voimassaolevassa sanamuodossa viitataan voimassaolevan pakkokeinolain 5a luvun 5 §:ään ja 10 §:n 1 momenttiin. Mainitut viittaukset ehdotetaan muutettaviksi koskemaan uuden pakkokeinolain 10 luvun 5 ja 52 §:ää.

Lisäksi säännöksen soveltamisalaa laajennettaisiin siten, että tuomioistuimen tulisi asettaa myös ylimääräisen tiedon käyttämistä koskeva ehto. Tämän johdosta pykälään ehdotetaan otettavaksi viittaukset uuden pakkokeinolain 10 luvun 55 ja 56 §:ään, jotka sisältävät ylimääräisen tiedon määritelmän sekä ylimääräisen tiedon käyttämistä koskevan säännöksen. Viittauksessa mainittuun 56 §:ään tarkennettaisiin, että pykälän säännöksiä tulisi noudattaa siltä osin kuin niissä määritellään, missä tapauksissa ylimääräistä tietoa saa käyttää. Tarkennus johtuu siitä, että pykälään sisältyy myös menettelyä koskevia säännöksiä. Käytännössä oikeusapupyyntöön asetettavaan ehtoon tulisi kirjoittaa ylimääräisen tiedon käyttöä koskevan Suomen lain-säädännön sisältö.

Pykälän soveltamisalan laajennuksen johdosta myös pykälän otsikkoa ehdotetaan muutettavaksi.

2.5 Laki yhteisistä tutkintaryhmistä

1 §. Yhteisen tutkintaryhmän perustaminen. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan ennen 1 momentissa tarkoitettujen tutkintaryhmän perustamista koskevan sopimuksen tekemistä toimivaltaisen esitutkintaviranomaisen olisi ilmoitettava toimivaltaiselle syyttäjälle aikomuksesta perustaa tutkintaryhmä. Toimivaltaisella syyttäjällä tarkoitettaisiin syyttäjää, joka vastaisi perustettavan tutkintaryhmän tutkittavaksi tulevan asian syyttämistä. Toimivaltainen syyttäjä voisi ilmoittautua tutkintaryhmän jäseneksi.

Uuden 2 momentin mukainen ilmoitus olisi tehtävä syyttäjälle mahdollisimman aikaisin ennen tutkintaryhmän perustamista. Tällöin syyttäjällä olisi riittävästi aikaa muodostaa näkemys tutkintaryhmän perustamiseen liit-

tyvistä kysymyksistä, joihin olisi saatava syyttäjän kanta, sekä tutkintaryhmän tarpeellisuudesta. Syyttäjällä olisi toimivaltansa rajoissa mahdollisuus ottaa kantaa tutkintaryhmästä tehtävän sopimuksen sisältöön.

Jotta syyttäjä voisi muodostaa perustellun kannan, hänelle olisi selvitettävä tutkintaan liittyvät keskeiset kysymykset ja hänen olisi perehdyttävä asiaan.

Ehdotetun uuden 2 momentin mukaan toimivaltaisen esitutkintaviranomaisen olisi ilmoitettava aikomuksesta perustaa tutkintaryhmä myös Eurojustin Suomen kansalliselle jäsenelle, jos tutkintaryhmän toiminta liittyy Eurojustin toimivaltaan tai tehtäviin.

Pykälän voimassaoleva 2 momentti siirtyisi pykälän 3 momentiksi.

2 §. Tutkintaryhmän kokoonpano. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että tutkintaryhmään, johon Suomen viranomaiset osallistuvat, kuuluisi jäsenenä myös aina Suomen toimivaltainen syyttäjä, jos hän olisi 1 §:ään ehdotetun uuden 2 momentin mukaan ilmoittautunut tutkintaryhmään. Toimivaltaisella syyttäjällä tarkoitettaisiin kyseisen tutkintaryhmässä tutkittavan asian syyttäjää.

Syyttäjä osallistuisi tutkintaryhmän toimintaan koskevaan päätöksentekoon erityisesti niiden kysymysten osalta, joilla on vaikutusta pääkäsittelyn onnistumiseen. Syyttäjä voisi myös tarvittaessa toimivaltansa puitteissa antaa esitutkintaa koskevia ohjeita ja määräyksiä.

Lisäksi pykälä ehdotetaan jaettavaksi kahden momenttiin. Uuteen 2 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen korjaus.

2.6 Laki vapautensa menettäneen henkilön väliaikaisesta siirtämisestä todistelutarkoituksessa rikosasioissa

7 §. Suostumus. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että Suomessa pysyvästi asuva rinnastettaisiin Suomen kansalaiseen lukuun ottamatta kauttakuljetustilanteita. Suomessa pysyvästi asuvalla tarkoitettaisiin samaa kuin rikoslain 1 luvun 6 §:ssä.

Kauttakuljetusta koskevat säännökset sisällytettäisiin uuteen 3 momenttiin, eikä niiden sisältö muuttuisi asiallisesti.

Voimassaoleva 3 momentti siirtyisi uudeksi 4 momentiksi.

Pykälään ei enää sisältyisi erillisiä säännöksiä suostumuksen peruuttamisesta. Selvää on, että jos pykälän tarkoittamassa menettelyssä edellytetään suostumusta, suostumus koskee koko menettelyä, eikä sitä voida peruuttaa.

Ehdotettua muutosta on tarkemmin perusteltu lisäpöytäkirjan 3 ja 13 artiklan yksityiskohtaisissa perusteluissa.

2.7 Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa

4 luku Laillisesta tuomioistuimesta

2 §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että syyte Suomen ulkopuolella tehdystä rikoksesta voitaisiin tutkia myös asianomistajan kotipaikan tuomioistuimessa.

Pykälän voimassaolevan sanamuodon mukaan tällainen syyte voidaan tutkia, jollei muualla laissa toisin säädetä, syytettävän asuin-, oleskelu- tai tapaamispaikkakunnan tuomioistuimessa. On kuitenkin mahdollista, että Suomen ulkopuolella tehdyn rikoksen liittymä Suomeen on, että asianomistaja on Suomen kansalainen ja asuu Suomessa taikka on Suomessa pysyvästi asuva ulkomaalainen. Asianomistaja voisi olla myös suomalainen yhteisö, säätiö tai muu oikeushenkilö. Ehdotus sääntelisi, mikä olisi nykyisten oikeuspaikkavaihtoehtojen lisäksi toimivaltainen tuomioistuin tällaisessa tilanteessa.

2.8 Oikeudenkäymiskaari

11 luku Tiedoksiannosta oikeudenkäynnistä

8 §. Pykälän sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että se soveltuu myös postitse tapahtuviin tiedoksiantoihin. Pykälän sisältöä ei kuitenkaan ehdoteta muutettavaksi. Koska säännös jatkossa soveltuisi myös postitse tapahtuviin tiedoksiantoihin, pykälän sanamuotoa ehdotetaan lisäksi täydennettäväksi siten, että postitiedoksiantojen osalta tuomioistuimen olisi ilmoitettava se päivä, jona todistus tiedoksiannon vastaanottamisesta on viimeistään palautettava tuomioistuimelle. Säännös soveltuisi sekä saantitodis-

tuksella että vastaanottotodistuksella tapahtuviin postitiedoksiantoihin.

3 Voimaantulo

3.1 Toinen lisäpöytäkirja

Toinen lisäpöytäkirja tulee 30 artiklan 2 kohdan mukaisesti voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta kolmannen ratifiointi- tai hyväksymiskirjan tallettamispäivästä. Toinen lisäpöytäkirja on määräyksen mukaisesti tullut kansainvälisesti voimaan 1 päivänä helmikuuta 2004.

Suomen osalta voimaantulo tapahtuu 30 artiklan 3 kohdan mukaisesti seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta Suomen hyväksymiskirjan tallettamispäivästä.

Suomi antaisi hyväksymiskirjansa tallettamisen yhteydessä edellä artiklakohtaisissa perusteluissa esitetyn mukaisesti toimivaltaisia viranomaisia koskevia selityksiä. Näistä 6 ja 19 artiklan mukaiset selitykset vastaisivat vuoden 2014 alusta voimaantulevan uuden pakkokeinolain ja uuden esitutkintalain säännöksiä.

Toisen lisäpöytäkirjan voimaansaattamista koskevan lain voimaantulosta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Lain on tarkoitus tulla voimaan samanaikaisesti kuin toinen lisäpöytäkirja tulee voimaan Suomen osalta.

Ehdotus kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain muuttamisesta ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Ehdotus rikoslain muuttamisesta ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Ehdotus laiksi oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 8 §:n muuttamisesta ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

3.2 Uuden pakkokeinolain voimaantulo

Uuden pakkokeinolain voimaantuloon liittyvä ehdotus laiksi vuoden 2000 EU:n oikeusapusuojimuksen voimaansaattamislain muuttamisesta ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian. Laissa ehdotetaan myös joitakin lähinnä teknisiä muutoksia

postitiedoksianto koskevaan 2 §:ään. Myös näiden muutosten ehdotetaan tulevan voimaan mahdollisimman pian.

3.3 Muut ehdotukset

Ehdotus kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain muuttamisesta sisältää myös sellaisia muutosehdotuksia, jotka eivät liity toisen lisäpöytäkirjan voimaantuloon (5 ja 8 §). Myös tältä osin lain ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Ehdotus laiksi yhteisistä tutkintaryhmistä annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Ehdotus väliaikaista siirtämistä koskevan lain 7 §:n muuttamisesta ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Ehdotus laiksi oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 4 luvun 2 §:n muuttamisesta ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

4 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys

4.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan perustuslaissa tarkoitettu eduskunnan hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lain alaan kuuluvat kansainvälisen velvoitteen määräykset. Sopimuksen määräykset on luettava lainsäädännön alaan, jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvatun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteita, jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla taikka jos määräyksen tarkoittamasta määräyksestä on voimassa lain säännöksiä tai siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Kysymykseen ei vaikuta se, onko

jokin määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (PeVL 11/2000 vp, PeVL 12/2000 vp sekä PeVL 19/2010 vp).

EU:n jäsenvaltioilla ei ole toimivaltaa niiden määräysten osalta, joissa määrätään EU:n yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvista asioista. Eduskunnan hyväksyminen ei koske vakiintuneen käytännön mukaan sopimuksen näitä osia (PeVL 16/2004 vp ja PeVL 24/2004 vp). EU:n yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvista asioista määrätään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 3 artiklassa. Esityksessä on katsottu, etteivät toisen lisäpöytäkirjan määräykset kuulu EU:n yksinomaiseen toimivaltaan, sillä toisen lisäpöytäkirjan voimaansaattamisella ei ole vaikutuksia unionin sääntelyyn.

Edellä yksityiskohtaisissa perusteluissa selostetun mukaisesti pääosa toisen lisäpöytäkirjan määräyksistä kuuluu lainsäädännön alaan. Lisäpöytäkirjan rikosoikeudellista yhteistyötä koskevat määräykset pyynnön esittäneen osapuolen viranomaisten läsnäolosta (2 artikla), vapautensa menettäneen henkilön väliaikaisesta siirtämisestä pyynnön esittäneen osapuolen alueelle (3 artikla), pyynnön ja tietojen toimitustavoista (4 artikla), kuluista (5 artikla), oikeusviranomaisista (6 artikla), oikeusapupyynnön täyttämisen lykkäyksestä (7 artikla), menettelystä (8 artikla), kuulemisesta videokokouksen avulla (9 artikla), kuulemisesta puhelinkokouksen avulla (10 artikla), oma-aloitteisesta tietojenvaihdosta (11 artikla), omaisuuden palauttamisesta (12 artikla), vapautensa menettäneen henkilön väliaikaisesta siirtämisestä pyynnön vastaanottaneen osapuolen alueelle (13 artikla), siirretyn tuomitun henkilökohtaisesta läsnäolosta (14 artikla), tiedoksi annettavien oikeudenkäyntiasiakirjojen ja tuomioistuinten päätösten kielestä (15 artikla), postitse tapahtuvasta tiedoksiannosta (16 artikla), rajojen yli tapahtuvasta tarkkailusta (17 artikla), valvotusta läpilaskusta (18 artikla), peitetutkinnasta (19 artikla), yhteisistä tutkintaryhmistä (20 artikla), virkamiesten rikosoikeudellisesta vastuusta (21 artikla), virkamiesten siviilioikeudellisesta vastuusta (22 artikla), todistajien suojelusta (23 artikla), väliaikaisista toimenpiteistä (24 artikla), tietojen luottamuksellisuudesta (25 artikla) ja

tietosuojasta (26) kuuluvat lainsäädännön alaan.

Myös lisäpöytäkirjan soveltamisalaa (1 artikla), pöytäkirjan suhdetta muihin sopimuksiin (28 artikla) ja alueellista soveltamisalaa (32 artikla) koskevat määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan, koska ne vaikuttavat välillisesti edellä mainittujen lainsäädännön alaan kuuluvien aineellisten määräysten soveltamiseen (PeVL 6/2001 vp ja PeVL 24/2001 vp).

Perustuslakivaliokunnan käytännössä on lähdetty myös siitä, että eduskunta antaa nimenomaisella päätöksellä suostumuksen sellaisten sopimusmääräyksiä koskevien varaumien, selitysten ja julistusten antamiseen, jotka vaikuttavat Suomen kansainvälisten velvoitteiden sisältöön tai laajuuteen itse sopimukseen verrattuna (PeVL 16/2005 vp, PeVL 29/2010 vp). Eduskunnan suostumus tarvitaan lisäksi sellaisen varauman tai vastaavan peruuttamiseen, jonka eduskunta on hyväksynyt tai jonka hyväksymisestä eduskunnan olisi nykyisin vallitsevan perustuslain tulkinnan mukaan pitänyt päättää (PeVL 4/2006 vp ja PeVL 9/2003 vp).

Eduskunnan suostumus on näin ollen tarpeen toisen lisäpöytäkirjan 13 artiklan 7 kohdan nojalla tehtävän selityksen antamiseen.

Vapautensa menettäneen henkilön väliaikaista siirtämistä koskevan 13 artiklan 7 kohdan mukaisen selityksen mukaan artiklan 1 kohdassa tarkoitettun sopimuksen tekemiseen vaadittaisiin artiklan 3 kohdassa tarkoitettu suostumus, jos siirrettävä henkilö on Suomen kansalainen tai asuu pysyvästi Suomessa taikka jos muu kuin Suomen kansalainen tai Suomessa pysyvästi asuva siirretään Suomesta muuhun kuin Euroopan unionin jäsenvaltioon, Islantiin tai Norjaan.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että Suomi tekisi varauman toisen lisäpöytäkirjan 16—19 artiklaan. Edellä mainitun mukaisesti eduskunnan suostumus on tarpeen myös kyseisten varaumien tekemiseen.

Edellä selostetun mukaisesti postitiedoksiantoja koskevan 16 artiklan osalta esityksessä on pidetty perusteltuna, että Suomi tekisi artiklaan varauman, jonka mukaan Suomen alueella olevan rikoksesta syytetyn henkilön haastamista koskevat asiakirjat tulee lähettää hänelle vähintään 60 päivää ennen

päivää, jona asianomaisen on saavuttava oikeuteen.

Lisäksi edellä selostetun mukaisesti rajojen yli tapahtuvaa tarkkailua koskevan 17 artiklan osalta esityksessä on pidetty perusteltuna, että Suomi tekisi varauman, jonka mukaan se ei hyväksy 17 artiklaa.

Esityksen mukaan olisi myös edellä selostetun mukaisesti perusteltua, että Suomi tekisi valvottua läpilaskua koskevan 18 artiklan osalta varauman, jonka mukaan Suomi ei hyväksy 18 artiklaa.

Lisäksi esityksen mukaan Suomi tekisi peitetutkintaa koskevan 19 artiklan osalta varauman, jonka mukaan Suomi voi sallia vieraan valtion virkamiehen toiminnan Suomen alueella vain Suomen toimivaltaisen viranomaisen kyseiselle valtiolle esittämän oikeusapupyynnön perusteella.

Esityksen 13 artiklan yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetyn mukaisesti Suomi joutuisi muuttamaan vuoden 2000 EU:n oikeusapusopimuksen 9 artiklaan antamaansa ilmoitusta. Myös tälle ilmoituksen muuttamiselle olisi edellä mainitun mukaisesti saatava eduskunnan hyväksyminen. Mainitun vapautensa menettäneen henkilön väliaikaista siirtämistä koskevan 9 artiklan 6 kohdan mukaisen ilmoituksen mukaan artiklan 1 kohdassa tarkoitettun sopimuksen tekemiseen vaaditaan artiklan 3 kohdassa tarkoitettu suostumus, jos siirrettävä henkilö on Suomen kansalainen tai asuu pysyvästi Suomessa.

Esityksen 15 artiklan yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetyn mukaisesti esityksessä ehdotetaan, että Suomi muuttaisi vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 16 artiklaan antamaansa selitystä. Myös tälle selityksen muuttamiselle olisi edellä mainitun mukaisesti saatava eduskunnan hyväksyminen. Mainitun pyyntöjen ja niihin liitettyjen asiakirjojen kääntämistä koskevan uuden 16 artiklan 1 kappaleen mukaisen selityksen mukaan pyynnöt ja niihin liitetyt asiakirjat on laadittava, suomen, ruotsin tai englannin kielellä taikka niihin on liitettävä käännökset joillekin mainituista kielistä. Toimivaltainen viranomainen voi täyttää oikeusapupyynnön, vaikka pyyntö ja siihen liittyvät asiakirjat ovat jollain muulla kuin suomen, ruotsin tai englannin kielellä, jos viranomainen hyväk-

syy kyseisen vieraan kielen käytön, eikä pyynnön täyttämiseksi muutoin ole estettä.

Suomi tulisi toisen lisäpöytäkirjan hyväksymiskirjan tallettaessaan antamaan myös toisen lisäpöytäkirjan 4, 6 ja 19 artiklan mukaiset selitykset. Koska edellä mainituissa selityksissä on kyse vain Suomen kansallisen lainsäädännön mukaan määräytyvien toimivaltaisten viranomaisten nimeämisestä, esityksessä on katsottu, ettei niiden tekeminen edellytä eduskunnan suostumusta (PeVL 9/2003 vp).

Esityksen mukaan Suomi antaisi 4 artiklan 6 kohdan mukaisen selityksen, jonka mukaan Suomi pitää kohdassa tarkoitettuna toimivaltaisena viranomaisena Oikeusrekisterikeskusta. Lisäksi Suomi antaisi toisen lisäpöytäkirjan 6 artiklalla muutetun vuoden 1959 rikosoikeusapuasopimuksen uuden 24 artiklan mukaisen selityksen, jonka mukaan vuoden 1959 oikeusapuasopimuksessa tarkoitettuja oikeusviranomaisia ovat Suomessa oikeusministeriö, kärjäoikeudet, hovioikeudet ja korkein oikeus, viralliset syyttäjät sekä poliisiviranomaiset, tulliviranomaiset ja rajavartiolaitoksen virkamiehet toimiessaan esitutkintaviranomaisena rikosasiassa 22 päivänä heinäkuuta 2011 annetun esitutkintalain nojalla. Esityksen mukaan Suomi antaisi myös 19 artiklan 4 kohdan mukaisen selityksen, jonka mukaan se pitää artiklan 2 kohdassa tarkoitettuna toimivaltaisina viranomaisina, jotka voivat päättää peitetutkintaa koskevan pyynnön täyttämistä, uuden pakkokeinolain 10 luvun 31 ja 35 §:n mukaisesti keskusrikospoliisin ja suojelupoliisin päällikköä.

4.2 Käsitteilyjärjestys

Perustuslain kannalta merkityksellisiä toisen lisäpöytäkirjan määräyksiä ovat 3 artikla vapautensa menettäneen henkilön väliaikaisesta siirtämisestä pyynnön esittäneen osapuolen alueelle, 9 artikla kuulemisesta videokokouksen avulla, 10 artikla kuulemisesta puhelinkokouksen avulla, 13 artikla vapautensa menettäneen henkilön väliaikaisesta siirtämisestä pyynnön vastaanottaneen osapuolen alueelle, 17 artikla rajojen yli tapahtuvasta tarkkailusta ja 19 artikla peitetutkinnasta.

Toisen lisäpöytäkirjan sisältöä on ensinnäkin arvioitava perustuslain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuna Suomen täysivaltaisuuden kannalta. Lisäpöytäkirjan tarkoituksena on tehostaa ja helpottaa osapuolten välistä yhteistyötä kansainvälisessä oikeusavussa rikosasioissa. Lisäpöytäkirjassa on siis kyse perustuslain 1 §:n 3 momentissa tarkoitettuna kansainvälisestä yhteistyöstä, johon Suomi osallistuu. Tältä osin yhteistyö Euroopan unionissa on erityisasemassa. Joitakin lisäpöytäkirjan määräyksiä voidaan soveltaa myös Euroopan unionin jäsenvaltioihin, mutta pääsääntöisesti pöytäkirjaa sovellettaisiin muihin osapuoliin kuin unionin jäsenvaltioihin.

Toisen lisäpöytäkirjan määräyksistä 17 artikla rajojen yli tapahtuvasta tarkkailusta ja 19 artikla peitetutkinnasta ovat sellaisia, joilla on merkitystä suhteessa perustuslain 1 §:n täysivaltaisuussäännöksiin. Perustuslakivaliokunnan aiemmat lausunnot mainituissa määräyksissä tarkoitettua yhteistyöstä ovat koskeneet Euroopan unionin jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä. Perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt rajan yli tapahtuvaa tarkkailua tai muita toimenpiteitä koskevia sopimusmääräyksiä ongelmallisina perustuslain täysivaltaisuussäännösten kannalta siltä osin kuin kyse on ollut jäsenvaltioiden välisestä yhteistyöstä (PeVL 21/2003 vp ja PeVL 56/2006 vp). Perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt myöskään vastaavia peitetutkintaa koskevia sopimusmääräyksiä ongelmallisina perustuslain täysivaltaisuussäännösten kannalta siltä osin kuin kyse on ollut jäsenvaltioiden välisestä yhteistyöstä (PeVL 9/2003 vp ja PeVL 21/2003 vp). Toisaalta perustuslakivaliokunta on korostanut, että täysivaltaisuusarvioinnissa on otettava erityisesti huomioon, että yhteistyö on rajattu unionin jäsenvaltioiden välisiin toimiin (PeVL 56/2006 vp).

Täysivaltaisuuden rajoituksen tulee olla periaatteelliselta tai käytännölliseltä merkitykseltään varsin huomattavaa ja ylittää kansainvälisen yhteistyön tavanomaiset vaatimukset ennen kuin se voi joutua ristiriitaan perustuslain kanssa (PeVL 39/2000 vp). Perustuslakivaliokunta on toisaalta arvioinnissaan kiinnittänyt huomiota siihen, missä määrin järjestelyyn liittyy riskejä perusoikeuksien, oikeusturvan tai hyvän hallinnon vaa-

rantumisesta (PeVL 3/2001 vp). Salaisten pakkokeinojen osalta perustuslakivaliokunta on korostanut tiukkojen edellytysten asettamista myös kotimaisille viranomaisille (PeVL 66/2010 vp).

Esityksessä ehdotetaan, että Suomi tekisi toisen lisäpöytäkirjan 17 artiklaan rajojen yli tapahtuvasta tarkkailusta varauman, jonka mukaan Suomi ei hyväksy 17 artiklaa. Esityksessä rikosoikeusapulain nojalla tehtävä yhteistyö on katsottu riittäväksi muiden valtioiden kuin EU:n jäsenvaltioiden ja Schengenin yleissopimuksen osapuolten välillä. Tämän johdosta esityksessä ei ole pidetty tarpeellisena sallia muun kuin Euroopan unionin jäsenvaltioiden ja Schengenin yleissopimuksen osapuolena olevien valtioiden osalta toisen valtion virkamiehen suorittamaa tarkkailua Suomen alueella. Jos Suomi sitoutuu toiseen lisäpöytäkirjaan esityksessä ehdotetulla tavalla tekemällä varauman 17 artiklaan, ei lisäpöytäkirjaan liittyminen ole ongelmallista perustuslain kannalta.

Peitetutkintaa koskevan 19 artiklan osalta esityksessä ehdotetaan, että Suomi tekisi varauman, jonka mukaan Suomi voi sallia vieraan valtion virkamiehen toiminnan Suomen alueella vain Suomen toimivaltaisen viranomaisen kyseiselle valtiolle esittämän oikeusapupyynnön perusteella. Perusteltuna on pidetty, että Suomi ei kaikilta osin osallistuisi artiklassa tarkoitettuun yhteistyöhön siltä osin kuin sillä annettaisiin muun valtion kuin EU:n jäsenvaltion taikka Islannin tai Norjan virkamiehelle toimivaltaa Suomen alueella.

Esityksessä on pidetty perusteltuna, että rikosoikeusapulakiin otettaisiin uusi 23 a §, joka siinä säädetyin edellytyksin sallisi vieraan valtion toimivaltaisen virkamiehen suorittaa yksittäisiä pakkokeinolain 10 luvun mukaisia peitettoiminta- ja valeostotoimenpiteitä Suomen alueella. Keskeisenä edellytyksenä olisi, että vieraan valtion virkamies voi toimia vain peitettoiminnan tai valeoston toteuttamisesta vastaavan poliisimiehen välittömässä valvonnassa. Keskeistä olisi myös, että vieraan valtion virkamiehen suorittama peitettoiminta tai valeosto voi tapahtua vain Suomen viranomaisen pyynnöstä.

Siltä osin kuin kyse on vieraan valtion virkamiehen toimivallasta Suomen alueella, Suomi osallistuisi 19 artiklassa tarkoitettuun

yhteistyöhön ehdotetun rikosoikeusapulain uuden 23 a §:n tarkoittamassa laajuudessa.

Mainittu 23 a § soveltuisi kuitenkin myös muiden vieraiden valtioiden kuin toisen lisäpöytäkirjan osapuolena olevien valtioiden virkamiehiin.

Tällaisessa toiminnassa on kyse vieraan valtion viranomaisen oikeudesta tulla Suomen ja käyttää täällä tiettyjä toimivaltuuksia. Nämä toimivaltuudet kohdistuvat osittain perustuslaissa turvattuihin perusoikeuksiin. Peitettoiminnassa ja valeostoissa voidaan puuttua perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvattuun yksityiselämän suojaan ja niillä voi olla vaikutuksia perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaiseen oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Peitettoiminnalla voidaan lisäksi mahdollisesti puuttua kotirauhaan.

Kuten edellä on todettu, täysivaltaisuuden rajoituksen tulee olla periaatteelliselta tai käytännölliseltä merkitykseltään varsin huomattavaa ja ylittää kansainvälisen yhteistyön tavanomaiset vaatimukset ennen kuin se voi joutua ristiriitaan perustuslain kanssa. Ehdotettua rikosoikeusapulain uutta 23 a §:ää arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, että vieraan valtion viranomaisen voi tulla Suomen alueelle ainoastaan, jos Suomen viranomaisen on tätä itse pyytänyt. Lisäksi vieraan valtion viranomaiselle annettaisiin Suomen alueella jossain määrin rajoitetumpi toimivalta kuin Suomen viranomaisella on. Vieraan valtion viranomaisen ei voisi käyttää hänelle mahdollisesti kotivaltion lain mukaan kuuluvia laajempia valtuuksia. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota siihen, että vieraan valtion viranomaisen olisi Suomen viranomaisen välittömän valvonnan alaisena ja hän olisi näin ollen tiukemman valvonnan alainen kuin suomalainen virkamies vastaavassa tilanteessa. Toisen valtion virkamiehellä olisi vastaava rikos- ja yksityisoikeudellinen vastuu ja oikeudet kuin suomalaisilla virkamiehillä.

Ottaen huomioon edellä mainitut seikat voidaan arvioida, että vieraan valtion virkamiehelle annettavat toimivaltuudet eivät vaikuta Suomen täysivaltaisuuteen kuin vähäisessä määrin.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan 9/2003vp todennut, ettei EU:n jäsenvaltioiden vastaava peitetutkintaa koskeva yhteistyö

ole ongelmallinen myöskään suhteessa perusoikeusjärjestelmäämme. Esityksessä katsotaan, että vastaavasti tässä esityksessä tarkoitettulla tavalla sitoutuminen 19 artiklaan sekä uuden rikosoikeusapulain 23 a §:n säätäminen ei loukkaa perusoikeusjärjestelmää. Säännökset eivät laajenna kansalliseen lainsäädäntöön perustuvia peitetoiminta- tai valeostovaltuuksia.

Esityksessä katsotaan, etteivät sitoutuminen esityksessä ehdotetulla tavalla toisen lisäpöytäkirjan peitetutkintaa koskevaan 19 artiklaan ja ehdotettu rikosoikeusapulain uusi 23 a § ole ristiriidassa perustuslain kanssa.

Toisen lisäpöytäkirjan 3 artikla vapautensa menettäneen henkilön väliaikaisesta siirtämisestä pyynnön esittäneen osapuolen alueelle ja 13 artikla vapautensa menettäneen henkilön siirtämisestä pyynnön vastaanottaneen osapuolen alueelle ovat merkityksellisiä perustuslain 9 §:n 3 momentin kannalta. Mainitun säännöksen mukaan Suomen kansalaista ei saa vastoin tahtoaan luovuttaa tai siirtää toiseen maahan. Lailla voidaan kuitenkin säätää, että Suomen kansalainen voidaan rikoksen johdosta tai oikeudenkäyntiä varten luovuttaa tai siirtää maahan, jossa hänen ihmisoikeutensa ja oikeusturvansa on taattu.

Toisen lisäpöytäkirjan 3 artikla sallii, että vapautensa menettäneeltä edellytetään suostumusta siirtämiseen, eikä tämä edellytä sopimusvaltioilta selityksen antamista. Suomessa mainittua menettelyä sovellettaisiin väliaikaista siirtämistä koskevan lain säännösten mukaisesti, eikä artiklan tai mainitun lain ja perustuslain välillä ole ristiriitaa. Tämä johtuu siitä, että väliaikaista siirtämistä koskevan lain 7 §:n mukaan Suomen kansalaisen väliaikainen siirtäminen edellyttää aina hänen suostumustaan.

Toisen lisäpöytäkirjan 9 artiklassa, joka koskee kuulemista videokokouksen avulla, toisen valtion viranomaiselle annetaan oikeus videokokouksen välityksellä suorittaa Suomessa olevan todistajan tai muun todistelutarkoituksessa kuultavan henkilön kuuleminen. Myös vastaajan tai rikoksesta epäillyn kuuleminen olisi rajoitetusti mahdollista. Myös 9 artiklan voidaan katsoa antavan toisen valtion virkamiehelle toimivaltuuksia, joilla on vaikutuksia Suomen alueella olevaan henkilöön. Tilanne on rajoitetummin

vastaava myös 10 artiklan osalta, joka koskee kuulemista puhelinkokouksen avulla. Edellä mainittu koskee myös rikosoikeusapulakiin ehdotettua uutta 11 a—11 c §:ää. Perustuslakivaliokunta on Euroopan unionin jäsenvaltioiden osalta todennut, ettei tällainen järjestely ole merkityksellinen perustuslain täysivaltaisuussäännösten kannalta (PeVL 9/2003 vp). Lisäksi perustuslakivaliokunta on todennut, että järjestely ei loukkaa myöskään perusoikeusjärjestelmäämme, jonka osalta oleellista on, että kuuleminen tulee suorittaa tavalla, joka ei loukkaa Suomen lainsäädännön peruseriaatteita. Esityksen mukaan kuuleminen video- tai puhelinkokouksen avulla ei ole ongelmallinen perustuslain kannalta, vaikka sen osapuolena olisikin muu kuin Euroopan unionin jäsenvaltio. Myös muiden kuin Euroopan unionin jäsenvaltioiden osalta kuuleminen suoritettaisiin siten, että Suomen toimivaltainen viranomainen valvoisi, ettei Suomen lainsäädännön peruseriaatteita loukata. Lisäksi vastaajien ja epäiltyjen osalta kuuleminen voitaisiin suorittaa vain, jos kuultava tähän suostuisi ja jos kuuleminen olisi vastaavassa tilanteessa Suomen lain mukaan sallittua. Vastaajalla ja epäillyllä olisi lisäksi pyynnöstään oikeus puolustajaan.

Toisen lisäpöytäkirjan 13 artiklan osalta esityksessä ehdotetaan, että Suomi antaisi 13 artiklan 7 kohdan mukaisen selityksen, jonka mukaan artiklan 1 kohdassa tarkoitettun sopimuksen tekemiseen vaaditaan artiklan 3 kohdassa tarkoitettu suostumus, jos siirrettävä henkilö on Suomen kansalainen tai asuu pysyvästi Suomessa taikka jos muu kuin Suomen kansalainen tai Suomessa pysyvästi asuva siirretään Suomesta muuhun kuin Euroopan unionin jäsenvaltioon, Islantiin tai Norjaan. Suomen selitys vastaisi esityksessä muutettavaksi ehdotetun väliaikaista siirtämistä koskevan lain 7 §:n sisältöä, eikä se olisi ristiriidassa edellä mainitun perustuslain 9 §:n 3 momentin kanssa.

Toinen lisäpöytäkirja ei sisällä sellaisena kuin Suomi siihen sitoutuisi määräyksiä, jotka koskisivat perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla, eikä esitykseen sisältyvä voimaansaattamislakiehdotus koske perustuslakia sen 95 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Toinen lisäpöytäkirja voidaan hallituksen käsityksen mukaan näin ol-

len hyväksyä äänten enemmistöllä ja ehdotus voimaansaattamislainsiksi sekä ehdotetut muutokset lainsäädäntöön voidaan hyväksyä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään, että

eduskunta hyväksyisi Strasbourgissa 8 päivänä marraskuuta 2001 tehdyn keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen toisen lisäpöytäkirjan,

eduskunta hyväksyisi annettavaksi lisäpöytäkirjan 13 artiklan 7 kohdan mukaisen selityksen, jonka mukaan artiklan 1 kohdassa tarkoitettun sopimuksen tekemiseen vaaditaan artiklan 3 kohdassa tarkoitettu suostumus, jos siirrettävä henkilö on Suomen kansalainen tai asuu pysyvästi Suomessa taikka jos muu kuin Suomen kansalainen tai Suomessa pysyvästi asuva siirretään Suomesta muuhun kuin Euroopan unionin jäsenvaltioon, Islantiin tai Norjaan,

eduskunta hyväksyisi tehtäväksi 16 artiklaan varauman, jonka mukaan Suomen alueella olevan rikoksesta syytetyn henkilön haastamista koskevat asiakirjat tulee lähettää hänelle vähintään 60 päivää ennen päivää, jona asianomaisen on saavuttava oikeuteen,

eduskunta hyväksyisi tehtäväksi 17 artiklaan varauman, jonka mukaan Suomi ei hyväksy 17 artiklaa,

eduskunta hyväksyisi tehtäväksi 18 artiklaan varauman, jonka mukaan Suomi ei hyväksy 18 artiklaa,

eduskunta hyväksyisi tehtäväksi 19 artiklaan varauman, jonka mukaan Suomi voi sallia vieraan valtion vir-

kamiehen toiminnan Suomen alueella vain Suomen toimivaltaisen viranomaisen kyseiselle valtiolle esittämän oikeusapupyynnön perusteella,

eduskunta hyväksyisi muutettavaksi Brysselissä 29 päivänä toukokuuta 2000 keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn yleissopimuksen (SopS 88/2005) 9 artiklan 6 kohdan mukaista ilmoitusta siten, että artiklan 1 kohdassa tarkoitettun sopimuksen tekemiseen vaaditaan artiklan 3 kohdassa tarkoitettu suostumus, jos siirrettävä henkilö on Suomen kansalainen tai asuu pysyvästi Suomessa,

ja että eduskunta hyväksyisi muutettavaksi Strasbourgissa 20 päivänä huhtikuuta 1959 tehdyn keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen (SopS 30/1981) 16 artiklan 1 kappaaleen mukaista selitystä siten, että pyynnöt ja niihin liitetyt asiakirjat on laadittava suomen, ruotsin tai englannin kielellä taikka niihin on liitettävä käännökset jollekin mainituista kielistä; toimivaltainen viranomainen voi täyttää oikeusapupyynnön, vaikka pyyntö ja siihen liittyvät asiakirjat ovat jollain muulla kuin suomen, ruotsin tai englannin kielellä, jos viranomainen hyväksyy kyseisen vieraan kielen käytön, eikä pyynnön täyttämislle muutoin ole estettä.

Edellä olevan perusteella ja koska lisäpöytäkirja sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen toisen lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja lisäpöytäkirjan soveltamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Toisen lisäpöytäkirjan voimaansaattaminen

Strasbourgissa 8 päivänä marraskuuta 2001 tehdyn keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen toisen lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Siirretyn tuomitun väliaikainen siirtäminen

Toisen lisäpöytäkirjan 14 artiklan mukaiseen menettelyyn voidaan soveltaa vapautensa menettäneen henkilön väliaikaisesta siirtämisestä todistelutarkoituksessa rikosasioissa annettua lakia(150/2004).

3 §

Asiakirjojen toimittaminen postitse

Suomen toimivaltainen viranomainen voi toimittaa oikeudenkäyntiasiakirjoja ja tuomioistuimen päätöksiä toisen lisäpöytäkirjan 16 artiklan hyväksyneen osapuolen alueella

oleskeleville henkilöille postitse siten kuin mainitussa artiklassa määrätään noudattaen oikeudenkäymiskaaren ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) asiakirjojen tiedoksiantoa ja lähettämistä koskevia säännöksiä.

Toisen lisäpöytäkirjan 16 artiklan mukaiseen menettelyyn sovelletaan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 26 a ja 51 §:ää, kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain (4/1994) 15 §:n 4 momenttia ja 28 §:ää sekä oikeudenkäyntiin ja esitutkintaan osallistuvien henkilöiden koskemattomuudesta eräissä tapauksissa annettua lakia (11/1994).

Jos Suomen alueella olevan syytetyn henkilön haastamista koskevat asiakirjat on lähetetty hänelle alle 60 päivää ennen päivää, jona asianomaisen on saavuttava oikeuteen, tiedoksianto ei ole tapahtunut toisen lisäpöytäkirjan 16 artiklan mukaisesti.

4 §

Voimaantulo

Toisen lisäpöytäkirjan muiden määräysten voimaansaattamisesta ja tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

2.

Laki**kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain (4/1994) 5 §:n 1 momentti, 8 §:n 1 ja 2 momentti, 23 §:n 1 momentti, 24 §:n 1 momentti, 25 ja 25 b §, sellaisina kuin niistä ovat 23 §:n 1 momentti laissa 823/2011, 24 §:n 1 momentti laissa 217/2012 ja 25 b § laissa 149/2004, sekä

lisätään lakiin uusi 11 a—11 c § ja 23 a § seuraavasti:

5 §

Oikeusapupyynnön tekeminen vieraan valtion viranomaisille

Oikeusapupyynnön vieraalle valtiolle voi tehdä oikeusministeriö, tuomioistuin, syyttäväviranomainen ja esitutkintaviranomainen. Jos oikeusapupyynnössä pyydetty toimenpide edellyttää Suomessa vastaavissa olosuhteissa muun kuin pyynnön esittävän viranomaisen päätöstä, tällainen päätös on haettava Suomessa pyynnön perusteeksi.

8 §

Kieli ja käännökset

Oikeusapupyyntö on tehtävä suomen, ruotsin tai englannin kielellä taikka siihen on liitettävä käännös jollekin näistä kielistä. Pyyntöön liittyvien asiakirjojen tulee samoin olla suomen, ruotsin tai englannin kielellä taikka niihin on liitettävä käännökset jollekin näistä kielistä.

Toimivaltainen viranomainen voi täyttää oikeusapupyynnön, vaikka pyyntö ja siihen liittyvät asiakirjat ovat jollain muulla kuin suomen, ruotsin tai englannin kielellä, jos viranomainen hyväksyy kyseisen vieraan kielien käytön, eikä pyynnön täyttämiseksi muutoin ole estettä. Oikeusministeriön tehtävistä huolehtia käännösten laatimisesta vierailta

kieliltä suomeksi ja ruotsiksi säädetään valtioneuvoston asetuksella.

11 a §

Kuuleminen videoneuvottelua käyttäen

Jos vieraan valtion viranomaisen tekemä oikeusapupyyntö koskee todistajan, asiantuntijan tai asianomistajan kuulemistä käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa kuulemiseen osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään, pyyntöön suostumisen edellytyksenä on, että tätä ei voida pitää Suomen lainsäädännön peruseriaatteiden vastaisena.

Kuulemisen voi toimittaa pyynnön esittäneen valtion toimivaltainen viranomainen tai se voidaan toimittaa kyseisen viranomaisen johdolla.

Käräjäoikeuden puheenjohtaja tai esitutkintaviranomainen huolehtii kuultavan henkilöllisyyden toteamisesta ja valvoo, että kuulemisessa noudatetaan Suomen lainsäädännön peruseriaatteita. Jos toimivaltainen viranomainen katsoo, että kuulemisessa rikotaan näitä periaatteita, sen on välittömästi huolehdittava, että kuulemistä jatketaan mainittujen periaatteiden mukaisesti taikka keskeytettävä kuuleminen.

Kuulemisesta laaditaan pöytäkirja, johon merkitään kuulemisen aika ja paikka, kuullun henkilöllisyys, kaikkien muiden Suomessa

kuulemiseen osallistuneiden henkilöllisyys ja asema, vannotut valat tai annetut vakuutukset sekä tekniset olosuhteet, joissa kuuleminen tapahtui. Pöytäkirja toimitetaan pyynnön esittäneen valtion toimivaltaiselle viranomaiselle.

Edellä 1—4 momentissa säädetyn lisäksi kuulemisessa noudatetaan 20—22 §:n säännöksiä.

11 b §

Vastaajan tai epäillyn kuuleminen videoneuvottelua käyttäen

Rikosasian vastaajaa tai rikoksesta epäiltyä voidaan kuulla 11 a §:ssä tarkoitettua menettelyä noudattaen, jos kuuleminen olisi vastaavassa tilanteessa Suomen lain mukaisesti mahdollista. Edellytyksenä on lisäksi, että vastaaja tai epäilty on antanut suostumuksensa menettelyyn. Suostumuksen antaminen on otettava tallenteeseen.

Vastaajalla tai epäillyllä, jota halutaan kuulla tämän pykälän mukaisesti, on oikeus avustajaan ja hänelle on pyynnöstä määrättävä puolustaja tämän pykälän mukaista kuulemista ja siihen tarvittavan suostumuksen antamista varten. Tuomioistuim määrää puolustajalle maksettavaksi kohtuullisen korvauksen, joka jää valtion vahingoksi. Puolustajan määräämisestä on muutoin voimassa, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 2 luvussa säädetään.

Vastaajalle tai epäillylle on ennen video-kuulemista koskevan suostumuksen pyytämistä selvitettävä hänen oikeutensa käyttää avustajaa sekä se, että hänelle voidaan määrätä puolustaja.

11 c §

Kuuleminen puhelimen välityksellä

Edellä 11 a ja 11 b §:ssä tarkoitettu kuuleminen voidaan suorittaa myös puhelinta käyttäen. Edellytyksenä kuitenkin on, että kuultava on antanut suostumuksensa menettelyyn. Suostumuksen antaminen on otettava tallenteeseen.

23 §

Pakkokeinojen käyttäminen todisteiden hankkimiseksi ja menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon turvaamiseksi.

Vieraan valtion viranomaisen tekemän oikeusapupyynnön perusteella voidaan todisteiden hankkimiseksi panna toimeen etsintä, takavarikko ja datan säilyttämismääräys, suorittaa telekuuntelua, televalvontaa, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, sijaintitietojen hankkimista epäillyn ja tuomitun tavoittamiseksi, tukiasematietojen hankkimista, suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä tarkkailua, peitetoimintaa ja valeostoja, käyttää valvottua läpilaskua sekä ottaa henkilötuntemerkit, jos tätä on pyydetty oikeusapupyynnössä taikka se on välttämätöntä oikeusapupyynnön toimeenpanemiseksi.

23 a §

Vieraan valtion virkamiehen oikeus peitetoiminnan tai valeoston toteuttamiseen

Suomen toimivaltaisen viranomaisen vieraalle valtiolle esittämän oikeusapupyynnön perusteella kyseisen valtion toimivaltaiselle virkamiehelle voidaan pakkokeinolain 10 luvussa säädettyjen edellytysten ja menettelyn mukaisesti antaa oikeus peitetoiminnan tai valeoston toteuttamisesta vastaavan poliisimiehen välittömässä valvonnassa suorittaa sellaisia yksittäisiä pakkokeinolain 10 luvun mukaisia peitetoiminta- tai valeostotoimenpiteitä, jotka on yksilöity peitetoiminnan tai valeoston toteuttamisesta laadittavassa kirjallisessa suunnitelmassa.

24 §

Rikosrekisteritietojen luovuttaminen

Vieraan valtion viranomaisen pyynnöstä voidaan tämän lain mukaisesti luovuttaa rikosrekisteritietoja rikosasian käsittelyä varten samoin edellytyksin kuin niitä voidaan antaa Suomen viranomaisille. Rikosrekisteritietojen luovuttamisesta päättää Oikeusrekis-

terikeskus. Jollei asiasta ole erikseen toisin säädetty tai Suomea sitovista kansainvälisistä velvoitteista muuta johdu, toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta saatuja tietoja luovutettaessa Oikeusrekisterikeskuksen on asetettava ehto, jonka mukaan tietoja saadaan käyttää vain sen rikosasian käsittelyyn, johon ne on pyydetty.

25 §

Oikeusavun antamisesta aiheutuvat kustannukset

Vieraan valtion viranomaisen pyynnöstä annetusta oikeusavusta aiheutuvista kustannuksista ei peritä korvausta pyynnön esittäneeltä vieraalta valtiolta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuista kustannuksista voidaan kuitenkin periä korvausta, jos kustannukset ovat huomattavat tai poik-

keukselliset tai tästä on erikseen säädetty taikka määrätty Suomea sitovissa kansainvälisissä velvoitteissa.

25 b §

Vastuu vieraan valtion virkamiehen aiheuttamasta vahingosta

Kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkkailu-, takaa-ajo- tai esitutkintatehtävissä taikka Suomen viranomaisen esittämän tai hyväksymän oikeusapupyynnön nojalla edellä mainituissa tai muissa tehtävissä toimiva vieraan valtion virkamies, joka aiheuttaa vahinkoa virkatehtävissään Suomen alueella, rinnastetaan korvausvelvollisuutta määrättäessä suomalaiseen virkamieheen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

rikoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan rikoslain (39/1889) 16 luvun 20 §:n 1 ja 2 momentti, 21 luvun 18 § ja 40 luvun 12 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 16 luvun 20 §:n 1 ja 2 momentti sekä 40 luvun 12 §:n 3 momentti laissa 282/2007 ja 21 luvun 18 § laissa 604/2002, seuraavasti:

16 luku

Rikoksista viranomaisia vastaan

20 §

Sovellettamisasäännökset

Sovellettaessa tämän luvun 1—3 §:ää rikollisen teon kohteena olevaan virkamieheen rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, sellainen ulkomainen virkamies, joka toimii Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa taikka Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen vel-

voitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu-, takaa-ajo-, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämis- tai rikosten ennalta estämis- tai esitutkintatehtävissä taikka joka toimii Suomen alueella kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain (4/1994) nojalla Suomen viranomaisen esittämän tai hyväksymän oikeusapupyynnön perusteella esitutkinta- tai muissa virkatehtävissä, ja julkista valtaa käyttävä henkilö sekä palvelusta toimittava sotilas.

Sovellettaessa tämän luvun 9 §:ää virkamieheen rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, sellainen ulkomainen virkamies, joka toimii Kansainvälisen rikostuomioistui-

men palveluksessa taikka Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu-, takaa-ajo-, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tai rikosten ennalta estämisen tai esitutkintatehtävissä taikka joka toimii Suomen alueella kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain nojalla Suomen viranomaisen esittämän tai hyväksymän oikeusapupyynnön perusteella esitutkinta- tai muissa virkatehtävissä, ja julkista valtaa käyttävä henkilö.

21 luku

Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista

18 §

Sovellettamisasäännös

Sovellettaessa tämän luvun 2 §:n 4 kohtaa rikollisen teon kohteena olevaan virkamieheen rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, sellainen ulkomainen virkamies, joka toimii Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa taikka Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu-, takaa-ajo- tai esitutkintatehtävissä taikka joka toimii Suomen alueella kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain nojalla

Suomen viranomaisen esittämän tai hyväksymän oikeusapupyynnön perusteella esitutkinta- tai muissa virkatehtävissä, julkista valtaa käyttävä henkilö ja 16 luvun 20 §:n 5 momentissa tarkoitettu henkilö.

40 luku

Virkarikoksista

12 §

Sovellettamisasäännökset

Tämän luvun 1—3 ja 14 §:ää sovelletaan, viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta, myös ulkomaiseen virkamieheen. Ulkomaiseen virkamieheen, joka toimii Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu-, takaa-ajo-, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tai rikosten ennalta estämisen ja esitutkintatehtävissä taikka joka toimii Suomen alueella kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain nojalla Suomen viranomaisen esittämän tai hyväksymän oikeusapupyynnön perusteella esitutkinta- tai muissa virkatehtävissä, sovelletaan myös, viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta, tämän luvun 5 ja 7—10 §:ää.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 _____ .

4.

Laki**keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja yleissopimuksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja yleissopimuksen soveltamisesta annetun lain (148/2004) 2 §, 3 §:n 1 momentti, 4 §:n 3 momentti ja 5 §, sellaisena kuin niistä on 3 §:n 1 momentti laissa 530/2005, sekä

lisätään lakiin uusi 2 a § seuraavasti:

2 §

Asiakirjojen toimittaminen postitse

Suomen toimivaltainen viranomainen toimittaa oikeudenkäyntiasiakirjat Euroopan unionin toisen jäsenvaltion sekä Islannin ja Norjan alueella oleskeleville henkilöille postitse siten kuin yleissopimuksen 5 artiklassa määrätään noudattaen oikeudenkäymiskaaren ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) asiakirjojen tiedoksiantoa ja lähettämistä koskevia säännöksiä.

Yleissopimuksen 5 artiklan mukaiseen menettelyyn sovelletaan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 26 a ja 51 §:ää, kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain (4/1994) 15 §:n 4 momenttia ja 28 §:ää sekä oikeudenkäyntiin ja esitutkintaan osallistuvien henkilöiden koskemattomuudesta eräissä tapauksissa annettua lakia (11/1994).

2 a §

Valvottu läpilasku

Sen estämättä mitä pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 41 §:n 2 momentissa säädetään ankarimmasta rangaistuksesta valvotun läpilaskun käyttämisen edellytyksenä,

Suomen toimivaltainen viranomainen voi antaa yleissopimuksen 12 artiklassa tarkoitettua oikeusapua valvotuissa läpilaskuissa siten kuin siitä säädetään kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetussa laissa. Edellytyksenä valvotun läpilaskun käyttämiselle kuitenkin on, että rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annettun lain (1286/2003) 2 §:n 1 momentissa tai 3 §:ssä säädetty edellytykset pyynnön perusteena olevalle teolle täyttyvät.

3 §

Toisen jäsenvaltion virkamiehen oikeus peitetoimintaan ja valeostoihin Suomessa

Suomen toimivaltaisen viranomaisen kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain mukaisesti hyväksymän oikeusapupyynnön nojalla Euroopan unionin toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle virkamiehelle voidaan antaa Suomen alueella oikeus suorittaa rikoksen selvittämiseksi peitetoimintaa ja valeostoja pakkokeinolain 10 luvun säännösten mukaisesti. Vastaava oikeus voidaan antaa Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehelle myös Suomen toimivaltaisen viranomaisen kysymyksessä olevalle jäsenval-

tiolle esittämän oikeusapupyynnön perusteella.

4 §

Telekuuntelun tai televalvonnan teknistä toteuttamista koskevien pyyntöjen täyttäminen kuuntelun kohteen ollessa muualla kuin Suomessa

Menettelyssä noudatetaan pakkokeinolain 10 luvun 2 §:n 3 momenttia sekä 61 ja 63—65 §:ää.

5 §

Ehtojen asettaminen telekuuntelua koskeviin päätöksiin

Kun tuomioistuin yleissopimuksen 18 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tai 20 artiklassa tarkoitettujen telekuuntelua koskevien pyyntöjen osalta tekee pakkokeinolain 10 luvun 5 §:n mukaisesti lupaa koskevan päätöksen, sen on asetettava ehto, jonka mukaan pyynnön esittäneen jäsenvaltion viranomaisen tulee noudattaa pakkokeinolain 10 luvun 52 ja 55 §:n säännöksiä sekä 56 §:n säännöksiä siitä, missä tapauksissa ylimääräistä tietoa saa käyttää. Lisäksi tuomioistuimen on asetettava telekuuntelun kohteena olevan henkilön oikeusturvan kannalta tarpeelliset ehdot.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

5.

Laki**yhteisistä tutkintaryhmistä annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yhteisistä tutkintaryhmistä annetun lain (1313/2002) 1 ja 2 § sellaisena kuin niistä on 2 § laissa 743/2010, seuraavasti:

1 §

Yhteisen tutkintaryhmän perustaminen

Toimivaltainen esitutkintaviranomainen voi yhdessä vieraan valtion toimivaltaisen viranomaisen kanssa tehdä sopimuksen yhteisen tutkintaryhmän (*tutkintaryhmä*) perustamisesta rikoksen esitutkinnan toimittamiseksi.

Ennen 1 momentissa tarkoitetun sopimuksen tekemistä toimivaltaisen esitutkintaviranomaisen on ilmoitettava toimivaltaiselle syyttäjälle aikomuksesta perustaa tutkintaryhmä. Vastaava ilmoitus tulee tehdä myös Eurojustin Suomen kansalliselle jäsenelle, jos tutkintaryhmän toiminta liittyy Eurojustin toimivaltaan tai tehtäviin. Toimivaltainen syyttäjä voi ilmoittautua tutkintaryhmän jäseneksi.

Tutkintaryhmän perustamista koskevaa pyyntöä on käsiteltävä oikeusapupyynnönä.

2 §

Tutkintaryhmän kokoonpano

Tutkintaryhmä koostuu sen perustaneiden valtioiden toimivaltaisista viranomaisista. Tutkintaryhmään kuuluu myös tutkintaryhmään ilmoittautunut Suomen toimivaltainen syyttäjä. Sen mukaan kuin sopimuksessa erikseen määrätään, tutkintaryhmään voi kuulua myös muita henkilöitä. Tutkintaryhmän kokoonpanosta on määrättävä tutkintaryhmän perustamista koskevassa sopimuksessa.

Jos tutkintaryhmä koskee Suomea ja tutkintaryhmää varten myönnetään Euroopan unionin rahoitusta, tutkintaryhmään on kutsuttava Eurojustin Suomen kansallinen jäsen. Kansallinen jäsen toimii tutkintaryhmässä Suomen kansallisena syyttäviviranomaisena ja hänellä on syyttäjälaitoksesta annetun lain (439/2011) 7 §:ssä tarkoitettu toimivalta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____ .

6.

Laki**vapautensa menettäneen henkilön väliaikaisesta siirtämisestä todistelutarkoituksessa rikosasioissa annetun lain 7 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan vapautensa menettäneen henkilön väliaikaisesta siirtämisestä todistelutarkoituksessa rikosasioissa annetun lain (150/2004) 7 § sellaisena kuin se on osaksi laissa 1051/2007 seuraavasti:

7 §

Suostumus

Suomen kansalaista tai Suomessa pysyvästi asuvaa ei saa siirtää 4 ja 5 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa ilman hänen suostumustaan väliaikaista siirtämistä koskevaan menettelyyn.

Myös muun kuin Suomen kansalaisen tai Suomessa pysyvästi asuvan siirtäminen muuhun kuin Euroopan unionin jäsenvaltioon, Islantiin tai Norjaan 4 §:n 1 momentissa

ja 5 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa edellyttää siirrettävän henkilön suostumusta.

Suomen kansalaista ei saa kuljettaa Suomen kautta 6 §:ssä tarkoitettussa tilanteessa ilman hänen suostumustaan kauttakuljetukseen.

Tässä pykälässä tarkoitettu suostumus on annettava kirjallisena.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

7.

Laki**oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 4 luvun 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 4 luvun 2 § seuraavasti:

2 §

ka asianomistajan kotipaikan tuomioistuimessa.

Syyte Suomen ulkopuolella tehdystä rikoksesta tutkitaan, jollei muualla laissa toisin säädetä, syytettävän asuin-, oleskelu- tai taipaamispaikkakunnan tuomioistuimessa taik-

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

8.

Laki**oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 8 § sellaisena kuin se on laissa 1056/1991
seuraavasti:

8 §

Jos tiedoksiannon vastaanottaja oleskelee ulkomailla ja hänen osoitteensa on tiedossa, eikä tiedoksiantoa ole 2 §:n mukaan uskottu asianosaisen huolehdittavaksi, tuomioistuimen tulee huolehtia tiedoksi annettavien asiakirjojen lähettämisestä siten kuin siitä on erikseen säädetty tai asianomaisen vieraan

valtion kanssa sovittu. Tuomioistuimen on ilmoitettava se päivä, jona tiedoksianto on viimeistään toimitettava tai jona todistus tiedoksiannon vastaanottamisesta on viimeistään palautettava tuomioistuimelle.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Helsingissä 19 päivänä joulukuuta 2013

Pääministerin estyneenä ollessa, sosiaali- ja terveysministeri

PAULA RISIKKO

Oikeusministeri *Anna-Maja Henriksson*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

2.

Laki

kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain (4/1994) 5 §:n 1 momentti, 8 §:n 1 ja 2 momentti, 23 §:n 1 momentti, 24 §:n 1 momentti, 25 ja 25 b §, sellaisina kuin niistä ovat 23 §:n 1 momentti laissa 823/2011, 24 §:n 1 momentti laissa 217/2012 ja 25 b § laissa 149/2004, sekä

lisätään lakiin uusi 11 a—11 c § ja 23 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

5 §

Oikeusapupyynnön tekeminen vieraan valtion viranomaiselle

Oikeusapupyynnön tekeminen vieraan valtion viranomaisille

Oikeusapupyynnön vieraalle valtiolle voi tehdä oikeusministeriö, tuomioistuin, syyttäväviranomainen ja esitutkintaviranomainen.

Oikeusapupyynnön vieraalle valtiolle voi tehdä oikeusministeriö, tuomioistuin, syyttäväviranomainen ja esitutkintaviranomainen. *Jos oikeusapupyynnössä pyydetty toimenpide edellyttää Suomessa vastaavissa olosuhteissa muun kuin pyynnön esittävän viranomaisen päätöstä, tällainen päätös on haettava Suomessa pyynnön perusteeksi.*

8 §

8 §

Kieli ja käännökset

Kieli ja käännökset

Oikeusapupyynnö on tehtävä suomen tai ruotsin kielellä taikka siihen on liitettävä käännös jommalle kummalle näistä kielistä. Pyyntöön liittyvien asiakirjojen tulee samoin olla joko suomen tai ruotsin kielellä taikka niihin on liitettävä käännökset jommalle kummalle näistä kielistä. *Asetuksella voidaan säätää, että oikeusapupyynnö siihen liittyvine asiakirjoineen voidaan tehdä vieraalla kielellä liittämättä niihin käännöstä suomen tai ruotsin kielelle.*

Oikeusapupyynnö on tehtävä *suomen, ruotsin tai englannin* kielellä taikka siihen on liitettävä käännös *jollekin* näistä kielistä. Pyyntöön liittyvien asiakirjojen tulee samoin olla *suomen, ruotsin tai englannin* kielellä taikka niihin on liitettävä käännökset *jollekin* näistä kielistä.

Toimivaltainen viranomainen voi täyttää

Toimivaltainen viranomainen voi täyttää

oikeusapupyynnön, vaikka pyyntö ja siihen liittyvät asiakirjat ovat jollakin asetuksessa säädetyllä tai muulla vieraalla kielellä, jollei pyynnön täyttämiseksi tämän lain mukaan muutoin ole estettä. *Toimivaltainen viranomais- tai viranomainen voi kuitenkin kieltäytyä täyttämästä pyyntöä, jos pyyntö ja asiakirjat eivät ole suomen tai ruotsin kielellä taikka niihin ei ole liitetty käännöksiä näille kielille, jos viranomainen katsoo, että hän ei riittävästi ymmärrä asiakirjoissa käytettyä kieltä.* Oikeusministeriön tehtävistä huolehtia käännösten laatimisesta asetuksessa säädetyiltä vierailta kieliltä suomeksi ja ruotsiksi säädetään asetuksella.

oikeusapupyynnön, vaikka pyyntö ja siihen liittyvät asiakirjat ovat *jollain muulla kuin suomen, ruotsin tai englannin kielellä, jos viranomainen hyväksyy kyseisen vieraan kielen käytön, eikä pyynnön täyttämiseksi muutoin ole estettä.* Oikeusministeriön tehtävistä huolehtia käännösten laatimisesta vierailta kieliltä suomeksi ja ruotsiksi säädetään valtioneuvoston asetuksella.

11 a §

Kuuleminen videoneuvottelua käyttäen

Jos vieraan valtion viranomaisen tekemä oikeusapupyynnöksi koskee todistajan, asiantuntijan tai asianomistajan kuulemistä käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa kuulemiseen osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään, pyyntöön suostumisen edellytyksenä on, että tätä ei voida pitää Suomen lainsäädännön perusperiaatteiden vastaisena.

Kuulemisen voi toimittaa pyynnön esittäneen valtion toimivaltainen viranomainen tai se voidaan toimittaa kyseisen viranomaisen johdolla.

Käräjäoikeuden puheenjohtaja tai esitutkintaviranomainen huolehtii kuultavan henkilöllisyyden toteamisesta ja valvoo, että kuulemisessa noudatetaan Suomen lainsäädännön perusperiaatteita. Jos toimivaltainen viranomainen katsoo, että kuulemisessa rikotaan näitä periaatteita, sen on välittömästi huolehdittava, että kuulemistä jatketaan mainittujen periaatteiden mukaisesti taikka keskeytettävä kuuleminen.

Kuulemisesta laaditaan pöytäkirja, johon merkitään kuulemisen aika ja paikka, kuullun henkilöllisyys, kaikkien muiden Suomessa kuulemiseen osallistuneiden henkilöllisyys ja asema, vannotut valat tai annetut vakuutukset sekä tekniset olosuhteet, joissa kuuleminen tapahtui. Pöytäkirja toimitetaan pyynnön

esittäneen valtion toimivaltaiselle viranomaiselle.

Edellä 1—4 momentissa säädetyn lisäksi kuulemisessa noudatetaan 20—22 §:n säännöksiä.

11 b §

Vastaajan tai epäillyn kuuleminen videoneuvottelua käyttäen

Rikosasian vastaajaa tai rikoksesta epäiltyä voidaan kuulla 11 a §:ssä tarkoitettua menettelyä noudattaen, jos kuuleminen olisi vastaavassa tilanteessa Suomen lain mukaisesti mahdollista. Edellytyksenä on lisäksi, että vastaaja tai epäilty on antanut suostumuksensa menettelyyn. Suostumuksen antaminen on otettava tallenteeseen.

Vastaajalla tai epäillyllä, jota halutaan kuulla tämän pykälän mukaisesti, on oikeus avustajaan ja hänelle on pyynnöstä määrättävä puolustaja tämän pykälän mukaista kuulemista ja siihen tarvittavan suostumuksen antamista varten. Tuomioistuin määrää puolustajalle maksettavaksi kohtuullisen korvauksen, joka jää valtion vahingoksi. Puolustajan määräämisestä on muutoin voimassa, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 2 luvussa säädetään.

Vastaajalle tai epäillylle on ennen videokuulemista koskevan suostumuksen pyytämistä selvitettävä hänen oikeutensa käyttää avustajaa sekä se, että hänelle voidaan määrätä puolustaja.

11 c §

Kuuleminen puhelimen välityksellä

Edellä 11 a ja 11 b §:ssä tarkoitettu kuuleminen voidaan suorittaa myös puhelinta käyttäen. Edellytyksenä kuitenkin on, että kuultava on antanut suostumuksensa menettelyyn. Suostumuksen antaminen on otettava tallenteeseen.

23 §

Pakkokeinojen käyttäminen todisteiden hankkimiseksi ja menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon turvaamiseksi

Vieraan valtion viranomaisen tekemän oikeusapupyynnön perusteella voidaan todisteiden hankkimiseksi panna toimeen etsintä, takavarikko ja datan säilyttämismääräys, suorittaa telekuuntelua, televalvontaa, suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä tarkkailua, peitetoimintaa ja valeostoja, käyttää valvottua läpilaskua sekä ottaa henkilötuntemerkit, jos tätä on pyydetty oikeusapupyynnössä taikka se on välttämätöntä oikeusapupyynnön toimeenpanemiseksi.

23 §

Pakkokeinojen käyttäminen todisteiden hankkimiseksi ja menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon turvaamiseksi.

Vieraan valtion viranomaisen tekemän oikeusapupyynnön perusteella voidaan todisteiden hankkimiseksi panna toimeen etsintä, takavarikko ja datan säilyttämismääräys, suorittaa telekuuntelua, televalvontaa, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, sijaintitietojen hankkimista epäillyn ja tuomitun tavoittamiseksi, tukiasematietojen hankkimista, suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä tarkkailua, peitetoimintaa ja valeostoja, käyttää valvottua läpilaskua sekä ottaa henkilötuntemerkit, jos tätä on pyydetty oikeusapupyynnössä taikka se on välttämätöntä oikeusapupyynnön toimeenpanemiseksi.

23 a §

Vieraan valtion virkamiehen oikeus peitetoiminnan tai valeoston toteuttamiseen

Suomen toimivaltaisen viranomaisen vieraalle valtiolle esittämän oikeusapupyynnön perusteella kyseisen valtion toimivaltaiselle virkamiehelle voidaan pakkokeinolain 10 luvussa säädettyjen edellytysten ja menettelyn mukaisesti antaa oikeus peitetoiminnan tai valeoston toteuttamisesta vastaavan poliisimiehen välittömässä valvonnassa suorittaa sellaisia yksittäisiä pakkokeinolain 10 luvun mukaisia peitetoiminta- tai valeostotoimenpiteitä, jotka on yksilöity peitetoiminnan tai valeoston toteuttamisesta laadittavassa kirjallisessa suunnitelmassa.

Voimassa oleva laki

24 §

Rikosrekisteritietojen luovuttaminen

Vieraan valtion viranomaisen pyynnöstä

Ehdotus

24 §

Rikosrekisteritietojen luovuttaminen

Vieraan valtion viranomaisen pyynnöstä

voidaan tämän lain mukaisesti luovuttaa rikosrekisteritietoja rikosasian käsittelyä varten samoin edellytyksin kuin niitä voidaan antaa Suomen viranomaisille. Rikosrekisteritietojen luovuttamisesta päättää oikeusministeriö. Jollei asiasta ole erikseen toisin säädetty tai Suomea sitovista kansainvälisistä velvoitteista muuta johdu, toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta saatuja tietoja luovutettaessa oikeusministeriön on asetettava ehto, jonka mukaan tietoja saadaan käyttää vain sen rikosasian käsittelyyn, johon ne on pyydetty.

voidaan tämän lain mukaisesti luovuttaa rikosrekisteritietoja rikosasian käsittelyä varten samoin edellytyksin kuin niitä voidaan antaa Suomen viranomaisille. Rikosrekisteritietojen luovuttamisesta päättää *Oikeusrekisterikeskus*. Jollei asiasta ole erikseen toisin säädetty tai Suomea sitovista kansainvälisistä velvoitteista muuta johdu, toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta saatuja tietoja luovutettaessa *Oikeusrekisterikeskuksen* on asetettava ehto, jonka mukaan tietoja saadaan käyttää vain sen rikosasian käsittelyyn, johon ne on pyydetty.

25 §

Oikeusavun antamisesta aiheutuvat kustannukset

Vieraan valtion viranomaisen pyynnöstä annetusta oikeusavusta aiheutuvista kustannuksista ei peritä korvausta pyynnön esittäneeltä vieraalta valtiolta, *jollei asetuksella toisin säädetä*.

25 b §

Vastuu ulkomaalaisen virkamiehen aiheuttamasta vahingosta

Kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkkailu-, takaa-ajo- tai esitutkintatehtävissä taikka Suomen viranomaisen hyväksymän oikeusapupyynnön nojalla edellä mainituissa tai muissa tehtävissä toimiva ulkomaalainen virkamies, joka aiheuttaa vahinkoa virkatehtävissään Suomen alueella, rinnastetaan korvausvelvollisuutta määrättäessä suomalaiseen virkamieheen.

25 §

Oikeusavun antamisesta aiheutuvat kustannukset

Vieraan valtion viranomaisen pyynnöstä annetusta oikeusavusta aiheutuvista kustannuksista ei peritä korvausta pyynnön esittäneeltä vieraalta valtiolta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuista kustannuksista voidaan kuitenkin periä korvausta, jos kustannukset ovat huomattavat tai poikkeukselliset tai tästä on erikseen säädetty taikka määrätty Suomea sitovissa kansainvälisissä velvoitteissa.

25 b §

Vastuu vieraan valtion virkamiehen aiheuttamasta vahingosta

Kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkkailu-, takaa-ajo- tai esitutkintatehtävissä taikka Suomen viranomaisen *esittämän tai* hyväksymän oikeusapupyynnön nojalla edellä mainituissa tai muissa tehtävissä toimiva *vieraan valtion* virkamies, joka aiheuttaa vahinkoa virkatehtävissään Suomen alueella, rinnastetaan korvausvelvollisuutta määrättäessä suomalaiseen virkamieheen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____ .

3.

Laki**rikoslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 16 luvun 20 §:n 1 ja 2 momentti, 21 luvun 18 § ja 40 luvun 12 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 16 luvun 20 §:n 1 ja 2 momentti sekä 40 luvun 12 §:n 3 momentti laissa 282/2007 ja 21 luvun 18 § laissa 604/2002, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

16 luku

Rikoksista viranomaisia vastaan

20 §

Soveltamisalasäännökset

Sovellettaessa tämän luvun 1—3 §:ää rikollisen teon kohteena olevaan virkamieheen rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, sellainen ulkomainen virkamies, joka toimii Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa taikka Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu-, takaa-ajo-, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä tai rikosten ennalta estämistä tai esitutkintatehtävissä, ja julkista valtaa käyttävä henkilö sekä palvelusta toimittava sotilas.

Sovellettaessa tämän luvun 9 §:ää virkamieheen rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, sellainen ulkomainen virkamies, joka toimii Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa taikka Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainväli-

20 §

Soveltamisalasäännökset

Sovellettaessa tämän luvun 1—3 §:ää rikollisen teon kohteena olevaan virkamieheen rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, sellainen ulkomainen virkamies, joka toimii Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa taikka Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu-, takaa-ajo-, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä tai rikosten ennalta estämistä tai esitutkintatehtävissä *taikka joka toimii Suomen alueella kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain (4/1994) nojalla Suomen viranomaisen esittämän tai hyväksymän oikeusapupyynnön perusteella esitutkinta- tai muissa virkatehtävissä*, ja julkista valtaa käyttävä henkilö sekä palvelusta toimittava sotilas.

Sovellettaessa tämän luvun 9 §:ää virkamieheen rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, sellainen ulkomainen virkamies, joka toimii Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa taikka Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kan-

sen velvoitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu-, takaa-ajo-, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tai rikosten ennalta estämisen tai esitutkintatehtävissä, ja julkista valtaa käyttävä henkilö.

sainvälisen velvoitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu-, takaa-ajo-, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tai rikosten ennalta estämisen tai esitutkintatehtävissä *taikka joka toimii Suomen alueella kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain nojalla Suomen viranomaisen esittämän tai hyväksymän oikeusapupyynnön perusteella esitutkinta- tai muissa virkatehtävissä*, ja julkista valtaa käyttävä henkilö.

21 luku

Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista

18 §

Soveltamisalasäännös

Sovellettaessa tämän luvun 2 §:n 4 kohtaa rikollisen teon kohteena olevaan virkamieheen rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, sellainen ulkomainen virkamies, joka toimii Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa taikka Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu-, takaa-ajo- tai esitutkintatehtävissä, julkista valtaa käyttävä henkilö ja 16 luvun 20 §:n 5 momentissa tarkoitettu henkilö.

18 §

Soveltamisalasäännös

Sovellettaessa tämän luvun 2 §:n 4 kohtaa rikollisen teon kohteena olevaan virkamieheen rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, sellainen ulkomainen virkamies, joka toimii Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa taikka Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu-, takaa-ajo- tai esitutkintatehtävissä *taikka joka toimii Suomen alueella kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain nojalla Suomen viranomaisen esittämän tai hyväksymän oikeusapupyynnön perusteella esitutkinta- tai muissa virkatehtävissä*, julkista valtaa käyttävä henkilö ja 16 luvun 20 §:n 5 momentissa tarkoitettu henkilö.

40 luku

Virkarikoksista

12 §

Soveltamisalasäännökset

Tämän luvun 1—3 ja 14 §:ää sovelletaan, viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta, myös ulkomaalaiseen virkamieheen. Ulko-

12 §

Soveltamisalasäännökset

Tämän luvun 1—3 ja 14 §:ää sovelletaan, viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta, myös *ulkomaiseen* virkamieheen. *Ulkomai-*

maalaiseen virkamieheen, joka toimii Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu-, takaa-ajo-, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tai rikosten ennalta estämisen ja esitutkintatehtävissä, sovelletaan myös, viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta, tämän luvun 5 ja 7—10 §:ää.

seen virkamieheen, joka toimii Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu-, takaa-ajo-, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tai rikosten ennalta estämisen ja esitutkintatehtävissä *taikka joka toimii Suomen alueella kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain nojalla Suomen viranomaisen esittämän tai hyväksymän oikeusapupyynnön perusteella esitutkinta- tai muissa virkatehtävissä*, sovelletaan myös, viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta, tämän luvun 5 ja 7—10 §:ää.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

4.

Laki**keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja yleissopimuksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja yleissopimuksen soveltamisesta annetun lain (148/2004) 2 §, 3 §:n 1 momentti, 4 §:n 3 momentti ja 5 §, sellaisena kuin niistä on 3 §:n 1 momentti laissa 530/2005, sekä

lisätään lakiin uusi 2 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Tiedoksiantojen suorittaminen postitse

Asiakirjojen toimittaminen postitse

Suomen toimivaltainen viranomainen suorittaa oikeudenkäyntiasiakirjojen tiedoksianton Euroopan unionin toisen jäsenvaltion sekä Islannin ja Norjan alueella oleskeleville henkilöille postitse siten kuin yleissopimuksen 5 artiklassa määrätään noudattaen *soveltuvien osin* oikeudenkäymiskaaren 11 luvun säännöksiä.

Yleissopimuksen 5 artiklan mukaiseen menettelyyn sovelletaan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 26 a ja 51 §:ää, kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain (4/1994) 15 §:n 3 momenttia ja 28 §:ää sekä oikeudenkäyntiin ja esitutkintaan osallistuvien henkilöiden koskemattomuudesta eräissä tapauksissa annettua lakia (11/1994).

Suomen toimivaltainen viranomainen *toimittaa oikeudenkäyntiasiakirjat* Euroopan unionin toisen jäsenvaltion sekä Islannin ja Norjan alueella oleskeleville henkilöille postitse siten kuin yleissopimuksen 5 artiklassa määrätään noudattaen *oikeudenkäymiskaaren ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) asiakirjojen tiedoksiantoa ja lähettämistä koskevia säännöksiä*.

Yleissopimuksen 5 artiklan mukaiseen menettelyyn sovelletaan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 26 a ja 51 §:ää, kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain (4/1994) 15 §:n 4 momenttia ja 28 §:ää sekä oikeudenkäyntiin ja esitutkintaan osallistuvien henkilöiden koskemattomuudesta eräissä tapauksissa annettua lakia (11/1994).

2 a §

Valvottu läpilasku

Sen estämättä mitä pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 41 §:n 2 momentissa säädetään ankarimmasta rangaistuksesta valvotun läpilaskun käyttämisen edellytyksenä, Suomen toimivaltainen viranomainen voi antaa yleissopimuksen 12 artiklassa tarkoi-

tettua oikeusapua valvotuissa läpilaskuissa siten kuin siitä säädetään kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetussa laissa. Edellytyksenä valvotun läpilaskun käyttämiselle kuitenkin on, että rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (1286/2003) 2 §:n 1 momentissa tai 3 §:ssä säädetyt edellytykset pyynnön perusteena olevalle teolle täyttyvät.

3 §

Toisen jäsenvaltion virkamiehen oikeus peitetoimintaan ja valeostoihin Suomessa

Suomen toimivaltaisen viranomaisen kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain mukaisesti hyväksymän oikeusapupyynnön nojalla Euroopan unionin toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle virkamiehelle voidaan antaa Suomen alueella oikeus suorittaa rikoksen selvittämiseksi peitetoimintaa ja valeostoja pakkokeinolain (450/1987) 6 luvun 7 §:n sekä poliisilain (493/1995) 28, 31 a, 31 b, 32 a ja 33 a §:n mukaisesti. Vastaava oikeus voidaan antaa Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehelle myös Suomen toimivaltaisen viranomaisen kysymyksessä olevalle jäsenvaltiolle esittämän oikeusapupyynnön perusteella.

3 §

Toisen jäsenvaltion virkamiehen oikeus peitetoimintaan ja valeostoihin Suomessa

Suomen toimivaltaisen viranomaisen kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain mukaisesti hyväksymän oikeusapupyynnön nojalla Euroopan unionin toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle virkamiehelle voidaan antaa Suomen alueella oikeus suorittaa rikoksen selvittämiseksi peitetoimintaa ja valeostoja *pakkokeinolain 10 luvun säännösten* mukaisesti. Vastaava oikeus voidaan antaa Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehelle myös Suomen toimivaltaisen viranomaisen kysymyksessä olevalle jäsenvaltiolle esittämän oikeusapupyynnön perusteella.

4 §

Telekuuntelun tai televalvonnan teknistä toteuttamista koskevien pyyntöjen täyttäminen kuuntelun kohteen ollessa muualla kuin Suomessa

Menettelyssä noudatetaan *soveltuvin osin* pakkokeinolain 5 a luvun 8 ja 9 §:ää, 11 §:n 1 momenttia sekä 14 ja 15 §:ää.

4 §

Telekuuntelun tai televalvonnan teknistä toteuttamista koskevien pyyntöjen täyttäminen kuuntelun kohteen ollessa muualla kuin Suomessa

Menettelyssä noudatetaan pakkokeinolain 10 luvun 2 §:n 3 momenttia sekä 61 ja 63–65 §:ää.

5 §

Kuuntelukielloja koskevien ehtojen asettamisen telekuuntelua koskeviin päätöksiin

Kun tuomioistuin yleissopimuksen 18 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tai 20 artiklassa tarkoitettujen telekuuntelua koskevien pyyntöjen osalta tekee pakkokeinolain 5 a luvun 5 §:n mukaisesti lupaa koskevan päätöksen, sen on asetettava ehto, jonka mukaan pyynnön esittäneen jäsenvaltion viranomaisen tulee noudattaa pakkokeinolain 5 a luvun 10 §:n 1 momentin säännöksiä. Lisäksi tuomioistuimen on asetettava telekuuntelun kohteena olevan henkilön oikeusturvan kannalta tarpeelliset ehdot.

5 §

Ehtojen asettaminen telekuuntelua koskeviin päätöksiin

Kun tuomioistuin yleissopimuksen 18 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tai 20 artiklassa tarkoitettujen telekuuntelua koskevien pyyntöjen osalta tekee pakkokeinolain 10 luvun 5 §:n mukaisesti lupaa koskevan päätöksen, sen on asetettava ehto, jonka mukaan pyynnön esittäneen jäsenvaltion viranomaisen tulee noudattaa pakkokeinolain 10 luvun 52 ja 55 §:n säännöksiä sekä 56 §:n säännöksiä siitä, missä tapauksissa ylimääräistä tietoa saa käyttää. Lisäksi tuomioistuimen on asetettava telekuuntelun kohteena olevan henkilön oikeusturvan kannalta tarpeelliset ehdot.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*

5.

Laki**yhteisistä tutkintaryhmistä annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yhteisistä tutkintaryhmistä annetun lain (1313/2002) 1 ja 2 § sellaisena kuin niistä on 2 § laissa 743/2010, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

*Yhteisen tutkintaryhmän perustaminen**Yhteisen tutkintaryhmän perustaminen*

Toimivaltainen esitutkintaviranomainen voi yhdessä vieraan valtion toimivaltaisen viranomaisen kanssa tehdä sopimuksen yhteisen tutkintaryhmän (*tutkintaryhmä*) perustamisesta rikoksen esitutkinnan toimittamiseksi.

Toimivaltainen esitutkintaviranomainen voi yhdessä vieraan valtion toimivaltaisen viranomaisen kanssa tehdä sopimuksen yhteisen tutkintaryhmän (*tutkintaryhmä*) perustamisesta rikoksen esitutkinnan toimittamiseksi.

Ennen 1 momentissa tarkoitetun sopimuksen tekemistä toimivaltaisen esitutkintaviranomaisen on ilmoitettava toimivaltaiselle syyttäjälle aikomuksesta perustaa tutkintaryhmä. Vastaava ilmoitus tulee tehdä myös Eurojustin Suomen kansalliselle jäsenelle, jos tutkintaryhmän toiminta liittyy Eurojustin toimivaltaan tai tehtäviin. Toimivaltainen syyttäjä voi ilmoittautua tutkintaryhmän jäseneksi.

Tutkintaryhmän perustamista koskevaa pyyntöä on käsiteltävä oikeusapupyynnönä.

Tutkintaryhmän perustamista koskevaa pyyntöä on käsiteltävä oikeusapupyynnönä.

2 §

2 §

*Tutkintaryhmän kokoonpano**Tutkintaryhmän kokoonpano*

Tutkintaryhmä koostuu sen perustaneiden valtioiden toimivaltaisista viranomaisista. Sen mukaan kuin sopimuksessa erikseen määrätään, tutkintaryhmään voi kuulua myös muita henkilöitä. Tutkintaryhmän kokoonpanosta on määrättävä tutkintaryhmän perustamista koskevassa sopimuksessa. Jos tutkintaryhmä koskee Suomea ja tutkintaryhmää varten myönnetään Euroopan unionin rahoitusta, tutkintaryhmään on kutsuttava Eurojustin Suomen kansallinen jäsen. Kansallinen jäsen

Tutkintaryhmä koostuu sen perustaneiden valtioiden toimivaltaisista viranomaisista. *Tutkintaryhmään kuuluu myös tutkintaryhmään ilmoittautunut Suomen toimivaltainen syyttäjä.* Sen mukaan kuin sopimuksessa erikseen määrätään, tutkintaryhmään voi kuulua myös muita henkilöitä. Tutkintaryhmän kokoonpanosta on määrättävä tutkintaryhmän perustamista koskevassa sopimuksessa.

Jos tutkintaryhmä koskee Suomea ja tutkin-

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

toimii tutkintaryhmässä Suomen kansallisena syyttäviviranomaisena ja hänellä on yleisistä syyttäjistä annetun lain (199/1997) 7 §:ssä tarkoitettu toimivalta.

taryhmää varten myönnetään Euroopan unionin rahoitusta, tutkintaryhmään on kutsuttava Eurojustin Suomen kansallinen jäsen. Kansallinen jäsen toimii tutkintaryhmässä Suomen kansallisena syyttäviviranomaisena ja hänellä on *syyttäjälaitoksesta annetun lain (439/2011) 7 §:ssä* tarkoitettu toimivalta.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .*

6.

Laki**vapautensa menettäneen henkilön väliaikaisesta siirtämisestä todistelutarkoituksessa rikosasioissa annetun lain 7 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vapautensa menettäneen henkilön väliaikaisesta siirtämisestä todistelutarkoituksessa rikosasioissa annetun lain (150/2004) 7 § sellaisena kuin se on osaksi laissa 1051/2007 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 §

7 §

Suostumus

Suostumus

Suomen kansalaista ei saa siirtää 4 ja 5 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa *tai kuljettaa Suomen kautta 6 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa* ilman hänen suostumustaan väliaikaista siirtämistä koskevaan menettelyyn *tai kauttakuljetukseen. Suostumusta ei voi peruuttaa 4 §:n 3 momentissa, 5 §:n 1 momentissa ja 6 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa.*

Myös muun kuin Suomen kansalaisen siirtäminen muuhun valtioon kuin Euroopan unionin jäsenvaltioon, Islantiin tai Norjaan 4 §:n 1 momentissa ja 5 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa edellyttää siirrettävän henkilön suostumusta.

Tässä pykälässä tarkoitettu suostumus on annettava kirjallisena.

Suomen kansalaista *tai Suomessa pysyvästi asuvaa* ei saa siirtää 4 ja 5 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa ilman hänen suostumustaan väliaikaista siirtämistä koskevaan menettelyyn.

Myös muun kuin Suomen kansalaisen *tai Suomessa pysyvästi asuvan* siirtäminen muuhun kuin Euroopan unionin jäsenvaltioon, Islantiin tai Norjaan 4 §:n 1 momentissa ja 5 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa edellyttää siirrettävän henkilön suostumusta.

Suomen kansalaista ei saa kuljettaa Suomen kautta 6 §:ssä tarkoitettussa tilanteessa ilman hänen suostumustaan kauttakuljetukseen.

Tässä pykälässä tarkoitettu suostumus on annettava kirjallisena.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

7.

Laki**oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 4 luvun 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 4 luvun 2 § seuraavasti:*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

2 §

2 §

Syyte Suomen ulkopuolella tehdystä rikoksesta tutkitaan, jollei muualla laissa toisin säädetä, syytettävän asuin-, oleskelu- tai tapamispaiikkakunnan tuomioistuimessa.

Syyte Suomen ulkopuolella tehdystä rikoksesta tutkitaan, jollei muualla laissa toisin säädetä, syytettävän asuin-, oleskelu- tai tapamispaiikkakunnan tuomioistuimessa *taikka asianomistajan kotipaikan tuomioistuimessa*.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 . _____

8.

Laki**oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 8 § sellaisena kuin se on laissa
 1056/1991 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 §

8 §

Jos tiedoksiannon vastaanottaja oleskelee ulkomailla ja hänen osoitteensa on tiedossa, eikä tiedoksianto ole 2 §:n mukaan uskottu asianosaisen huolehdittavaksi, tuomioistuimen tulee huolehtia tiedoksi annettavien asiakirjojen lähettämisestä *ulkomaan viranomaiselle* siten kuin siitä on erikseen säädetty tai asianomaisen vieraan valtion kanssa sovittu. Tuomioistuimen on ilmoitettava se päivä, jona tiedoksianto on viimeistään toimitettava.

Jos tiedoksiannon vastaanottaja oleskelee ulkomailla ja hänen osoitteensa on tiedossa, eikä tiedoksianto ole 2 §:n mukaan uskottu asianosaisen huolehdittavaksi, tuomioistuimen tulee huolehtia tiedoksi annettavien asiakirjojen lähettämisestä siten kuin siitä on erikseen säädetty tai asianomaisen vieraan valtion kanssa sovittu. Tuomioistuimen on ilmoitettava se päivä, jona tiedoksianto on viimeistään toimitettava *tai jona todistus tiedoksiannon vastaanottamisesta on viimeistään palautettava tuomioistuimelle.*

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .*

Sopimusteksti

**KESKINÄISTÄ OIKEUSAPUA RIKOS-
ASIOISSA KOSKEVAN EUROOPPALAI-
SEN YLEISSOPIMUKSEN
TOINEN LISÄPÖYTÄKIRJA**

**SECOND ADDITIONAL PROTOCOL
TO THE EUROPEAN CONVENTION
ON MUTUAL ASSISTANCE
IN CRIMINAL MATTERS**

Tämän pöytäkirjan allekirjoittaneet Euroopan neuvoston jäsenvaltiot, jotka

ottavat huomioon Euroopan neuvoston perussäännön mukaiset sitoumuksensa,

haluavat yhä edistää ihmisoikeuksien suojaamista, oikeusvaltioperiaatteen ylläpitämistä ja demokraattisten yhteiskuntarakenteiden tukemista,

pitävät suotavana vahvistaa omaa ja yhteistä kykyään vastata rikollisuuteen,

ovat päättäneet parantaa ja täydentää eräin osin Strasbourgissa 20 päivänä huhtikuuta 1959 tehtyä keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevaa eurooppalaista yleissopimusta (jäljempänä yleissopimus) sekä siihen Strasbourgissa 17 päivänä maaliskuuta 1978 tehtyä lisäpöytäkirjaa,

ottavat huomioon Roomassa 4 päivänä marraskuuta 1950 tehdyn yleissopimuksen ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi sekä Strasbourgissa 28 päivänä tammikuuta 1981 tehdyn yleissopimuksen yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä,

ovat sopineet seuraavasta:

I LUKU

1 artikla

Soveltamisala

Korvataan yleissopimuksen 1 artikla seuraavilla määräyksillä:

”1. Osapuolet sitoutuvat tämän yleissopimuksen määräysten mukaisesti antamaan toisilleen viipymättä mahdollisimman laajaa keskinäistä oikeusapua ryhdyttäessä toimenpiteisiin rikoksen johdosta, jos asian käsittely oikeusapua pyydettyessä kuuluu pyynnön esittäneen osapuolen oikeusviranomaisen toimivaltaan.

2. Tätä yleissopimusta ei sovelleta tuomioi-

Strasbourg, 8.XI.2001

The member States of the Council of Europe, signatory to this Protocol,

Having regard to their undertakings under the Statute of the Council of Europe;

Desirous of further contributing to safeguard human rights, uphold the rule of law and support the democratic fabric of society;

Considering it desirable to that effect to strengthen their individual and collective ability to respond to crime;

Decided to improve on and supplement in certain aspects the European Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters done at Strasbourg on 20 April 1959 (hereinafter referred to as “the Convention”), as well as the Additional Protocol thereto, done at Strasbourg on 17 March 1978;

Taking into consideration the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, done at Rome on 4 November 1950, as well as the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data, done at Strasbourg on 28 January 1981,

Have agreed as follows:

Chapter I

Article 1

Scope

Article 1 of the Convention shall be replaced by the following provisions:

“1. The Parties undertake promptly to afford each other, in accordance with the provisions of this Convention, the widest measure of mutual assistance in proceedings in respect of offences the punishment of which, at the time of the request for assistance, falls within the jurisdiction of the judicial authorities of the requesting Party.

2. This Convention does not apply to ar-

den tai vapaudenmenetystä merkitsevien päätösten täytäntöönpanoon eikä sellaisiin sotilaslainsäädännön alaisiin rikoksiin, jotka eivät ole rikoksia yleisen rikoslain mukaan.

3. Keskinäistä oikeusapua voidaan antaa myös hallintoviranomaisen vireille panemassa menettelyssä, joka liittyy pyynnön esittäneen tai pyynnön vastaanottaneen osapuolen kansallisen lainsäädännön mukaan oikeussääntöjen rikkomisena rangaistavaan tekoon, jos hallintoviranomaisen asiassa antama päätös voidaan saattaa erityisesti rikosasioissa toimivaltaisen tuomioistuimen tutkittavaksi.

4. Keskinäistä oikeusapua ei saa evätä pelkästään sillä perusteella, että se koskee tekoja, joista oikeushenkilö voidaan asettaa vastuuseen pyynnön esittäneen osapuolen lainsäädännön mukaan.”

2 artikla

Pyynnön esittäneen osapuolen viranomaisten läsnäolo

Täydennetään yleissopimuksen 4 artiklaa seuraavalla tekstillä siten, että alkuperäisestä yleissopimuksen 4 artiklasta tulee 4 artiklan 1 kappale ja alla olevista määräyksistä tulee sen 2 kappale:

”2. Näiden viranomaisten ja henkilöiden, joita asia koskee, läsnäoloa koskevaa pyyntöä ei tulisi evätä, jos näiden läsnäolon johdosta oikeusapupyynnön täyttäminen todennäköisesti vastaa paremmin pyynnön esittäneen osapuolen tarpeita ja siten todennäköisesti vähentää täydentävien oikeusapupyyntöjen tarvetta.”

3 artikla

Vapautensa menettäneen henkilön väliaikainen siirtäminen pyynnön esittäneen osapuolen alueelle

Korvataan yleissopimuksen 11 artikla seuraavilla määräyksillä:

”1. Vapautensa menettänyt henkilö, jonka henkilökohtaista läsnäoloa pyynnön esittänyt osapuoli pyytää todistelua varten muutoin kuin rikoksesta syytettynä, siirretään väliaikaisesti pyynnön esittäneen osapuolen alueelle, edellyttäen kuitenkin, että hänet palaute-

rests, the enforcement of verdicts or offences under military law which are not offences under ordinary criminal law.

3. Mutual assistance may also be afforded in proceedings brought by the administrative authorities in respect of acts which are punishable under the national law of the requesting or the requested Party by virtue of being infringements of the rules of law, where the decision may give rise to proceedings before a court having jurisdiction in particular in criminal matters.

4. Mutual assistance shall not be refused solely on the grounds that it relates to acts for which a legal person may be held liable in the requesting Party.”

Article 2

Presence of officials of the requesting Party

Article 4 of the Convention shall be supplemented by the following text, the original Article 4 of the Convention becoming paragraph 1 and the provisions below becoming paragraph 2:

“2. Requests for the presence of such officials or interested persons should not be refused where that presence is likely to render the execution of the request for assistance more responsive to the needs of the requesting Party and, therefore, likely to avoid the need for supplementary requests for assistance.”

Article 3

Temporary transfer of detained persons to the territory of the requesting Party

Article 11 of the Convention shall be replaced by the following provisions:

“1. A person in custody whose personal appearance for evidentiary purposes other than for standing trial is applied for by the requesting Party shall be temporarily transferred to its territory, provided that he or she shall be sent back within the period stipulated by the requested Party and subject to the pro-

taan pyynnön vastaanottaneen osapuolen määräämässä ajassa, ja jollei yleissopimuksen 12 artiklan määräyksistä soveltuvin osin muuta johdu.

Siirtoa koskeva pyyntö voidaan evätä, jos:

- a) vapautensa menettänyt henkilö ei anna siihen suostumustaan;
- b) hänen läsnäolonsa on tarpeen pyynnön vastaanottaneen osapuolen alueella vireillä olevassa rikosasiassa;
- c) siirto voi pidentää vapauden menetystä; tai
- d) muu pakottava syy on esteenä hänen siirtämiselleen pyynnön esittäneen osapuolen alueelle.

2. Jollei tämän yleissopimuksen 2 artiklan määräyksistä muuta johdu, lupa 1 kappaleessa tarkoitettussa tapauksessa vapautensa menettäneen henkilön kuljetukseen kolmannen osapuolen alueen kautta myönnetään pyynnöstä, johon on liitetty kaikki tarpeelliset asiakirjat ja jonka oikeusapupyynnön esittäneen osapuolen oikeusministeriö on tehnyt sen osapuolen oikeusministeriölle, jonka alueen kautta kuljettamista pyydetään. Osapuoli voi evätä luvan omien kansalaistensa kuljettamiseen oman alueensa kautta.

3. Siirrettävä henkilö on pidettävä säilössä pyynnön esittäneen osapuolen alueella ja vastaavasti myös sen osapuolen alueella, jonka kautta kuljettamista on pyydetty, jollei osapuoli, jolta siirtoa on pyydetty, pyydä hänen vapauttamistaan.”

4 artikla

Pyynnön ja tietojen toimitustavat

Korvataan yleissopimuksen 15 artikla seuraavilla määräyksillä:

”1. Pynnön esittävän osapuolen oikeusministeriö toimittaa keskinäistä oikeusapua koskevan pyynnön ja oma-aloitteisesti antamansa tiedot kirjallisesti pyynnön vastaanottavan osapuolen oikeusministeriölle, ja vastaus toimitetaan samalla tavalla. Pynnön esittävän osapuolen oikeusviranomaiset voivat kuitenkin toimittaa pyynnön tai tiedot myös suoraan pyynnön vastaanottavan osapuolen oikeusviranomaisille, joiden vastaus voidaan toimittaa samalla tavalla.

visions of Article 12 of this Convention, in so far as these are applicable.

Transfer may be refused if:

- a) the person in custody does not consent;
- b) his or her presence is necessary at criminal proceedings pending in the territory of the requested Party;
- c) transfer is liable to prolong his or her detention, or
- d) there are other overriding grounds for not transferring him or her to the territory of the requesting Party.

2. Subject to the provisions of Article 2 of this Convention, in a case coming within paragraph 1, transit of the person in custody through the territory of a third Party, shall be granted on application, accompanied by all necessary documents, addressed by the Ministry of Justice of the requesting Party to the Ministry of Justice of the Party through whose territory transit is requested. A Party may refuse to grant transit to its own nationals.

3. The transferred person shall remain in custody in the territory of the requesting Party and, where applicable, in the territory of the Party through which transit is requested, unless the Party from whom transfer is requested applies for his or her release.”

Article 4

Channels of communication

Article 15 of the Convention shall be replaced by the following provisions:

“1. Requests for mutual assistance, as well as spontaneous information, shall be addressed in writing by the Ministry of Justice of the requesting Party to the Ministry of Justice of the requested Party and shall be returned through the same channels. However, they may be forwarded directly by the judicial authorities of the requesting Party to the judicial authorities of the requested Party and returned through the same channels.

2. Applications as referred to in Article 11 of this Convention and Article 13 of the

2. Pyynnön esittävän osapuolen oikeusministeriö toimittaa tämän yleissopimuksen 11 artiklassa ja tämän yleissopimuksen toisen lisäpöytäkirjan 13 artiklassa tarkoitetun pyynnön kaikissa tapauksissa pyynnön vastaanottavan osapuolen oikeusministeriölle, ja vastaus toimitetaan samalla tavalla.

3. Pyynnön esittävän osapuolen hallinto- tai oikeusviranomaiset voivat toimittaa tämän yleissopimuksen 1 artiklan 3 kappaleessa tarkoitettuun menettelyyn liittyvän keskinäistä oikeusapua koskevan pyynnön myös suoraan pyynnön vastaanottavan osapuolen hallinto- tai oikeusviranomaisille tapauksen mukaan ja vastaus voidaan toimittaa samalla tavalla.

4. Pyynnön esittävän osapuolen toimivaltaiset viranomaiset voivat myös toimittaa tämän yleissopimuksen toisen lisäpöytäkirjan 18 tai 19 artiklan mukaisesti esitetyn keskinäistä oikeusapua koskevan pyynnön suoraan pyynnön vastaanottavan osapuolen toimivaltaisille viranomaisille.

5. Asianomaiset oikeusviranomaiset voivat toimittaa tämän yleissopimuksen 13 artiklan 1 kappaleessa tarkoitetun pyynnön suoraan pyynnön vastaanottavan osapuolen toimivaltaiselle viranomaiselle, joka voi toimittaa vastauksensa suoraan samalla tavalla. Pyynnön esittävän osapuolen oikeusministeriö toimittaa tämän yleissopimuksen 13 artiklan 2 kappaleessa tarkoitetun pyynnön sen vastaanottavan osapuolen oikeusministeriölle.

6. Tämän yleissopimuksen lisäpöytäkirjan 4 artiklassa tarkoitettuja päätösten ja toimenpiteiden jäljennöksiä koskevat pyynnöt voidaan esittää suoraan toimivaltaisille viranomaisille. Sopimusvaltio voi milloin tahansa määrittellä Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä, mitä viranomaisia se pitää tässä kappaleessa tarkoitettuina toimivaltaisina viranomaisina.

7. Kiireellisissä tapauksissa, kun pyyntö tai tiedot voidaan toimittaa tämän yleissopimuksen mukaan suoraan, ne voidaan toimittaa Kansainvälisen rikospoliisijärjestön (Interpol) välityksellä.

8. Osapuoli voi milloin tahansa antaa Euroopan neuvoston pääsihteerille selityksen, jossa se varaa itselleen oikeuden asettaa keskinäistä oikeusapua koskevien pyyntöjen tai tietynlaisten pyyntöjen täyttämiseksi yhden tai useamman seuraavista ehdoista:

Second Additional Protocol to this Convention shall in all cases be addressed by the Ministry of Justice of the requesting Party to the Ministry of Justice of the requested Party and shall be returned through the same channels.

3. Requests for mutual assistance concerning proceedings as mentioned in paragraph 3 of Article 1 of this Convention may also be forwarded directly by the administrative or judicial authorities of the requesting Party to the administrative or judicial authorities of the requested Party, as the case may be, and returned through the same channels.

4. Requests for mutual assistance made under Articles 18 and 19 of the Second Additional Protocol to this Convention may also be forwarded directly by the competent authorities of the requesting Party to the competent authorities of the requested Party.

5. Requests provided for in paragraph 1 of Article 13 of this Convention may be addressed directly by the judicial authorities concerned to the appropriate authorities of the requested Party, and the replies may be returned directly by those authorities. Requests provided for in paragraph 2 of Article 13 of this Convention shall be addressed by the Ministry of Justice of the requesting Party to the Ministry of Justice of the requested Party.

6. Requests for copies of convictions and measures as referred to in Article 4 of the Additional Protocol to the Convention may be made directly to the competent authorities. Any Contracting State may, at any time, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, define what authorities it will, for the purpose of this paragraph, deem competent authorities.

7. In urgent cases, where direct transmission is permitted under this Convention, it may take place through the International Criminal Police Organisation (Interpol).

8. Any Party may, at any time, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, reserve the right to make the execution of requests, or specified requests, for mutual assistance dependent on one or more of the following conditions:

a) that a copy of the request be forwarded to the central authority designated in that

a) pyynnöstä on lähetettävä jäljennös selityksessä mainitulle keskusviranomaiselle;

b) pyynnot on kiireellisiä pyyntöjä lukuun ottamatta toimitettava selityksessä mainitulle keskusviranomaiselle;

c) silloin, kun pyyntö kiireellisyyden vuoksi toimitetaan suoraan toimivaltaiselle viranomaiselle, siitä on samanaikaisesti toimitettava jäljennös kyseisen osapuolen oikeusministeriölle;

d) tietynlaiset tai kaikki oikeusapupyynnot on toimitettava osapuolelle muulla kuin tässä artiklassa tarkoitetulla tavalla.

9. Tämän yleissopimuksen tai sen pöytäkirjojen mukaiset keskinäistä oikeusapua koskevat pyynnot ja tiedonannot voidaan toimittaa sähköisesti tai muuta televiestintätapaa käyttäen, kuitenkin siten, että pyynnön esittävä osapuoli on valmis pyydettyään esittämään milloin tahansa kirjallisen todistuskappaleen pyynnön tai tiedonannon toimittamisesta sekä alkuperäisen pyynnön tai tiedonannon. Sopimusvaltio voi kuitenkin milloin tahansa antaa Euroopan neuvoston pääsihteerille selityksen, jossa määritellään ne ehdot, joiden mukaisesti se on valmis hyväksymään ja täyttämään sähköisesti tai muuta televiestintätapaa käyttäen toimitetut pyynnot.

10. Tämän artiklan määräykset eivät rajoita sellaisten osapuolten välillä voimassa olevien kahdenvälisen sopimusten tai järjestelyjen soveltamista, joissa määrätään oikeusapupyyntöjen suorasta toimittamisesta niiden viranomaisten välillä.”

5 artikla

Kulut

Korvataan yleissopimuksen 20 artikla seuraavilla määräyksillä:

”1. Osapuolet eivät saa vaatia toisiltaan korvausta tämän yleissopimuksen tai sen pöytäkirjojen soveltamisesta aiheutuvista kuluista, lukuun ottamatta:

a) kuluja, jotka ovat aiheutuneet asiantuntijan läsnäolosta pyynnön vastaanottaneen osapuolen alueella;

b) kuluja, jotka ovat aiheutuneet tämän yleissopimuksen toisen lisäpöytäkirjan 13 tai 14 artiklan tai tämän yleissopimuksen 11 artiklan mukaisesta vapautensa menettäneen

declaration;

b) that requests, except urgent requests, be forwarded to the central authority designated in that declaration;

c) that, in case of direct transmission for reasons of urgency, a copy shall be transmitted at the same time to its Ministry of Justice;

d) that some or all requests for assistance shall be sent to it through channels other than those provided for in this article.

9. Requests for mutual assistance and any other communications under this Convention or its Protocols may be forwarded through any electronic or other means of telecommunication provided that the requesting Party is prepared, upon request, to produce at any time a written record of it and the original. However, any Contracting State, may by a declaration addressed at any time to the Secretary General of the Council of Europe, establish the conditions under which it shall be willing to accept and execute requests received by electronic or other means of telecommunication.

10. The provisions of this article are without prejudice to those of bilateral agreements or arrangements in force between Parties which provide for the direct transmission of requests for assistance between their respective authorities.”

Article 5

Costs

Article 20 of the Convention shall be replaced by the following provisions:

“1. Parties shall not claim from each other the refund of any costs resulting from the application of this Convention or its Protocols, except:

a) costs incurred by the attendance of experts in the territory of the requested Party;

b) costs incurred by the transfer of a person in custody carried out under Articles 13 or 14 of the Second Additional Protocol to this Convention, or Article 11 of this Convention;

c) costs of a substantial or extraordinary

henkilön siirrosta;

c) huomattavia ja poikkeuksellisia kuluja.

2. Pyynnön esittänyt osapuoli kuitenkin korvaa pyynnön vastaanottaneelle osapuolelle tälle aiheutuvat video- tai puhelinyhteyden luomiseen ja tarjoamiseen liittyvät kulut, tämän järjestämien tulkkien palkkiot ja todistajien päivärahat sekä näiden matkakulut, joll-eivät osapuolet toisin sovi.

3. Osapuolet neuvottelevat keskenään tämän artiklan 1 kappaleen c kohdan nojalla mahdollisesti vaadittavien kulukorvausten maksujärjestelyistä.

4. Tämän artiklan määräyksiä sovelletaan rajoittamatta yleissopimuksen 10 artiklan 3 kappaleen määräysten soveltamista.”

6 artikla

Oikeusviranomaiset

Korvataan yleissopimuksen 24 artikla seuraavilla määräyksillä:

”Valtio määrittelee tämän yleissopimuksen allekirjoittaessaan tai ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa tallettaessaan Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä, mitä viranomaisia se pitää yleissopimuksessa tarkoitettuina oikeusviranomaisina. Se voi milloin tahansa myöhemmin muuttaa selityksensä ehtoja samalla tavalla.”

II LUKU

7 artikla

Oikeusapupyynnön täyttämisen lykkääminen

1. Oikeusapupyynnön vastaanottanut osapuoli voi lykätä pyynnön täyttämistä, jos se häittäisi osapuolen viranomaisten suorittamaa rikostutkintaa, syytetoimia tai muuta asiaan liittyvää menettelyä.

2. Ennen oikeusavun epäämistä tai lykkäämistä pyynnön vastaanottanut osapuoli har-kitsee, neuvoteltuaan tarvittaessa pyynnön esittäneen osapuolen kanssa, voidaanko pyyntö täyttää osittain tai pyynnön vastaanottaneen osapuolen tarpeelliseksi katsomin ehdoin.

nature.

2. However, the cost of establishing a video or telephone link, costs related to the servicing of a video or telephone link in the requested Party, the remuneration of interpreters provided by it and allowances to witnesses and their travelling expenses in the requested Party shall be refunded by the requesting Party to the requested Party, unless the Parties agree otherwise.

3. Parties shall consult with each other with a view to making arrangements for the payment of costs claimable under paragraph 1.c above.

4. The provisions of this article shall apply without prejudice to the provisions of Article 10, paragraph 3, of this Convention.”

Article 6

Judicial authorities

Article 24 of the Convention shall be replaced by the following provisions:

“Any State shall at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, by means of a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, define what authorities it will, for the purpose of the Convention, deem judicial authorities. It subsequently may, at any time and in the same manner, change the terms of its declaration.”

Chapter II

Article 7

Postponed execution of requests

1 The requested Party may postpone action on a request if such action would prejudice investigations, prosecutions or related proceedings by its authorities.

2 Before refusing or postponing assistance, the requested Party shall, where appropriate after having consulted with the requesting Party, consider whether the request may be granted partially or subject to such conditions as it deems necessary.

3 If the request is postponed, reasons shall be given for the postponement. The requested

3. Oikeusavun lykkääminen on perusteltava. Pyynnön vastaanottanut osapuoli ilmoittaa pyynnön esittäneelle osapuolelle myös syyt, jotka estävät pyynnön täyttämisen tai todennäköisesti viivästyttävät sitä merkittävästi.

Party shall also inform the requesting Party of any reasons that render impossible the execution of the request or are likely to delay it significantly.

8 artikla

Article 8

*Menettely**Procedure*

Sen estämättä, mitä yleissopimuksen 3 artiklassa määrätään, ja jollei tässä pöytäkirjassa toisin määrätä pyynnön vastaanottanut osapuoli täyttää pyynnön siltä osin kun se ei ole ristiriidassa osapuolen oman lainsäädännön peruseriaatteiden kanssa, kun pyynnössä edellytetään tiettyjen pyynnön esittäneen osapuolen lainsäädännön edellyttämien muodollisuuksien tai menettelyjen noudattamista, vaikka nämä eivät olisi pyynnön vastaanottaneelle osapuolelle tuttuja.

Notwithstanding the provisions of Article 3 of the Convention, where requests specify formalities or procedures which are necessary under the law of the requesting Party, even if unfamiliar to the requested Party, the latter shall comply with such requests to the extent that the action sought is not contrary to fundamental principles of its law, unless otherwise provided for in this Protocol.

9 artikla

Article 9

*Kuuleminen videokokouksen avulla**Hearing by video conference*

1. Jos osapuolen oikeusviranomaisten on kuultava toisen osapuolen alueella olevaa henkilöä todistajana tai asiantuntijana, mutta kyseisen henkilön ei ole toivottavaa tai mahdollista olla henkilökohtaisesti läsnä ensin mainitun osapuolen alueella, tämä osapuoli voi pyytää, että kuuleminen tapahtuu 2—7 kohdan mukaisesti videokokouksen avulla.

1. If a person is in one Party's territory and has to be heard as a witness or expert by the judicial authorities of another Party, the latter may, where it is not desirable or possible for the person to be heard to appear in its territory in person, request that the hearing take place by video conference, as provided for in paragraphs 2 to 7.

2. Pyynnön vastaanottanut osapuoli suostuu videokokouksen avulla tapahtuvaan kuulemiseen, jos videokokouksen käyttö ei ole sen lainsäädännön peruseriaatteiden vastaista ja jos sillä on käytettävissään tekniset välineet tällaisen kuulemisen suorittamiseksi. Jos pyynnön vastaanottaneella osapuolella ei ole käytettävissään videokokouksen mahdollistavia teknisiä välineitä, pyynnön esittänyt osapuoli voi keskinäisellä sopimuksella antaa tällaiset välineet sen käyttöön.

2. The requested Party shall agree to the hearing by video conference provided that the use of the video conference is not contrary to fundamental principles of its law and on condition that it has the technical means to carry out the hearing. If the requested Party has no access to the technical means for video conferencing, such means may be made available to it by the requesting Party by mutual agreement.

3. Videokokouksen avulla tapahtuvaa kuulemistä koskevasta pyynnöstä on käytävä ilmi yleissopimuksen 14 artiklassa tarkoitettujen tietojen lisäksi se, miksi todistajan tai asiantuntijan henkilökohtainen läsnäolo ei ole toivottavaa tai mahdollista, sekä sen oikeusviranomaisen ja niiden henkilöiden nimet, jotka

3. Requests for a hearing by video conference shall contain, in addition to the information referred to in Article 14 of the Convention, the reason why it is not desirable or possible for the witness or expert to attend in person, the name of the judicial authority and of the persons who will be conducting the hearing.

hoitavat kuulemisen.

4. Pyynnön vastaanottaneen osapuolen oikeusviranomainen toimittaa lainsäädäntönsä mukaisella tavalla asianomaiselle henkilölle kutsun tulla kuultavaksi.

5. Videokokouksen avulla tapahtuvaan kuulemiseen sovelletaan seuraavia sääntöjä:

a) pyynnön vastaanottaneen osapuolen oikeusviranomainen on läsnä kuulemisen aikana, tarvittaessa tulkin avustamana, ja huolehtii myös kuultavan henkilöllisyyden toteamisesta sekä siitä, että kuulemisessa noudatetaan pyynnön vastaanottaneen osapuolen lainsäädännön peruseriaatteita. Jos pyynnön vastaanottaneen osapuolen oikeusviranomainen katsoo, että kuulemisen aikana rikotaan pyynnön vastaanottaneen osapuolen lainsäädännön peruseriaatteita, se toteuttaa välittömästi tarpeelliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että kuulemista jatketaan mainittujen periaatteiden mukaisesti;

b) kuultavan henkilön suojelua koskevista toimenpiteistä sovitaan tarvittaessa pyynnön esittäneen osapuolen ja pyynnön vastaanottaneen osapuolen toimivaltaisten viranomaisten kesken;

c) kuulemisen toimittaa suoraan pyynnön esittäneen osapuolen oikeusviranomainen tai se toimitetaan kyseisen viranomaisen johdolla tämän osapuolen kansallisen lainsäädännön mukaisesti;

d) pyynnön vastaanottanut osapuoli huolehtii pyynnön esittäneen osapuolen tai kuultavan henkilön pyynnöstä siitä, että kuultavaa henkilöä avustaa tarvittaessa tulkki;

e) kuultava henkilö voi vedota joko pyynnön vastaanottaneen osapuolen tai pyynnön esittäneen osapuolen lainsäädännön mukaisesti hänelle mahdollisesti kuuluvaan oikeuteen kieltäytyä todistamasta.

6. Pyynnön vastaanottaneen osapuolen oikeusviranomainen laatii kuulemisen päätteeksi pöytäkirjan, jossa ilmoitetaan kuulemisen aika ja paikka, kuullun henkilöllisyys, kaikkien muiden pyynnön vastaanottaneessa osapuolella järjestettyyn kuulemiseen osallistuneiden henkilöllisyys ja asema, mahdollisesti vannotut valat tai annetut vakuutukset sekä tekniset olosuhteet, joissa kuuleminen tapahtui, sanotun kuitenkaan rajoittamatta henkilöiden suojelua koskevien toimenpiteiden soveltamista. Pyynnön vastaanottaneen osapuolen

4. The judicial authority of the requested Party shall summon the person concerned to appear in accordance with the forms laid down by its law.

5. With reference to hearing by video conference, the following rules shall apply:

a) a judicial authority of the requested Party shall be present during the hearing, where necessary assisted by an interpreter, and shall also be responsible for ensuring both the identification of the person to be heard and respect for the fundamental principles of the law of the requested Party. If the judicial authority of the requested Party is of the view that during the hearing the fundamental principles of the law of the requested Party are being infringed, it shall immediately take the necessary measures to ensure that the hearing continues in accordance with the said principles;

b) measures for the protection of the person to be heard shall be agreed, where necessary, between the competent authorities of the requesting and the requested Parties;

c) the hearing shall be conducted directly by, or under the direction of, the judicial authority of the requesting Party in accordance with its own laws;

d) at the request of the requesting Party or the person to be heard, the requested Party shall ensure that the person to be heard is assisted by an interpreter, if necessary;

e) the person to be heard may claim the right not to testify which would accrue to him or her under the law of either the requested or the requesting Party.

6. Without prejudice to any measures agreed for the protection of persons, the judicial authority of the requested Party shall on the conclusion of the hearing draw up minutes indicating the date and place of the hearing, the identity of the person heard, the identities and functions of all other persons in the requested Party participating in the hearing, any oaths taken and the technical conditions under which the hearing took place. The document shall be forwarded by the competent authority of the requested Party to the competent authority of the requesting Party.

7. Each Party shall take the necessary measures to ensure that, where witnesses or experts are being heard within its territory, in

len toimivaltainen viranomainen toimittaa pöytäkirjan pyynnön esittäneen osapuolen toimivaltaiselle viranomaiselle.

7. Kukin osapuoli toteuttaa tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen, että jos sen alueella tämän artiklan nojalla kuultava todistaja tai asiantuntija kieltäytyy todistamasta, kun hänellä on todistamisvelvollisuus, tai todistaa totuuden vastaisesti, tämän osapuolen kansallista lainsäädäntöä sovelletaan samalla tavoin kuin jos kuuleminen tapahtuisi kansallisessa menettelyssä.

8. Osapuolet voivat myös harkintansa mukaan, tarvittaessa ja toimivaltaisten oikeusviranomaistensa suostumuksella soveltaa tämän artiklan määräyksiä videokokouksen avulla tapahtuvaan syytetyn tai rikoksesta epäillyn kuulemiseen. Tässä tapauksessa päätös videokokouksen pitämisestä ja tavasta, jolla videokokous toteutetaan, on sovittava asianomaisten osapuolten kesken näiden kansallisen lainsäädännön ja sovellettavien kansainvälisten asiakirjojen mukaisesti. Syytetyn tai rikoksesta epäillyn kuuleminen voidaan järjestää ainoastaan hänen suostumuksellaan.

9. Sopimusvaltio voi milloin tahansa ilmoittaa Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitulla selityksellä, ettei se käytä hyväkseen tämän artiklan 8 kohdan määräysten mukaista mahdollisuutta myös soveltaa tämän artiklan määräyksiä videokokouksen avulla tapahtuvaan syytetyn tai rikoksesta epäillyn kuulemiseen.

10 artikla

Kuuleminen puhelinkokouksen avulla

1. Jos osapuolen oikeusviranomaisen on kuultava toisen osapuolen alueella olevaa henkilöä todistajana tai asiantuntijana, ensin mainittu osapuoli voi, jos sen kansallisessa lainsäädännössä niin säädetään, pyytää jälkimmäiseltä osapuolelta apua, jotta kuuleminen voidaan suorittaa puhelinkokouksen avulla tämän artiklan 2 - 6 kohdan mukaisesti.

2. Kuuleminen voidaan suorittaa puhelinkokouksen avulla vain, jos todistaja tai asiantuntija suostuu siihen, että kuulemisessa käytetään tätä menetelmää.

3. Pyyntöön vastaanottanut osapuoli suostuu kuulemiseen puhelinkokouksen avulla, jollei

accordance with this article, and refuse to testify when under an obligation to testify or do not testify according to the truth, its national law applies in the same way as if the hearing took place in a national procedure.

8. Parties may at their discretion also apply the provisions of this article, where appropriate and with the agreement of their competent judicial authorities, to hearings by video conference involving the accused person or the suspect. In this case, the decision to hold the video conference, and the manner in which the video conference shall be carried out, shall be subject to agreement between the Parties concerned, in accordance with their national law and relevant international instruments. Hearings involving the accused person or the suspect shall only be carried out with his or her consent.

9. Any Contracting State may, at any time, by means of a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, declare that it will not avail itself of the possibility provided in paragraph 8 above of also applying the provisions of this article to hearings by video conference involving the accused person or the suspect.

Article 10

Hearing by telephone conference

1. If a person is in one Party's territory and has to be heard as a witness or expert by judicial authorities of another Party, the latter may, where its national law so provides, request the assistance of the former Party to enable the hearing to take place by telephone conference, as provided for in paragraphs 2 to 6.

2. A hearing may be conducted by telephone conference only if the witness or expert agrees that the hearing take place by that method.

3. The requested Party shall agree to the hearing by telephone conference where this is not contrary to fundamental principles of

se ole sen lainsäädännön peruseriaatteiden vastaista.

4. Puhelinkokouksen avulla suoritettavaa kuulemista koskevassa pyynnössä on oltava yleissopimuksen 14 artiklassa tarkoitettujen tietojen lisäksi sen oikeusviranomaisen ja niiden henkilöiden nimet, jotka suorittavat kuulemisen, sekä ilmoitus siitä, että todistaja tai asiantuntija on valmis osallistumaan puhelinkokouksen avulla suoritettavaan kuulemiseen.

5. Kuulemista koskevista käytännön järjestelyistä sovitaan asianomaisten osapuolten kesken. Järjestelyistä sovittaessa pyynnön vastaanottanut osapuoli sitoutuu:

a) antamaan tiedoksi asianomaiselle todistajalle tai asiantuntijalle kuulemisen ajan ja paikan;

b) huolehtimaan todistajan tai asiantuntijan henkilöllisyyden toteamisesta;

c) varmistamaan, että todistaja tai asiantuntija suostuu kuulemiseen puhelinkokouksen avulla.

6. Pynnön vastaanottanut osapuoli voi asettaa suostumuksensa ehdoksi 9 artiklan 5 ja 7 kohdan asiaan liittyvät määräykset kokonaan tai osittain.

11 artikla

Oma-aloitteinen tietojenvaihto

1. Osapuolen toimivaltaiset viranomaiset voivat ilman etukäteen esitettyä pyyntöä toimittaa toisen osapuolen toimivaltaisille viranomaisille rikostutkintansa yhteydessä saatuja tietoja, jos ne katsovat, että tietojen antaminen saattaisi auttaa vastaanottavaa osapuolta rikostutkinnan tai oikeudenkäynnin viellepanossa tai toimittamisessa tai jos sen johdosta tiedot vastaanottava osapuoli saattaisi esittää yleissopimuksen tai jonkin sen pöytäkirjan mukaisen oikeusapupyynnön, sanotun kuitenkaan rajoittamatta ensin mainitun osapuolen toimivaltaiten viranomaisten omaa rikostutkintaa tai oikeudenkäyntiä.

2. Tiedot toimittava osapuoli voi kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti asettaa tiedot vastaanottavalle osapuolelle niiden käyttöä koskevia ehtoja.

3. Tiedot vastaanottava osapuoli on velvolinen noudattamaan näitä ehtoja.

4. Sopimusvaltio voi kuitenkin milloin ta-

its law.

4. A request for a hearing by telephone conference shall contain, in addition to the information referred to in Article 14 of the Convention, the name of the judicial authority and of the persons who will be conducting the hearing and an indication that the witness or expert is willing to take part in a hearing by telephone conference.

5. The practical arrangements regarding the hearing shall be agreed between the Parties concerned. When agreeing such arrangements, the requested Party shall undertake to:

a) notify the witness or expert concerned of the time and the venue of the hearing;

b) ensure the identification of the witness or expert;

c) verify that the witness or expert agrees to the hearing by telephone conference.

6. The requested Party may make its agreement subject, fully or in part, to the relevant provisions of Article 9, paragraphs 5 and 7.

Article 11

Spontaneous information

1. Without prejudice to their own investigations or proceedings, the competent authorities of a Party may, without prior request, forward to the competent authorities of another Party information obtained within the framework of their own investigations, when they consider that the disclosure of such information might assist the receiving Party in initiating or carrying out investigations or proceedings, or might lead to a request by that Party under the Convention or its Protocols.

2. The providing Party may, pursuant to its national law, impose conditions on the use of such information by the receiving Party.

3. The receiving Party shall be bound by those conditions.

4. However, any Contracting State may, at any time, by means of a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, declare that it reserves the right not to be bound by the conditions

hansa ilmoittaa Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä, että se varaa itselleen oikeuden olla noudattamatta ehtoja, jotka tiedot toimittava osapuoli on asettanut tämän artiklan 2 kohdan mukaisesti, paitsi jos sopimusvaltiolle ilmoitetaan etukäteen toimittavien tietojen luonne ja se antaa suostuksensa tietojen toimittamiseen.

imposed by the providing Party under paragraph 2 above, unless it receives prior notice of the nature of the information to be provided and agrees to its transmission.

12 artikla

Omaisuuksien palauttaminen

1. Pyynnön vastaanottanut osapuoli voi pyynnön esittäneen osapuolen pyynnöstä ja rajoittamatta vilpittömässä mielessä toimineiden kolmansien osapuolten oikeuksia antaa rikoksen avulla hankittuja esineitä pyynnön esittäneen osapuolen haltuun niiden palauttamiseksi oikealle omistajalleen.

2. Yleissopimuksen 3 ja 6 artiklaa sovellettaessa pyynnön vastaanottanut osapuoli voi luopua pyynnön esittäneelle osapuolelle toimitettujen esineiden palautuksesta joko ennen niiden luovuttamista tai sen jälkeen, jos siten voidaan edistää esineiden palauttamista oikealle omistajalleen. Tällöin ei saa loukata vilpittömässä mielessä toimineiden kolmansien osapuolten oikeuksia.

3. Jos pyynnön vastaanottanut osapuoli luopuu esineiden palautuksesta ennen niiden luovuttamista pyynnön esittäneelle osapuolelle, se ei vetoa näiden esineiden suhteen mihinkään vakuus- tai muuhun oikeuteen vero- tai tullilainsäädännön nojalla.

4. Tämän artiklan 2 kohdassa tarkoitettu luopuminen ei kuitenkaan rajoita pyynnön vastaanottaneen osapuolen oikeutta periä veroja tai maksuja oikealta omistajalta.

13 artikla

Vapautensa menettäneen henkilön väliaikainen siirtäminen pyynnön vastaanottaneen osapuolen alueelle

1. Kyseisten osapuolten toimivaltaisten viranomaisien välisen sopimuksen nojalla osapuoli, joka on pyytänyt sen alueella olevan vapautensa menettäneen henkilön läsnäoloa

Article 12

Restitution

1. At the request of the requesting Party and without prejudice to the rights of bona fide third parties, the requested Party may place articles obtained by criminal means at the disposal of the requesting Party with a view to their return to their rightful owners.

2. In applying Articles 3 and 6 of the Convention, the requested Party may waive the return of articles either before or after handing them over to the requesting Party if the restitution of such articles to the rightful owner may be facilitated thereby. The rights of bona fide third parties shall not be affected.

3. In the event of a waiver before handing over the articles to the requesting Party, the requested Party shall exercise no security right or other right of recourse under tax or customs legislation in respect of these articles.

4. A waiver as referred to in paragraph 2 shall be without prejudice to the right of the requested Party to collect taxes or duties from the rightful owner.

Article 13

Temporary transfer of detained persons to the requested Party

1. Where there is agreement between the competent authorities of the Parties concerned, a Party which has requested an investigation for which the presence of a person held in custody on its own territory is required may temporarily transfer that person

edellyttävää tutkintaa, voi siirtää kyseisen henkilön väliaikaisesti sen osapuolen alueelle, jossa tutkinnan on määrä tapahtua.

2. Sopimuksessa määrätään henkilön väliaikaista siirtämistä koskevista järjestelyistä ja päivästä, johon mennessä henkilö on palautettava pyynnön esittäneen osapuolen alueelle.

3. Kun siirtäminen edellyttää asianomaisen henkilön suostumusta, ilmoitus suostumuksesta tai sen jäljennös toimitetaan viipymättä pyynnön vastaanottaneelle osapuolelle.

4. Siirrettävä henkilö on pidettävä säilössä pyynnön vastaanottaneen osapuolen alueella ja tapauksen mukaan myös sellaisen osapuolen alueella, jonka kautta siirrettävän henkilön kuljettamista on pyydetty, jollei osapuoli, jonka alueelta henkilö siirretään, pyydä hänen vapauttamistaan.

5. Aika, joka henkilöä pidetään vapautensa menettäneenä pyynnön vastaanottaneen osapuolen alueella, vähennetään asianomaiselle henkilölle pyynnön esittäneen osapuolen alueella määrätystä tai määrättävästä vapaudenmenetyksistä.

6. Yleissopimuksen 11 artiklan 2 kappaleen ja 12 artiklan määräyksiä sovelletaan tarvittavin muutoksin.

7. Sopimusvaltio voi milloin tahansa antaa Euroopan neuvoston pääsihteerille selityksen, jonka mukaan tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitetun sopimuksen tekemiseen vaaditaan tämän artiklan 3 kohdassa tarkoitettu suostumus tai että se vaaditaan tietyissä, selityksessä tarkemmin mainituissa tilanteissa.

14 artikla

Siirretyn tuomitun henkilökohtainen läsnäolo

Yleissopimuksen 11 ja 12 artiklan määräyksiä sovelletaan tarvittavin muutoksin myös vapautensa menettäneeseen henkilöön, joka on siirretty pyynnön vastaanottaneen osapuolen alueelle suorittamaan pyynnön esittäneen osapuolen suorittamaa rangaistusta, kun pyynnön esittänyt osapuoli pyytää hänen henkilökohtaista läsnäoloaan tuomiota koskevan muutoksenhaun käsittelyä varten.

to the territory of the Party in which the investigation is to take place.

2. The agreement shall cover the arrangements for the temporary transfer of the person and the date by which the person must be returned to the territory of the requesting Party.

3. Where consent to the transfer is required from the person concerned, a statement of consent or a copy thereof shall be provided promptly to the requested Party.

4. The transferred person shall remain in custody in the territory of the requested Party and, where applicable, in the territory of the Party through which transit is requested, unless the Party from which the person was transferred applies for his or her release.

5. The period of custody in the territory of the requested Party shall be deducted from the period of detention which the person concerned is or will be obliged to undergo in the territory of the requesting Party.

6. The provisions of Article 11, paragraph 2, and Article 12 of the Convention shall apply *mutatis mutandis*.

7. Any Contracting State may at any time, by means of a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, declare that before an agreement is reached under paragraph 1 of this article, the consent referred to in paragraph 3 of this article will be required, or will be required under certain conditions indicated in the declaration.

Article 14

Personal appearance of transferred sentenced persons

The provisions of Articles 11 and 12 of the Convention shall apply *mutatis mutandis* also to persons who are in custody in the requested Party, pursuant to having been transferred in order to serve a sentence passed in the requesting Party, where their personal appearance for purposes of review of the judgement is applied for by the requesting Party.

Article 15

15 artikla

Tiedoksi annettavien oikeudenkäyntiasiakirjojen ja tuomioistuimen päätösten kieli

1. Tämän artiklan määräyksiä sovelletaan yleissopimuksen 7 artiklan tai sen lisäpöytäkirjan 3 artiklan mukaisesti tiedoksiantoa koskeviin pyyntöihin.

2. Oikeudenkäyntiasiakirjat ja tuomioistuimen päätökset toimitetaan aina samalla yhdellä tai useammalla kielellä, jolla ne on annettu.

3. Sen estämättä, mitä yleissopimuksen 16 artiklassa määrätään, asiakirjaan tai vähintään sen tärkeimpiin osiin liitetään käännös muulle kielelle, jos asiakirjan antanut viranomaisella on syytä uskoa, että vastaanottaja ymmärtää ainoastaan kyseistä muuta kieltä.

4. Sen estämättä, mitä yleissopimuksen 16 artiklassa määrätään, oikeudenkäyntiasiakirjoihin ja tuomioistuimen päätöksiin liitetään pyynnön vastaanottaneen osapuolen viranomaisia varten lyhyt sisältöyhteenveto käännettynä kyseisen osapuolen kielelle tai yhdelle sen kielistä.

16 artikla

Postitse tapahtuva tiedoksianto

1. Osapuolen toimivaltaiset oikeusviranomaiset voivat toimittaa oikeudenkäyntiasiakirjoja ja tuomioistuimen päätöksiä postitse suoraan toisen osapuolen alueella olevalle henkilölle.

2. Oikeudenkäyntiasiakirjoihin ja tuomioistuimen päätöksiin liitetään ohje, jonka mukaan vastaanottaja voi saada siinä mainitulta viranomaiselta tietoja kyseisten asiakirjojen tiedoksiantoa koskevista oikeuksistaan ja velvoitteistaan. Ohjeeseen sovelletaan tämän pöytäkirjan 15 artiklan 3 kohdan määräyksiä.

3. Postitse tapahtuvaan tiedoksiantoon sovelletaan yleissopimuksen 8, 9 ja 12 artiklan määräyksiä tarvittavin muutoksin.

4. Postitse tapahtuvaan tiedoksiantoon sovelletaan myös tämän pöytäkirjan 15 artiklan 1, 2 ja 3 kohtaa.

Language of procedural documents and judicial decisions to be served

1. The provisions of this article shall apply to any request for service under Article 7 of the Convention or Article 3 of the Additional Protocol thereto.

2. Procedural documents and judicial decisions shall in all cases be transmitted in the language, or the languages, in which they were issued.

3. Notwithstanding the provisions of Article 16 of the Convention, if the authority that issued the papers knows or has reasons to believe that the addressee understands only some other language, the papers, or at least the most important passages thereof, shall be accompanied by a translation into that other language.

4. Notwithstanding the provisions of Article 16 of the Convention, procedural documents and judicial decisions shall, for the benefit of the authorities of the requested Party, be accompanied by a short summary of their contents translated into the language, or one of the languages, of that Party.

Article 16

Service by post

1. The competent judicial authorities of any Party may directly address, by post, procedural documents and judicial decisions, to persons who are in the territory of any other Party.

2. Procedural documents and judicial decisions shall be accompanied by a report stating that the addressee may obtain information from the authority identified in the report, regarding his or her rights and obligations concerning the service of the papers. The provisions of paragraph 3 of Article 15 above shall apply to that report.

3. The provisions of Articles 8, 9 and 12 of the Convention shall apply mutatis mutandis to service by post.

4. The provisions of paragraphs 1, 2 and 3 of Article 15 above shall also apply to service by post.

17 artikla

Rajojen yli tapahtuva tarkkailu

1. Osapuolen poliisiviranomaisilla, jotka rikostutkinnan yhteydessä tarkkailevat oman valtionsa alueella henkilöä, jonka oletetaan olleen osallisena sellaiseen rikokseen, jonka johdosta rikoksesta epäilty voidaan luovuttaa, tai henkilöä, jonka tarkkailun voidaan painavin syin uskoa johtavan ensin mainitun henkilön tunnistamiseen tai paikantamiseen, on oikeus jatkaa tarkkailua toisen osapuolen alueella, jos tämä osapuoli on antanut luvan rajojen yli tapahtuvaan tarkkailuun ennakolta toimitetun oikeusapupyynnön perusteella. Luvan antamiselle voidaan asettaa ehtoja.

Tarkkailu annetaan pyydettyessä sen osapuolen viranomaisten tehtäväksi, jonka alueella tarkkailu suoritetaan.

Ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettu oikeusapupyynnö on lähetettävä kunkin osapuolen nimeämälle viranomaiselle, jolla on toimivalta antaa tai välittää pyydetty lupa.

2. Silloin, kun lupaa ei erityisen kiireellisestä syystä ole mahdollista pyytää ennakolta toiselta osapuolelta, rikostutkinnan yhteydessä tarkkailua suorittavilla viranomaisilla on oikeus jatkaa 6 kohdassa mainitusta rikoksesta epäillyn henkilön tarkkailua toisen osapuolen alueella, jos seuraavat ehdot täyttyvät:

a) rajan ylityksestä ilmoitetaan välittömästi tarkkailun aikana sen osapuolen 4 kohdan mukaisesti nimetyille viranomaisille, jonka alueella tarkkailua jatketaan;

b) tämän artiklan 1 kohdan mukainen oikeusapupyynnö, jossa esitetään perustelut ilman ennakolta saatua lupaa tapahtuneelle rajan ylitykselle, toimitetaan viipymättä.

Tarkkailu lopetetaan, kun se osapuoli, jonka alueella tarkkailu tapahtuu, sitä pyytää saatuaan a alakohdassa tarkoitettua ilmoituksen tai b alakohdassa tarkoitettua pyynnön, tai jos lupaa ei ole saatu viiden tunnin kuluessa rajan ylittämistä.

3. Tämän artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu tarkkailu voidaan suorittaa ainoastaan seuraavien yleisten ehtojen täytyessä:

a) tarkkailun suorittavat viranomaiset noudattavat tämän artiklan määräyksiä ja sen osapuolen lainsäädäntöä, jonka alueella he

Article 17

Cross-border observations

1. Police officers of one of the Parties who, within the framework of a criminal investigation, are keeping under observation in their country a person who is presumed to have taken part in a criminal offence to which extradition may apply, or a person who it is strongly believed will lead to the identification or location of the above-mentioned person, shall be authorised to continue their observation in the territory of another Party where the latter has authorised cross-border observation in response to a request for assistance which has previously been submitted. Conditions may be attached to the authorisation.

On request, the observation will be entrusted to officers of the Party in whose territory it is carried out.

The request for assistance referred to in the first sub-paragraph must be sent to an authority designated by each Party and having jurisdiction to grant or to forward the requested authorisation.

2. Where, for particularly urgent reasons, prior authorisation of the other Party cannot be requested, the officers conducting the observation within the framework of a criminal investigation shall be authorised to continue beyond the border the observation of a person presumed to have committed offences listed in paragraph 6, provided that the following conditions are met:

a) the authorities of the Party designated under paragraph 4, in whose territory the observation is to be continued, must be notified immediately, during the observation, that the border has been crossed;

b) a request for assistance submitted in accordance with paragraph 1 and outlining the grounds for crossing the border without prior authorisation shall be submitted without delay.

Observation shall cease as soon as the Party in whose territory it is taking place so requests, following the notification referred to in a. or the request referred to in b. or where authorisation has not been obtained within five hours of the border being crossed.

toimivat. Heidän on myös noudatettava paikallisten toimivaltaisten viranomaisten ohjeita;

b) lukuun ottamatta 2 kohdassa tarkoitettuja tilanteita viranomaisilla on tarkkailun aikana mukanaan asiakirja, joka osoittaa, että lupa tarkkailuun on myönnetty;

c) tarkkailun suorittavat viranomaiset pysyvät aina todistamaan, että he suorittavat virkatehtävää;

d) tarkkailun suorittavat viranomaiset voivat tarkkailun aikana kantaa virka-asettaan, jollei pyynnön vastaanottanut osapuoli nimenomaisesti määrää toisin. Aseen käyttö on kielletty muussa kuin itsepuolustustarkoituksessa;

e) pääsy yksityiskoteihin ja paikkoihin, joihin yleisöllä ei ole pääsyä, on kielletty;

f) tarkkailun suorittavat viranomaiset eivät saa pysäyttää ja kuulustella eivätkä pidättää tarkkailtavaa henkilöä;

g) kaikesta toiminnasta laaditaan raportin sen osapuolen viranomaisille, jonka alueella toiminta on suoritettu. Tarkkailun suorittaneet viranomaiset voidaan vaatia henkilökohtaisesti kuultavaksi;

h) sen osapuolen viranomaiset, josta tarkkailun suorittaneet viranomaiset ovat tulleet, avustavat kyseisen toiminnan jälkeisessä tutkinnassa ja oikeudenkäynnissä sen osapuolen viranomaisten pyynnöstä, jonka alueella tarkkailu suoritettiin.

4. Osapuolet ilmoittavat tämän pöytäkirjan allekirjoittaessaan tai hyväksymis-, ratifioimis- tai liittymiskirjansa tallettaessaan Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä tämän artiklan 1 ja 2 kohdan soveltamista varten nimeämensä virkamiehet ja viranomaiset. Osapuolet voivat milloin tahansa myöhemmin muuttaa selityksensä ehtoja samalla tavalla.

5. Osapuolet voivat kahdenvälisesti laajentaa tämän artiklan soveltamisalaa ja hyväksyä sen täytäntöönpanoa koskevia täydentäviä määräyksiä.

6. Tämän artiklan 2 kohdassa tarkoitettu tarkkailu voi liittyä ainoastaan johonkin seuraavista rikoksista:

- palkkamurha
- murha
- raiskaus
- tuhopoltto

3. The observation referred to in paragraphs 1 and 2 shall be carried out only under the following general conditions:

a) The officers conducting the observation must comply with the provisions of this article and with the law of the Party in whose territory they are operating; they must obey the instructions of the local responsible authorities.

b) Except in the situations provided for in paragraph 2, the officers shall, during the observation, carry a document certifying that authorisation has been granted.

c) The officers conducting the observation must be able at all times to provide proof that they are acting in an official capacity.

d) The officers conducting the observation may carry their service weapons during the observation, save where specifically otherwise decided by the requested Party; their use shall be prohibited save in cases of legitimate self-defence.

e) Entry into private homes and places not accessible to the public shall be prohibited.

f) The officers conducting the observation may neither stop and question, nor arrest, the person under observation.

g) All operations shall be the subject of a report to the authorities of the Party in whose territory they took place; the officers conducting the observation may be required to appear in person.

h) The authorities of the Party from which the observing officers have come shall, when requested by the authorities of the Party in whose territory the observation took place, assist the enquiry subsequent to the operation in which they took part, including legal proceedings.

4. Parties shall at the time of signature or when depositing their instrument of ratification, acceptance, approval or accession, by means of a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, indicate both the officers and authorities that they designate for the purposes of paragraphs 1 and 2 of this article. They subsequently may, at any time and in the same manner, change the terms of their declaration.

5. The Parties may, at bilateral level, extend the scope of this article and adopt additional measures in implementation thereof.

- rahanväärennys
- aseellinen ryöstö ja kätkemisrikos
- kiristys
- ihmisyöstö ja panttivangin ottaminen
- ihmiskauppa
- huumausaineiden tai psykotrooppisten aineiden laiton kauppa
 - aseita ja räjähdysaineita koskevien lakien rikkominen
 - räjähdysaineiden käyttö
 - myrkyllisen jätteen ja ongelmajätteen laiton kuljetus
 - laittoman maahantulon järjestäminen
 - lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö

6. The observation referred to in paragraph 2 may take place only for one of the following criminal offences:
- assassination;
 - murder;
 - rape;
 - arson;
 - counterfeiting;
 - armed robbery and receiving of stolen goods;
 - extortion;
 - kidnapping and hostage taking;
 - traffic in human beings;
 - illicit traffic in narcotic drugs and psychotropic substances;
 - breach of the laws on arms and explosives;
 - use of explosives;
 - illicit carriage of toxic and dangerous waste;
 - smuggling of aliens;
 - sexual abuse of children.

18 artikla

Valvottu läpilasku

1. Kukin osapuoli sitoutuu varmistamaan, että sen alueella voidaan sallia toisen osapuolen pyynnöstä tapahtuvat valvotut läpilaskut tutkittaessa rikoksia, joiden johdosta rikoksesta epäilty voidaan luovuttaa.

2. Pynnön vastaanottaneen osapuolen toimivaltaiset viranomaiset tekevät tapauskohtaisesti päätöksen valvotusta läpilaskusta kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti.

3. Valvottu läpilasku tapahtuu pynnön vastaanottaneen osapuolen menettelyjen mukaisesti. Oikeus toimia sekä johtaa ja valvoa toimintaa on asianomaisen osapuolen toimivaltaisilla viranomaisilla.

4. Osapuolet ilmoittavat tämän pöytäkirjan allekirjoittaessaan tai ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa tallettaessaan Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä, mitä viranomaisia ne pitävät tässä artiklassa tarkoitettuina toimivaltaisina viranomaisina. Osapuolet voivat milloin tahansa myöhemmin muuttaa selityksensä ehtoja samalla tavalla.

Article 18

Controlled delivery

1. Each Party undertakes to ensure that, at the request of another Party, controlled deliveries may be permitted on its territory in the framework of criminal investigations into extraditable offences.

2. The decision to carry out controlled deliveries shall be taken in each individual case by the competent authorities of the requested Party, with due regard to the national law of that Party.

3. Controlled deliveries shall take place in accordance with the procedures of the requested Party. Competence to act, direct and control operations shall lie with the competent authorities of that Party.

4. Parties shall at the time of signature or when depositing their instrument of ratification, acceptance, approval or accession, by means of a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, indicate the authorities that are competent for the purposes of this article. They subsequently may, at any time and in the same manner, change the terms of their declara-

tion.

19 artikla

Peitetutkinta

1. Pyynnön esittänyt ja pyynnön vastaanottanut osapuoli voivat sopia peite- tai väärän henkilöllisyyden turvin toimivien virkamiensä osallistumisesta toistensa rikostutkintaan (peitetutkinta).

2. Pyynnön vastaanottaneen osapuolen toimivaltaiset viranomaiset tekevät omaa lainsäädäntöään ja menettelyjään noudattaen jokaisessa tapauksessa erikseen pyyntöä koskevan päätöksen. Osapuolet sopivat kansallista lainsäädäntöään ja kansallisia menettelyjään noudattaen keskenään peitetutkinnan kestosta, sen yksityiskohtaisista edellytyksistä ja asianomaisten virkamiesten oikeudellisesta asemasta peitetutkinnan aikana.

3. Peitetutkinta suoritetaan sen osapuolen kansallisen lainsäädännön ja kansallisten menettelyjen mukaisesti, jonka alueella peitetutkinta suoritetaan. Kyseiset osapuolet tekevät yhteistyötä varmistaakseen peitetutkinnan valmistelun ja valvonnan ja tehdäkseen peite- tai väärän henkilöllisyyden turvin toimivien virkamiesten turvallisuutta koskevat järjestelyt.

4. Osapuolet ilmoittavat tämän pöytäkirjan allekirjoittaessaan tai ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa tallettaessaan Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä, mitä viranomaisia ne pitävät tämän artiklan 2 kohdassa tarkoitettuina toimivaltaisina viranomaisina. Osapuolet voivat milloin tahansa myöhemmin muuttaa selityksensä ehtoja samalla tavalla.

20 artikla

Yhteiset tutkintaryhmät

1. Kahden tai useamman osapuolen toimivaltaiset viranomaiset voivat keskinäisestä sopimuksesta muodostaa yhteisen tutkintaryhmän tiettyä tarkoitusta varten määraajaksi, jota voidaan jatkaa keskinäisellä sopimuksella, suorittaakseen rikostutkintaa yhden tai

Article 19

Covert investigations

1. The requesting and the requested Parties may agree to assist one another in the conduct of investigations into crime by officers acting under covert or false identity (covert investigations).

2. The decision on the request is taken in each individual case by the competent authorities of the requested Party with due regard to its national law and procedures. The duration of the covert investigation, the detailed conditions, and the legal status of the officers concerned during covert investigations shall be agreed between the Parties with due regard to their national law and procedures.

3. Covert investigations shall take place in accordance with the national law and procedures of the Party on the territory of which the covert investigation takes place. The Parties involved shall co-operate to ensure that the covert investigation is prepared and supervised and to make arrangements for the security of the officers acting under covert or false identity.

4. Parties shall at the time of signature or when depositing their instrument of ratification, acceptance, approval or accession, by means of a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, indicate the authorities that are competent for the purposes of paragraph 2 of this article. They subsequently may, at any time and in the same manner, change the terms of their declaration.

Article 20

Joint investigation teams

1. By mutual agreement, the competent authorities of two or more Parties may set up a joint investigation team for a specific purpose and a limited period, which may be extended by mutual consent, to carry out criminal investigations in one or more of the Par-

useamman ryhmän perustaneen osapuolen alueella. Ryhmän kokoonpanosta määrätään sopimuksessa.

Yhteinen tutkimusryhmä voidaan perustaa erityisesti,

a) jos osapuolen on rikoksen selvittämiseksi suoritettava vaikeaa ja vaativaa tutkintaa, jolla on yhteyksiä toisiin osapuoliin;

b) jos useat osapuolet suorittavat rikoksen selvittämiseksi tutkintaa, joka tapauksen luonteen vuoksi edellyttää koordinoitua ja yhteistä toimintaa tutkintaan osallistuvien osapuolten alueilla.

Yhteisen tutkintaryhmän perustamista koskevan pyynnön voi esittää mikä tahansa kyseisistä osapuolista. Tutkintaryhmä perustetaan jonkin sellaisen osapuolen alueelle, jolla tutkintaa oletettavasti suoritetaan.

2. Yhteisen tutkintaryhmän perustamista koskevassa pyynnössä on annettava ne tiedot, joita tarkoitetaan yleissopimuksen 14 artiklan asiaan liittyvissä määräyksissä, sekä ehdotuksia tutkintaryhmän kokoonpanosta.

3. Yhteinen tutkintaryhmä työskentelee tutkintaryhmän perustaneiden osapuolten alueilla seuraavien yleisten edellytysten mukaisesti:

a) tutkintaryhmän johtaja on sellaisen rikostutkintaan osallistuvan osapuolen toimivaltaisen viranomaisen edustaja, jonka alueella tutkintaryhmä toimii. Tutkintaryhmän johtaja toimii kansallisen lainsäädännön mukaisen toimivaltansa rajoissa;

b) tutkintaryhmä noudattaa toiminnassaan sen osapuolen lainsäädäntöä, jonka alueella se toimii. Ryhmän jäsenet ja lähetetyt jäsenet suorittavat tehtävänsä a alakohdassa tarkoitettun henkilön johdolla ottaen huomioon ehdot, joita heidän omat viranomaisensa ovat asettaneet ryhmän perustamisesta tehdyssä sopimuksessa;

c) osapuoli, jonka alueella tutkintaryhmä toimii, vastaa ryhmän toiminnan edellyttämistä järjestelyistä.

4. Tässä artiklassa "jäsenillä" tarkoitetaan niitä yhteisen tutkintaryhmän jäseniä, jotka tulevat siitä osapuolesta, jossa ryhmä toimii, ja "lähetetyillä jäsenillä" tarkoitetaan niitä tutkintaryhmän jäseniä, jotka tulevat muista osapuolista.

5. Yhteisen tutkintaryhmän lähetetyillä jäsenillä on oikeus olla läsnä silloin, kun toi-

ties setting up the team. The composition of the team shall be set out in the agreement.

A joint investigation team may, in particular, be set up where:

a) a Party's investigations into criminal offences require difficult and demanding investigations having links with other Parties;

b) a number of Parties are conducting investigations into criminal offences in which the circumstances of the case necessitate coordinated, concerted action in the Parties involved.

A request for the setting up of a joint investigation team may be made by any of the Parties concerned. The team shall be set up in one of the Parties in which the investigations are expected to be carried out.

2. In addition to the information referred to in the relevant provisions of Article 14 of the Convention, requests for the setting up of a joint investigation team shall include proposals for the composition of the team.

3. A joint investigation team shall operate in the territory of the Parties setting up the team under the following general conditions:

a) the leader of the team shall be a representative of the competent authority participating in criminal investigations from the Party in which the team operates. The leader of the team shall act within the limits of his or her competence under national law;

b) the team shall carry out its operations in accordance with the law of the Party in which it operates. The members and seconded members of the team shall carry out their tasks under the leadership of the person referred to in sub-paragraph a, taking into account the conditions set by their own authorities in the agreement on setting up the team;

c) the Party in which the team operates shall make the necessary organisational arrangements for it to do so.

4. In this article, members of the joint investigation team from the Party in which the team operates are referred to as "members", while members from Parties other than the Party in which the team operates are referred to as "seconded members".

5. Seconded members of the joint investigation team shall be entitled to be present when investigative measures are taken in the Party of operation. However, the leader of

mintavaltiossa suoritetaan tutkintatoimia. Tutkintaryhmän johtaja voi kuitenkin erityisistä syistä päättää toisin sen osapuolen lainsäädännön mukaisesti, jossa ryhmä toimii.

6. Yhteisen tutkintaryhmän johtaja voi sen osapuolen lainsäädännön mukaisesti, jossa ryhmä toimii, antaa tutkintaryhmän lähetettyjen jäsenten vastata joidenkin tutkintatoimien toteuttamisesta, jos toimintavaltion ja lähettävän osapuolen toimivaltaiset viranomaiset ovat hyväksyneet asian.

7. Jos yhteisen tutkintaryhmän työ edellyttää, että tutkintatoimia toteutetaan jonkin tutkintaryhmän perustaneen osapuolen alueella, kyseisen osapuolen tutkintaryhmään lähettämät jäsenet voivat pyytää omia toimivaltaisia viranomaisiaan toteuttamaan kyseiset toimet. Toimia harkitaan kyseisen osapuolen alueella niillä edellytyksillä, joita sovellettaisiin, jos näitä toimia pyydetäisiin kotimaisen tutkinnan yhteydessä.

8. Jos yhteinen tutkintaryhmä tarvitsee oikeusapua joltakin muulta osapuolelta kuin yhteisen tutkintaryhmän perustaneilta osapuolilta tai joltain kolmannelta valtiolta, toimintavaltion toimivaltaiset viranomaiset voivat esittää oikeusapupyynnön kyseisen muun valtion toimivaltaisille viranomaisille asiaa koskevien oikeudellisten välineiden tai järjestelyjen mukaisesti.

9. Yhteisen tutkintaryhmän lähetetty jäsen voi maansa kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja toimivaltansa rajoissa toimittaa yhteisen tutkintaryhmän suorittamaa rikostutkintaa varten tutkintaryhmälle tietoja, jotka ovat saatavilla hänet lähettäneen osapuolen alueella.

10. Tietoja, joita jäsen tai lähetetty jäsen laillisesti saa kuuluessaan yhteiseen tutkintaryhmään ja jotka eivät muuten olisi asianomaisten osapuolten toimivaltaisten viranomaisten saatavissa, voidaan käyttää seuraaviin tarkoituksiin:

a) niihin tarkoituksiin, joita varten tutkintaryhmä on perustettu;

b) muiden rikosten selvittämiseen, tutkintaan ja niitä koskeviin syytöksiin, edellyttäen, että osapuoli, jossa tiedot saatiin käyttöön, on antanut tähän ennakolta luvan. Tämä lupa voidaan evätä ainoastaan tapauksissa, joissa tietojen käyttö voisi vaarantaa rikostutkinnan kyseisen osapuolen alueella tai joissa kyseinen osapuoli voisi kieltäytyä keskinäisestä

the team may, for particular reasons, in accordance with the law of the Party where the team operates, decide otherwise.

6. Seconded members of the joint investigation team may, in accordance with the law of the Party where the team operates, be entrusted by the leader of the team with the task of taking certain investigative measures where this has been approved by the competent authorities of the Party of operation and the seconding Party.

7. Where the joint investigation team needs investigative measures to be taken in one of the Parties setting up the team, members seconded to the team by that Party may request their own competent authorities to take those measures. Those measures shall be considered in that Party under the conditions which would apply if they were requested in a national investigation.

8. Where the joint investigation team needs assistance from a Party other than those which have set up the team, or from a third State, the request for assistance may be made by the competent authorities of the State of operation to the competent authorities of the other State concerned in accordance with the relevant instruments or arrangements.

9. A seconded member of the joint investigation team may, in accordance with his or her national law and within the limits of his or her competence, provide the team with information available in the Party which has seconded him or her for the purpose of the criminal investigations conducted by the team.

10. Information lawfully obtained by a member or seconded member while part of a joint investigation team which is not otherwise available to the competent authorities of the Parties concerned may be used for the following purposes:

a) for the purposes for which the team has been set up;

b) subject to the prior consent of the Party where the information became available, for detecting, investigating and prosecuting other criminal offences. Such consent may be withheld only in cases where such use would endanger criminal investigations in the Party concerned or in respect of which that Party could refuse mutual assistance;

oikeusavusta;

c) yleiselle turvallisuudelle aiheutuvan välittömän ja vakavan uhan ehkäisemiseksi ja vaikuttamatta b alakohtaan, jos myöhemmin aloitetaan rikostutkinta;

d) muihin tarkoituksiin sen mukaisesti, mitä ryhmän perustaneet osapuolet sopivat.

11. Tämän artiklan määräykset eivät vaikuta muihin yhteisten tutkintaryhmien perustamista tai toimintaa koskeviin voimassa oleviin määräyksiin tai järjestelyihin.

12. Siinä määrin kuin kyseisten osapuolten lainsäädännön tai näiden osapuolten välillä sovellettavien oikeudellisten välineiden määräysten mukaan on mahdollista, voidaan sopia järjestelyistä, joissa muutkin henkilöt kuin yhteisen tutkintaryhmän perustaneiden osapuolten toimivaltaisten viranomaisten edustajat voivat osallistua ryhmän toimintaan. Ryhmän jäsenille ja lähetetyille jäsenille tämän artiklan nojalla annetut oikeudet eivät koske näitä henkilöitä, jollei sopimuksessa nimenomaisesti toisin todeta.

21 artikla

Virkamiesten rikosoikeudellinen vastuu

Edellä 17, 18, 19 ja 20 artiklassa tarkoitetun toiminnan aikana muun osapuolen kuin toimintavaltion lähettämien virkamiesten katsotaan vastaavan toimintavaltion virkamiehiä sellaisten rikosten osalta, joiden kohteeksi he joutuvat tai joita he tekevät, jolleivät kyseiset osapuolet toisin sovi.

22 artikla

Virkamiesten yksityisoikeudellinen vastuu

1. Kun osapuolen virkamiehet tämän pöytäkirjan 17, 18, 19 tai 20 artiklan mukaisesti toimivat toisen osapuolen alueella, ensin mainittu osapuoli on vastuussa virkamiesten toimintansa aikana aiheuttamasta vahingosta sen osapuolen lainsäädännön mukaisesti, jonka alueella nämä toimivat.

2. Osapuoli, jonka alueella 1 kohdassa tarkoitettu vahinko aiheutuu, hyvittää vahingon samoin edellytyksin kuin jos vahinko olisi sen omien virkamiesten aiheuttama.

3. Osapuoli, jonka virkamiehet ovat aiheut-

c) for preventing an immediate and serious threat to public security, and without prejudice to sub-paragraph b. if subsequently a criminal investigation is opened;

d) for other purposes to the extent that this is agreed between Parties setting up the team.

11. This article shall be without prejudice to any other existing provisions or arrangements on the setting up or operation of joint investigation teams.

12. To the extent that the laws of the Parties concerned or the provisions of any legal instrument applicable between them permit, arrangements may be agreed for persons other than representatives of the competent authorities of the Parties setting up the joint investigation team to take part in the activities of the team. The rights conferred upon the members or seconded members of the team by virtue of this article shall not apply to these persons unless the agreement expressly states otherwise.

Article 21

Criminal liability regarding officials

During the operations referred to in Articles 17, 18, 19 or 20, unless otherwise agreed upon by the Parties concerned, officials from a Party other than the Party of operation shall be regarded as officials of the Party of operation with respect to offences committed against them or by them.

Article 22

Civil liability regarding officials

1. Where, in accordance with Articles 17, 18, 19 or 20, officials of a Party are operating in another Party, the first Party shall be liable for any damage caused by them during their operations, in accordance with the law of the Party in whose territory they are operating.

2. The Party in whose territory the damage referred to in paragraph 1 was caused shall make good such damage under the conditions applicable to damage caused by its own officials.

3. The Party whose officials have caused

taneet vahinkoa henkilölle jonkin toisen osapuolen alueella, korvaa tälle toiselle osapuolelle kaikki tämän vahingon uhrille tai muille oikeudenomistajille maksamat korvaukset.

4. Kukin osapuoli pidättyy 1 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa vaatimasta kärsimiensä vahinkojen korvaamista toiselta osapuolelta, sanotun kuitenkin rajoittamatta sen oikeuksia kolmansiin osapuoliin nähden ja 3 kohdan soveltamista.

5. Tämän artiklan määräyksiä sovelletaan, jolleivät osapuolet toisin sovi.

damage to any person in the territory of another Party shall reimburse the latter in full any sums it has paid to the victims or persons entitled on their behalf.

4. Without prejudice to the exercise of its rights vis-à-vis third parties and with the exception of paragraph 3, each Party shall refrain in the case provided for in paragraph 1 from requesting reimbursement of damages it has sustained from another Party.

5. The provisions of this article shall apply subject to the proviso that the Parties did not agree otherwise.

23 artikla

Todistajien suojelu

Kun osapuoli pyytää yleissopimuksen tai sen pöytäkirjojen mukaista oikeusapua uhatun tai suojelua tarvitsevan todistajan osalta, pyynnön esittäneen ja sen vastaanottaneen osapuolen toimivaltaiset viranomaiset pyrkivät sopimaan keskenään asianomaisen henkilön suojelua koskevista toimenpiteistä kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti.

Article 23

Protection of witnesses

Where a Party requests assistance under the Convention or one of its Protocols in respect of a witness at risk of intimidation or in need of protection, the competent authorities of the requesting and requested Parties shall endeavour to agree on measures for the protection of the person concerned, in accordance with their national law.

24 artikla

Väliaikaiset toimenpiteet

1. Oikeusapupyynnön esittäneen osapuolen pyynnöstä pyynnön vastaanottanut osapuoli voi kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti ryhtyä väliaikaisiin toimenpiteisiin todisteiden säilyttämiseksi, olemassa olevan tilanteen ylläpitämiseksi tai vaarannettujen oikeuksien suojaamiseksi.

2. Oikeusapupyynnön vastaanottanut osapuoli voi täyttää pyynnön osittain tai tietyin ehdoin, erityisesti asettamalla ajallisia rajoituksia.

Article 24

Provisional measures

1. At the request of the requesting Party, the requested Party, in accordance with its national law, may take provisional measures for the purpose of preserving evidence, maintaining an existing situation or protecting endangered legal interests.

2. The requested Party may grant the request partially or subject to conditions, in particular time limitation.

25 artikla

Tietojen luottamuksellisuus

Oikeusapupyynnön esittänyt osapuoli voi vaatia pyynnön vastaanottanutta osapuolta pitämään pyynnön sisällön ja siihen liittyvät toiseikat luottamuksellisina, paitsi niiltä osin

Article 25

Confidentiality

The requesting Party may require that the requested Party keep confidential the fact and substance of the request, except to the extent necessary to execute the request. If the re-

kuin se ei ole pyynnön täyttämisen kannalta mahdollista. Jos pyynnön vastaanottanut osapuoli ei voi noudattaa vaatimusta pitää tiedot luottamuksellisina, sen on viipymättä ilmoitettava asiasta pyynnön esittäneelle osapuolelle.

26 artikla

Tietosuoj

1. Osapuoli, jolle toinen osapuoli on luovuttanut henkilötietoja yleissopimuksen tai jonkin sen pöytäkirjan mukaisen oikeusapupyynnön täyttämisen johdosta, voi käyttää saamiaan tietoja ainoastaan:

a) sellaiseen asian käsittelyyn, johon sovelletaan yleissopimusta tai jotakin sen pöytäkirjaa;

b) muuhun oikeudenkäyntiin tai hallinnolliseen menettelyyn, joka liittyy suoraan tämän kohdan a alakohdassa tarkoitettuun asian käsittelyyn;

c) yleiselle turvallisuudelle aiheutuvan välittömän ja vakavan uhan estämiseksi.

2. Tällaisia henkilötietoja voidaan kuitenkin käyttää muuhun tarkoitukseen, jos siihen on saatu ennakolta suostumus joko tiedot luovuttaneelta osapuolelta tai siltä henkilöltä, jota tiedot koskevat.

3. Osapuoli voi kieltäytyä luovuttamasta henkilötietoja, jotka on saatu yleissopimuksen tai jonkin sen pöytäkirjan mukaisen oikeusapupyynnön täyttämisen johdosta, jos:

- kyseiset henkilötiedot on sen kansallisen lainsäädännön mukaan suojattava, ja

- Strasbourgissa 28 päivänä tammikuuta 1981 tehty yleissopimus yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä ei sido sitä osapuolta, jolle henkilötiedot luovutettaisiin, jollei jälkimmäinen osapuoli sitoudu suojaamaan henkilötietoja ensin mainitun osapuolen vaatimalla tavalla.

4. Osapuoli, joka luovuttaa yleissopimuksen tai sen pöytäkirjojen mukaisen oikeusapupyynnön täyttämisen johdosta saatuja henkilötietoja, voi vaatia tiedot vastaanottavaa osapuolta antamaan tietoja niiden käytöstä.

5. Osapuoli voi antaa Euroopan neuvoston pääsihteerille selityksen, jonka mukaan se edellyttää, että osapuoli, jolle se luovuttaa

requested Party cannot comply with the requirement of confidentiality, it shall promptly inform the requesting Party.

Article 26

Data protection

1. Personal data transferred from one Party to another as a result of the execution of a request made under the Convention or any of its Protocols, may be used by the Party to which such data have been transferred, only:

a) for the purpose of proceedings to which the Convention or any of its Protocols apply;

b) for other judicial and administrative proceedings directly related to the proceedings mentioned under (a);

c) for preventing an immediate and serious threat to public security.

2. Such data may however be used for any other purpose if prior consent to that effect is given by either the Party from which the data had been transferred, or the data subject.

3. Any Party may refuse to transfer personal data obtained as a result of the execution of a request made under the Convention or any of its Protocols where

- such data is protected under its national legislation, and

- the Party to which the data should be transferred is not bound by the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data, done at Strasbourg on 28 January 1981, unless the latter Party undertakes to afford such protection to the data as is required by the former Party.

4. Any Party that transfers personal data obtained as a result of the execution of a request made under the Convention or any of its Protocols may require the Party to which the data have been transferred to give information on the use made with such data.

5. Any Party may, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, require that, within the framework of procedures for which it could have refused or limited the transmission or

henkilötietoja, ei käytä niitä 1 kohdan mukaiseen tarkoitukseen ilman ensin mainitun osapuolen ennakolta antamaa suostumusta, kun tiedot luovutetaan sellaisen menettelyn yhteydessä, jossa ensin mainittu osapuoli voisi kieltäytyä tietojen luovuttamisesta tai rajoittaa niiden käyttöä yleissopimuksen tai jonkin sen pöytäkirjan määräysten mukaisesti.

27 artikla

Hallintoviranomaiset

Osapuoli voi milloin tahansa määritellä Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä, mitä viranomaisia se pitää yleissopimuksen 1 artiklan 3 kappaleessa tarkoitettuina hallintoviranomaisina.

28 artikla

Tämän pöytäkirjan suhde muihin sopimuksiin

Tämän pöytäkirjan määräykset eivät vaikuta sellaisten laajempialaisten määräysten soveltamiseen, jotka sisältyvät osapuolten yleissopimuksen 26 artiklan 3 kappaleen mukaisesti tekemiin kahden- tai monenvälisiin sopimuksiin.

29 artikla

Sovintoratkaisu

Euroopan neuvoston rikosoikeudelliselle johtokomitealle annetaan säännöllisesti tietoja yleissopimuksen ja sen pöytäkirjojen tulkinasta ja soveltamisesta, ja komitea helpottaa tarvittavin keinoin niiden soveltamisesta johuttavien riitojen sovintoratkaisua.

III LUKU

30 artikla

Allekirjoittaminen ja voimaantulo

1. Tämä pöytäkirja on avoinna allekirjoittamista varten yleissopimuksen osapuolina oleville tai yleissopimuksen allekirjoittaneille Euroopan neuvoston jäsenvaltioille. Tämä

the use of personal data in accordance with the provisions of the Convention or one of its Protocols, personal data transmitted to another Party not be used by the latter for the purposes of paragraph 1 unless with its previous consent.

Article 27

Administrative authorities

Parties may at any time, by means of a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, define what authorities they will deem administrative authorities for the purposes of Article 1, paragraph 3, of the Convention.

Article 28

Relations with other treaties

The provisions of this Protocol are without prejudice to more extensive regulations in bilateral or multilateral agreements concluded between Parties in application of Article 26, paragraph 3, of the Convention.

Article 29

Friendly settlement

The European Committee on Crime Problems shall be kept informed regarding the interpretation and application of the Convention and its Protocols, and shall do whatever is necessary to facilitate a friendly settlement of any difficulty which may arise out of their application.

Chapter III

Article 30

Signature and entry into force

1. This Protocol shall be open for signature by the member States of the Council of Europe which are a Party to or have signed the Convention. It shall be subject to ratification,

pöytäkirja ratifioidaan tai hyväksytään. Allekirjoittaja ei saa ratifioida tai hyväksyä tätä pöytäkirjaa ilman yleissopimuksen aiempaa tai samanaikaista ratifioimista tai hyväksymistä. Ratifioimis- ja hyväksymiskirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

2. Tämä pöytäkirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kolme kuukautta kolmannen ratifioimis- tai hyväksymiskirjan tallettamispäivästä.

3. Sellaisen allekirjoittajavaltion osalta, joka tallettaa ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa myöhemmin, tämä pöytäkirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kolme kuukautta tallettamispäivästä.

31 artikla

Liittyminen

1. Euroopan neuvoston ulkopuolinen valtio, joka on liittynyt yleissopimukseen, voi liittyä tähän pöytäkirjaan sen jälkeen, kun se on tullut voimaan.

2. Liittyminen tapahtuu tallettamalla liittymiskirja Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

3. Liittyvän valtion osalta pöytäkirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kolme kuukautta liittymiskirjan tallettamispäivästä.

32 artikla

Alueellinen soveltaminen

1. Valtio voi tämän pöytäkirjan allekirjoittaessaan tai ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa tallettaessaan yhteydessä määrittellä pöytäkirjan soveltamisalaan kuuluvan alueen tai alueet.

2. Valtio voi milloin tahansa myöhemmin Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä, jolla se laajentaa tämän pöytäkirjan soveltamisen koskemaan muuta selityksessä mainittua aluetta. Tällaisen alueen osalta pöytäkirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen,

acceptance or approval. A signatory may not ratify, accept or approve this Protocol unless it has previously or simultaneously ratified, accepted or approved the Convention. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

2. This Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the deposit of the third instrument of ratification, acceptance or approval.

3. In respect of any signatory State which subsequently deposits its instrument of ratification, acceptance or approval, the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of deposit.

Article 31

Accession

1. Any non-member State, which has acceded to the Convention, may accede to this Protocol after it has entered into force.

2. Such accession shall be effected by depositing with the Secretary General of the Council of Europe an instrument of accession.

3. In respect of any acceding State, the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of the deposit of the instrument of accession.

Article 32

Territorial application

1. Any State may at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, specify the territory or territories to which this Protocol shall apply.

2. Any State may, at any later date, by declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Protocol to any other territory specified in the declaration. In respect of such territory the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expi-

kun on kulunut kolme kuukautta päivästä, jona Euroopan neuvoston pääsihteeri on vastaanottanut selityksen.

3. Tämän artiklan 1 tai 2 kohdan mukainen selitys voidaan peruuttaa minkä tahansa selityksessä mainitun alueen osalta pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella. Peruutus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kolme kuukautta päivästä, jona pääsihteeri on vastaanottanut ilmoituksen.

33 artikla

Varaumat

1. Varaumat, jotka osapuoli on tehnyt yleissopimuksen tai sen pöytäkirjan määräyksen osalta, koskevat myös tätä pöytäkirjaa, jollei osapuoli tämän pöytäkirjan allekirjoittaessaan tai ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa tallettaessaan anna muunsisältöistä selitystä. Sama koskee yleissopimuksen tai sen pöytäkirjan määräysten osalta tai perusteella annettuja selityksiä.

2. Valtio voi tämän pöytäkirjan allekirjoittaessaan tai ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa tallettaessaan antaa selityksen, jonka mukaan se varaa itselleen oikeuden olla hyväksymättä kokonaan tai osittain 16, 17, 18, 19 tai 20 artiklaa tai useampia näistä. Tähän pöytäkirjaan ei saa tehdä muita varaumia.

3. Valtio voi perua tämän artiklan 1 tai 2 kohdan mukaisen varauman kokonaan tai osittain Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä, joka tulee voimaan sen vastaanottopäivänä.

4. Osapuoli, joka on tehnyt varauman jonkin 2 kohdassa mainitun artiklan osalta, ei voi vaatia toista osapuolta soveltamaan kyseistä artiklaa. Jos varauksena on osittainen tai ehdollinen, varauman tehnyt osapuoli voi kuitenkin vaatia kyseisen määräyksen soveltamista niiltä osin kuin se on itse hyväksynyt määräyksen.

ration of a period of three months after the date of receipt of such declaration by the Secretary General.

3. Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn by a notification addressed to the Secretary General. The withdrawal shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date or receipt of such notification by the Secretary General.

Article 33

Reservations

1. Reservations made by a Party to any provision of the Convention or its Protocol shall be applicable also to this Protocol, unless that Party otherwise declares at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession. The same shall apply to any declaration made in respect or by virtue of any provision of the Convention or its Protocol.

2. Any State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, declare that it avails itself of the right not to accept wholly or in part any one or more of Articles 16, 17, 18, 19 and 20. No other reservation may be made.

3. Any State may wholly or partially withdraw a reservation it has made in accordance with the foregoing paragraphs, by means of a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, which shall become effective as from the date of its receipt.

4. Any Party which has made a reservation in respect of any of the articles of this Protocol mentioned in paragraph 2 above, may not claim the application of that article by another Party. It may, however, if its reservation is partial or conditional, claim the application of that provision in so far as it has itself accepted it.

34 artikla

Irtisanominen

1. Osapuoli voi omalta osaltaan irtisanoa tämän pöytäkirjan Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella.

2. Irtisanominen tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kolme kuukautta päivästä, jona pääsihteeri on vastaanottanut ilmoituksen.

3. Yleissopimuksen irtisanominen aiheuttaa tämän pöytäkirjan irtisanomisen ilman eri toimenpiteitä.

35 artikla

Ilmoitukset

Euroopan neuvoston pääsihteeri ilmoittaa Euroopan neuvoston jäsenvaltioille sekä kaikille tähän pöytäkirjaan liittyneille valtioille:

- a) allekirjoittamisista;
- b) ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjojen tallettamisista;
- c) tämän pöytäkirjan 30 tai 31 artiklan mukaisista voimaantulopäivistä;
- d) muista tähän pöytäkirjaan liittyvistä toimista, selityksistä, ilmoituksista ja tiedonannoista.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet, siihen asianmukaisesti valtuutettuina, ovat allekirjoittaneet tämän pöytäkirjan.

Tehty Strasbourgissa 8 päivänä marraskuuta 2001 yhtenä englannin- ja ranskankielisenä kappaleena, jonka molemmat tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset ja joka talletetaan Euroopan neuvoston arkistoon. Euroopan neuvoston pääsihteeri toimittaa oikeaksi todistetut jäljennökset kullekin Euroopan neuvoston jäsenvaltiolle sekä kaikille Euroopan neuvoston ulkopuolisille valtioille, jotka ovat liittyneet yleissopimukseen.

Article 34

Denunciation

1. Any Party may, in so far as it is concerned, denounce this Protocol by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.

2. Such denunciation shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

3. Denunciation of the Convention entails automatically denunciation of this Protocol.

Article 35

Notifications

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council of Europe and any State which has acceded to this Protocol of:

- a) any signature;
- b) the deposit of any instrument of ratification, acceptance, approval or accession;
- c) any date of entry into force of this Protocol in accordance with Articles 30 and 31;
- d) any other act, declaration, notification or communication relating to this Protocol.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Protocol.

Done at Strasbourg, this 8th day of November 2001, in English and in French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe and to the non-member States which have acceded to the Convention.